

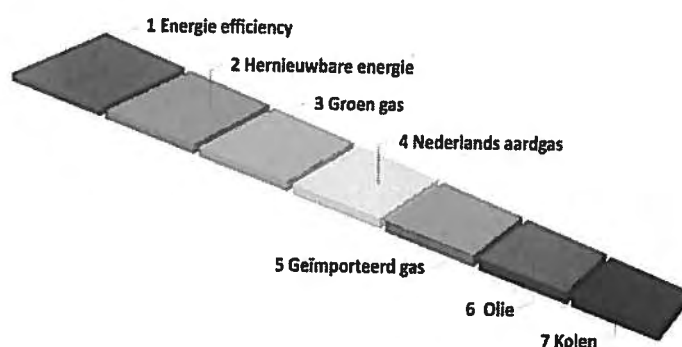
Vraag 2

Schriftelijke bijdrage NOGEPA tbv RTG Ontwerp-Rijksstructuurvisie windenergie op zee, 13 oktober 2016

NOGEPA behartigt de gezamenlijke belangen van de olie en gas producerende industrie in Nederland. Daarmee hebben de leden van NOGEPA een belangrijke rol aan het begin van onze energiesysteem. Dit systeem is aan het veranderen. In 2023 moet 16 procent van onze energiebehoefte duurzaam worden opgewekt. In 2050 streven we naar een CO2 neutrale energie-opwek. De ontwerp-Rijksstructuurvisie voor windenergie ondersteunt deze ambitie door ruimte te creëren voor meer Wind op Zee.

Ook de leden van NOGEPA zijn onderdeel van deze energietransitie. Wij zien deze transitie optimaal verlopen door gebruik te maken van de zogenoemde ladder van 7.

De ladder van zeven:

Boven aan de ladder staat energiebesparing: immers wat je niet verbruikt, heeft ook geen negatieve invloed op het klimaat. Trede twee en drie betreffen de inzet van hernieuwbare energievormen, waaronder bijvoorbeeld zon, wind, water maar hernieuwbaar gas (biogas, groengas, synthesesgas en waterstof). De vierde keuze is Nederlands aardgas. Dit verdient de voorkeur boven geïmporteerd buitenlands gas aangezien bij de productie van Nederlands gas beduidend minder CO2 en andere broeikasgassen vrijkomen dan bij importgas. Daarnaast levert Nederlands aardgas de staat inkomsten op in plaats van dat het ons geld kost. De laatste twee opties, olie en kolen zijn de meest klimaat-belastende energievormen.

Gas is in deze werkelijkheid dus niet meer vanzelfsprekend de beste optie. We zouden het dan ook alleen dan moeten inzetten waar het bijdraagt aan CO2-besparing en waar het de inzet en ontwikkeling van hernieuwbare energie niet in de weg zit. 'Gas op Maat' noemen we dat. Tegelijkertijd weten we dat we nog een aantal decennia aardgas nodig hebben omdat er voor sommige toepassingen geen duurzaam alternatief voorhanden is.

Er is nog ongeveer 1000 BCM voorraad aan Nederlands aardgas, waarvan 300 BCM op de Noordzee. Daarmee is een belangrijk deel van onze nationale aardgasbehoefte tot 2050 te voldoen. Er is ook een zeer goed ontwikkelde infrastructuur op de Noordzee om aardgas te winnen. Tegelijkertijd ontwikkelt zich een nieuw systeem met Wind als ruggengraat. Het is belangrijk dit systeem niet in isolatie te ontwikkelen maar vanaf het begin al goed te kijken naar waar synergie met het huidige energiesysteem op de Noordzee te realiseren is. Op korte, middellange en lange termijn.

Twee systemen naast elkaar?

Op korte termijn kan elektrificatie van gasproductie-lokaties plaatsvinden waarmee een aanzienlijke CO2 besparing gerealiseerd wordt. Op langere termijn kan de gasinfrastructuur worden ingezet voor de opslag van overvloedige windenergie via P2G in lege gasvelden.

Om ook gaswinning in de nabije toekomst mogelijk te laten zijn, is het belangrijk ook die ruimtelijke aspecten nu al in de planvorming mee te nemen. Zo laat het ministerie van Economische Zaken momenteel een onderzoek uitvoeren naar de helikopterbereikbaarheid van mijnbouwplatforms. NOGEPA gaat er van uit dat dit onderzoek afgerond is voordat specifiek beleid wordt ontwikkeld voor Wind op Zee. Dit als voorbeeld van een integrale afweging. Pas dan kunnen we kijken naar maatwerkoplossingen wanneer een windpark gedeeltelijk binnen de 5 NM-zone van een mijnbouwplatform ontwikkeld wordt. Het is voor onze leden cruciaal dat deze afstemming tijdig gebeurt om zo samen te kunnen werken aan een verdergaande systeemintegratie op de Noordzee. Een aanpak die gebruik maakt van de waarde van het bestaande systeem, en waarde creëert voor het nieuwe systeem.

North Sea Energy Challenge

Ook het kabinet benadrukt in de ontwerp-Rijksstructuurvisie het belang van een integrale aanpak. Het is niet voor niets dat de geschiktheid van potentiële gebieden wordt beoordeeld op allerlei aspecten, zoals landschap, recreatie, archeologie, bodem en water, natuur, klimaat, de verschillende gebruikersfuncties en kustveiligheid. Er is in voor windparken geschikte gebieden immers sprake van drukke scheepvaartroutes, aardolie- en gaswinning, er wordt gevist, er zijn oefenlocaties van de krijgsmacht, delen van de omgeving zijn bron voor zandwinning, soms recreatie, en dit alles speelt zich ook nog eens af in een gebied dat een open marien ecosysteem is.

Juist vanwege het belang van een integrale aanpak heeft NOGEPA zich samen met onder andere NWEA, TNO en Natuur & Milieu verenigd in de North Sea Energy Challenge. Hierin zoeken marktpartijen, brancheorganisaties én natuurbeweging gezamenlijk naar synergie in hun activiteiten.

De uitdaging waar we voor staan is een waardevolle overgang van het bestaande, overwegend fossiele systeem naar een duurzame energievoorziening met wind, biomassa en mogelijk andere manieren van energiewinning. NOGEPA wil onderzoeken hoe de assets van de bestaande industrie en de activiteiten op de Noordzee van waarde kunnen zijn voor de uitrol van wind.

Via zo'n integrale beschouwing worden zaken als elektrificatie van platforms, opslag van energie, bekabeling via bestaande gasbuizen en gezamenlijk onderhoud mogelijk. De uitrol van wind-op-zee is gebaat bij een bundeling van vele krachten op de Noordzee, onderling én met de rijksoverheid. Dit vereist een benadering, waarbij alle stakeholders in het Noordzeegebied bij betrokken moeten worden.

De ontwerp-structuurvisie die nu voorligt geeft op goede wijze richting aan de transitie. Net als wij herkent en erkent de visie dat er veel -soms versnipperde of tegenstrijdige- belangen zijn. Wij denken dat je hierin samenhang moet brengen door een voortdurende dialoog. Dat gaat verder dan alleen het indienen van zienswijzen op geijkte momenten in het proces. Gedurende het hele proces dient een constructieve dialoog tussen overheid en maatschappelijke partijen plaats te vinden. Het kabinet geeft in de structuurvisie aan dat "in het stadium waarin nadere bepaling van de omvang en de locaties voor windparken aan de orde is, rekening dient te worden gehouden met de afspraken die worden of zijn gemaakt" ten aanzien van bijvoorbeeld gas- en oliewinning en scheepvaart. Dat moeten we echter vandaag al doen. Niet alleen kijken waar welke belangen wellicht geschaad worden, maar ook kijken hoe die belangen elkaar kunnen dienen en kunnen bijdragen aan versnelling en kostenverlaging van onze duurzame opgave.

In een dergelijke benadering worden beide systemen in onderlinge samenhang beschouwd, het oude gericht op onze conventionele energievoorziening (en nog een aantal decennia van belang voor onze energievoorziening) en het nieuwe duurzame systeem met windenergie als kern, maar waar conversie en opslag van die energie op zee minstens net zo belangrijk zullen gaan worden.

De structuurvisie spreekt weliswaar over het streven naar kosteneffectiviteit en het ruimte bieden aan andere innovatieve vormen van duurzame energie, maar over de integrale synergie tussen het 'oude' en het 'nieuwe' systeem staat vooralsnog weinig op papier. Het kabinet geeft aan dat het nu vooral

gaat over het aanwijzen van gebieden waar windenergie op zee, en dus nog niet over de inrichting van de gebieden gaat, maar wij sorteren daar graag op voor. Het een kan niet zonder het ander, zo is onze overtuiging. Wij verzoeken uw Kamer dan ook nadrukkelijk tot het openhouden van mogelijkheden voor inbreng vanuit de samenwerkende partijen gedurende het gehele proces van ontwikkeling en realisatie van windparken op zee en een integrale benadering mogelijk te maken.

De North Sea Energy Challenge blijft graag betrokken bij de ontwikkelingen omtrent de ontwikkeling van de windparken. Wij zien het hierbij als onze taak om een routekaart te ontwikkelen om de energietransitie op de Noordzee te versnellen. Hierin nemen wij een aantal punten op:

- Een voorstel voor de ruimtelijke ordening
- Een Nationaal Onderzoeksprogramma 'Energie op de Noordzee'
- Een portfolio met innovatieve energieprojecten
- Een Masterplan decommissioning en hergebruik
- Een Human Capital Agenda voor de offshore industrie
- Internationale inbedding

Met deze routekaart wil de North Sea Energy Challenge bijdragen aan de eventuele antwoorden op diverse beleidsuitdagingen op het gebied van energie op de Noordzee.

Wij hopen dat die onderlinge samenhang door u als belangwekkend wordt erkend en dat u onze inzet deelt om met elkaar versnippering en het streven naar deelbelangen tegen te gaan.

Afrondend

Welk transitiescenario men ook hanteert: zonder de inzet van aardgas zullen we de doelstellingen in het Energieakkoord tot 2023 en de Klimaatdoelstellingen niet kunnen bereiken. Naast het steeds groter wordende gedeelte duurzaam hebben we ook nog steeds aardgas nodig voor toepassingen waarvoor vooralsnog geen alternatief voor handen is.

Gas in de Noordzee is eindig, - in 2050 is het écht op - maar tot die tijd kan Nederlands aardgas in de transitie een rol spelen als schoonste fossiele brandstof, een die geld oplevert voor de schatkist,.

Er is een goed ontwikkelde infrastructuur op de Noordzee om aardgas te winnen. Tegelijkertijd ontwikkelt zich een nieuwe systeem met Wind als ruggengraat. Het is belangrijk dit systeem niet in isolatie te ontwikkelen maar vanaf het begin al goed te kijken naar waar synergie met het huidige energiesysteem op de Noordzee te realiseren is.

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 1 september 2017 10:46
Aan: [redacted]
 [redacted]
 [redacted]
 [redacted]
 [redacted]
 [redacted]
 [redacted]

Onderwerp: Ppt SENSEI bij EZ / systeem integratie wind en gas op de Noordzee
Bijlagen: SENSEI gas meets wind - system integration North Sea - [redacted] TNO.pdf

Collega's
 Zie bijlage voor ppt presentatie die [redacted] van TNO eerder deze week gaf over systeem integratie wind en gas op de Noordzee.
 [redacted]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@tno.nl]
Verzonden: vrijdag 1 september 2017 10:39
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Ppt SENSEI bij EZ

[redacted]
 Nogmaals dank om het SENSEI rapport, en het thema systeem integratie gas en wind op de Noordzee te bespreken bij jullie.

Hierbij de presentatie van dinsdag. Kun je hem verspreiden naar de deelnemers van de bijeenkomst? Mochten er nog vragen zijn dan weten jullie me te vinden, Groeten, [redacted]

[redacted]
 Thema Energie

T +31 [redacted]

M +31 [redacted]

E [redacted] tno.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. TNO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud van deze e-mail, de wijze waarop u deze gebruikt en voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

-----Original Message-----

From: [redacted] [mailto:[redacted]@minez.nl]
Sent: maandag 28 augustus 2017 19:07
To: [redacted] [mailto:[redacted]@tno.nl]
Subject: Ppt SENSEI bij EZ

Dag [redacted] neem jij morgenochtend ppt mee op een usb stick?
 Mvg, [redacted]

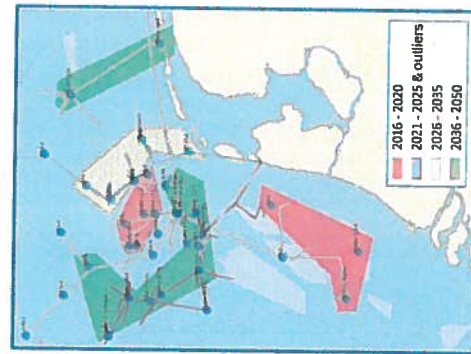
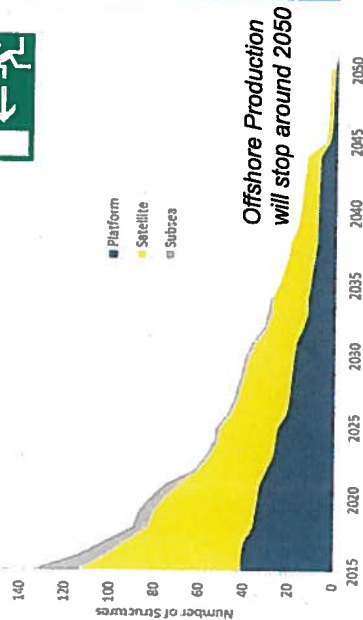
Verstuurd vanaf mijn iPhone

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

OFFSHORE O&G IS PREPARING FOR DECOMMISSIONING

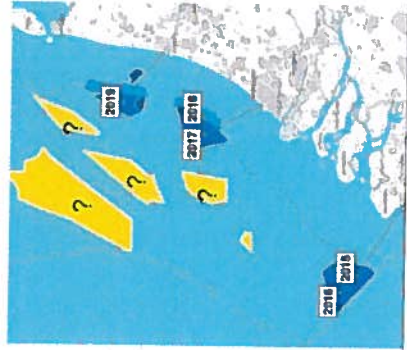
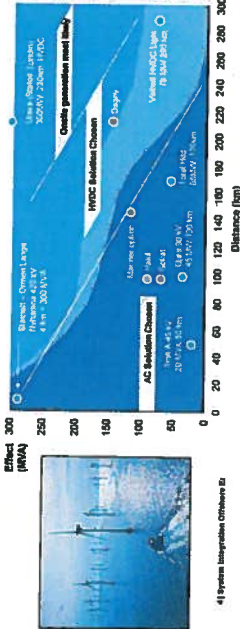
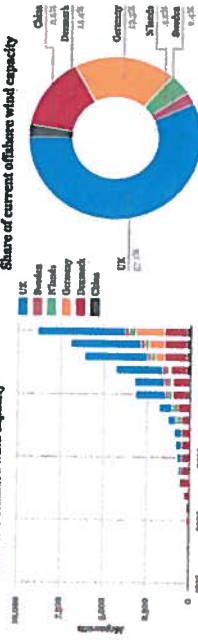
In a business as usual scenario (EBN 2016)

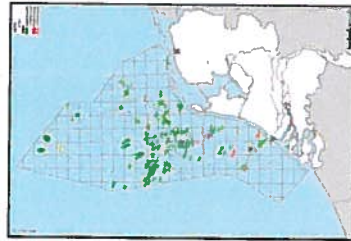
DEVELOPMENT OF A NEW OFFSHORE ENERGY SOURCE

Cumulative offshore wind capacity

Share of current offshore wind capacity

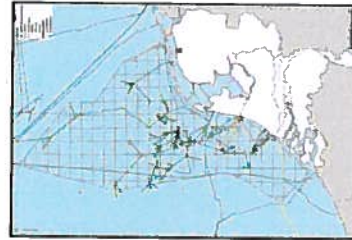
INTENSIVE USE NORTH SEA LEAVES LITTLE SPACE

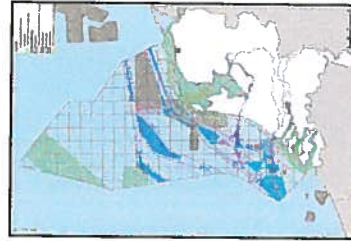
Offshore Oil & Gas

Offshore Wind

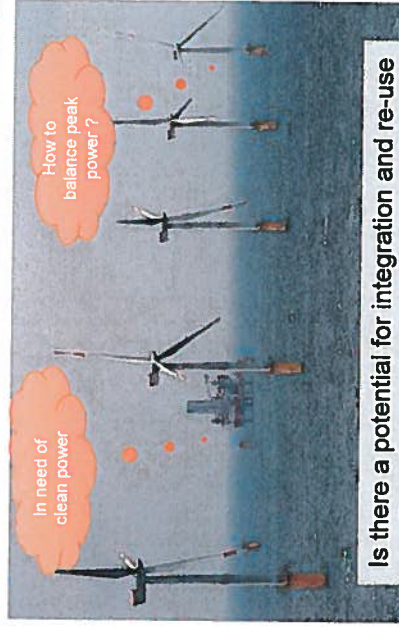

Offshore Infrastructure

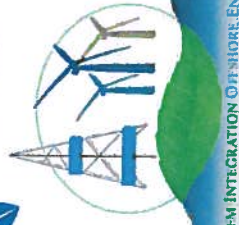

Excluded zones

VISION: FROM SEGREGATION TO INTEGRATION

gasmeeTwind
NORTH SEA ENERGY

SYSTEM INTEGRATION OFFSHORE ENERGY

COOPERATION IN
THE NORTH SEA
REGION

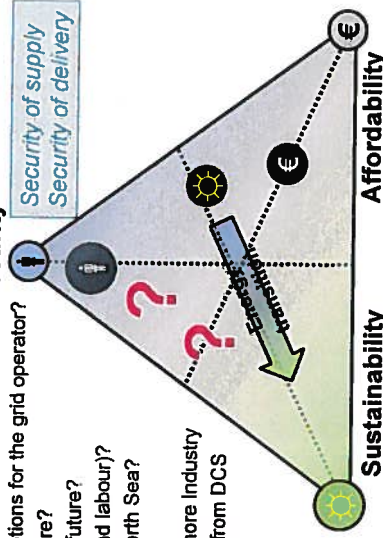
ALIGN DRIVERS FOR KEY STAKEHOLDERS

Full report: www.tno.nl

OUR COMMON CHALLENGE IN OFFSHORE ENERGY

- > Reduce GHG emissions from offshore oil and gas production to zero?
- > Provide power balancing and energy storage options for the grid operator?
- > Enable the development of an electric grid offshore?
- > Create space for new offshore wind parks to the future?
- > Maintain our economic value to the society (€ and labour)?
- > Stimulate biodiversity and the ecology of the North Sea?
- > Maintain our license to operate in the North Sea
- > Create new business opportunities for the Offshore Industry
- > Accelerate the energy transition to clean energy from DCS

PRE STUDIES ON SYSTEM INTEGRATION

- > 2015 System Integration Offshore Energy (project SIOE)
Project partners:
- > 2016 Smart Sustainable Combinations (Power to Hydrogen)
Project partners:
- > 2016: Project SENSEI

"Strategies towards an Efficient future North Sea Energy Infrastructure"

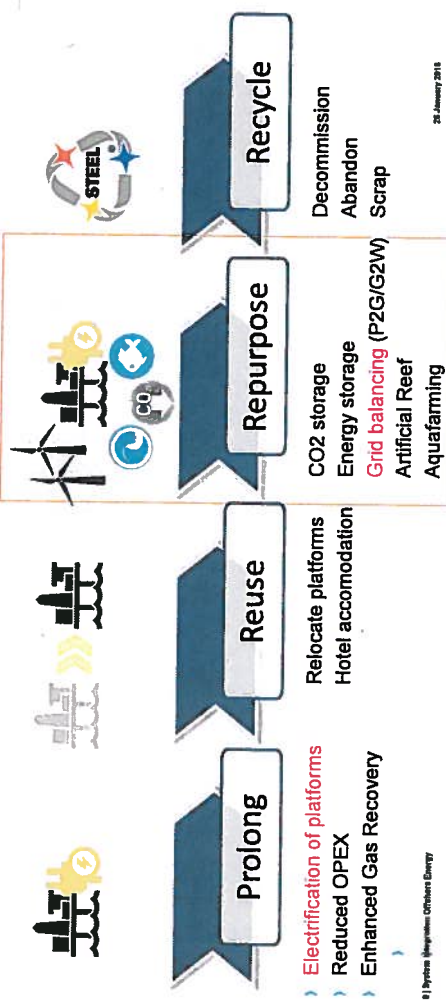
Project partners:

Supported by wind and gas sector and NGOs:

TNO Innovation for life

SYSTEM INTEGRATION OPTIONS

18 | System Integration Offshore Energy

28 January 2018

INTEGRATION OPTIONS IN "SENSEI" PROJECT

Development of large-scale offshore wind can be integrated with offshore gas infrastructure along the following main options:

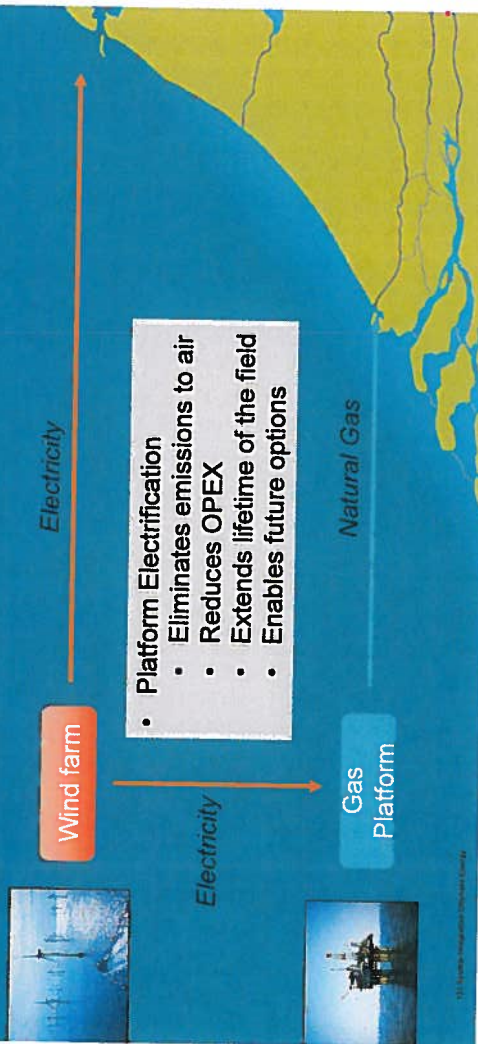
Electrification
of offshore
gas platforms

Power to Gas
(P2G)

Carbon
Capture and
Storage (CCS)

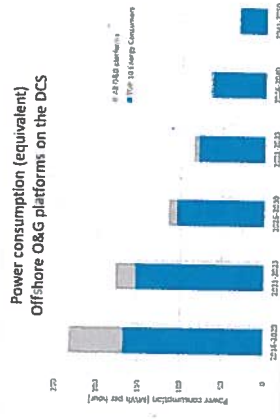
FUTURE OFFSHORE ENERGY SYSTEM

TNO Innovation for life

POWER CONSUMPTION OFFSHORE PLATFORMS

➤ More than 5% of the gas produced is consumed

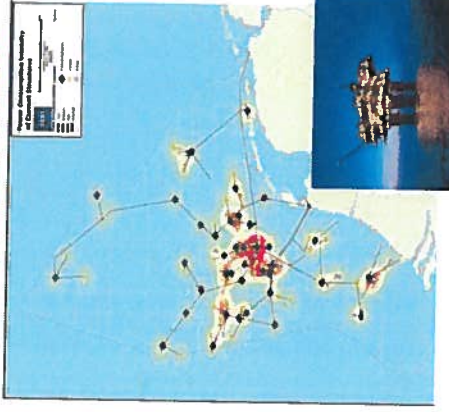

Source:

ebn

SIEMENS

TNO

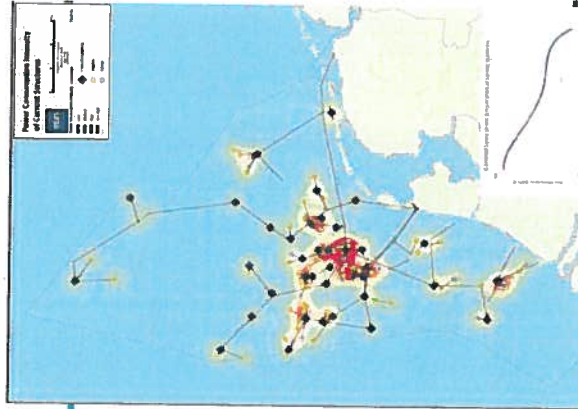

POWER CONSUMPTION OFFSHORE PLATFORMS

- Hotspots of power use in central Northsea
- 5% of gas produced is consumed
- Close to Ijmuiden Ver future wind park
- Potential for synergy offshore wind
- Potential for energy balancing/conversion (P2G/G2W)
- Electrification would save 1 Mt CO₂/yr

14 | 8/26 up 2020, Unimare News release

Monday 10 May 2016

innovation for life

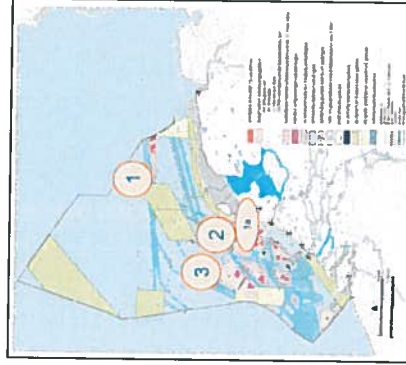
BEST OPPORTUNITIES FOR ELECTRIFICATION AND INTEGRATION

Electrification of Platforms

- 1: ST - Gemini windpark (< 2023)
- 1a: Hollandse Kust Noord (< 2023)
- 2: MT - Helmveld (C) (< 2025)
- 3: LT - IJmuiden Ver (< 2030)

14 | System Integration Offshore Energy

25 January 2016

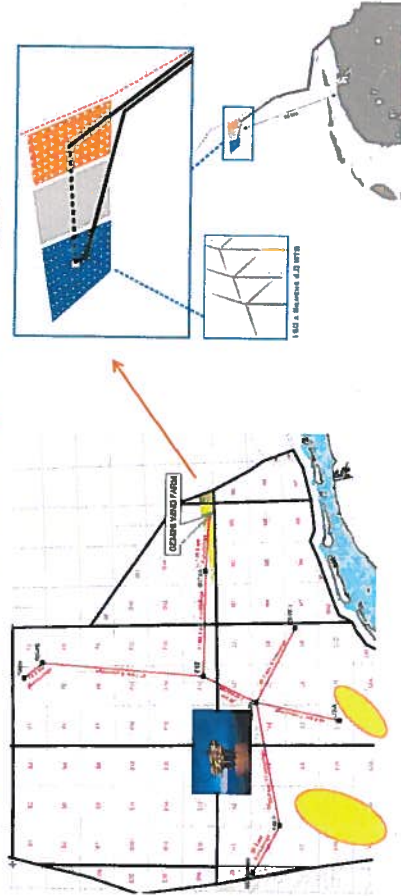
TNO innovation for life

OFFSHORE GRID DEVELOPMENT CONNECT WIND FARMS TO PLATFORMS

TNO
Innovation
for life

Gemini

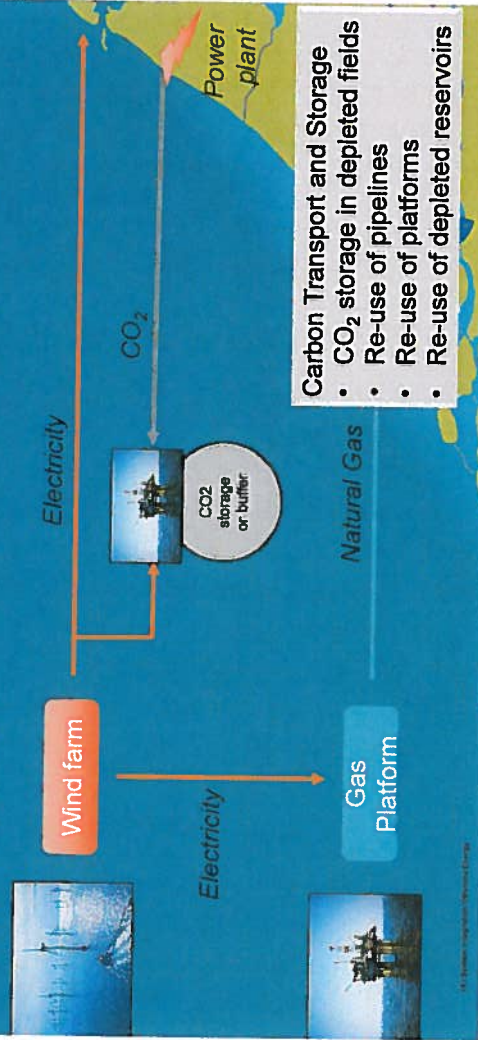
Capacity 1.6 GW
Power 1.6 GW

17 | System Integration Offshore Energy

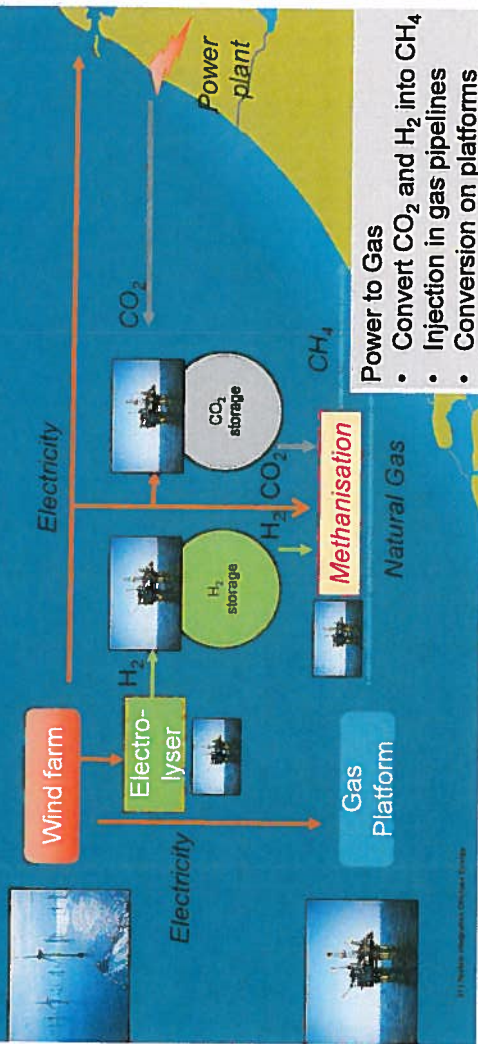
19 December 2016

FUTURE OFFSHORE ENERGY SYSTEM CO₂ STORAGE

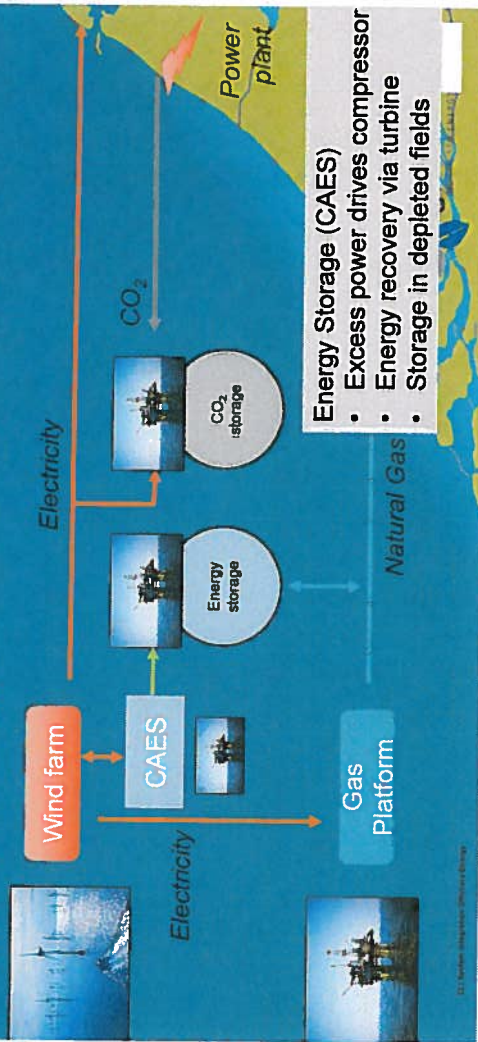
- Carbon Transport and Storage
- CO₂ storage in depleted fields
 - Re-use of pipelines
 - Re-use of platforms
 - Re-use of depleted reservoirs

FUTURE OFFSHORE ENERGY SYSTEM POWER TO GAS

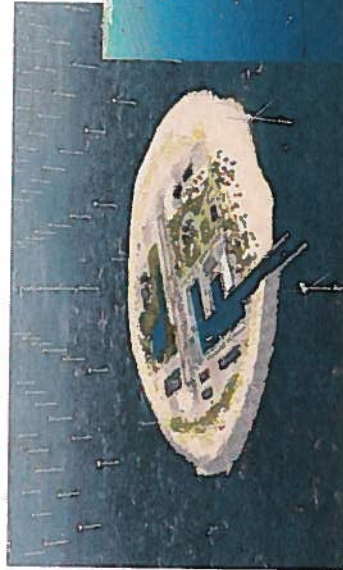
- Power to Gas**
- Convert CO_2 and H_2 into CH_4
 - Injection in gas pipelines
 - Conversion on platforms

FUTURE OFFSHORE ENERGY SYSTEM ENERGY STORAGE

- Energy Storage (CAES)**
- Excess power drives compressor
 - Energy recovery via turbine
 - Storage in depleted fields

LONG TERM OPTIONS FOR INTEGRATION OFFSHORE WIND AND GAS NEAR DOGGERS BANK

Energy Island concept (TenneT)

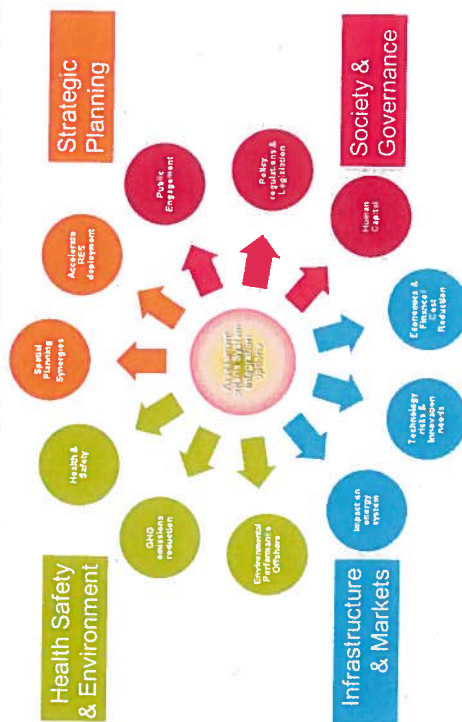

KEY SUCCESS FACTORS FOR SYSTEM INTEGRATION

- > Can it be made economic?
- > Does it fit in space and time?
- > Is the technology mature?
- > Does the legislation allow it?
- > Are stakeholders aligned and committed?
- > Is there public acceptance?
- > Is there an environmental benefit?

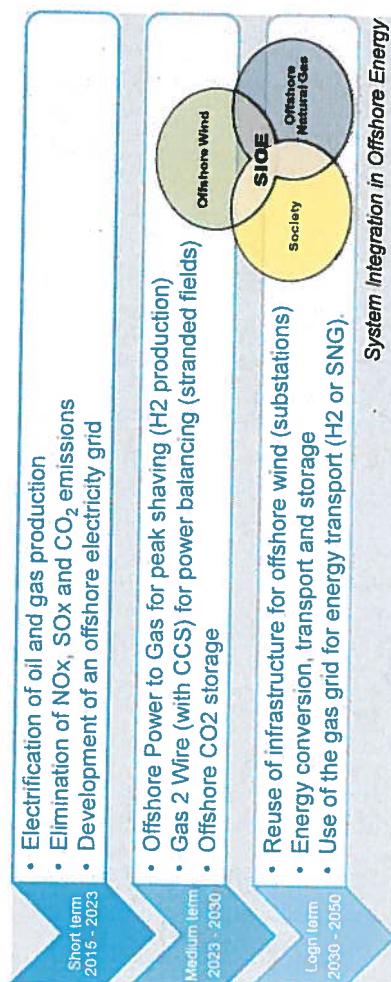

ASSESSMENT FRAMEWORK "SENSEI" PROJECT

North Sea Energy Program
SENSEI - 14-5-2017

OPPORTUNITIES INTEGRATION OFFSHORE ENERGY

System Integration in Offshore Energy

DEVELOPMENT STRATEGIES (1/2)

System integration options	Time horizon	Short-term <2023	Mid-term 2023 - 2030	Long-term 2030 - 2050
Electrification		Platform electrification near-shore	Platform electrification, far-offshore & stand-alone	Platform electrification, offshore grid
P2G / P2X		Power2Gas, onshore (demo)	Power2Gas, offshore	Power2X, offshore
CCS		CCS + electrification near-shore	CCS + electrification (depleted gas fields)	
GTW		GTW near shore (end-of-field)		GTW far offshore, through offshore grid
Energy storage				Energy storage offshore (H ₂ , CAES)

- Electrification is basis for further system integration options (develop in steps)
- Favorable short-term options identified, although arranging regulatory issues takes time

DEVELOPMENT STRATEGIES (2/2)

Actions for the short-term:

- Set-up integral strategic vision and roadmap for North Sea energy transition
- Identify shortlist of business cases that can lead to pilot projects
- Mobilize international coordination (share experience, e.g. on electrification)
- Develop regional action plans and strategies (align investment development)
- Engage with stakeholders (e.g. manage spatial claims, secure value chains)

R&D needs are broad:

- Technology development and demonstration -> set-up pilot projects
- System impact analysis -> develop transition scenarios roadmap with spatial planning
- Ecological impact analysis
- Socio-economic, societal and governance analysis -> policy recommendations

- Connecting offshore windfarms and gas platforms can create a stable, affordable and clean energy system in the Northsea
- Electrification of platforms will reduce the emissions of NOx, CO2 and CH4 to zero
- Conversion technology on platforms will create potential for grid stabilisation
 - Power to gas (H2, CH4)
 - Gas to Wire (with CCS)
- Pipeline infrastructure can be used to transport energy at large distances (via H2 or in CH4)
- Depleted gas fields can be used for energy storage and balancing (CAES, UGS, CO2)
- Reuse of infrastructure will
 - Reduce the societal cost of offshore energy (decommissioning and power grid)
 - Maximise economic revenues of energy sources offshore with zero emission
 - Create employment and business opportunities for the offshore sector

SYSTEM INTEGRATION PROGRAM NORTH SEA ENERGY

Strategic Spatial Planning
Spatial synergies
Scenario development
Restricted areas

Society and Governance
Human Capital
Public Participation
Regulations

Physical Network
Connections
Nodes
Services
Maintenance

Health, Safety & Environment
Health and Safety
Emissions and Environment

INTEGRATION REQUIRES COLLABORATION

June 15, 2016 "Gas meets Wind":
'Declaration of Coordination and
Cooperation North Sea Region',
by NOGEPA, NWEA, Natuur en
Milieu, TenneT, TNO

North Sea Energy Challenge
SEARCHING FOR SYNERGIES

June 6, 2016, EU Energy Council:
North Sea Declaration: Regional
coordination on offshore energy

October 14, 2016, ESTRAC:
Open innovation center by ECN,
TNO and Energy Academy Europe
Focus: System Integration

NORTHSEA
ENERGY
PROGRAM

- Align initiatives with potential for synergy gas and wind

integration in offshore energy with Topsector Energy

- Build a community to share information and data

**NORTHSEA
ENERGY
PROGRAM**

SYSTEM INTEGRATION OFFSHORE ENERGY

➤ Collaborative innovation program

➤ Active participation of partners

▶ Northsea Energy Network

- **Networking, dissemination, sharing**

- Free for participants of TKI program

CURRENT PARTIES INVOLVED

THANK YOU FOR YOUR ATTENTION

TNO innovation for life

REPORT AVAILABLE AT:
WWW.GASMEETSWIND.EU
North Sea Energy Challenge

RENE.PETERS@TNO.NL
+31 6 51551566

ECN Your energy. Our passion.

TNO Energy Academy Europe

STRATEGIC ENERGY SYSTEM INTEGRATION

The goal of this work package is to increase insight into the interplay among different users and interests - commercially, ecologically and societally - by developing new perspectives and scenarios on the planning of the North Sea domain and by assessing the associated impacts on the system.

Topics:

- > System modelling and optimisation (scenario development)
- > (Re)-use of surface/subsurface domain
- > Spatial conflicts / Synergy (shipping, fishery, natura 2000, defence, etc.)
- > New tools, GIS, system models
- > International integration / offshore super grid / PCIs*

SOCIETY & GOVERNANCE

The goal of this work package is to provide insight into the human capital agenda for the offshore sector and present the regulatory framework for offshore system integration and how this provides barriers and or drivers to facilitate this transition.

Topics:

- > Human Capital (training, sharing personnel, etc.)
- > Combined public engagement management
- > Regulatory framework (SDE subsidy offshore, BEMS regelgeving Nox, ETS, ownership, liability transfer)
- > International cooperation: Regulatory framework

PHYSICAL NETWORK

The goal of this work package is to provide insight into the techno-economic status of potential offshore energy system integration options; assess the commercial value of further developing these options.

Topics:

- > Technical innovations: platform design, offshore wifi
- > Technology assessment
- > New services by grid coupling: storage, conversion and grid connection, combinations with non-energy services
- > System innovations: advanced IT – energy infra coupling, smart-x (x=platform, ships, maintenance, etc)
- > Maintenance, Inspection & Operations

HEALTH, SAFETY AND ENVIRONMENT

The goal of this work package is to better understand how system integration could improve the health, safety and environmental performance of the offshore energy sector as a whole.

Topics:

- > Synergy HSE compliance
 - > Cross sector learning, capacity building
- > Life cycle assessments for offshore energy systems
- > Structural integrity
- > Monitoring and optimisation of emissions (NOx, SOx, CO2)
- > Risk analysis for offshore energy
- > Reef effect offshore infra

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 8 september 2017 16:31
Aan: DGETM Alle Medewerkers
Onderwerp: RE: leesvoer voor het weekend: NOGEPA-CIEP Gasdag 7-9-2017
Bijlagen: NOGEPA_Gedragscode_boekje2.pdf

En hierbij de Gedragscode Gaswinning Kleine Velden

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 8 september 2017 11:14
Aan: DGETM Alle Medewerkers
Onderwerp: leesvoer voor het weekend: NOGEPA-CIEP Gasdag 7-9-2017

Beste collega's,

Gisteren was ik, samen met diverse andere collega's van EZ, aanwezig bij de drukbezochte NOGEPA-CIEP Gasdag.

De aanwezigheid van EZ werd door de organisatoren en de sector erg gewaardeerd.

Waterstof en CCS kwamen uitgebreid aan bod.

Aan het einde van de dag werd de door de gassector ondertekende "Gedragscode Gaswinning Kleine Velden" gepresenteerd. [REDACTED] kreeg hiervan, als vertegenwoordiger van de MEZ, het eerste exemplaar overhandigd. Deze code staat nu nog niet op de site van NOGEPA, maar mocht je daarin nu al interesse hebben, dan kan je een exemplaar daarvan bij mij inzien.

Vanochtend berichtte De Telegraaf uitgebreid over de Gasdag. Dat artikel heb ik bijgesloten, evenals de lijst met genodigden (die lijst bevat ook de e-mailadressen van die genodigden en kan daarom handig zijn) en volledigheidshalve het programma van de Gasdag.

Veel leesplezier tijdens het regenachtige weekend!

Gegroet,

[REDACTED]
[REDACTED]
Ministerie van Economische Zaken
DGETM / Directie Energie en Omgeving
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
telefoon: 070 [REDACTED]
fax: 070 [REDACTED]
e-mail: [REDACTED]@minez.nl

Van: [redacted] @ebn.nl>
Verzonden: dinsdag 3 oktober 2017 14:41
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Reactie op EBN-memo kleine velden
Bijlagen: 2017-EBN-KV-advies-v3.docx

Beste [redacted]
 Dank voor de twee punten. Ik heb ze in het stuk verwerkt.
 Hierbij het nieuwe concept.
 Mochten hier nog vragen over zijn of wij jullie verder nog kunnen helpen, dan hoor ik het graag.
 Met vriendelijke groet,

Tel: +31 (0)30 [redacted]

Mob: +31 (0)6 [redacted]

ebn energising
 the transition

From: [redacted] @minez.nl
Sent: vrijdag 29 september 2017 17:35
To: [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: RE: Reactie op EBN-memo kleine velden

Hoi [redacted]
 Zoals gezegd hebben jullie een voor ons goed bruikbare input aangeleverd, waarvoor hartelijk dank. Een aantal tekstuele zaken of zaken voor verdere uitwerking zullen wijzelf oppakken bij het formuleren van de Tweede Kamer brief.

Twee punten die we nog graag gewijzigd / aangevuld zouden willen zien in de concept-eindversie zijn:

1. Op pag. 11: formulering over de contractuele 'verplichting' van GasTerra moet er echt uit, omdat we precies dezelfde hoeveelheid ook zouden exporteren zonder contracten (het betreft namelijk een fysieke gasvraag/behoefte waar niet zomaar afstand van gedaan kan worden). Dit ligt ook politiek gevoelig.
2. Op pag. 14: Kun je het 'mottenballen' van niet langer gebruikte gasinfrastructuur (put, platform of leiding) wat verder inzichtelijk maken? (wat het concreet betekent, globale kosten waar je mee te maken krijgt en wie dat dan bijv. zou kunnen doen?)

We zien volgende week dinsdag/woensdag graag de concept-eindversie tegemoet.

Groet,

Van: [redacted] ebn.nl

Verzonden: dinsdag 26 september 2017 16:54

Aan: [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp:

Urgentie: Hoog

Allen,

Zoals gisteren in ons overleg afgesproken, sturen wij hierbij een tweede concept van onze notitie.

Wij ontvangen jullie reacties graag eind deze week, zodat wij begin volgende week het concept afronden.
Met vriendelijke groet,

Tel: +31 (0)30 [redacted]

Mob: +31 (0)6 [redacted]

ebn energising
the transition

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van	EBN
Aan	Ministerie van Economische Zaken – [redacted]
Betreft	Herijking kleineveldenbeleid
Datum	3 oktober 2017

Samenvatting

EBN stelt voor om het kleineveldenbeleid bij te stellen zodat het volledig ten dienste komt te staan van de energietransitie en het klimaatbeleid. Enkele van de grondslagen onder het huidige kleineveldenbeleid zijn weggefallen. Het beleid was vooral gestoeld op het maximaal ontginnen van onze natuurlijke hulpbronnen en het maximaliseren van de aardgasbaten voor de Staat. Centraal staan de betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid van de energievoorziening. Dat is nog steeds van groot belang, maar EBN stelt voor om nieuwe doelen voorop te stellen. Dat zijn het zo snel mogelijk terugbrengen van de CO₂-uitstoot en het faciliteren van de energietransitie. Aan het eind van die transitie zullen een afname van de CO₂-uitstoot met 80 tot 95% in 2050 en een volledig duurzame energievoorziening zijn bereikt. De transitie naar dit einddoel vergt echter tijd en ander beleid.

Aardgas is nog enige tijd nodig als onderdeel van onze energiemix. Indien tijdens de transitie met veel ambitie en urgentie gewerkt wordt aan een voortdurend CO₂-armer wordende energievoorziening zal de vraag naar energie dalen en het aandeel van duurzame bronnen stijgen. Geleidelijk aan gaat dan de binnenlandse vraag naar aardgas dalen. Prognoses van de gasproductie uit de kleine velden laten echter zien dat het binnenlandse aanbod van gas veel sneller daalt. Deze afname is ca. 10% op jaarbasis. Binnen enkele jaren, op een moment dat de transitie nog niet voltooid is, zal de binnenlandse vraag groter zal zijn dan het binnenlands aanbod. Zolang gas nog nodig is, zijn er dan twee opties. De ene mogelijkheid is om steeds meer gas te gaan importeren, de andere is om het aanbod aan gas uit eigen kleine velden op korte en middellange termijn op peil te houden, althans de afname af te remmen. Er is een aantal goede redenen om daar waar dat mogelijk is en het gas veilig gewonnen kan worden, de voorkeur te geven aan het gebruiken van Nederlands aardgas boven het importeren van aardgas en steenkool.

Aanvullend beleid is echter nodig om voldoende gas uit de kleine velden te blijven winnen en de offshore infrastructuur te behouden voor CO₂-opslag. Het activiteitsniveau en de investeringen zijn momenteel zo laag dat een sneeuwbaaleffect dreigt. Winning uit kleine velden stopt voortijdig en er is al een begin gemaakt met het ontmantelen van de offshore infrastructuur. Niet alleen daalt het gasaanbod hierdoor sneller dan nodig, ook kan de verdwenen infrastructuur niet meer gebruikt worden voor ondergrondse opslag van CO₂ (een maatregel die noodzakelijk wordt geacht om de klimaatdoelstellingen te behalen) en voor andere offshore innovaties ten dienste van de energietransitie. Op land kan aardwarmte een belangrijke bijdrage gaan leveren. In Nederland wordt ca. 75% van het aardgas aangewend om in enige vorm warmte te genereren. Geothermie heeft de potentie op termijn een belangrijk deel van die warmte te leveren. Voor het zover is moet echter eerst een professionele en sterke sector ontwikkeld worden. De kennis en kunde van de gassector kunnen goed gebruikt worden door de opkomende geothermiesector. Tussen de winning en de inzet van aardgas en aardwarmte is synergie goed mogelijk. Zo kan bijvoorbeeld een aardwarmte-installatie een constante warmtestroom gedurende het hele jaar leveren, terwijl aardgas aan de extra vraag naar warmte in de winter kan voldoen. Aardgas kan bovendien een ondersteunde rol spelen bij nieuwe innovatieve energiesystemen op land.

Kortom, gericht beleid is nodig. Niet langer omdat het doel is om zoveel mogelijk gas te winnen. Gas dat niet nodig is kan in de grond blijven. Maar wel om minder gas te hoeven importeren en om de gasinfrastructuur en de gassector belangrijke bijdragen te laten leveren aan de energietransitie. Indien goed ingezet, zal aardgas de energietransitie faciliteren in plaats van in de weg staan.

1. Inleiding

Het Ministerie van Economische Zaken heeft EBN gevraagd input te leveren voor een discussie over een herijking van het kleineveldenbeleid. Het beleid is jarenlang succesvol geweest, maar inmiddels zijn enkele van de grondslagen onder het beleid weggevallen. Het nastreven van het winnen van zoveel mogelijk van de nationale hulpbronnen hoeft niet langer voorop te staan. Tegelijkertijd zal de vraag naar aardgas – hoewel op termijn afnemend – ook tijdens de energietransitie voorlopig nog substantieel blijven. Hieronder wordt aangegeven hoe het kleineveldengas en de gasinfrastructuur belangrijke bijdragen kunnen leveren aan de energietransitie en het klimaatbeleid en hoe accenten die daarbij gelegd moeten worden op land verschillen van die voor het continentaal plat. Wanneer de juiste keuzes worden gemaakt, kan Nederlands gas de energietransitie faciliteren en versnellen in plaats van in de weg staan.

2. Kleineveldenbeleid en de actualiteit

2.1 Het beleid en beleidsinstrumenten

De kern van het kleineveldenbeleid is altijd geweest dat gaswinning uit kleine velden voorrang kreeg boven winning uit het Groningenveld, zodat het Groningenveld zo lang mogelijk de balansrol zou kunnen blijven spelen door snel en flexibel de verschillen tussen vraag en aanbod op te vangen. Bovendien werden met dit beleid de binnenlandse gasvoorraden zo lang mogelijk gespaard en de nationale natuurlijke hulpbronnen zo efficiënt mogelijk benut. Een belangrijk instrument was de garantie die Gasunie (en later GasTerra) bood dat alle gas uit kleine velden werd afgenomen. Uitgangspunten van het gasbeleid waren oorspronkelijk de beschikking in Nederland over zeer aanzienlijke gasvoorraden en de optimale benutting daarvan en het beeld dat aardgas en andere fossiele bronnen nog lange tijd dominant zouden blijven in de energiemix, terwijl de vraag naar energie zou groeien.

De doelstellingen van het beleid zijn vaak samengevat met de begrippen: *betaalbaar*, *betrouwbaar* en *duurzaam*. Het laatste heeft betrekking op het feit dat het verbranden van aardgas tot de uitstoot van aanzienlijk minder schadelijke stoffen (als NO_x, SO_x en fijnstof) leidt dan het gebruik van andere fossiele brandstoffen als aardolie en steenkool.

De wetgever heeft vier belangrijke pijlers aangebracht waarop het beleid jarenlang rustte:

- Het meerjarig productieplafond zoals geregeld in artikel 55 Gaswet
- De afname van gas door GasTerra zoals geregeld in artikel 54 Gaswet
- De innameplicht van Gasunie Transport Services zoals geregeld in artikel 54a Gaswet
- De deelneming van EBN in de opsporing en winning van gas en olie zoals geregeld in artikel 82 Gaswet

2.2 Meerjarig productieplafond

Een uitwerking van het kleineveldenbeleid was het meerjarig productieplafond voor de productie van gas uit het Groningenveld. Dit plafond is wettelijk geregeld in artikel 55 Gaswet. Het meerjarig productieplafond geeft aan van welke hoeveelheid Groningengas GasTerra mag uitgaan bij de uitvoering van de taken. De grondslag voor het meerjarig productieplafond is het kleineveldenbeleid dat erop is gericht de gaswinning uit de Nederlandse kleine velden zoveel mogelijk te bevorderen.¹ Na 2004 is een liquide markt voor hoogcalorisch gas ontstaan en de productie uit de kleine velden en het Groningenveld is sterk teruggelopen. Om die reden vervult artikel 55 Gaswet geen functie meer in het kleineveldenbeleid en is er voorgesteld om het artikel te schrappen (zie Wetsvoorstel voortgang energietransitie).

2.3 Afname en balansfunctie door GasTerra

De wettelijke taken van GasTerra zijn in artikel 54 Gaswet vastgesteld. Uit dit artikel volgt dat GasTerra samengevat de volgende taken heeft:

¹ Zie kst 34199, nr 9 en 34627 nr 3

- zorgdragen voor de afname van gas uit het Groningenveld op een wijze die winnen van gas uit andere (kleine) velden mogelijk maakt;
- zorgdragen voor de afname van gas uit kleine velden onder redelijke voorwaarden en tegen betaling van een op marktconforme grondslag bepaalde vergoeding;

GasTerra heeft deze taken toebedeeld gekregen in het kader van 'het planmatig beheer van de gasvoorkomens, ter verzekering op lange termijn van een behoedzaam en rationeel gebruik van deze natuurlijke hulpbron'. Daarbij merkt de wetgever op dat:

"Door die afstemming kan Gasunie producenten in Nederland gunstige voorwaarden bieden: gegarandeerde afname in een vrijwel constant tempo en zonder wachttijd. Deze aanpak (het kleineveldenbeleid) leidt er toe dat in Nederland ook (kleine) velden in ontwikkeling worden genomen die elders niet voldoende rendabel zouden worden geacht."

BALANSFUNCTIE

De eerste taak van GasTerra betreft het zorgdragen voor de afname van gas uit het Groningenveld op een wijze die het winnen van gas uit andere (kleine) velden mogelijk maakt. Ten aanzien van deze taak zet de wetgever uiteen dat juist door de onderlinge afstemming van de winning en de afzet van Nederlands gas door GasTerra, de productie van aardgas uit kleine voorkomens goed kan worden ingepast in de totale productie.² Uit de wetsgeschiedenis van de Gaswet blijkt dat de balansfunctie van het Groningenveld als een rode draad door het kleineveldenbeleid heen loopt.³ Deze balansfunctie wordt door de wetgever als volgt toegelicht:

*"De balansfunctie gaat uit van de verplichting die de houder van de concessie voor het Groningenveld heeft op grond van de concessie en de overeenkomst waarnaar in die concessie wordt verwezen, om het gas uit het Groningenveld te leveren aan Gasunie. Hierdoor kan Gasunie een sturende rol vervullen ten aanzien van de productie uit dat veld. Voor de balansfunctie kunnen uitsluitend de delen uit het Groningenveld worden gebruikt die daarvoor door hun karakteristieken geschikt zijn. Het depletietempo moet zodanig zijn dat de balansfunctie van dat veld zolang mogelijk behouden blijft, althans zolang redelijkerwijs een aanbod uit de kleine velden (inclusief de zogenaamde futures) verwacht mag worden."*⁴

MARKTCONFORME TARIEVEN EN REDELIJKE VOORWAARDEN

De tweede taak van GasTerra is het zorgdragen voor de afname van gas uit kleine velden onder redelijke voorwaarden en tegen betaling van een op marktconforme grondslag bepaalde vergoeding. GasTerra heeft dus de taak om KV-gas af te nemen, voor zover dat door kleinevelden-producenten wordt aangeboden. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat deze vergoeding voor het gas uit de kleine velden bestending was van de (toen) bestaande praktijk. Ofwel, de reeds bestaande NIP-structuur is door de wetgever samengevat als 'een op marktconforme grondslag bepaalde vergoeding'.

HUIDIGE PRAKTIJK

De gasmarkt is op dit moment dusdanig liquide is dat er genoeg partijen zijn aan wie een producent van kleine velden zijn gas tegen een marktconforme prijs kan verkopen. GasTerra biedt nog steeds de NIP prijs en voorwaarden aan kleinevelden-producenten, maar niet alle producenten leveren meer aan GasTerra.

Daar komt bij dat het Groningenveld al geruime tijd geen grote balansfunctie meer vervult. Flexibiliteit wordt tegenwoordig verkregen door de markt en door de gasopslagen.

2.4 Innameplicht GTS

Gasunie Transportservices (GTS) heeft als landelijk netbeheerder de taak om zorg te dragen voor de inname en het transport van gas uit de gasvoorkomens in gebieden binnen Nederland en op het continentaal plat. GTS doet dit vanuit

² Kst 26463, nr 7 p. 4 en 9

³ Cruciaal bij de balansfunctie is eveneens de taak van de Minister als bedoeld in artikel 55 Gaswet met betrekking tot het vaststellen van het Groningenplafond.

⁴ Kst 26463, nr 7 p. 10

het belang van 'het planmatig beheer van voorkomens van gas, ter verzekering op lange termijn van een behoedzaam en rationeel gebruik van deze natuurlijke hulpbron'.

2.5 Deelname EBN

De vierde pijler van het kleineveldenbeleid betreft de deelname van EBN in de opsporing en winning van koolwaterstoffen. Reeds bij de start van het kleineveldenbeleid was men er van bewust dat de Nederlandse gasvoorziening van openbaar belang was en dat deze taak niet te zeer van particuliere leveranciers afhankelijk mocht zijn. Een blijvende participatie van de Staat in de winning en afzet van aardgas werd door de Minister om die reden van noodzaak geacht. Deelname van de Staatsmijnen (de voorganger van EBN) werd als wenselijk gelet op hun ervaring op het gebied van gas en de noodzaak tot het voeren van een gecoördineerd beleid en geïntegreerd gasbeleid.⁵

De taken van EBN zijn vastgelegd in artikel 82 van de Mijnbouwwet.

EBN voert haar taken uit in het belang van 'een doelmatige opsporing en winning, een planmatig beheer en een optimale afzet van koolwaterstoffen'. De wijze waarop EBN deze belangen dient is geëvolueerd in de tijd. Waar voorheen EBN alleen deelnam in gaswinning is EBN in de loop der jaren ook gaan deelnemen in exploratie op land en zee. Daarnaast is EBN ook gaan deelnemen in offshore transportleidingen. Op dit moment dient EBN het planmatig beheer van koolwaterstoffen en de ondergrond in het algemeen door actief te zijn bij alle fasen van gaswinning (verkennen, opsporen, winnen en opruimen).⁶

Door deelname van EBN in de opsporing en winning van olie en gas worden investeringsrisico's van producenten verminderd. Dit heeft een gunstig effect op het investeringsklimaat in de Nederlandse olie- en gassector. Uiteraard staat daar tegenover dat EBN namens de Staat deelt in de opbrengsten.

2.6 Latere ontwikkelingen

Ongeveer vanaf de eeuwwisseling groeide het besef dat het gebruik van aardgas tot lagere CO₂-emissies leidt dan het gebruik van andere fossiele bronnen. Omdat bovendien aardgas geschikt is om flexibel te worden ingezet op momenten dat duurzame energie onvoldoende beschikbaar is, ontstond de notie dat het een steeds belangrijkere rol zou kunnen krijgen in de transitie naar een volledig duurzame energiemix. Dit werd tot 2008 ook onderschreven door alle NGO's.

Verder was het beleid rond de eeuwwisseling ook gericht op het tot stand brengen van een goed functionerende markt waarop gas afkomstig van verschillende leveranciers en uit verschillende bronnen vrij kan worden verhandeld. Zo'n situatie vergroot immers de leveringszekerheid, leidt tot efficiënte prijsvorming en versterkt de economie. In 2004 werd gesteld dat de acties die moesten leiden tot een goed functionerende gasmarkt succesvol waren afgerond. Ook werd echter toen al geconstateerd dat aardgas en gaswinning inmiddels kritischer werden gezien dan voorheen. Zorgen over veiligheid, voornamelijk voortkomend uit de aardbevingen in Groningen hebben daar een belangrijke rol bij gespeeld

Mijnbouwklimaat en activiteitsniveau

In 2004 werd ook geconstateerd⁷ dat de voorraden in de kleine velden gestaag afnamen en dat additionele beleidsmaatregelen nodig waren om deze afname af te remmen. Door het verbeteren van het mijnbouwklimaat kon het activiteitsniveau (van opsporing en winning) verhoogd worden. Dit beleidsvoornemen werd toen in de context geplaatst van een groeiende energievraag en de notie dat aardgas steeds belangrijker zou worden. Ook werd onderkend dat de EU steeds afhankelijker zal gaan worden van import. Het in 2004 aangekondigde beleidsvoornemen om een hoger activiteitsniveau (opsporing en winning) na te streven leidde in 2010 tot de marginaleveldenregeling. Deze maatregel had als doel om de resterende marginale gasvoorkomens tot ontwikkeling te krijgen middels een financiële regeling ter

⁵ Nota de Pous, p. 4 en 5 onder IV

⁶ Zie voor meer informatie over de verschillende fasen; www.hoewerktgaswinnen.nl

⁷ Gaswinningbrief, 2004

stimulans van de investeringen. Deze maatregel werd gecombineerd met het *fallow acreage* convenant. Dit laatste had tot doel om slapende vergunningen van operators beschikbaar te maken voor andere operators.

Gasrotonde

Aan het beleid werd in 2008 het beeld van de gasrotonde toegevoegd. De naderende afname van de Nederlandse gaswinning en van de groeiende beperkingen aan de mogelijkheden om door middel van wisselende productieniveaus uit het Groningenveld sterke fluctuaties in de vraag op te vangen werden gepareerd met uitbreiding van gasopslagen, crossborder capaciteit en marktwerking. In 2012 werden deze aanpassingen als voltooid beschouwd. Vanwege het model van de gasrotonde was de innamegarantie van gas uit de kleine velden niet meer nodig en is de leveringszekerheid door netto import van gas te borgen, zij het minder optimaal dan bij eigen gasproductie.

De veranderde maatschappelijke perceptie en de impact op het beleid

Terwijl ten tijde van de ontwikkeling van het Groningenveld en later van de kleine velden de nadruk lag op de ontwikkeling van de welvaart en het comfort en het positieve effect op de gezondheid van aardgas, is in de laatste decennia de vanzelfsprekendheid waarmee aardgas positief beschouwd werd geleidelijk aan verdwenen. De discussie rondom winning uit de Waddenzee was één van de eerste voorbeelden waaruit bleek dat een maatschappelijke betrokkenheid en een dialoog essentieel waren voor voldoende draagvlak. Een uitweg uit de discussie werd gevonden door het scheppen van een win-win situatie, waarbij de overheid ook gasbaten ten goede van het specifieke gebied liet komen. Het draagvlak voor aardgaswinning is in Nederland de afgelopen jaren echter vooral sterk gedaald door de zorgen over de aardbevingen in Groningen. Verder spelen ook de weerstand tegen schaliegas en de perceptie dat aardgas niet persé bijdraagt aan een duurzame energievoorziening een rol. De rol van aardgas als facilitator van de energietransitie wordt niet door iedereen erkend.

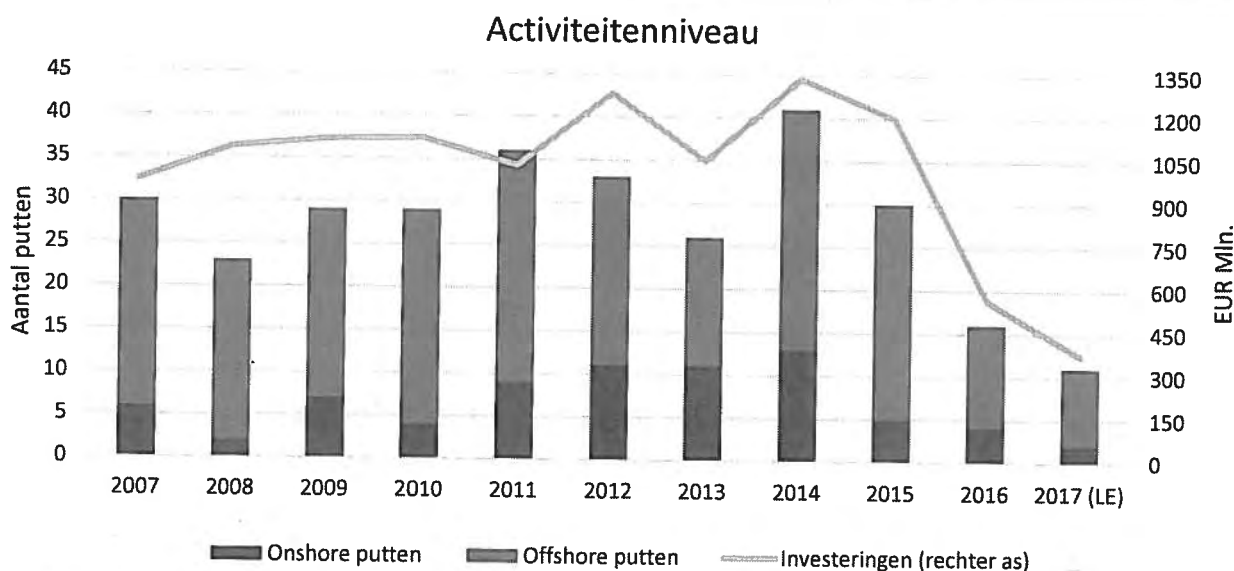
Bovendien is de bijdrage van de opbrengsten aan de staatskas door de afnemende productie en de dalende gasprijzen aanzienlijk lager dan voorheen, hetgeen eraan bijdraagt dat het gas – ook uit economisch perspectief – minder nodig is dan voorheen.

CONVOY

2.7 Actuele situatie

Vanaf de eeuwwisseling is de productie uit kleine velden geleidelijk aan gehalveerd van ruim 40 miljard kubieke meter per jaar naar ca. 20 miljard kubieke meter in 2017. De opbrengsten van kleineveldengas zijn sterk verlaagd vanwege de productiedaling, maar ook door de recente sterke daling van de gasprijs. De revenuen voor de staatskas uit kleine velden zijn inmiddels gedaald tot ongeveer 700 miljoen euro per jaar en zijn daarmee geen heel belangrijke factor meer. Om de gasproductie op peil te houden, althans de afname die nu rond de 10% per jaar ligt af te remmen, zou een stabiel en significant activiteitsniveau van de mijnbouwondernemingen nodig zijn. Hiervan is op dit moment geen sprake. Zowel het aantal exploratie- en productieboringen als de investeringen op land en op zee lopen de laatste jaren sterk terug (Figuur 1).

Een belangrijke reden voor het huidige verlaagde investeringsniveau is het feit dat de gasprijzen sinds 2014 sterk zijn gedaald. Dit heeft er voor gezorgd dat de verwachte rendementen op investeringen onder druk staan. Er zijn echter ook lokale redenen die het verlaagde investeringsniveau veroorzaken. Met name op land brengen de verruimde inspraakmogelijkheden betreffende ontwikkeling van gasvoorkomens een tragere besluitvorming, hogere kosten en een grotere kans op afstel van activiteiten met zich mee. Daarnaast is er onduidelijkheid over de voortzetting of aanpassing van de bestaande financiële maatregel voor de ontwikkeling van marginale velden op zee. Deze onduidelijkheid leidt op dit moment vermoedelijk tot een 'pas op de plaats' als het gaat om investeringsbeslissingen.

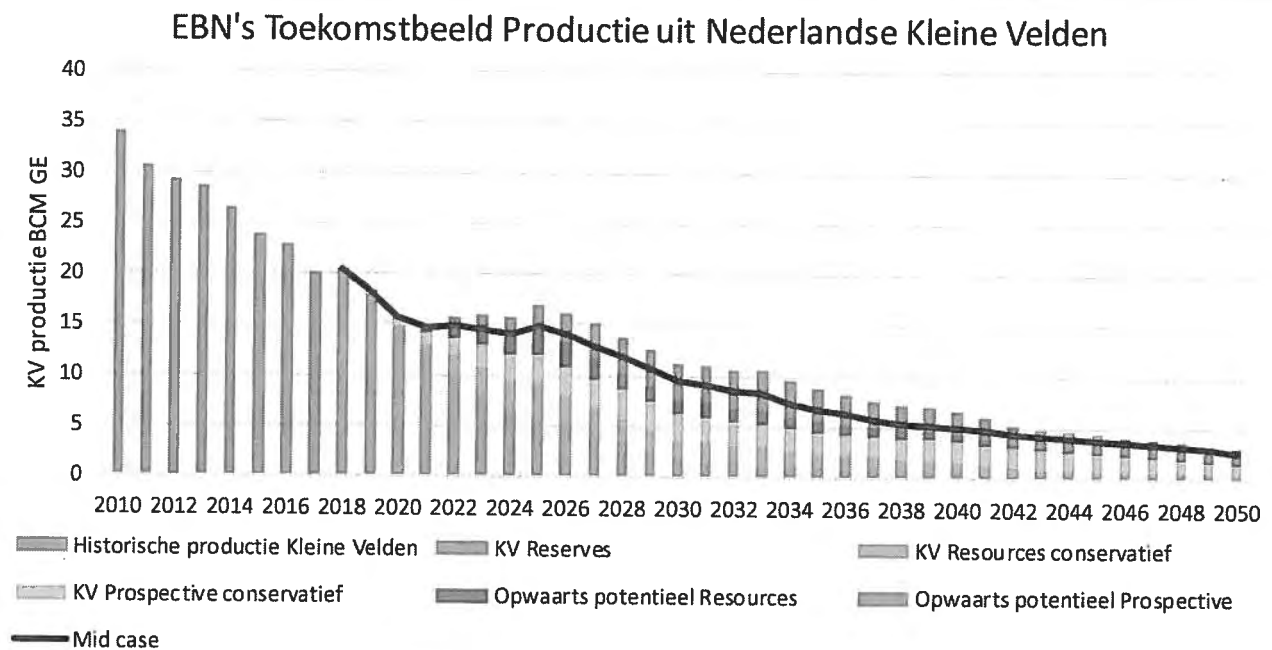
Figuur 1 : Activiteitsniveau in kleine gasvelden in vergunningen waarin EBN participeert, uitgedrukt in het jaarlijks aantal geboorde nieuwe putten en de jaarlijkse investeringen gedurende de laatste elf jaar

Het huidige beleid is o.a. gericht op het nastreven van een voldoende hoog activiteitsniveau bij de bedrijven die gas opsporen en winnen. De overheid beslist immers niet zelf over investeringen van die bedrijven, maar kan wel zorgen dat het mijnbouwklimaat voldoende aantrekkelijk is voor bedrijven om in Nederland actief te blijven of te worden. Het mijnbouwklimaat op dit moment onvoldoende gunstig om een versnelling in de productieafname tegen te gaan. Er dreigt een sneeuwbaaleffect: als infrastructuur ontmanteld wordt omdat het door-produceren meer kost dan het opbrengt, blijven niet alleen reserves die aan het betreffende platform zijn aangesloten ongewonnen in de ondergrond achter, maar zullen ook andere nabij gelegen resources niet meer ontwikkeld worden.

3. Huidig beeld van gasvoorraden en gasinfrastructuur

3.1 Resterende gasvoorraden en waarde

In onderstaande figuur wordt een beeld geschetst van het mogelijke verloop van toekomstige gasproductie uit Nederlandse kleine velden (zowel op land als op het continentaal plat), zoals EBN die voorziet. Een belangrijke bron hiervoor is EBN's reserve-rapportagesysteem. Dit bevat informatie over: *reserves* (toekomstige productie uit nu producerende velden), *contingent resources* (productie uit bekende maar nog niet ontwikkelde gasvoorkomens en extra volume te winnen uit producerende velden door middel van aanvullende investeringen) en *prospective resources* (nog te ontdekken voorkomens).

Figuur 2: Prognose van de productie uit kleine velden

CO₂

Toelichting

Alle hieronder genoemde hoeveelheden betreffen de periode 2018-2050, conform de weergave in figuur 2.

Reserves: in oranje de velden waar EBN partij in is - en op grond daarvan productieschattingen ontvangt van de operators – alsmede een inschatting van productie uit vergunningen waar EBN geen partij in is (met name onshore). Cumulatief (vanaf 2018) omvat het reserveprofiel een volume van **129 mrd.m3**.

Contingent resources: uit hoofde van EBN's deelname heeft zij inzage en inzicht in deze volumes, en maakt inschattingen van de mate en het tempo waarin deze tot ontwikkeling zullen komen. Dit is sterk afhankelijk van het mijnbouwklimaat in de breedste zin van het woord. De financiële kant daarvan gaat met name over opbrengstprijzen, productiekosten en belastingen/afdrachten. Een voorzichtige inschatting van de omvang van dit volume is weergegeven in grijs (**41 mrd.m3**), maar er zijn voldoende resources om ook de upside (blauw, **33 mrd.m3**) tot ontwikkeling te brengen, mits de omstandigheden goed zijn. EBN kan geen onderbouwde uitspraken doen over nieuwe ontwikkelingen in de velden waar zij niet in participeert, en die vormen dan ook geen onderdeel van deze inschatting.

Prospective volumes: gas in nog niet ontdekte voorkomens (prospects). EBN heeft een database met vele honderden prospects, en maakt inschattingen van de economische winbaarheid hiervan. In een behoedzaam scenario, met een gasprijs van EUR 15 ct/m3, leidt dat tot het geel weergegeven profiel, dat cumulatief **62 mrd.m3** bevat. In een scenario van EUR 25 ct/m3 zou dit kunnen groeien met het in groen weergegeven profiel (**70 mrd.m3**), totaal **132 mrd.m3**. Dit is echter de meest onzekere categorie; het betreft immers gasvoorkomens waarvan zowel het bestaan als de kenmerken onzeker zijn. Ook hier betreft het de vergunningen waarin EBN participeert. Een bron die wel het complete beeld beoogt weer te geven is het jaarboek 'Delfstoffen en aardwarmte in Nederland 2015'. Hierin wordt gesproken over een range van 99-116 mrd.m3 (bij een gasprijs van resp. EUR 14 en 21,5 ct/m3). De verschillen tussen beide ranges liggen, naast de toevoeging van de vergunningen waarin EBN niet deelneemt en de prijsscenario's, in de aanname wanneer een voorkomen economisch afdoende aantrekkelijk is om in te investeren. EBN hanteert hiervoor een voorzichtiger want ons inziens realistischere investeringsdrempel, en komt aldus tot een range van 62-132 mrd. m3 economisch winbaar volume (resp. geel en geel+groen in onderstaande figuur).

Gezamenlijk leidt het bovenstaande tot een cumulatief resterend te produceren volume in een onzekerheidsbandbreedte van **232 – 335 mrd.m3**. Zonder deze onzekerheid te bagatelliseren is ook een mid case getoond, dat een cumulatief volume van **292 mrd.m3** bevat. Hierin is zowel van de *upside resources* als van de *upside prospective* een gedeelte meegenomen. Van deze 292 mrd.m3 is 107 mrd.m3 (37%) toe te schrijven aan gasvoorkomens op land.

In Nederland is een aantal gasopslagen in gebruik, die op enig moment in de toekomst aan het eind van hun economische levensduur zullen komen. Zij zullen dan nog wel een hoeveelheid kussengas bevatten, dat alsdan zal kunnen worden geproduceerd. In het bovenstaande is dit niet meegenomen. Het gaat om circa 35 mrd.m3.

Zoals Figuur 2 laat zien neemt het volume uit producerende velden duidelijk af. Om de potentie uit contingent en prospective resources te matureren zijn aanzienlijke investeringen nodig. Tot voor enkele jaren deed de sector, incl. EBN, deze investeringen ook. De laatste jaren zien we de omvang van investeringen echter drastisch afnemen. Dit blijkt uit de absolute omvang alsook uit het aantal boringen (zie Figuur 1). Voor 2017 wordt een investeringsniveau van circa EUR 350 mln. verwacht.

In algemene zin is het mijnbouwklimaat in Nederland op dit moment niet gunstig. In concreto gaat het daarbij om aspecten als gasprijs, draagvlak, regelgeving, belastingdruk, condities elders. Op onderdelen kan de overheid er aan bijdragen het mijnbouwklimaat een impuls te geven en aldus investeringen te bevorderen. Teneinde het opwaarts potentieel aan kleine velden ontwikkelingen te realiseren is onze inschatting dat de investeringsomvang gedurende langere tijd op een niveau van minimaal EUR 800 mln. zou moeten liggen. Dat is beduidend hoger dan het zeer lage actuele niveau (circa EUR 350 mln.) maar is in historisch perspectief (zie ook Figuur 1) eerder als 'back to normal' te karakteriseren.

De waarde van een dergelijke keer ten goede is in potentie aanzienlijk. In onderstaande tabel is een schatting opgenomen van de benodigde investeringsomvang en de aardgasbaten voor de Staat in de drie scenario's. De omvang van de baten wordt in belangrijke mate gedreven door de gasprijs. Die is hier op respectievelijk EUR 15 ct/m³GE (scenario 'Laag'), EUR 20 ct/m³GE (scenario 'Midden') en EUR 25 ct/m³GE (scenario 'Hoog') gesteld. Een nuancering hierbij is dat deze prijsrange weliswaar voor de hele periode is gehanteerd, maar dat voor de korte termijn een stijging naar een prijs van EUR 25 ct/m³ onwaarschijnlijk is.

Scenario voor KV-ontwikkelingen	Productie Mrd.m ³ GE 2018-2050	Investerings EUR Mld. 2018-2050	Aardgasbaten EUR Mld. 2018-2050
Laag / Conservatief / 15 ct/m³	232	6	10
waarvan offshore	135	5	3
waarvan onshore	97	2	7
Midden / 20 ct/m³	292	11	23
waarvan offshore	185	9	12
waarvan onshore	107	3	11
Hoog / Opwaarts potentieel / 25 ct/m³	335	16	38
waarvan offshore	217	13	22
waarvan onshore	117	3	17

Tabel 1.

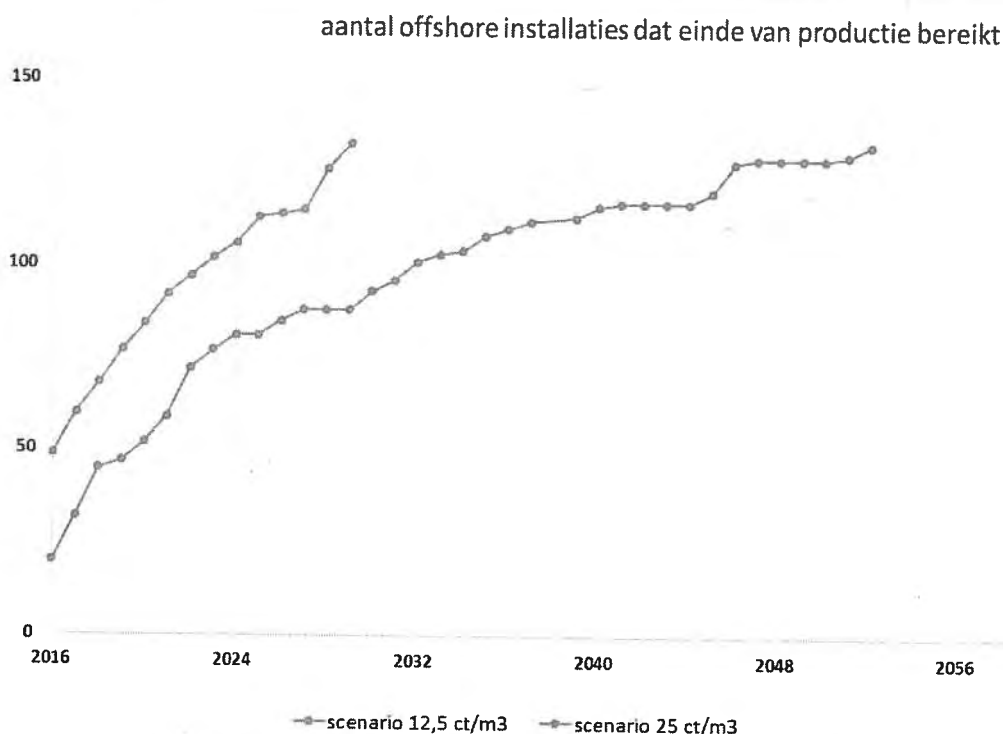
3.2 Offshore infrastructuur

De bestaande gasinfrastructuur is ontwikkeld in de periode dat er nog grote velden offshore werden ontwikkeld die hoge infrastructuurinvesteringen konden dragen. De resterende kleine velden kunnen nog gebruik maken van deze nog bestaande infrastructuur. Echter, indien de kosten van onderhoud en gebruik van individuele infrastructuur (met name platforms) hoger worden dan de opbrengsten van de geproduceerde volumes aan gas en er tevens te weinig zicht is op additionele volumes die kunnen worden aangesloten via nieuw te ontwikkelen voorkomens, zal deze infrastructuur worden ontmanteld. Er is ook sprake van een opruimverplichting.

Indien platforms worden verwijderd heeft dit ook impact op de levensvatbaarheid van de infrastructuur die hiermee verbonden is. Daardoor zal het potentieel te winnen volume verder (en definitief) afnemen en zullen ook elders de kosten sneller de baten overschrijden, zodat ook andere platforms versneld en definitief zullen worden ontmanteld. Dit domino-effect zal optreden indien er geen zicht is op voldoende additionele investeringen in offshore velden.

Als de gasprijs laag blijft, zal een significant deel van de offshore infrastructuur op korte termijn met verlies gaan draaien en is er het risico dat deze vroegtijdig wordt ontmanteld. Als infrastructuur is verwijderd kunnen nabij liggende resources nooit meer economisch ontwikkeld worden, zelfs niet als de gasprijs weer oploopt. Daarnaast is de infrastructuur dan ook niet meer bruikbaar voor ander gebruik, zoals bijvoorbeeld de opslag van CO₂ in lege velden.

De impact van de gasprijs en de maturatie op de offshore infrastructuur is geïllustreerd in onderstaande Figuur 3. Het "worst case scenario" (oranje) is gebaseerd op alleen de productie en ontwikkeling van de reserves bij een gasprijs van 12,5 ct/m³. In dit scenario is de bestaande infrastructuur voor 2030 in zijn geheel onrendabel. Het "best case scenario" is gebaseerd op de maturatie van alle resources bij 25 ct/m³. Dit verlengt de levensduur van delen van de offshore infrastructuur tot na 2050. Tevens voegt dit circa 100 BCM aan geproduceerd gas toe. Het voortijdig abandonneren limiteert niet alleen productiepotentieel maar ook de opties die de infrastructuur kan bieden voor het faciliteren van de transitie naar een duurzame energievoorziening. Tenslotte kan verhoogde tijdsdruk voor het weghalen van de infrastructuur een negatieve impact hebben op de kosteneffectiviteit van de ontmanteling.

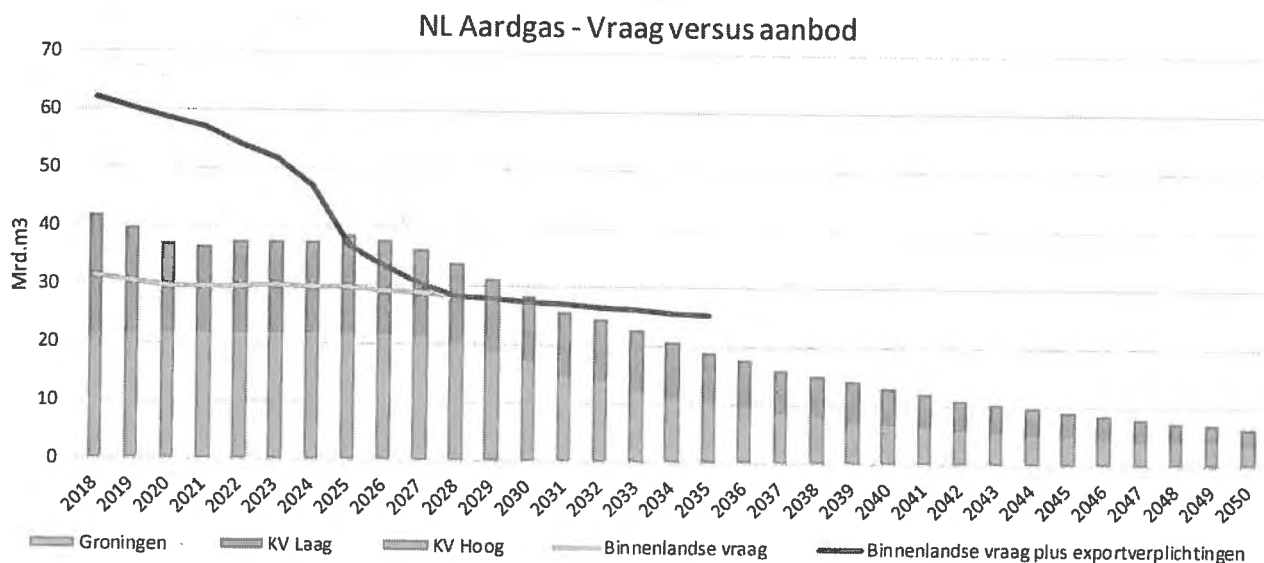
Figuur 3: Tempo van het verdwijnen van offshore platforms bij twee verschillende scenario's (12,5 ct/m³ en 25 ct/m³) voor de gasprijs.

Om de verwachtingen en gevolgen ten aanzien van decommissioning in kaart te brengen en een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen, heeft EBN eind vorig jaar in nauwe samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken, mijnbouwbedrijven (operators) en de toeleverende industrie en met input van maatschappelijke organisaties het zogenaamde "Netherlands Masterplan for Decommissioning and Re-use" opgesteld. Dit plan inventariseert de onderwerpen en de wijze waarop op een veilige, duurzame, effectieve en kostenefficiënte wijze de infrastructuur van de Nederlandse olie- en gaswinning kan worden ontmanteld en verwijderd en waar mogelijk kan worden hergebruikt. Een van de initiatieven is het oprichten van een Nationaal Platform Decommissioning, dat de agenda voor ontmanteling en het hergebruik zal coördineren en faciliteren. Daarnaast wordt een Nationale Ontmantelingsdatabase ingericht om een geïntegreerd beeld te krijgen van de omvang van de ontmanteling. Andere initiatieven richten zich op het ontwikkelen van nieuwe technologieën, standaardisatie, internationale best practices en duidelijkheid ten aanzien van regulering en mogelijkheden voor ander gebruik en hergebruik. In de komende maanden zullen deze onderwerpen verder worden uitgediept en uitgewerkt.

4. Rol van aardgas als facilitator van de energietransitie

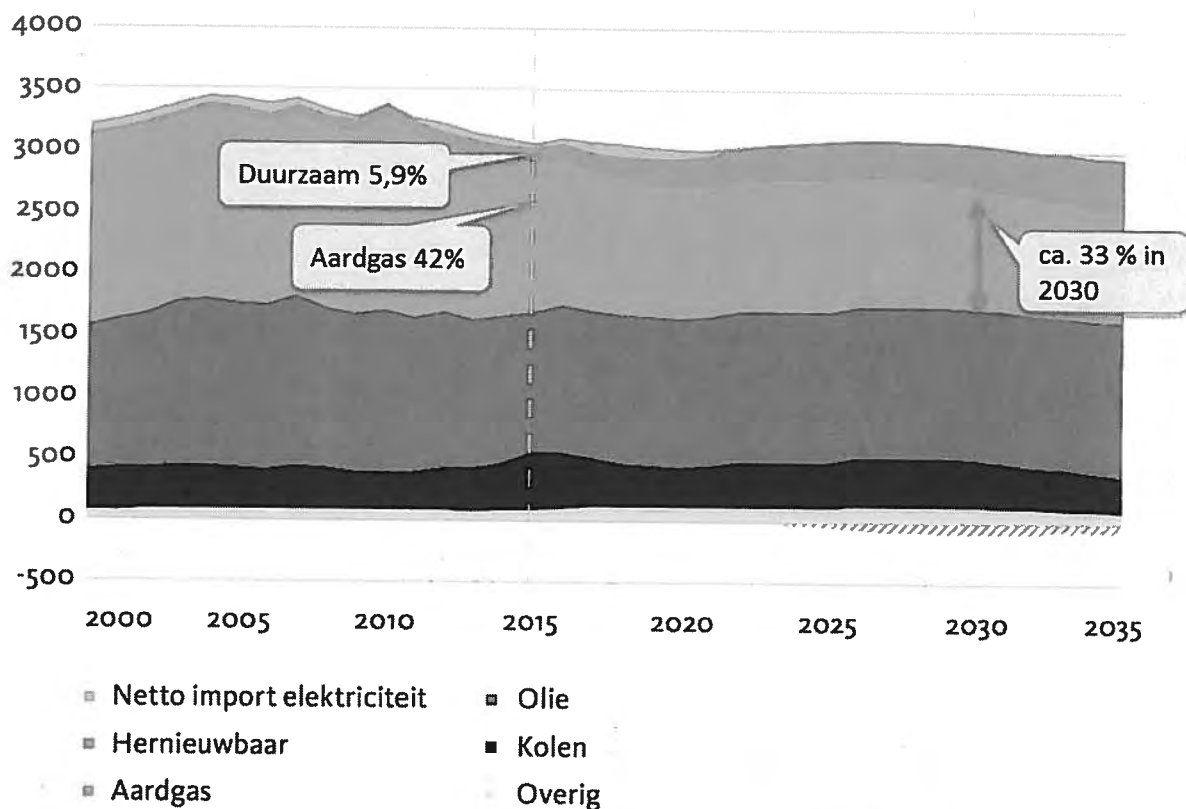
4.1 Vraag en aanbod van gas

Om de toekomstige vraag met het aanbod te kunnen vergelijken, is ook de productie uit het Groningenveld in beschouwing genomen (Figuur 4), zodat de totale Nederlandse aardgasproductie afgezet kan worden tegen een schatting voor de totale verwachte binnenlandse vraag. Hieronder is weergegeven het scenario voor 'Energieverbruik Aardgas (vastgesteld en voorgenomen beleid)' uit de Nationale Energieverkenning 2016 (PBL en ECN). De Groningenproductie is gebaseerd op het geldende productieplafond van 21,6 mrd.m³, totdat het veld rond 2027 in *natural decline* gaat.

Figuur 4: Aanbod van kleineveldengas, Groningengas en een prognose van de binnenlandse vraag (bron ECN)

Naast de binnenlandse vraag is er nog sprake van gaslevering aan het buitenland. De gecombineerde vraaglijn (binnenlandse vraag plus export) laat een niveau zien dat de eerstkomende jaren de eigen productie met circa 20 mrd.m3 overstijgt, en waarvoor dus import plaatsvindt. De import is vooralsnog (beduidend) kleiner dan het niveau van de export. Het is de verwachting dat in de loop van het komend decennium Nederland netto-importeur wordt. Volgens deze prognose ontstaat rond 2027 de situatie dat de binnenlandse vraag groter wordt dan het aanbod, althans in de situatie dat het extra potentieel (oranje) uit het KV-Hoog scenario niet bijdraagt. Mocht voor die tijd besloten worden dat de winning uit het Groningenveld nog verder wordt teruggebracht dan komt dit omslagpunt uiteraard eerder.

Figuur 5: Ontwikkeling van de energiemix (primair energiegebruik in Petajoule) bij uitvoering van voorgenomen beleid uit : Nationale Energieverkenning 2016, PBL

Dat Nederland op termijn netto-importeur wordt is reeds lang geleden onderkend en geadresseerd. In de Kamerbrief Aardgasbeleid in Nederland (7 oktober 2014) werd al benoemd dat "Eerst rond 2025 is de te importeren hoeveelheid licht groter dan de te exporteren hoeveelheid en wordt de omslag naar netto-importeur gemaakt." Met de gasrotonde-ambitie is hier succesvol op ingespeeld.

Dit alles betekent dat ook in een succesvol verlopende energietransitie er een (weliswaar licht afnemende maar toch aanzienlijke) vraag naar aardgas zal zijn. Figuur 5 laat zien dat de huidige prognoses voor de samenstelling van de energiemix zelfs voor 2030 nog uitgaan van een aandeel van ca 33% van aardgas in die mix. Dit is in het scenario dat alle voorgenomen beleid ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd en het aandeel hernieuwbaar kan stijgen naar ca. 20% in 2030.

De oude pijlers van 'betaalbaar' en 'betrouwbaar' blijven tijdens deze transitie geldige criteria om het beleid aan te toetsen. Figuur 4 laat zien dat rond 2027 – of aanzienlijk eerder als de productie uit het Groningenveld verder zou worden verlaagd – de binnenlandse vraag groter zijn dan de productie. Er is overigens geen relatie tussen binnenlandse vraag en aanbod. Als het aanbod de vraag niet kan volgen zal dat leiden tot een toename van de import van aardgas. Dit is o.a. het gevolg van het succesvol tot stand brengen van een internationale markt voor aardgas. M.a.w. het aardgasgebruik laat zich niet sturen door de binnenlandse productie te verlagen.

Aardgas speelt bovendien een belangrijke rol bij het opslaan van energie. Naarmate het aandeel aan duurzame bronnen en daarmee van elektriciteit zal toenemen, zal de behoefte aan energieopslag ook groeien. In grotere hoeveelheden (en voor langere duur) laat gas zich aanzienlijk makkelijker opslaan dan elektriciteit.

4.2 Op weg naar een CO₂-neutrale energievoorziening

De transitie van ca. 6% duurzame energiebronnen in de Nederlandse energiemix in 2017 naar het einddoel van een vrijwel CO₂-neutrale energievoorziening in 2050 dient zo snel mogelijk te verlopen, maar vergt tijd. Dat is inherent aan een transitieproces. Op weg naar dit einddoel moeten alle zeilen worden bijgezet om in een zo hoog mogelijk tempo de energievoorziening steeds CO₂-armer te maken. Op dit moment is het aandeel van aardgas zo'n 40%. Dit aandeel zal op de langere termijn steeds verder kunnen worden verlaagd door de groei van het aandeel van duurzame energiebronnen. Op de korte tot middellange termijn is het echter ook denkbaar dat tevens koolstofrijke energiebronnen als steenkool en aardolie worden vervangen door aardgas. Hierdoor daalt de CO₂-uitstoot substantieel, maar neemt het gebruik van aardgas om die reden niet af. Ook in de eindsituatie met een CO₂-neutrale energievoorziening in 2050 kan beperkt gebruik van aardgas nodig en mogelijk blijven als de afgevangen CO₂ maar wordt opgeslagen of hergebruikt.

Aardgas blijft dus nodig, maar als het binnenlandse aanbod achterblijft bij de vraag kan het ook geïmporteerd worden. Het gebruik van aardgas uit eigen land heeft een aantal voordelen boven het importeren van aardgas. De kosten van geïmporteerd gas zijn hoger dan die van binnenlands gas. Het binnenlandse gas genereert baten voor de staatskas. Het criterium van leveringszekerheid ('betrouwbaar') is vooral van belang voor laagcalorisch gas (gebruikt in de gebouwde omgeving). In een situatie waarin de productie uit het Groningenveld nog verder gereduceerd zou worden, moet laagcalorisch gas in toenemende mate gemaakt worden uit hoogcalorisch gas door het bijmengen van stikstof. Dan ontstaat er dus een verband tussen hoogcalorisch gas en de leveringszekerheid voor de huishoudens. De leveringszekerheid van gas uit de kleine velden is groter dan die van geïmporteerd gas. Tenslotte is, o.a. vanwege transport, de CO₂-voetafdruk van Nederlands gas lager dan van geïmporteerd gas. In die zin is gas uit de kleine velden dus ook duurzamer. Ook in de Energieagenda is uitgesproken dat het wenselijk is het aardgas uit de Nederlandse ondergrond te winnen wanneer dat veilig kan.

Een belangrijk bijkomend voordeel van het (langer) op niveau houden van de binnenlandse gaswinning is het langer beschikbaar houden van de gasinfrastructuur voor andere gebruik dat op zichzelf bijdraagt aan de energietransitie. Hieronder worden enkele voorbeelden daarvan gegeven.

4.3 Accent voor de offshore: goed gebruik van de infrastructuur, o.a. voor CCS

Mede door de aanhoudend lage olie- en gasprijzen wordt het voor mijnbouwmaatschappijen steeds minder rendabel om gas te winnen. Zonder maatregelen zullen steeds meer gasvelden vroegtijdig stoppen met productie, wordt er weinig opsporing gedaan en wordt meer en meer infrastructuur ontmanteld. Deze ontwikkelingen zijn al gaande. Sommige mijnbouwmaatschappijen zullen uit Nederland verdwijnen. Resterende kleine gasvelden blijven onbenut in de ondergrond achter, omdat het speciaal daarvoor aanleggen van nieuwe infrastructuur niet meer rendabel zal zijn.

Indien het echter - o.a. door aanvullend beleid - lukt om het activiteitsniveau en dus de investeringen op de continentaal plat weer op een hoger peil te krijgen, biedt dat niet alleen kansen op het ontwikkelen en winnen van meer kleineveldengas, dat gedurende de energietransitie kan worden gebruikt om aan de binnenlandse vraag naar aardgas te voldoen, maar heeft dit ook andere positieve implicaties in het licht van de energietransitie en het klimaatbeleid.

Ten eerste betekent het langer behouden van de offshore infrastructuur dat deze nog beschikbaar is voor CO₂-opslag. Het gaat dan met name om de productieplatforms en de putten. Grootschalige uitrol van CCS lijkt niet haalbaar voor ca. 2025 (Zie Figuur 6, de drie scenario's voor te injecteren volume aan CO₂). Voor die tijd zullen al de eerste demonstratieprojecten moeten worden uitgevoerd. Als gasproductieputten eenmaal zijn gevuld met cement en worden verlaten en de platforms zijn verwijderd, moeten te zijner tijd nieuwe putten worden geboord en platforms worden gebouwd. Dit maakt toekomstige offshore CO₂-opslag veel duurder dan in het geval van hergebruik van faciliteiten. Ter illustratie: de kosten van een nieuw te boren injectieput worden op dit moment geschat op ca. 25 miljoen euro. Er zullen ca. honderd putten nodig zijn. Een recente studie van Gasunie en EBN (okt. 2017) over CCS wijst uit dat de gemiddelde kosten voor nieuwbouw een factor 2 a 3 hoger liggen dan die voor hergebruik. Deze factor verschilt overigens per project.

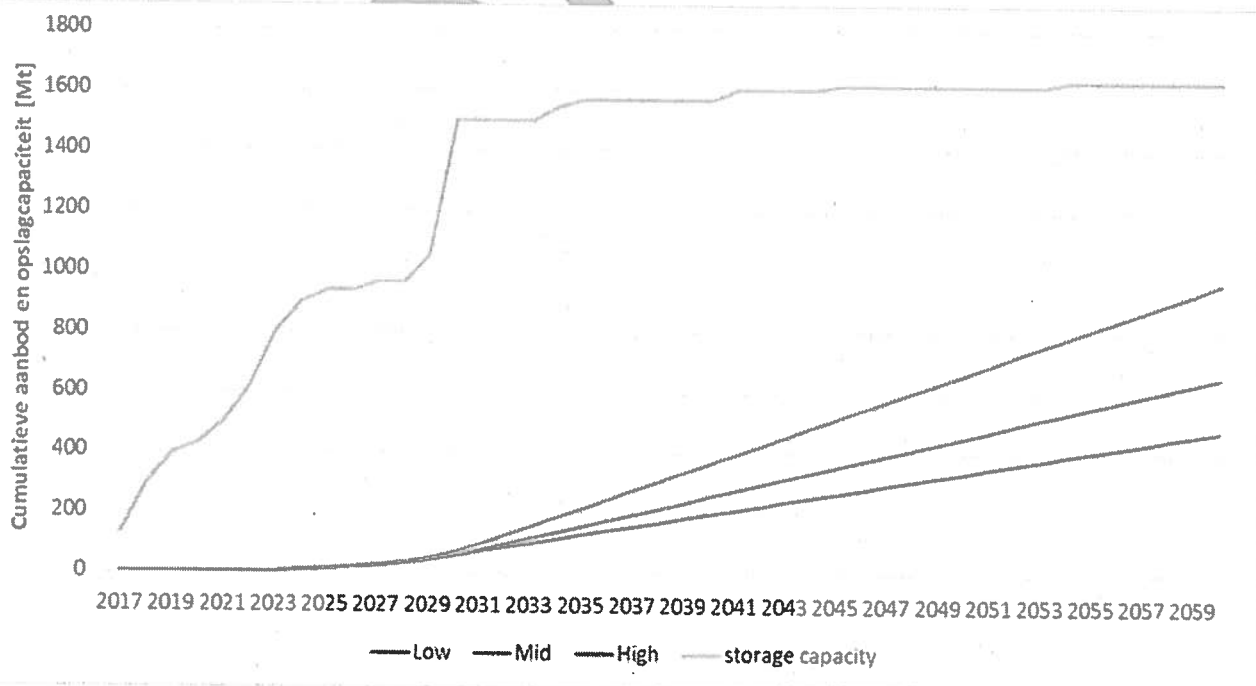
Er is nu al een flinke uitdaging om de vrijkomende offshore infrastructuur te behouden voor CO₂-opslag die pas vanaf ca. 2027 op grotere schaal zou kunnen gaan plaatsvinden. Figuur 6 laat zien dat onder de huidige omstandigheden het overgrote deel van de infrastructuur ruim voor 2030 niet meer gebruikt zal worden voor gaswinning. Bij het uitblijven van beleid zullen de mijnbouwondernemingen (operators) aan hun opruimverplichtingen gaan voldoen en is de infrastructuur niet beschikbaar voor hergebruik. Om dit te voorkomen zijn allereerst maatregelen nodig die leiden tot het zogenaamd 'mottenballen' van infrastructuur. Concreet gaat het in dit geval om het open houden van de putten en het in stand houden van de platforms. Leidingen zullen voor CCS vermoedelijk nieuw gelegd moeten worden.

Toelichting:

Voor de periode tussen het einde van de gasproductie en het begin van de CO₂-opslag moeten de faciliteiten op een goede manier bewaard blijven ('mottenballen'), zodat de platforms hergebruikt kunnen worden. Dit proces houdt platforms echter niet oneindig in bruikbare staat. In de recente CCS studie is uitgegaan van een maximale mottenbalperiode van 10 jaar.

De verschillende typen platforms hebben verschillende hoeveelheden beschikbare vrije dekruimte en geïnstalleerde procesinstallaties en hulpapparatuur, zoals onder andere controle- en meetapparatuur en noodvoorzieningen. Afhankelijk van de beschikbare vrije dekruimte en de benodigde apparatuur zal er ruimte gecreëerd moeten worden, ofwel door het verwijderen van installaties en apparatuur, dan wel door het aanbouwen van extra dekruimte. Vervolgens moet er nieuw materieel geïnstalleerd worden, waaronder *heaters* en aansturingsapparatuur. Of een platform daadwerkelijk geschikt is voor hergebruik zal per platform in detail bekeken moeten worden. Voor het hergebruik van putten wordt aangenomen dat de productiebuizen (*tubings*) vervangen moeten worden, evenals de zogenaamde *wellheads* (het materieel ter afsluiting van de put). Verder moet de integriteit van de putten bepaald worden.

Het helpt in dit verband echter ook enorm als het moment waarop de gaswinning niet-economisch wordt zou kunnen worden uitgesteld (het naar 'rechts schuiven' van de gele curve in Figuur 6). Een van de mogelijkheden is het nemen van een fiscale maatregel.

Figuur 6 : De kloof tussen het beschikbaar komen van infrastructuur (gele lijn) en daarmee opslagcapaciteit voor CO₂-opslag en de vraag naar opslagcapaciteit in drie scenario's voor jaarlijkse hoeveelheid af te vangen CO₂ (cumulatieve curves).

Ten tweede biedt de offshore infrastructuur kansen om geïntegreerd met de opwekking van energie uit wind en met de elektriciteitsinfrastructuur tot innovatieve oplossingen te komen die bijdragen aan de energietransitie. Transport en opslag van energie wordt dan geïntegreerd beschouwd, met middelen als power-to-gas (waterstof), gas-to-wire en elektrificatie van offshore platforms en gasopslag. De plannen om een kunstmatig energie-eiland aan te leggen kunnen hier ook aangekoppeld worden. De offshore infrastructuur kan mogelijk gebruikt gaan worden om voortvarender dan anders het geval is een begin met een waterstofeconomie te maken. Zolang er nog onvoldoende energie-overschot uit windmolens is om door middel van elektrolyse waterstof te maken, kan eerst waterstof uit aardgas gemaakt worden. De daarbij vrijkomende CO₂ kan ondergronds worden opgeslagen.

4.4 Accent voor de onshore: ondersteunde rol van aardgas in de energietransitie

De situatie op land is op een aantal punten verschillend met die op zee. Het onmiddellijke risico op het (te) vroeg verdwijnen van cruciale infrastructuur speelt hier niet. Daar tegenover speelt een aantal andere zaken die specifiek zijn voor energiewinning op land. Eén van de belangrijkste ontwikkelingen is de opkomst en de potentie van geothermie. Ongeveer 75% van het gebruik van aardgas in Nederland houdt verband met het genereren van warmte. Aardwarmte heeft de potentie een belangrijk deel hiervan te kunnen vervangen. Zover is het echter nog niet. Op weg naar dit einddoel zijn er verschillende vormen van synergie tussen aardgas en aardwarmte mogelijk. Zo kan bijvoorbeeld een aardwarmte-installatie een constante warmtestroom (*base load*) gedurende het hele jaar leveren, terwijl aardgas aan de extra vraag naar warmte in de winter kan voldoen.

De geothermiesector staat nog in de kinderschoenen. De kennis en kunde van de gassector kunnen goed gebruikt worden door de opkomende geothermiesector. Innovatie is nodig en deze kan in synergie met de innovatie in de gassector plaatsvinden. Het doorgaan met exploratie en winning van aardgas op land kan in samenhang met de ontwikkeling van geothermie plaatsvinden. De verdere uitrol van geothermie is afhankelijk van breed draagvlak en een professionele en sterke sector. Daar past ook een zorgvuldig beleid m.b.t. gaswinning op land in.

Een ander aspect is de vaak onvermijdelijke bijvangst van aardgas bij het winnen van aardwarmte. Met het gewonnen warme water komt vaak gas mee. Indien winning op land sneller dan nu voorzien zou worden afgebouwd, verdwijnen ook partijen die in samenwerking met de aardwarmtevergunninghouders dit gas veilig kunnen winnen en afvoeren.

Verder kan aardgas bovendien een ondersteunende rol spelen bij nieuwe innovatieve energiesystemen op land. Op projectschaal zijn initiatieven aan het ontstaan die veelbelovend zijn voor de energietransitie. Groen gas kan in het gassysteem worden ingebracht, waterstof kan worden gegenereerd uit overschotten aan windenergie of uit aardgas en er zijn meer combinaties van energieconversies en energieopslag denkbaar waarbij aardgas een ondersteunende rol kan spelen. Dit alles vraagt om een beleid dat nog enige tijd ruimte geeft aan gaswinning op land.

Lokaal draagvlak voor gaswinning uit kleine velden is niet meer vanzelfsprekend. Dat draagvlak is gebaat bij het minimaliseren van lokale lasten en een compensatie door de 'lusten', oftewel een bepaalde vorm van overdracht van opbrengsten aan de lokale gemeenschappen.

5. Conclusies

Het kleineveldenbeleid is geformuleerd in een tijd waarin er een toenemende vraag naar energie was en het benutten van de aanzienlijke nationale natuurlijke hulpbronnen een grote bijdrage aan de economie leverde. Het beleid streefde betaalbaarheid, betrouwbaarheid en de duurzaamheid van onze energievoorziening na en is jarenlang succesvol geweest. Inmiddels loopt de winning om verschillende redenen terug en is Nederland in de eindfase van het ontginnen van deze natuurlijke hulpbron aanbeland. Het maximaliseren van de opbrengsten voor de Staat hoeft niet meer het voornaamste doel. In plaats daarvan stelt EBN voor om het kleineveldenbeleid bij te stellen zodat het volledig ten dienste komt te staan van de energietransitie en het klimaatbeleid. Het doel van het bijgestelde beleid wordt dan om tijdens de transitie een steeds CO₂-armere energievoorziening te bereiken, op weg naar een volledig duurzame energievoorziening en het bereiken van de klimaatdoelstelling in 2050.

De bijstelling van het beleid kan zich richten op drie belangrijke aspecten.

1. Aardgas blijft nog nodig en er zijn nog steeds goede redenen om de winning van Nederlands gas te prefereren boven import. De binnenlandse vraag naar aardgas blijft voorlopig nog substantieel (voor 2030 verwachten PBL en ECN nog steeds een aandeel van 33% aan aardgas in de energiemix) en zal in de nabije toekomst groter zijn dan het binnenlandse aanbod. Vraag en aanbod zijn niet direct gekoppeld. Dit betekent dat wanneer - ook tijdens een succesvol verlopende energietransitie - er de komende jaren een kloof gaat ontstaan tussen de binnenlandse vraag en het aanbod uit de Nederlandse kleine velden alle aardgas dat Nederland zelf niet meer kan produceren geïmporteerd zal moeten gaan worden. De markt daarvoor is er.
2. De uitrol van CCS in Nederland zeer gebaat bij het verlengen van de levensduur van de gaswinning op zee. Het bereiken van de klimaatdoelstellingen in 2050 is slecht voorstelbaar zonder de ondergrondse opslag van CO₂. Op het Nederlandse deel van de Noordzee bevindt zich voldoende opslagpotentieel in leeg komende gasvelden, gegeven de nu voorziene scenario's voor de jaarlijkse hoeveelheden af te vangen CO₂. Onder de huidige omstandigheden wordt het grootste gedeelte van deze infrastructuur (met name putten, offshore platforms) echter opgeruimd voordat CCS werkelijk op gang gekomen is. Het volledig nieuw aanleggen van een CO₂ infrastructuur is veel duurder dan het hergebruiken van de bestaande gasinfrastructuur. Bovendien dreigt de kennis over en de ervaring met het opereren van de faciliteiten en de gasvelden te verdwijnen voordat het tot CCS komt.
3. Het handhaven van een activiteitsniveau van opsporing en winning op land is ook van belang voor de opkomende geothermiesector. Tussen de opsporing en winning van aardgas en het gebruik maken van aardwarmte zijn verschillende synergiën mogelijk. De verdere uitrol van geothermie is afhankelijk van breed draagvlak en een professionele en sterke sector. Daar past ook een zorgvuldig beleid m.b.t. gaswinning op land in.

Dit alles pleit ervoor een actief kleineveldenbeleid te blijven voeren om ervoor te zorgen dat aardgas, de gasinfrastructuur en de kennis en kunde ook ten goede van de energietransitie komen.

Concreet is beleid nodig op de volgende punten:

- Het op peil houden van het activiteitsniveau op land en op het continentaal plat vereist een gunstiger mijnbouwklimaat. De eerder voorgestelde fiscale maatregel is hierbij van groot belang. Overwogen kan worden deze ook toe te passen op land.
- De offshore-infrastructuur offshore moet behouden blijven voor CO₂-opslag. Momenteel worden putten al volgestort met cement en dreigen platforms ontmanteld te worden. Vergunninghouders op het continentaal plat moeten ertoe bewogen worden deze infrastructuur langer beschikbaar te houden. Daarvoor is helderheid nodig over hun verplichtingen en over een perspectief voor hergebruik. De voorwaarden waaronder infrastructuur eventueel overgedragen zou kunnen worden dienen te worden uitgewerkt.
- Het klimaat voor mijnbouwactiviteiten op land (incl. gaswinning en geothermie) kan verbeterd worden door een regeling te ontwerpen die de 'lusten' voor een deel aan de regio of gemeenschappen ten goede laten komen ter compensatie van de lokaal ervaren 'lasten'.

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@vermilionenergy.com>
Verzonden: maandag 9 oktober 2017 10:05
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: 20171006 - VEN - Positionpaper - Small field policy
Bijlagen: 20171006 - VEN - Positionpaper - Small field policy.docx; ATT00001.htm; 20171006 - VEN - 1 slide mea (NL EN).pptx; ATT00002.htm

20171006 – VEN – Position paper – Small fields policy

1. The Dutch government is currently considering its future policy on gas production in onshore small fields. It is essential that the Dutch government adopts an ambitious small field policy with a long-term outlook, to maintain both safe and reliable production, to drive investments and to enable the energy transition.
2. The Netherlands are still heavily dependent on gas and a reliable supply of gas should be guaranteed at all times. Gas is also an essential transition fuel for the Netherlands and other countries towards a low-carbon economy in 2050. For a successful energy transition, gas is an indispensable energy carrier which will be needed for energy purposes and for other industries, also after 2050. Gas will be gradually phased out through implementation of the 'Energieagenda', but in the transition domestic gas production from small fields and its related infrastructure will remain to play an important role in the upcoming decades.
3. Support for small field policy also implies the support for the existing gas-infrastructure and access to the subsurface, which is essential to facilitate both the transport of gas in the upcoming decades and the transition from 'gas to green'. The existing infrastructure and wells for natural gas will be the backbone for future transport of green gas, facilitation of the production of geothermal energy and the transport and storage of CO₂. Investments in these production facilities and infrastructures by onshore small field operators are needed to facilitate this transition.
4. Operators in the Netherlands have unique knowledge and technical expertise on the Dutch subsurface, drilling and repurposing of infrastructure. This expertise is crucial in the energy transition. Termination of small production in the Netherlands will result in the departure of these companies, resulting in the elimination of the possibilities for the use of existing infrastructures, knowledge and expertise of operators and attractiveness for investors. Hence, domestic produced gas and infrastructure are essential parts of the transition to a low carbon economy which should be supported.
5. Domestically produced gas from small onshore fields has a much better greenhouse gas footprint than imported gas. The high methane leakages of imported gas, make that Dutch gas should be preferred above imports. Ceasing safe domestic production and increasing imports are not beneficial for the environment. The government should, as coordinator of the 'energy transition', oversee the national interests in domestic production and support and convince decentral governments to collaborate in facilitating a safe onshore small field policy.
6. To keep and stimulate investments in production, infrastructure and knowledge, operators need a clear and firm vision on domestic gas production from small fields. To drive investments in onshore small fields, the government should expand the existing stimulus for marginal fields in the Mining Act to onshore small fields. The government should provide the industry with a predictable, clear and transparent regulatory framework in which procedures for production permits are applied coherently by the authorities.
7. Vermilion is well aware of the hesitance of governments and citizens to support onshore production because of Groningen. To regain support from decentral governments and the public for gas production, safety concerns and the other (such as financial) interests of these stakeholders have to be addressed.

8. Currently, decentral governments and citizens are worried about onshore production, but do not benefit from it. The lack of benefits is to the detriment of the support by local governments and the public, which has led to opposition towards gas production. Decentral governments and citizens should gain a fair share in the benefits from gas production as production takes place in their municipality. In other countries mining revenues are partly directed to or invested in municipalities. Also the Dutch national government should ensure that decentral governments get allocated a fair share of the benefits of the production.
9. Fact is that effects related to the production from small reservoirs are incomparable with the effects from Groningen. Safety concerns of gas production from small fields should be addressed by additional instruments contributing to the safety perceptions of those concerned. A dedicated fund for damage compensation should be set up for small field production. Also, a clear and applicable damage protocol applicable to small fields which is governed by an independent authority has to be agreed upon. Operators could in addition offer services to citizens to monitor (potential) effects of production on their property before and after start of production.
10. Clear and open communication on gas production with the public is essential. Existing uncertainties in relevant legislation on processes, timelines and consultation rights should be cleared by the national government. The public expects clarity on rules and procedures, coherency in the permits procedures and objective insights in the risks related to production. The public should be better educated on the use of the sub surface by the government. Moreover, stakeholders should have at all times access to technical information, made available by competent authorities, where needed with support from the operators.
11. Vermilion is prepared to keep investing in the onshore gas infrastructure in the Netherlands to facilitate the 'energy transition' and to deliver an important contribution to the decarbonization of the economy. A clear and long-term policy on small fields and a clear and coherent applied regulatory framework are needed to champion these investments. Vermilion therefore recalls on the government to adopt a firm long-term policy and provide the necessary certainties for the industry to invest in the future.

5b

Measures enhancing support for onshore small fields policy

Small fields play an essential role in the energy-transition towards 2050

- Reliable supply of energy
- Dutch gas as transition-fuel (reduction GHG-emissions)
- Demand for natural gas remains (industry also after 2050)

- Onshore gas infrastructure and expertise essential for transition to geothermal, biogas and CCS
- Environmental benefits of NL gas
- Investment (knowledge and employment)

- Public support
- Safe production
- Connection to renewables

- Intensive monitoring of (potential) effects on property by production
- Financial contribution to decentral governments
- Damage protocol for small fields
- Damage fund for small fields
- Transparent and coherent communication
- Coherent application and enforcement of rules

Instruments

1. An attractive investment climate for operators:

- Clear vision and policy on small fields necessary to keep and stimulate investments.
- Infrastructure, knowledge and expertise needs to be maintained in order to facilitate the energy transition.
- Expansion of financial stimulus for marginal fields from offshore to onshore small fields (marginal fields incentive).
- Predictability, clarity and transparency in content and procedures of permits and legislation necessary

2. Support of decentral government and the public (profit-sharing)

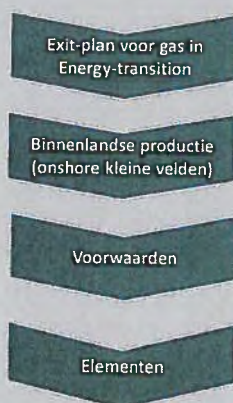
- Decentral governments should benefit from activities by allocation of State income to municipalities where the activities take place

3. Enhanced perception of safe production activity:

- Offering services to citizens to monitor the (potential) effects of production on property, before and after start of production
- Establishment of damage fund for small fields
- Establishment of damage protocol for small fields
- Clarity on application and enforcement of legal provisions procedures and damage-procedures
- Transparency and access to information for public on small field production supported by the industry in the forms of service provision
- Enhanced and neutral education of the public on the use of the subsurface (for onshore production of small fields)

Maatregelen ter bevordering van het kleine veldenbeleid

Kleine velden spelen een essentiële rol in de Energietransitie richting 2050

- Betrouwbare energievoorziening
- Nederlands aardgas als transitiebrandstof (reductie broeikasgassen)
- Vraag naar aardgas blijft bestaan (industrie ook na 2050)

- Infrastructuur en expertise essentieel voor transitie van aardgas naar hernieuwbare energie (geothermie en groen gas) en CO₂-transport
- NL aardgas milieuvriendelijker dan geïmporteerd gas
- Investerings (werkgelegenheid en kennis)

- Publieke steun
- Veiligheid
- Connectie naar hernieuwbare energie

- Intensief monitoren van (mogelijke) effecten op eigendom door productie
- Financiële bijdrage voor decentrale overheden
- Schadeprotocol voor kleine velden
- Schadefonds voor kleine velden
- Transparante en coherente communicatie
- Juiste en coherente toepassing van regels en procedures

Maatregelen

1. Een investeringsklimaat voor operators:

- Duidelijke visie en beleid op kleine velden noodzakelijk om investeringen te behouden en te bevorderen.
- Infrastructuur, kennis en expertise behouden teneinde de Energietransitie te faciliteren.
- Uitbereiding financiële stimuleringsmaatregelen voor marginale gasvelden naar onshore kleine velden.
- Voorspelbaarheid, duidelijkheid en transparantie in inhoud en behandeling vergunningen en wetgeving noodzakelijk.

2. Steun voor decentrale overheden en burgers (profiteren van baten):

- Decentrale overheden profiteren van de baten door allocatie van overheidsinkomsten naar gemeenten waar activiteiten plaatsvinden

3. Een sterkere veiligheidsperceptie t.a.v. gaswinning kleine velden:

- Aanbieden van services die effecten van productie op eigendom van omwonenden monitoren, voorafgaand en tijdens productie
- Oprichting van een schadefonds voor kleine velden
- Opstellen van een schadeprotocol voor kleine velden
- Verduidelijking en coherente toepassing van bestaande regels, procedures en werking schadeafhandeling
- Inzicht en toegang tot informatie voor het publiek t.a.v. winning uit kleine velden
- Verbeterde en neutrale educatie over gebruik van ondergrond (en productie uit kleine velden)

Van: [redacted]@gemeynt.nl>
Verzonden: zondag 8 oktober 2017 15:31
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Eigen notes voor kleineveldenbeleid
Bijlagen: DeGemeynt_memo Kleineveldenbeleid.docx

Beste [redacted]

zoals besproken geef ik je hierbij vast mijn spiekbrieftjes voor de achterkant van het gelijk, morgen. Stuur jij ze even door naar je collega's [redacted] en [redacted] die er bij zullen zijn? Ik heb hun mailgegevens niet.

Met hartelijke groet,

+31 (0)6-[redacted]
<http://www.gemeynt.nl>
Blog:<http://www.gemeynt.nl/nl/blog/>
Twitter: [redacted]

Postadres:
De Gemeynt coöperatie u.a.
Elsbosweg 53
7381 BJ Klarenbeek

En overigens ben ik van mening dat de CO₂-prijs ten minste € 100/ton moet zijn
And furthermore I consider that the CO₂ price should be at least € 100/metric ton

Van De Twijfelbrigade verscheen de tweede druk, en de e-book versie bij uitgever mgmc

Aan: eigen note
Van:
Datum: 8 oktober 2017
Betreft: Kleineveldenbeleid achterkant van het gelijk

Deelnemers:

[redacted], Nogepa
[redacted], GTS
[redacted] (Gasunie)
[redacted] (GasTerra)
[redacted] (CIEP)
[redacted] (NAM)
[redacted] (Vermillion)
[redacted] (Vermillion)
[redacted] (EBN)

[redacted] k (EZ)
[redacted] (EZ)
[redacted] (EZ)
[redacted] (EZ)

1. Inleiding

[redacted], context

- ☐ doel sessie in eigen woorden
- ☐ spelregels: argumenten boven tafel, kracht ervan toetsen
- ☐ niet overtuigen, argumenten inventariseren en toetsen. 'Verhaal' komt later
- ☐ 'achterkant van het gelijk' als model, met mogelijkheid van het format af te wijken als dat logisch is
- ☐ tijdsindeling

2. Heeft het huidige kleineveldenbeleid (KVB) zijn beste tijd gehad?

Operators/EBN

- ☐ Deed u voor de legitimering (license to operate) van uw activiteiten tot een paar jaar geleden een beroep op het kleineveldenbeleid (KVB)?
- ☐ Hoe beargumenteerde u dan dat u ergens gas wilde winnen?
- ☐ Kon u volstaan met verwijzen naar het Rijksbeleid of moest u ook de nut een noodzaak zelf beargumenteren?
- ☐ Wat is er in de afgelopen paar jaar veranderd?
- ☐ Wat betekent dat voor uw license to operate?
- ☐ Hoe moet u uw voornemens om gas te winnen nu beargumenteren?

GTS, Gasunie

- ☐ Geldt dat alleen voor winning, of ook voor transport(projecten)?

Nogepa, CIEP

- ☐ En hoe kon u in beleidsdiscussies met het kleineveldenbeleid uit de voeten?
- ☐ Kan dat nu nog zo, of zijn andere argumenten nodig? Welke?
- ☐ Welke argumenten worden nog wel, welke niet meer geaccepteerd?

3. Gas in de energietransitie

- ☐ Hoe snel gaat Nederland volgens u 'van het gas af'?
- ☐ En hoe snel zou het kunnen als alles op alles zou worden gezet?
- ☐ Welke sector (transitiepad) kan of gaat het hardst? Welke het minst?
- ☐ Is de afnemende gasinzet uit te splitsen naar hoogcalorisch en laagcalorisch gas?
- ☐ Hoe verloopt voor beide dan het 'van het gas af'-pad?
- ☐ Welk scenario (Urgenda, Greenpeace, CE Delft, e.a.) vindt u een goede balans hebben tussen ambities en realiteitszin?
- ☐ Hoe verhoudt zich een ambitieus en haalbaar tempo 'van het gas af' zich tot de klimaatdoelstellingen die Nederland en EU voorstaan?
- ☐ Welk verhaal heeft de gassector als mede door (de weliswaar afnemende) inzet van gas de klimaatdoelen niet worden gehaald?
- ☐ Wat doet u zelf om de energietransitie te versnellen?
- ☐ Hebt u voorbeelden uit de praktijk?
- ☐ Loopt u bij lopende of voorgenomen gaswinningen tegen de vraag naar uw inzet in transitie aan?
- ☐ Wat 'levert' u dan?
- ☐ In welke mate helpt een transitieverhaal uw maatschappelijke license to operate te verkrijgen of te behouden?
- ☐ Is er een risico dat gas indien dat niet uit eigen bodem gewonnen wordt gesubstitueerd wordt door bv kolen? Of is het zo goed als zeker dat het door geïmporteerd gas wordt gesubstitueerd?
- ☐ Levert een binnenlandseproductiestop druk om de transitie te versnellen?
- ☐ Of is het omgekeerd denkbaar dat een nieuw kleineveldenbeleid de transitie kan versnellen? (Later dieper op ingaan)

4. Waar moet het gas dan vandaan komen?

- ☐ Wat zijn de gevolgen als Nederland zijn eigen binnenlandse winning (uit kleine velden) zo snel als technisch mogelijk is af zou bouwen? Dan wel geen nieuwe meer toe te staan? (hulpunten:)
 - technisch
 - economisch
 - infrastructuur
 - import- en exportcontracten
 - veiligheid
 - voorzieningszekerheid
 - benodigde investeringen (infra, compressie, stikstoffabriek etc.)

- werkgelegenheid
- staatsinkomsten
- betalingsbalans
- vestigingsklimaat bedrijven
- milieu-impacts brandstofmix
- energietransitie
- innovatie
- gasproductie uit Groningen-veld?
- anders nl...
- ☺ Hoe snel zou dat eigenlijk zijn?
- ☺ Verschil voor hoogcalorisch en laagcalorisch gas?
- ☺ Even los van dit afbouwtempo, kan Nederland niet gewoon het gas dat toch nog tijdens de transitiefase nodig is importeren?
- ☺ Wat zijn dan de beste internationale bronnen (ook hier weer onderscheid hoog- en laagcalorisch)?
- ☺ En wat zijn de voor- en nadelen van elk (evt ook weer uitgesplitst hoog- en laagcalorisch)
 - Rusland
 - LNG, bronnen x y en z
 - Noorwegen
 - ...
- ☺ Zijn de 'footprints' van geïmporteerd gas groter of kleiner dan van NL gas (diverse impacts)?
- ☺ Hoe onderbouwd zijn deze inschattingen?
- ☺ ...

5. Kleineveldenbeleid en transitie

- ☺ Is een KVB denkbaar dat de energietransitie helpt?
- ☺ Hoe ziet dat er in grote lijnen uit?
- ☺ De gasbedrijven zijn op zoek naar nieuwe rollen en businessmodellen: wat is er nodig om die te ontwikkelen?
- ☺ Wat lukt niet of moeilijker als er helemaal geen KVB meer zou zijn? Of als nieuwe winning van kleine velden niet meer kan?
(Hulpapunten):
 - Geothermie
 - CO₂-infrastructuur
 - CO₂-opslag
 - Power to H₂ conversie en transport
 - Gas als feedstock
 - anders?
- ☺ ...

6. Beleid en praktijk

- ☺ Met welk verhaal denkt u een gemeente of provincie te kunnen overtuigen van nut- en noodzaak van winning van het veld daar?
- ☺ En welk Rijksverhaal hebt u nodig om u op te kunnen baseren?
- ☺ Mag een provinciale of gemeentelijke overheid op nut en noodzaak worden aangesproken?

- ☐ En de lokale bevolking/belanghebbenden?
- ☐ Moet in het KVB 'iets' worden vastgelegd over het raadplegingsproces?
- ☐ Is de Nogepa gedragscode voldoende of is er meer nodig? Wat?
- ☐ Moet in het KVB 'iets' worden vastgelegd over locale positieve spin-offs?
- ☐ Zijn die zaak van de operator, de Staat of van beide? Of van nog andere spelers?
- ☐

7. Tenslotte

- ☐ check eerdere punten: wat is blijven liggen? Alsnog aansnijden
- ☐ Wezenlijke punten die de deelnemers willen inbrengen
- ☐ ...

Afsluiting, door [REDACTED]

- ☐ Wat gebeurt er met de oogst?
- ☐ Welke volgende stappen?
- ☐ Dank

Van: [redacted]@nogepa.nl>
Verzonden: zondag 8 oktober 2017 20:58
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gemeynt.nl; [redacted]
Onderwerp: RE: afspraak maandag
Bijlagen: NVK005_slides arguments position paper def.pptx

Ha [redacted]
 Bijgaand. [redacted] wil sheet 2 graag voorhebben. De rest hoeft niet vertoond te worden, is uitwerking en achtergrond en wordt indien nodig uitgedeeld. Goede meeting toegewenst.
 Gr
 [redacted]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: zondag 8 oktober 2017 20:16
Aan: [redacted]@nogepa.nl>
CC: [redacted]@gemeynt.nl; [redacted]@minez.nl>
Onderwerp: Re: afspraak maandag

Hoi [redacted]

Kun je de sheet ook alvast mailen ? Bij voorbaat dank.

Groet,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 8 okt. 2017 om 16:43 heeft [redacted]@minez.nl<mailto:[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Ha [redacted]

Neem het s.v.p. op stick mee.
 Ook de moderator wil een paar sheets laten zien.

groet,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 6 okt. 2017 om 14:01 heeft [redacted]
 [redacted]@nogepa.nl<mailto:[redacted]@nogepa.nl> het volgende geschreven:

[redacted] heeft 1 sheet te tonen voor het gesprek maandag. Ik weet niet of meer mensen iets willen presenteren. Zo ja, hoe willen jullie dat hebben. Met stick mee of alvast opsturen Gr [redacted] Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
 De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
 The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Kleine velden beleid Nederland

Input NOGEPA,
9 oktober 2017

NOGEPA

Het belang van een sterk kleineveldenbeleid

- 1 De vraag naar aardgas daalt minder snel dan het aanbod uit kleine velden.
- 2 Nederlands aardgas is beter voor de economie dan gas importeren.
- 3 Ladder van 7: Nederlands gas is schoner dan import, olie en kolen en gaat niet ten koste van schonere opties.
- 4 Er is geen fossiele lock-in, want het gas is bijna op. Gas-op-maat kan de energietransitie juist versnellen.
- 5 Gasinfrastructuur biedt kansen voor effectiever duurzaam energiesysteem, maar verdwijnt nu te snel. Mismatch in tijd.

Gewenst beleid:

- Versterk investeringsklimaat
- Vergroot draagvlak
- Stimuleer nieuwe opties voor infrastructuur

Productie uit kleine velden zal ook bij hoog transitietempo minder blijven dan vraag. Optimaliseren KV productie is dan gewenst om Groningen productie zo laag als veilig geacht te houden en import te minimaliseren.

Aardgasbaten uit kleine velden kunnen €0,5-2,4 miljard aan aardgasbaten opleveren in 2020. Het voordeel voor de nationale economie (BBP en handelsbalans) tov import is €4- 12 miljard (afhankelijk van o.a. gasprijs)

Bv: de carbon footprint import gas is 124-134% van Nederlands aardgas. Kolen tot 200% Aardgas heeft ook voordelen voor luchtkwaliteit.

Kleine velden reserves (226 bcm) zijn nog goed voor 10 jaar bij huidige productieniveau. Gas inzetten waar er geen duurzamere alternatieven zijn en toegevoegde waarde groot is, bijvoorbeeld in zwaar transport.

Power-to-gas/H₂, gas/H₂-to-wire, geothermie & gas, dual play zorgen voor flexibiliteit en effectiviteit in energiesysteem. Om die te benutten is behoud infrastructuur cruciaal.

Investeringskosten blijven achter door lage marges en complexiteit om projecten rond te krijgen (draagvlak). Om dit te verbeteren:

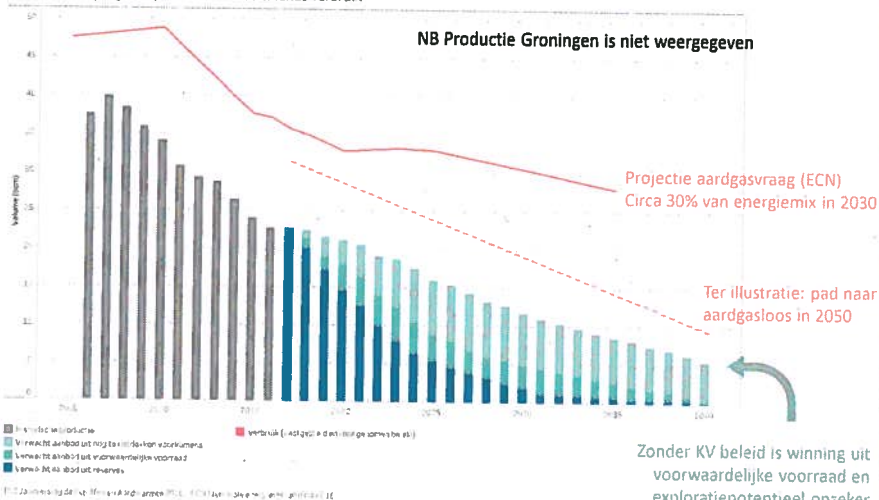
- Investeringsaftrek marginale velden algemeen maken en naar 40%
- Level playing field ohgv lastendruk in productiefase minimaal concurrerend met VK
- Voor nieuwe (duurzame) opties: CAPEX uplift of SDE
- TKI onderzoek re-use strategie niet alleen offshore, maar ook onshore
- Roadmap gaswinning: inclusief afdeling gas laten zien
- Verbeteren lusten-lasten verdeling nationaal-regionaal

NOGEPA

1 De vraag naar aardgas daalt minder snel dan het aanbod uit kleine velden.

Productie uit kleine velden zal ook bij hoog transitietempo minder blijven dan vraag. Optimaliseren KV productie is dan gewenst om Groningen productie zo laag als veilig geacht te houden en import te minimaliseren.

Kleine velden prognose productie en binnenlands verbruik.

NOG-EPA

2 Nederlands aardgas is beter voor de economie dan gas importeren.

Aardgasbaten uit kleine velden kunnen €0,5-2,4 miljard aan aardgasbaten opleveren in 2020. Het voordeel voor de nationale economie (BNP) is een factor 5-8 hoger.

Economische scenario's voor kleine velden in 2020

Scenario 1: lage gasprijs (0,15 €/m³), lage kosten (0,10 €/m³), alleen productie reserves (14 bcm)

Scenario 2: stimulering KV en hoge gasprijs (0,30 €/m³) maken productie uit reserves, voorwaardelijke voorraad en exploitatiepotentieel mogelijk (21 bcm) tegen hogere kosten (0,15 €/m³)

	Scenario 1 (mld €)	Scenario 2 (mld €)
Aardgasbaten*	0,5	2,4
Voordeel nationale economie tov import	4,3	12,6
Bijdrage BNP	2,1	6,3
Handelsoverschot	2,1	6,3

*) Aardgasbaten bestaan uit dividend EBN (40%) en Vpb+winstaandeel. Inclusief cost uplift is gerekend met een gemiddelde staatsafdracht van 70% (scenario 1) en 75% (scenario 2)

Daarnaast draagt binnenlandse productie bij aan

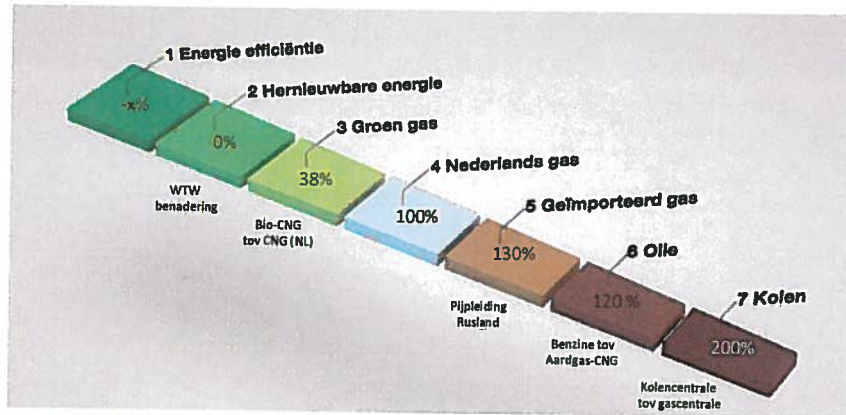
1. Kennisinfrastructuur
2. Werkgelegenheid
3. Bij stijging gasprijzen profiteert de staat mee
4. Schoner (zie ook 3)
5. Geopolitiek: minder afhankelijk van aanbod en transport uit andere landen
6. Benutten eigen infrastructuur (zie ook 5) en daarmee opbouw *nieuwe* kennis en export kennis

NOG-EPA

3 Ladder van 7: Nederlands gas is schoner dan import, olie en kolen en gaat niet ten koste van schonere opties.

Bv: de carbon footprint import gas is 124-134% van Nederlands aardgas. Kolen tot 200% Aardgas heeft ook voordelen voor luchtkwaliteit.

Percentages geven bij benadering de carbon footprint t.o.v. Nederlands gas voor typische toepassingen

<https://co2emissiefactoren.nl/lijst-emissiefactoren/>
RoyalHaskoning DHV (2013) Klimaatvoetafdruk van schaliegas, scenario 1: Gas geproduceerd in Rusland, transportafstand 6000 km via bestaand net, op basis van EcoInvent gemodelleerd

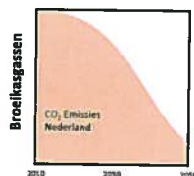
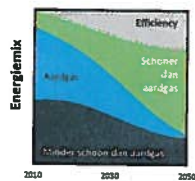
NOGEPA

4 Er is geen fossiele lock-in, want het gas is bijna op. Gas-op-maat kan de energietransitie juist versnellen.

Kleine velden reserves (226 bcm) zijn nog goed voor 10 jaar bij huidige productieniveau. Gas inzetten waar er geen alternatieven zijn en toegevoegde waarde groot is, bijvoorbeeld in zwaar transport.

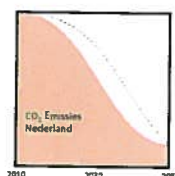
Huidige trend

De bijdrage van hernieuwbare bronnen groeit zonder dat het aandeel kolen en olie afneemt

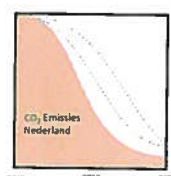
Aardgas als transitiebrandstof

Brandstofswitch (●): vervanging kolen en olie door aardgas kan op korte termijn de CO₂ emissies verlagen

Gas als transitieversneller

De aardgassector versnelt de transitie door bij te dragen aan efficiency (●) en koolstofarme technologie (●)

NOGEPA

- 5 Gasinfrastructuur biedt kansen voor effectiever duurzaam energiesysteem, maar verdwijnt te snel. Mismatch in tijd.**

Power-to-gas/H₂, gas/H₂-to-wire, geothermie & Gas, dual play zorgen voor flexibiliteit en effectiviteit in energiesysteem. Om die te benutten is behoud infrastructuur cruciaal.

offshore

- **Wind meets gas**
 - Elektrificatie platforms
 - Power-to-hydrogen: transport via gasleiding
 - Gas-to-wire
- **CCS**
Opslag van CO₂ in lege velden

onshore

- **Geothermie**
geothermie-meets-gas, dual play, hergebruik oude putten
- **Koolstofneutraal waterstofproductie**
 1. Aardgas splitsen in H₂ en CO₂. De CO₂ opslaan in lege velden en waterstof invoeren op het net
 2. Wind- of zonnestroom op de winningslocaties opwekken en omzetten in H₂
- **Biogas**
Groen gas uit biomassa invoeren in het net
- **Gasopslag**
- **Duurzame warmte**
benutting restwarmte van winningslocaties

Voordelen benutten infrastructuur in energietransitie

- Bij hoger aandeel wind en zon wordt energieopslag belangrijker.
- Offshore conversie van elektriciteit naar gas verlaagt kosten offshore wind.
- Kosteneffectief: energietransport via gasleiding is efficiënter dan via een stroomkabel.
- Geothermie belangrijk voor verduurzamen warmtevoorziening
- Innovatie: hoogwaardige kennis gebruiken en ontwikkelen.
- opbouwen en werkgelegenheid; export van kennis.
- Transformatie van de sector (operators in gas EN geo EN H₂ EN CCS).

NOG-EPA

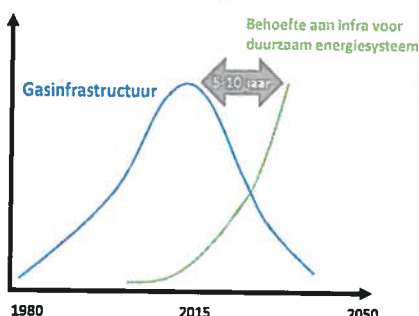
- 5 Gasinfrastructuur biedt kansen voor effectiever duurzaam energiesysteem, maar verdwijnt te snel. Mismatch in tijd.**

Power-to-gas/H₂, gas/H₂-to-wire, geothermie & Gas, dual play zorgen voor flexibiliteit en effectiviteit in energiesysteem. Om die te benutten is behoud infrastructuur cruciaal.

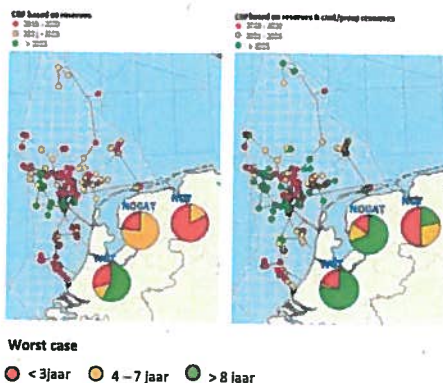
Mismatch in de tijd voor infrastructuur (schematisch). Infra kan (deels) ingezet worden voor duurzaam energiesysteem.

Projectie verdwijnen offshore infrastructuur

Fysieke infrastructuur
(km pijpleiding & opslagcapaciteit)

Keuze is onomkeerbaar

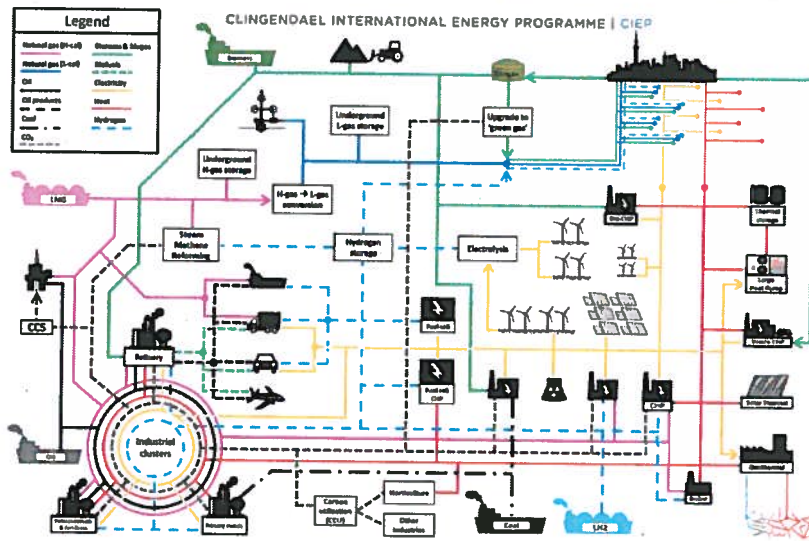
3

NOG-EPA

5 Gasinfrastructuur biedt kansen voor effectiever duurzaam energiesysteem, maar verdwijnt te snel. Mismatch in tijd.

Power-to-gas/H₂, gas/H₂-to-wire, geothermie & Gas, dual play zorgen voor flexibiliteit en effectiviteit in energiesysteem. Om die te benutten is behoud infrastructuur cruciaal.

Bestaande systemen koppelen met nieuwe technologieën : idee van een geïntegreerd systeem (CIEP, 2017)

NGG-PA

Samenhangend beleid nodig

1. Versterk investeringsklimaat
2. Vergroot draagvlak
3. Stimuleer nieuwe opties voor infrastructuur

1. Versterken investeringsklimaat
 - Competitief: marginal field incentive voor investeringsfase (maak algemeen en breng omhoog naar MFI 40%)
 - Level playing field ohgv lastendruk in productiefase minimaal concurrerend met VK
 - Voor nieuwe synergie opties: Opties met CAPEX uplift
 - Voor nieuwe exploratie opties met SDE voor accommoderen duurzame energie onsite
 - Langetermijnperspectief: roadmap gaswinning voor transitie, incl CO₂ prijs.
2. Draagvlak:
 - Visie lange termijn: in roadmap gaswinning voor transitie ook de afnemende rol van aardgas helder laten zien en koppelingen met duurzaam.
 - Oppakken eigen rol overheid: SOM, (publieks-)communicatie
 - Lusten – lasten verdeling verbeteren
 - Koppeling van aardgasbaten aan energietransitie (earmarking gasinkomsten)
3. Stimuleren nieuwe opties voor infrastructuur (on- en offshore)
 - Re-use strategie: voorbeeld mogelijkheden geothermie i.r.t. bestaande gaswinningslocaties & aanwezige warmtevraag, CCS.
 - TKI onderzoek om innovaties in energiesystemen koppeling met duurzaam te stimuleren
 - Analyse potentie bestaande gaswinningslocaties bijdrage aan bredere energietransitie-doelen (transitiepaden, RES)

10

NGG-PA

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 27 november 2017 18:09
Aan: [redacted]
Onderwerp: Memo gaswinning klei9ne velden t.b.v. gesprek met decentrale overheden
Bijlagen: 2017-11024 Memo gaswinning kleine velden tbv decentrale overheden.docx

Hoi [redacted]
 Bijgevoegde memo gaf ik je al hardcopy. Vond jij prima. Nu dus ook elektronisch; is handiger om evt. door te geleiden.
 Groet,
 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 23 november 2017 6:42
Aan: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Paar dingen
 Zie opmerking over 20 november. Ik zal [redacted] vandaag bellen.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[redacted] - DGRW" [redacted] <[\[redacted\]@minienm.nl](mailto:[redacted]@minienm.nl)>
Datum: 22 november 2017 14:47:57 CET
Aan: "[redacted]" <[\[redacted\]@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)>
Onderwerp: Paar dingen

[redacted]
 Binnen de VNG ben ik bezig met het onderbrengen van [redacted]
 Op 29 november kunnen niet alle beoogde bestuurders: [redacted] zoekt nieuwe datum. Er is echt belangstelling voor het platform.
 Tijdje geleden heb ik je iets gemailed van een Friese gemeente over een eigen monitoringssystematiek. Zou je daar aandacht aan willen laten besteden? Creeert goodwill als we dat doen plus het helpt het bestuurlijk platform in oprichting.
 Forum ccs: is VNG niet blij mee. VNG wil samenwerking dan wel betrokken worden op de wijze zoals besproken in het bestuurlijk overleg strong en ook op de wijze zoals dat in de zienswijze is verwoord. Hoe kanaliseren we dit?
 Groet,
 [redacted]

Verzonden met BlackBerry Work
 (www.blackberry.com)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Gaswinning uit kleine velden

Energietransitie

Aardgas speelt momenteel nog een belangrijke rol in de Nederlandse energievoorziening. Het voorziet in ruwweg 40% van de primaire energiebehoefte. Aardgas is van alle fossiele energiebronnen het meest CO₂-arm en een efficiënte energiedrager. Aardgas is daardoor geschikt om gedurende de transitie een rol te blijven spelen in de energievoorziening. Het gas dat we in Nederland gebruiken komt uit het Groningenveld, uit de Nederlandse kleine gasvelden en uit het buitenland.

De totale productie uit kleine velden neemt sinds het begin van deze eeuw af en zal de komende jaren verder teruglopen. Nederland zal op termijn veranderen van een netto-exporteur in een netto-importeur van aardgas. In het regeerakkoord is opgenomen dat geen vergunningen meer worden verleend voor de opsporing van nieuwe gasvelden op land.

De inzet van het kabinet is erop gericht de Nederlandse vraag naar aardgas zo snel mogelijk te laten afnemen. Hoe snel dit is, hangt af van de vraag naar energie en het aanbod van diverse (deels nog te ontwikkelen) energieopties en de betaalbaarheid daarvan. Zolang we zelf nog aardgas nodig hebben, kent veilige gaswinning in Nederland tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, voordelen.

Nut en noodzaak

Zo leidt eigen gasproductie tot minder afhankelijkheid van het buitenland. In de energieagenda van 2016 is de gaswinning in Nederland gepositioneerd in de context van de energietransitie, waarbij gas (als minst vervuilende fossiele brandstof) is aangemerkt als een belangrijke transitiebrandstof.

De totale jaarlijkse aardgasbaten uit de kleine velden bedragen momenteel circa € 0,5 miljard. Nogepa geeft aan dat in sept. 2016 in Nederland ruim 3.000 mensen werkzaam waren bij bedrijven die actief zijn in de opsporing en winning van olie en gas in Nederland en dat deze activiteiten ook nog leidden tot circa 13.000 banen bij dienstverlenende en toeleverende bedrijven.

Voor de voortgang en betaalbaarheid van de energietransitie (o.a. CO₂-opslag, geothermie en waterstofeconomie) is het van belang dat de beschikbare kennis en kunde van de ondergrond en de infrastructuur voor de gaswinning uit de kleine velden, in elk geval tot 2030 op niveau blijft. Door het feit dat veel velden aan het eind van de productietermijn komen, ziet de sector zich gesteld voor de opgave de niet meer in gebruik zijnde putten en infrastructuur te ontmantelen (decommissioning). De kosten hiervan worden door EBN geschat tussen de €7 en € 8 miljard, maar deze kosten kunnen nog oplopen. Hiervan komt circa 70% ten laste van de Staat.

Vertrouwen bij burgers en decentrale overheden

Om het – mede door de ontwikkelingen in Groningen – verminderde vertrouwen bij burgers en decentrale overheden in mijnbouwactiviteiten en in de Rijksoverheid te verhogen, zijn een aantal maatregelen doorgevoerd:

- de veiligheid van burgers wordt (o.a. door het opnemen van een seismische risicoanalyse in winningsplannen op land en binnen de 12-mijlszone) beter geborgd en de omgeving wordt beter betrokken bij de besluitvorming omtrent vergunningverlening. De omgeving wordt meer en eerder betrokken bij mijnbouwactiviteiten, met name door een uitbreiding van de adviesrechten van decentrale overheden.
- De onafhankelijkheid van Staatstoezicht op de Mijnen ten opzichte van de Minister van EZK is versterkt.
- Om meer inzicht te verkrijgen in de risico's van mijnbouw en de onzekerheden hierin is het kennisprogramma effecten Mijnbouw van start gegaan.
- Eén landelijk loket afhandeling Mijnbouwschade is ingericht. Hieronder wordt nog een aantal punten besproken die een verder vertrouwen kunnen verbeteren.

Op 1 januari 2017 is de gewijzigde Mijnbouwwet (waarin de eerste 2 maatregelen zijn geformaliseerd) in werking getreden.

De opsporing en winning van delfstoffen grijpt in op de fysieke leefomgeving en kan ook op de langere termijn effecten hebben. Het is daarom belangrijk om aan de voorkant de omgeving te betrekken. Dit geeft het OVV-rapport ook aan. In de wijzigingen van de Mijnbouwwet is hier op twee manieren gehoor aan gegeven: enerzijds worden burgers in een eerdere fase van de besluitvorming betrokken, anderzijds is het adviesrecht van decentrale overheden uitgebreid.

Twee klachten van omwonenden die in de discussie rondom het gebruik van de ondergrond nog steeds naar voren komen zijn:

- schades door mijnbouw worden niet serieus genomen en slecht afgehandeld;
- men heeft alleen de lasten en niet de lusten van het gebruik van de ondergrond.

Deze punten worden hieronder verder toegelicht.

Onafhankelijke schadeafhandeling

Omwonenden van beoogde gaswinningslocaties hebben, mede door de centrale rol die de mijnbouwonderneming speelt in de schadeafhandeling, geen vertrouwen in een snelle en zorgvuldige afhandeling van schademeldingen.

In dit verband kan eventueel besloten worden de mijnbouwonderneming in de beoordeling van mijnbouwschades geen rol meer te laten spelen, maar deze rol te laten vervullen door een onafhankelijke commissie. De Technische commissie bodembeweging (een onafhankelijke bij de Mijnbouwwet ingestelde commissie) onderzoekt op verzoek van EZK de mogelijkheden voor een meer onafhankelijk behandeling van schade en zal eind 2017 daarover schriftelijk adviseren. Tevens is op 1 januari 2017 het loket mijnbouwschade gestart dat bewoners met een vermoeden van mijnbouwschade, helpt bij de afhandeling van hun schadeclaim.

Lusten-lasten

Vrijwel alle gemeenten en provincies waar besluitvorming over de opsporing of winning van aardgas aan de orde is, vragen op dit moment actief om een betere verdeling van de 'lusten en lasten'. Men vindt het niet meer van deze tijd dat de lasten (bodembeweging door de gaswinning en de zorgen daaromtrent) terecht komen in de regio, terwijl de lusten (aardgasbaten) terecht komen bij het Rijk.

In de gedragscode van de sector (Nogepa) is opgenomen dat de mijnbouwonderneming als onderdeel van een Project-afstemmingsprogramma een (niet nader gespecificeerde) financiële bijdrage levert om tot een zo goed mogelijke balans van lusten en lasten voor de omgeving te komen.

Offshore energie-integratie

De (nog) aanwezige offshore mijnbouwinfrastructuur biedt de komende 10-15 jaar kansen om geïntegreerd met de opwekking van windenergie en met de elektriciteitsinfrastructuur op zee, tot innovatieve oplossingen te komen die bijdragen aan de energietransitie. Transport en opslag van energie wordt dan geïntegreerd beschouwd, met middelen als 'power-to-gas' (omzetting van elektriciteit uit offshore wind in waterstof), 'gas-to-wire' (omzetting van aardgas in elektriciteit), elektrificatie van offshore platforms en gasopslag. De offshore infrastructuur biedt ook mogelijkheden om voortvarend een eerste stap te zetten naar een waterstofeconomie. Een geïntensiverde samenwerking tussen operators van offshore platforms en offshore windparken zal ook het meervoudig ruimtegebruik op de Noordzee ten goede komen.

Van: [REDACTED] VNG.NL>
Verzonden: dinsdag 12 december 2017 18:03
Aan: [REDACTED]@noaberkracht.nl; [REDACTED]@assen.nl; [REDACTED]
CC: [REDACTED]@woerden.nl; [REDACTED]@hotmail.com; [REDACTED]@enschede.nl; [REDACTED]
Onderwerp: overleg Zwolle met de heren [REDACTED] en Min EZ 13-12
Bijlagen: DOMUS-#17199611-v1-
 Oplegnotitie_voor_VNG_bij_doc__Gaswinning_uit_kleine_velden_.docx; concept
 voorstel platform 13-12.docx; 2017-11024 Memo gaswinning kleine velden tbv
 decentrale overheden.docx

Beste mensen,

Morgen spreken wij elkaar over de start van het netwerk ondergrond gemeenten. Plaats van de bijeenkomst is hotel Wientjes in Zwolle. Sfeer van het overleg: keukentafel. [REDACTED] de beoogd secretaris zal aanwezig zijn. Ook [REDACTED] ambtelijk verantwoordelijk voor samenwerking ondergrond 14 Twentse gemeenten is wellicht aanwezig.

Aanleidingen voor een gemeentelijk netwerk ondergrond is de maatschappelijke dynamiek over mijnbouwactiviteiten in het algemeen en gaswinning in het bijzonder. Vanaf 18.00 doen we dat gemeentelijk intern, vanaf 19.00 schuiven [REDACTED] (directeur energie Min EZ en [REDACTED] beleidsmedewerker EZ) aan. Min-EZ wil het netwerk ondersteunen door het beschikbaar stellen van middelen voor een secretaris van het netwerk en organisatiekosten.

Agenda Gemeentelijk deel:

Scope en doel van het gemeentelijk netwerk mijnbouwgemeenten.

Bijlage: voorstel VNG aan Min EZ over vorming gemeentelijk netwerk.

19.00:

Kennismaking Min EZ-gemeenten.

Reflecteren op ingebrachte memo "kleine gasveldenbeleid". De memo is opgesteld door [REDACTED]

Punten die gemeenten bij Min EZ willen agenderen:

- Verkenning nul meting, schaderegeling en lokale potenties ondergrond
- Scope, doel en vorm van het overleg met Min EZ

Tot morgen,

Aan
VNG bestuurlijk platform mijnbouw gemeenten

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Behandeld door

T 070 [redacted]
[redacted]@minez.nl

Datum
11 december 2017

Kenmerk
DGETM-EO / 17199611

Kopie aan

Bijlage(n)

1: Notitie "Gaswinning
uit kleine velden"

memo

Oplegnotitie bij doc. "Gaswinning uit kleine velden"

Aanleiding

Het beleid voor de gaswinning uit de Nederlandse kleine velden (het "kleine velden"-beleid) dateert uit de jaren '70 en was van oorsprong - ter ontlasting van de gaswinning uit het Groningenveld - gericht op een maximale gasproductie. Het politiek en maatschappelijk draagvlak voor de gaswinning uit de kleine velden is de laatste jaren wezenlijk veranderd. Met name door de aardbevingsproblematiek in Groningen, het klimaatakkoord van Parijs en de ingezette energietransitie.

Op dit moment wordt binnen het ministerie van EZK gewerkt aan een, bij voorkeur door betrokken partijen gedragen, nieuwe beleidslijn voor gaswinning in de energietransitie. De hoofdlijn daarvan is dat, om tegemoet te komen aan de Nederlandse gasvraag en mits de winning veilig en verantwoord mogelijk is, de voorkeur uitgaat naar gaswinning in Nederland. Een brief hierover zal naar verwachting het eerste kwartaal van 2018 naar de Kamer gestuurd worden.

Doel overleg

Ten aanzien van genoemde Kamerbrief is de inzet van EZK om:

- helderheid te verschaffen over de actuele nut en noodzaak van de gaswinning in Nederland;
- tegemoet te komen aan de politieke en maatschappelijke bezwaren tegen de huidige gaswinning in Nederland.

Het doel van deze Kamerbrief is om - binnen de context van de energietransitie - te komen tot een hernieuwd politiek en maatschappelijk draagvlak voor de gaswinning in de Nederland.

Het doel van het overleg is om te verkennen welke oplossingsrichtingen decentrale overheden in dit verband zien.

EZK wil de voorlopige continuering van de gaswinning in Nederland ook onderdeel maken van de te sluiten akkoorden op het gebied van Klimaat en Energie.

Deelvragen

Naast eventuele vragen naar aanleiding van bijgevoegde notitie "Gaswinning uit kleine velden", zouden we graag een reactie willen op de volgende deelvragen:

1. Hoe zien decentrale overheden de ontwikkeling in de energievraag en de wijze waarop daarin voorzien kan worden?
2. Hoe zien decentrale overheden de rol van gas in de energievoorziening in de komende decennia?
3. Waar zit bij decentrale overheden de weerstand tegen gaswinning in het algemeen en binnen de eigen gemeente in het bijzonder?

In het regeerakkoord is benoemd dat er in de komende jaren een grote prestatie geleverd moet worden om de overgang naar een duurzame energievoorziening te realiseren. Tijdens de transitieperiode zullen we nog gebruik maken van fossiele brandstoffen daarnaast zullen we om moeten gaan met de effecten van de klimaatverandering.

Er is een veelheid aan factoren waar de overheid in meer of mindere aandacht aan dient te besteden om deze verandering goed te laten verlopen. Voor dit programmavoorstel richten wij ons op twee factoren:

1. Inzet van de ondergrond voor (duurzame) energieopwekking en omgang met klimaatverandering.
2. Het recht van lokale gemeenschappen om invloed te kunnen uitoefenen op de wijze waarop hun nabije ondergrond voor ondermeer de (duurzame) energievoorziening wordt ingezet. In het regeerakkoord is veiligheid een belangrijke voorwaarde voor energiewinning.

In het regeerakkoord is erkend dat inzet van de ondergrond voor klimaat en energie cruciaal is. Zowel voor de warmtevoorziening (60% van de duurzame warmtevraag moet door aardwarmte worden voorzien), de winning van gas als energievoorziening tot de tijd dat de duurzame energieopwekking voldoende is, opslag van CO₂, opslag van elektriciteit dragende stoffen, is inzet van de ondergrond nodig. Ook aan de vraagkant is een zorgvuldige omgang met de ondergrond noodzakelijk. Zo kan goede omgang met veenweidegebieden leiden tot een vermindering van CO₂ uitstoot door veenoxidatie.

De gebeurtenissen in ondermeer Groningen, Bergen en Barendrecht hebben duidelijk gemaakt, dat het gebruik van de ondergrond burgers raakt. Daarnaast blijkt uit diverse rapporten waaronder dat van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, dat de overheid op onderdelen zich te weinig rekenschap heeft gegeven van gevolgen van gebruik van de ondergrond waaronder gaswinning voor burgers. Ook is het nodig dat de overheid een antwoord kan geven op zorgen die burgers hebben omtrent hun veiligheid, schadeloosstelling en nut en noodzaak van het specifieke gebruik van de ondergrond.

De nieuwe regering heeft terecht geconstateerd dat de methodiek van de structuurvisie ondergrond (STRONG) veel waarborgen biedt voor een zorgvuldige omgang met de ondergrond. Veel elementen van wat burgers van de overheid verlangen zijn in de analyse en afwegingssystematiek van de structuurvisie ondervangen. Ook de VNG noemt de structuurvisie in haar "bijzondere ledenbrief"¹ waarin de reactie van de VNG op het regeerakkoord is verwoord, de structuurvisie als waarborg voor een zorgvuldige omgang.

Tevens is in de vorm van regionale energiestrategieën een antwoord gevonden op de vraag hoe samen met burgers en bedrijven de bijdragen aan de duurzame energievoorziening geleverd kan worden.

Het belang om als overheid beter in staat te zijn om over de ondergrond met inwoners en bedrijven in gesprek te gaan, is ook vastgelegd in een besluit genomen op 7-7-2016 door de

¹ P.36

VNG commissie Milieu, energie en Mobiliteit. Daarin is aangegeven dat voor gemeenten het verband tussen de ontwikkelingen en mogelijkheden van de ondergrond en maatschappelijke opgaven zichtbaar is. Met dit inzicht kan een gemeente voor haar inwoners een goede partner zijn in dialoog over de wijze waarop we de uitdagingen van deze tijd aan kunnen gaan. Om dit te kunnen doen worden gemeenten vanuit een gezamenlijke opdracht van VNG en I&M zowel ambtelijk als bestuurlijk door een team en Deltares ondersteund bij het verwerven van inzicht in bodem en ondergrond. Daarbij wordt ook de betekenis van de ondergrond voor onder meer de energietransitie in beeld gebracht.

Ook bij het Ministerie van Economisch zaken is meer aandacht voor de maatschappelijke issues rond het gebruik van de ondergrond. Er is meer capaciteit gekomen voor een goede omgang met de omgeving. Ook is de mijnbouwwet zodanig aangepast dat er meer beïnvloeding van mijnbouwactiviteiten vanuit lokaal perspectief mogelijk is.

Hoewel deze veranderingen bij het Ministerie van EZ gehoor geven aan datgene wat in de samenleving speelt, heeft het nog niet geleid tot een klimaat waarbinnen een duurzaam gebruik van de ondergrond geaccepteerd wordt. Laten we er niet omheen draaien: de gebeurtenissen in Groningen hebben in Nederland een diepe indruk op inwoners gemaakt. Bij Geothermie of Gaswinning van kleine velden willen inwoners niet dat hen hetzelfde overkomt. Het draagvlak voor het gebruik van de ondergrond voor energie en warmte in de samenleving is om die reden fragiel.

Van VNG zijde is het besef aanwezig dat gemeenten een tweezijdige verantwoordelijkheid hierin hebben. Gemeentelijke bestuurders hebben zowel de taak om er voor te zorgen dat hun inwoners invloed uit kunnen oefenen op hun directe omgeving, als de taak om samen met hun inwoners een bijdrage te leveren aan zaken van lokaal overstijgend belang. Gemeentelijke bestuurders willen deze rol graag vervullen. Zij kunnen dat alleen doen als zij op tijd van initiatieven op de hoogte zijn en toegang hebben tot kennis. Dat laatste is zowel nodig richting de vaak goed geïnformeerde burger als richting de initiatiefnemer om zo ook het lokale belang goed te kunnen behartigen.

Het Ministerie van EZ en de VNG zien beiden het belang van de inzet van de ondergrond voor de energietransitie en de noodzaak van draagvlak/acceptatie bij lokale bevolkingen. Gemeentelijk bestuurders zien daar over het algemeen een rol voor zichzelf. Zij worden als overheidslaag die het dichtst bij de bevolking staat het immers eerst aangesproken. Om die rol goed te kunnen vervullen is het nodig dat gemeentelijke bestuurders op tijd worden betrokken en toegang hebben tot kennis.

Gemeentelijke bestuurders geven aan dat het naast dat ministerie en gemeenten ieder hun eigen rol te vervullen wordt, het nodig is om meer als één overheid op te trekken. Het zou niet zo moeten zijn dat overheden elkaar voor verrassingen stellen en het zou ook niet zo moeten zijn dat overheden elkaar in de rechtszaal treffen. Maar het belangrijkste is dat zowel gemeenten als het Ministerie van EZ een verantwoordelijkheid hebben richting de samenleving. De burger moet erop kunnen vertrouwen dat het gebruik van de ondergrond veilig plaatsvindt, zijn recht op beïnvloeding van de eigen leefomgeving erken en geëerbiedigd wordt, dat schade door het gebruik van de ondergrond wordt vergoed en dat nut een noodzaak van dat gebruik wordt uitgelegd.

Bij de uitleg van nut en noodzaak zullen ook andere vormen van (duurzame) energieopwekking betrokken moeten worden. Waarom wel geothermie en geen windmolens? Of andersom. De afweging in het gebruik van de ondergrond is enerzijds een afweging tussen verschillend gebruik van de ondergrond zelf en anderzijds de een afweging tussen verschillende vormen van energieopwekking.

Kortom, meer samenwerking tussen gemeenten en Ministerie van EZ is noodzakelijk.

Hoe zou dat kunnen? In Twente hebben de op het gebied van ondergrond samenwerkende gemeenten dat pakkend en compact geformuleerd: *samen inzicht op doen, zelf beslissen*. Oftewel, gezamenlijk mogelijk maken dat er inzicht is in mogelijkheden, onmogelijkheden, zekerheden, onzekerheden, kansen, risico's en effecten. Hiervoor willen gemeentelijke bestuurders, binnen door de VNG besloten kaders, een bestuurlijk platform vormen. Dit platform maakt mogelijk dat gemeenten elkaar kunnen helpen, dat het ministerie van EZ een gesprekspartner heeft waarmee zij de omgang met de lokale samenleving beter kan organiseren, dat er afspraken gemaakt worden over het moment waarop gemeenten worden betrokken, wijze van schadebepaling, nut en noodzaak etc. Zo kunnen de overheden meer samen optrekken zonder dat de eigen verantwoordelijkheden worden ingeperkt.

Voorgesteld wordt om het bestuurlijke gemeentelijk platform ondergrond, klimaat en energie mogelijk te maken. Hiervoor zijn rijksmiddelen nodig.

Het platform bestaat uit wethouders en burgemeester. Er zal ambtelijke ondersteuning zijn in de vorm van een platformsecretaris. Deze secretaris heeft ervaring met het werken bij het Rijk als bij een gemeente, interbestuurlijke processen en goede banden met de VNG.

Het platform zelf valt onder de VNG. Dit platform kan grotendeels via een programmatische samenwerking met EZ de omstandigheden waarin gemeenten hun bestuurlijke rol te vervullen hebben verbeteren. De verwoording van formele gemeentelijke standpunten loopt via de VNG.

Hoewel het een gemeentelijk platform is, wordt er gewerkt volgens de principes van een netwerkstructuur. Dat betekent dat ook bestuurders van provincies en waterschappen aan het platform mee kunnen doen. Indien dit aan de orde is zal de VNG het IPO en de Unie benaderen voor het maken van praktische samenwerkingsafspraken.

Het gebruik van de ondergrond raakt vele beleidsterreinen. Op dit moment zijn voor het gebruik van de ondergrond energie en klimaat het belangrijkste. Daarom valt voor de VNG dit onderwerp onder de het programma energie, met een afstemmingsrelatie met klimaatadaptie en in zijn algemeenheid het team leefomgeving.

De doelen van het programma zijn:

- Beter gebruik van reeds bij gemeenten opgedane kennis en ervaringen
- Betere procesafstemming tussen Ministerie van EZ en gemeenten.
- Meer inzicht in de bodem/ondergrond in relatie tot de eigen en lokaal overstijgende maatschappelijke opgaven.
- Meer waarborgen voor de burger.

- Betere benutting van gemeentelijke kennis en ervaring op het gebied van bewonersparticipatie.
- Dusdanig gebruik van de ondergrond dat het duurzaam, veilig is en het een bijdrage levert aan de grote opgaven waar we voor staan

Om dit te kunnen doen is het nodig dat:

- Ministerie van EZ door blijft gaan met het verbeteren van hun omgang met de omgeving van mijnbouwprojecten.
- Minimaal een maal per jaar een bestuurlijk overleg met de minister plaatsvindt.
- Regioprojecten STRONG, "Bodem-ondergrond en gemeentelijk maatschappelijke opgaven" wordt afgemaakt. Hiermee kunnen gemeenten zich, vrij van een concreet initiatief, inzicht in hun bodem/ondergrond verschaffen en daarover het gesprek met hun inwoners en bedrijven voeren. Besluit en vrijgeven budget is primair aan I&W en VNG en secundair aan de stuurgroep OBG.
- Het platform door een secretaris met veel interbestuurlijke en programmatische ervaring ondersteund wordt.
- Er organisatiecapaciteit aanwezig is
- Er vanuit het platform kennisvragen gesteld kunnen worden aan kennisinstellingen, universiteiten en erkende deskundigen.
- Gemeentelijke projectleiders die ervaring hebben met bewonersparticipatie beschikbaar zijn om vanuit platform en Ministerie gezamenlijk ingezet kunnen worden in de voorbereidingsfase van concrete initiatieven in de ondergrond in een gemeente. Dat laatste alleen met warme instemming van de betreffende gemeenten en met acceptatie van de inwoners.
- Het platform biedt een ook in communicatie en ict de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen.

Actie	Begroot bedrag	Dekking	Jaar
Regio projecten strong		Bodemconvenant/kennis	2018
Regio projecten Strong		Bodemconvenant/kennis	2019
Maken website		Min EZ	2018
Opbouw platform, organisatie (0,3 fte gemeentelijk schaal 14, secretariaat)		Min EZ	2018
Opbouw toegang en ontsluiten kennis		Min Ez	2018
Functioneren platform + ontsluiting kennis		Min EZ	2019
Functioneren platform + Ontsluiting kennis		Min EZ	2020

Organisatiestructuur

Bestuurlijk

[REDACTED], Burgemeester Heerenveen - voorzitter en AB lid VNG bestuur
[REDACTED] wethouder Boxtel – Vice voorzitter en lid VNG commissie MEM

Programmamanager Energie: [REDACTED]

NOG TE BEPALEN IN OVERLEG MET [REDACTED] I&W.: Deel programmamanager
ondergrond/voorzitter WEB of hybride programmamanager I&W/VNG : [REDACTED]

Secretaris bestuurlijk platform: [REDACTED]

Secretariaat platform: Gemeente Heerenveen.

Gaswinning uit kleine velden

Vertrouwen bij burgers en decentrale overheden

Om het – mede door de ontwikkelingen in Groningen – verminderde vertrouwen bij burgers en decentrale overheden in mijnbouwactiviteiten en in de Rijksoverheid te verhogen, zijn een aantal maatregelen doorgevoerd:.

- de veiligheid van burgers wordt (o.a. door het opnemen van een seismische risicoanalyse in winningsplannen op land en binnen de 12-mijlszone) beter geborgd en de omgeving wordt beter betrokken bij de besluitvorming omtrent vergunningverlening. De omgeving wordt meer en eerder betrokken bij mijnbouwactiviteiten, met name door een uitbreiding van de adviesrechten van decentrale overheden.
- De onafhankelijkheid van Staatstoezicht op de Mijnen ten opzichte van de Minister van EZK is versterkt.
- Om meer inzicht te verkrijgen in de risico's van mijnbouw en de onzekerheden hierin is het kennisprogramma effecten Mijnbouw van start gegaan.
- Eén landelijk loket afhandeling Mijnbouwschade is ingericht. Hieronder wordt nog een aantal punten besproken die een verder vertrouwen kunnen verbeteren.

Op 1 januari 2017 is de gewijzigde Mijnbouwwet (waarin de eerste 2 maatregelen zijn geformaliseerd) in werking getreden.

De opsporing en winning van delfstoffen grijpt in op de fysieke leefomgeving en kan ook op de langere termijn effecten hebben. Het is daarom belangrijk om aan de voorkant de omgeving te betrekken. Dit geeft het OVV-rapport ook aan. In de wijzigingen van de Mijnbouwwet is hier op twee manieren gehoor aan gegeven: enerzijds worden burgers in een eerdere fase van de besluitvorming betrokken, anderzijds is het adviesrecht van decentrale overheden uitgebreid.

Twee klachten van omwonenden die in de discussie rondom het gebruik van de ondergrond nog steeds naar voren komen zijn:

- schades door mijnbouw worden niet serieus genomen en slecht afgehandeld;
 - men heeft alleen de lasten en niet de lusten van het gebruik van de ondergrond.
- Deze punten worden hieronder verder toegelicht.

Onafhankelijke schadeafhandeling

Omwonenden van beoogde gaswinningslocaties hebben, mede door de centrale rol die de mijnbouwonderneming speelt in de schadeafhandeling, geen vertrouwen in een snelle en zorgvuldige afhandeling van schademeldingen. Bij het vermoeden van mijnbouwschade is het vaststellen van een causaal verband tussen de schade en de mijnbouwactiviteit niet altijd eenvoudig. Er zijn hierbij 3 categorieën: 1. evidente mijnbouwschade, 2. evident geen mijnbouwschade of 3. mogelijk meerdere oorzaken, waarbij mijnbouwschade niet is uit te sluiten. De minister van EZK ziet de noodzaak van het meer transparant en onafhankelijk maken van de schadeafhandeling en zoekt hiervoor een structurele oplossing. In dit verband bestaat het voornemen om de mijnbouwonderneming op afstand te zetten en een onafhankelijke commissie in te stellen die de hoogte en vorm van een juiste tegemoetkoming kan vaststellen. De mijnbouwonderneming dient zich dan vervolgens te committeren aan het advies van deze commissie. De Technische commissie bodembeweging (een onafhankelijke bij de Mijnbouwwet ingestelde commissie) verkent momenteel op verzoek van de minister van EZK de optie om voor heel Nederland een gelijkkluidend schadeprotocol in te richten voor schade veroorzaakt door mijnbouw, met een onafhankelijk orgaan dat de schade afhandelt. De Tcbb zal de minister hierover in december 2017 adviseren.

Verder is op 1 januari 2017 het loket mijnbouwschade gestart dat bewoners met een vermoeden van mijnbouwschade, helpt bij de afhandeling van hun schadeclaim.

Lusten-lasten

Vrijwel alle gemeenten en provincies waar besluitvorming over de opsporing of winning van aardgas aan de orde is, vragen op dit moment actief om een betere verdeling van de 'lusten en lasten'. Men vindt het niet meer van deze tijd dat de lasten (bodembeweging door de gaswinning en de zorgen daaromtrent) terecht komen in de regio, terwijl de lusten (aardgasbaten) terecht komen bij het Rijk.

In de gedragscode van de sector (Nogepa) is opgenomen dat de mijnbouwonderneming als onderdeel van een Project-afstemmingsprogramma een (niet nader gespecificeerde) financiële bijdrage levert om tot een zo goed mogelijke balans van lusten en lasten voor de omgeving te komen.

Energietransitie

Aardgas speelt momenteel nog een belangrijke rol in de Nederlandse energievoorziening. Het voorziet in ruwweg 40% van de primaire energiebehoefte. Aardgas is van alle fossiele energiebronnen het meest CO₂-arm en een efficiënte energiedrager. Aardgas is daardoor geschikt om gedurende de transitie een rol te blijven spelen in de energievoorziening. Het gas dat we in Nederland gebruiken komt uit het Groningenveld, uit de Nederlandse kleine gasvelden en uit het buitenland.

De totale productie uit kleine velden neemt sinds het begin van deze eeuw af en zal de komende jaren verder teruglopen. Nederland zal op termijn veranderen van een netto-exporteur in een netto-importeur van aardgas. In het regeerakkoord is opgenomen dat geen vergunningen meer worden verleend voor de opsporing van nieuwe gasvelden op land.

De inzet van het kabinet is erop gericht de Nederlandse vraag naar aardgas zo snel mogelijk te laten afnemen. Hoe snel dit is, hangt af van de vraag naar energie en het aanbod van diverse (deels nog te ontwikkelen) energieopties en de betaalbaarheid daarvan. Zolang we zelf nog aardgas nodig hebben, kent veilige gaswinning in Nederland tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, voordelen.

Nut en noodzaak

Zo leidt eigen gasproductie tot minder afhankelijkheid van het buitenland. In de energieagenda van 2016 is de gaswinning in Nederland gepositioneerd in de context van de energietransitie, waarbij gas (als minst vervuillende fossiele brandstof) is aangemerkt als een belangrijke transitiebrandstof.

De totale jaarlijkse aardgasbaten uit de kleine velden bedragen momenteel circa € 0,5 miljard. Nogepa geeft aan dat in sept. 2016 in Nederland ruim 3.000 mensen werkzaam waren bij bedrijven die actief zijn in de opsporing en winning van olie en gas in Nederland en dat deze activiteiten ook nog leidden tot circa 13.000 banen bij dienstverlenende en toeleverende bedrijven.

Voor de voortgang en betaalbaarheid van de energietransitie (o.a. CO₂-opslag, geothermie en waterstofeconomie) is het van belang dat de beschikbare kennis en kunde van de ondergrond en de infrastructuur voor de gaswinning uit de kleine velden, in elk geval tot 2030 op niveau blijft. Door het feit dat veel velden aan het eind van de productietermijn komen, ziet de sector zich gesteld voor de opgave de niet meer in gebruik zijnde putten en infrastructuur te ontmantelen (decommissioning). De kosten hiervan worden door EBN geschat tussen de €7 en € 8 miljard, maar deze kosten kunnen nog oplopen. Hiervan komt circa 70% ten laste van de Staat.

Offshore energie-integratie

De (nog) aanwezige offshore mijnbouwinfrastructuur biedt de komende 10-15 jaar kansen om geïntegreerd met de opwekking van windenergie en met de elektriciteitsinfrastructuur op zee, tot innovatieve oplossingen te komen die bijdragen aan de energietransitie. Transport en opslag van energie wordt dan geïntegreerd beschouwd, met middelen als 'power-to-gas' (omzetting van elektriciteit uit offshore wind in waterstof), 'gas-to-wire' (omzetting van aardgas in elektriciteit), elektrificatie van offshore platforms en gasopslag. De offshore infrastructuur biedt ook mogelijkheden om voortvarend een eerste stap te zetten naar een waterstofeconomie. Een geïntensiverde samenwerking tussen operators van offshore platforms en offshore windparken zal ook het meervoudig ruimtegebruik op de Noordzee ten goede komen.

memo

Van	EBN
Aan	Ministerie van Economische Zaken – [redacted]
Betreft	Notitie stimulering maatschappelijke acceptatie aardgaswinning op land
Datum	17 november 2017

Samenvatting

Vanwege gebrek aan maatschappelijke acceptatie voor gaswinning uit kleine velden op land staat een kleine 20 projecten stil. Door enerzijds de investeringsaftrek voor marginale kleine velden op zee door te trekken voor investeringen in nieuwe projecten op land en anderzijds te borgen dat de mijnbouwsector het effect van deze lastenverlichting inzet ten behoeve van de lokale omgeving tijdens de productiefase, kan zowel het draagvlak voor projecten als de investeringsbereidheid bij initiatiefnemers (de operators) verbeteren. Het gevolg hiervan is een grotere maatschappelijke waarde in de vorm van nationale en lokale baten.

Inleiding

EBN draagt bij aan een optimaal kleineveldenbeleid door haar kennis over de Nederlandse ondergrond en mijnbouwindustrie in te zetten. Een succesvol kleineveldenbeleid kenmerkt zich door een actieve, concurrerende markt waarbij er bereidheid is bij marktpartijen om investeringen voor opsporing en veldontwikkeling te doen en waarbij tevens de veiligheid en maatschappelijke acceptatie is geborgd. Deze notitie heeft tot doel EZK als beleidsverantwoordelijk ministerie hierover te adviseren. EBN verzoekt EZK hierbij om na te gaan of dit een nadere uitwerking verdient en zo ja, welke rol EBN daarbij eventueel kan spelen.

Aanleiding

De overheid heeft in de Energieagenda nogmaals het belang van gaswinning in Nederland benoemd, met een specifieke referentie aan de stimuleringsmaatregel voor winning op het continentaal plat¹. Een groot deel van de reserves (ca. 40%) is echter nog op land te vinden. In grotere mate dan op zee is maatschappelijke acceptatie een belemmering voor het ontwikkelen van nieuwe projecten op land. Naast erkenning van het algemene nut en de noodzaak van de activiteiten en nauwe betrokkenheid van belanghebbenden bij de besluitvorming, is een evenredige verdeling van lusten en lasten voor lokale belanghebbenden een belangrijke factor voor het bevorderen van maatschappelijke acceptatie². Deze evenredigheid wordt op basis van de Nederlandse wet- en regelgeving momenteel niet nagestreefd. Effecten worden geïnventariseerd en vervolgens gemitigeerd of gecompenseerd. Positieve effecten worden – in tegenstelling tot de praktijk in andere Europese landen met noemenswaardige olie- en gaswinning op land – niet vanuit de wet geborgd³. De sterkste negatieve effecten worden beleefd door direct omwonenden. Zij ervaren hinder en worden blootgesteld aan mogelijke risico's, hoe klein en tijdelijk van aard deze soms ook kunnen zijn. Binnen het invloedgebied van het veld kan onzekerheid over bodembeweging in de winningsfase ook een gevoel van onveiligheid met zich meebrengen en als last worden ervaren. Op dit moment staat (geschat o.b.v. een globale analyse uit 2015) een kleine 20 technisch en economisch haalbare projecten op land door gebrek aan maatschappelijke acceptatie stil. Sinds 2015 is het maatschappelijk draagvlak bij projecten verder afgenomen en zijn er ook problemen in o.a. Woerden, Heereveen, Opsterland en Smallingerland ontstaan. Het verevenen van lusten en lasten voor lokale belanghebbenden is naar de overtuiging van EBN een essentiële voorwaarde om investeringen in ontwikkeling van kleine gasvelden op land te kunnen voortzetten. Hierbij verdient een gezamenlijke aanpak tussen overheid en industrie de voorkeur.

¹ Zie bijlage 1; Energieagenda 2016

² Onderzoek naar succesfactoren van tegemoetkoming aan de regio bij energieprojecten, Twynstra Gudde 2015

³ Eindrapportage Visie op Lusten en Lasten Mijnbouw, EBN 2016

Rollen en verantwoordelijkheden

Zoals boven beschreven ontstaan problemen deels omdat het maatschappelijk belang van gaswinning in Nederland door lagere overheden en andere belanghebbenden niet altijd wordt onderkend. Omdat de Rijksoverheid het maatschappelijk belang vertegenwoordigt en hierop beleid heeft geformuleerd is de Rijksoverheid de aangewezen partij om deze uit te dragen. Dit biedt voor belanghebbenden inzicht in de inrichting van het beleid en biedt initiatiefnemers een noodzakelijk kader waarin zij haar activiteiten kan uitvoeren. Initiatiefnemers nemen vervolgens de verantwoordelijkheid voor het veilig uitvoeren van activiteiten met aandacht voor welzijn en leefbaarheid. Daarbij zullen initiatiefnemers hinder moeten mitigeren, compenseren en win-win situaties moeten nastreven. De situatie is in ieder project anders en daarom is maatwerk vereist. De sector, verenigd in de brancheorganisatie NOGEP, hanteert sinds september 2017 een gedragscode met nadrukkelijke richtlijnen voor communicatie, dialoog, het omgaan met omgevingseffecten en hoe iets te bieden aan de omgeving waar men actief is. Per project stellen operators samen met belanghebbenden een 'Project afstemmingsprogramma' op waarin hun werkwijze wordt geborgd. De sector heeft daarbij kenbaar gemaakt om 1% van hun investeringen aan sociaal-maatschappelijke doeleinden in de omgeving te besteden. EZK en de sector erkennen dat tegemoetkoming ook in de winningsfase zou moeten plaatsvinden. Belanghebbenden bij verschillende projecten geven aan dit ook te wensen. Het investeringsklimaat voor E&P activiteiten op land is momenteel echter ongunstig vanwege het gebrek aan maatschappelijke acceptatie, langere en onzekere vergunningstrajecten en vanwege de economische marginaliteit van de resterende kleine velden. Het verbeteren van de investeringsbereidheid i.c.m. (financiële) tegemoetkoming in de winningsfase kan derhalve niet alleen door de industrie worden gerealiseerd.

Mechanisme stimulerende maatschappelijke acceptatie

Het lokaal laten neerslaan van een deel van de afdrachten die initiatiefnemers op dit moment aan de nationale overheid afstaan, kan draagvlak opleveren daar waar de projecten plaatsvinden. Echter, EZK zou beducht kunnen zijn voor de precedentwerking die hiervan uit kan gaan richting andere activiteiten die te kampen hebben met gebrek aan lokaal maatschappelijk draagvlak (andere NIMBY issues) zoals bijv. voor windmolens. Daarom verdient het de voorkeur dat financiële tegemoetkoming in de productiefase niet vanuit EZK geregeld wordt, maar door de E&P sector zelf. Ook zou deze alleen moeten zien op nieuwe projecten.

Er ligt al een voorstel om de regeling investeringsaftrek voor marginale kleine velden op zee (i) voort te zetten voor onbepaalde tijd, (ii) aan te passen om de regeling generiek te maken en (iii) te verhogen van 25% naar 40%. Tot een paar jaar geleden lag de urgentie qua rentabiliteit met name offshore en was er nog geen reden om deze regeling ook van toepassing te laten zijn voor investeringen projecten op land, maar dit zal ook niet lang meer duren. Door enerzijds de regeling (voor 40%, ofwel voor een lager percentage) door te trekken voor investeringen in nieuwe projecten op land en anderzijds te borgen dat de mijnbouwsector het effect van deze lastenverlichting inzet ten behoeve van sociaal-maatschappelijke doeleinden voor de lokale omgeving tijdens de productiefase, zouden technisch-economisch acceptabele projecten ook maatschappelijk weer haalbaar kunnen worden. Zo kan zowel draagvlak voor projecten en investeringsbereidheid van initiatiefnemers verbeteren. De totale maatschappelijke waarde kan hiermee worden vergroot. Een rekenvoorbeeld van het mechanisme is bijgevoegd⁴.

EBN zou desgewenst de mogelijke omvang hiervan specifieker voor EZK in kaart kunnen brengen, zoals EBN dat ook in 2015 en 2016 ter evaluatie en mogelijke aanpassing van de bestaande regeling voor de offshore velden heeft gedaan. Om te borgen dat de industrie de lastenverlichting volledig en op doelmatige wijze lokaal afdraagt zou een convenant of een ander soort afspraak kunnen worden opgesteld. Het convenant zou ook een oplossing moeten bieden om lokale lusten uit de investeringsaftrek -welke in het begin van het traject plaatsvindt- gedurende de (gehele) winningsperiode te genereren.

⁴ Zie bijlage 2; Illustratief rekenvoorbeeld opbrengsten verdelingsmechanisme

Beoogde effecten (eerste inschatting exclusief Groningen vergunning)

Op dit moment bevat de Nederlandse ondergrond op land een projectportfolio van meer dan 100 miljard kubieke meter in nog niet ontwikkelde kleine velden. Geschat wordt dat daarvan een volume in de range van 37-58 miljard kubieke meter⁵ - afhankelijk van het investeringsklimaat - technisch en economisch winbaar is bij voldoende maatschappelijk draagvlak. De extra gasbaten die deze volumes kunnen genereren voor de Nederlandse overheid liggen in de range EUR 3 tot 10 miljard uitgaande van een gasprijs tussen de 15 en 25 €/m³. Een tweede maatschappelijk voordeel betreft circa EUR 2 – 3 miljard aan private investeringen welke bijdragen aan de werkgelegenheid.

⁵ NB: genoemde range betreft de vergunningen waar EBN in participeert; EBN kan geen gefundeerde uitspraken doen over nieuwe ontwikkelingen in vergunningen waar zij geen partij in is.

Box 4. Gaswinning in Nederland

Aardgas speelt een essentiële rol in de Nederlandse energievoorziening: het voorziet in ruwweg 40% van onze primaire energiebehoefte. Het is van alle fossiele energiebronnen het meest CO₂-arm en is een efficiënte energiedrager.

In de gebouwde omgeving wordt stevig ingezet op het geleidelijk uitfaseren van aardgas. Aardgas speelt echter ook bij de andere functionaliteiten (kracht en licht, hoge temperatuur warmte en vervoer) een belangrijke rol in de transitie. Ook op het transitiepad naar de ambities van het Klimaatakkoord van Parijs zal gas als minst vervuilende fossiele brandstof nog lang een belangrijke rol spelen in de transitie.

In Nederland wordt aardgas gewonnen uit de kleine velden en het Groningenveld. Voor Groningen is onlangs een nieuw instemmingsbesluit genomen. Hierbij is het productieniveau vastgesteld op 24 miljard m³ per jaar, conform advies van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Bij een bovengemiddeld koude winter is er ruimte voor meer winning. Het productieniveau kwam tot stand door een afweging van alle betrokken belangen, waarbij veiligheid en het beperken van schade en leveringszekerheid leidend waren.

Wanneer aardgas veilig kan worden gewonnen is het wenselijk dit uit de Nederlandse bodem te winnen. Wij zijn dan minder afhankelijk van import en de schonere winning in Nederland beperkt de CO₂ footprint. Het gas dat in de Nederlandse bodem zit, heeft ook een financiële waarde: de werkgelegenheid en aardgasbaten. Er ligt nu een wetsvoorstel tot wijziging van de Mijnbouwwet in de Eerste Kamer die de veiligheidsrisico's minimaliseert, onder meer via vergunningverlening en meer regie vanuit het Rijk over de omstandigheden waarin mijnbouw kan worden toegestaan. Ook zijn de inspraakmogelijkheden en adviesrechten uitgebreid waardoor het burgerperspectief een prominente plaats krijgt bij besluiten over mijnbouw. Indien burgers toch schade vermoeden als gevolg van mijnbouwactiviteiten kan men zich melden bij het loket Mijnbouwschade dat burgers zal begeleiden bij het claimen van de schade. Dit loket wordt vanaf 1 januari 2017 operationeel.

Mede door de aanhoudend lage olie- en gasprijzen wordt het voor mijnbouwmaatschappijen steeds minder rendabel om gas te winnen. Zonder maatregelen, verdwijnen deze mijnbouwmaatschappijen uit Nederland en wordt de bestaande infrastructuur ontmanteld. Resterende kleine gasvelden blijven onbenut in de ondergrond achter, omdat het speciaal daarvoor aanleggen van nieuwe infrastructuur niet meer rendabel zal zijn. Met het vertrekken van de mijnbouwmaatschappijen uit Nederland zal behalve werkgelegenheid mogelijk ook kennis verdwijnen die noodzakelijk is voor (ultradiepe) geothermie en CCS. Dit zijn opties die noodzakelijk zijn om in 2050 CO₂ neutraal te worden.

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 4 oktober 2017 8:38
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Opdracht voorbereiding en leiding CEO-bijeenkomst kleineveldenbeleid, 9 oktober 2017
Bijlagen: Offerte_voorzitterschap_kleineveldenbeleid__B73201709281343
 __Inhuur__[redacted].als_dagvoor.pdf;
 Brochure_Elektronisch_factureren_aan_de_Rijksoverheid.pdf; Leverancier handout v0.2c.ppt

Geachte heer [redacted],

Met deze email bevestig ik de opdracht inzake het (inhoudelijk) voorbereiden en voorzitten van de CEO-werkbijeenkomst

Herziening Kleineveldenbeleid, op 9 oktober a.s. in Den Haag, conform uw offerte in de bijlage.

Facturering

Opdrachtnemer dient de facturen elektronisch te zenden naar:

Ministerie van Economische Zaken-Kerndepartement

Voor de adressering van de factuur kunt u gebruik maken van het volgende Overheidsidentificatienummer (OIN): 00000001003214369000

Opdrachtnemer dient als **referentie** op de factuur het **ordernummer 1300025545** te vermelden.

Let op: Het meesturen van meer informatie in het referentieveld kan leiden tot problemen in het automatisch accepteren en verwerken van de factuur.

Facturen dienen via een van onderstaande manieren te worden verzonden:

- o Factuurportaal van de Rijksoverheid
- o Koppeling met Digipoort
- o E-factureren vanuit uw (boekhoud)softwarepakket via Simplerinvoicing
- o E-factureren via een dienstverlener

Indien de factuur niet aan bovenvermelde eisen voldoet of niet via de vermelde wijze wordt verzonden, kan dit ertoe leiden dat de factuur niet in behandeling wordt genomen of dat de betalingstermijn wordt verlengd.

Ter informatie ontvangt u bijgaand:

- 1) de brochure "Elektronisch factureren aan de Rijksoverheid";
- 2) een handout.

Met vragen over e-factureren kunt u zich wenden tot [redacted] minbzk.nl

Alle algemene voorwaarden (leverings- of betalingsvoorwaarden) worden nadrukkelijk van de hand gewezen bij acceptatie van deze opdracht.

Van toepassing zijn de algemene Rijksinkoopvoorwaarden (ARVODI 2016, ARIV 2016 & ARBIT 2016)
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2016-51478.html>

Mocht u vragen hebben m.b.t. de betaling/factuur dan kunt u zich wenden tot [redacted] @minez.nl

Voor eventueel aanvullingen op deze opdracht zoals meerwerk moet er worden gewacht met factureren totdat de wijzigingsopdracht schriftelijk is bevestigd.

Gr,

[redacted]
 Ministerie van Economische Zaken
 Adviseur Bedrijfsvoering Apparaat & Beleid (FEZ/FDA)
 Tel. 070 - [redacted]

PER MAIL: InkooppleinB73@minez.nl

Aan: InkooppleinB73 t.a.v. [REDACTED]
Van: [REDACTED] Advies voor Duurzaamheid
Datum: 29 september 2017
Betreft: Offerte voorbereiding en leiding CEO-bijeenkomst kleineveldenbeleid, 9 oktober 2017
Registratienummer: B73201709281343

Geachte mevrouw [REDACTED]

Zoals besproken met dhr. [REDACTED] van het Ministerie van Economische Zaken ontvangt u hierbij mijn offerte voor het (inhoudelijk) voorbereiden en voorzitten van de CEO-werkbijeenkomst Herziening Kleineveldenbeleid, op 9 oktober a.s. in Den Haag.

Het Nederlandse kleineveldenbeleid dateert van 1974, en heeft een wezenlijke rol gespeeld door een basis te bieden voor continue investeringen in exploratie en productie van kleine velden, en bij het zoveel mogelijk intact houden van de belangrijke balansfunctie van het Groningenveld. Het kleineveldenbeleid is een vanzelfsprekendheid geworden, zoals Nederland - gasland een vanzelfsprekendheid was.

De afgelopen jaren is aardgas echter geen vanzelfsprekendheid meer, onder meer door aardbevingen en controverses over de schade-afhandeling, de nieuwe eisen die klimaatbeleid stelt, en een breed toegenomen zorg over allerlei activiteiten in of met de ondergrond. Deze ontwikkelingen maken dat het nodig is het kleineveldenbeleid te herzien en mogelijk op nieuwe argumentatieve leest te schoeien.

Het Ministerie van Economische Zaken heeft deze beleidsherziening ter hand genomen. Daartoe wordt aan een aantal sleutelbedrijven en -organisaties in de gasketen gevraagd naar hun opvattingen over en onderbouwingen van het kleineveldenbeleid. Dit 'huiswerk' wordt in een bijeenkomst met de CEO's van deze bedrijven gepresenteerd en besproken. Deze bijeenkomst vindt plaats op 9 oktober a.s., bij het ministerie van Economische Zaken.

[REDACTED] is gevraagd deze bijeenkomst (inhoudelijk) mede voor te bereiden, en de sessie ook voor te zitten, als onafhankelijk constructief-kritisch facilitator.

De werkzaamheden in dit verband zullen bestaan uit:

- a. Inlezen in bestaande kleineveldenbeleid en lezen documenten die voor de bijeenkomst worden aangeleverd
- b. Voorbespreken van de lijn van de bijeenkomst
- c. Voorzitten van de bijeenkomst
- d. Nabespreking, conclusies trekken

De tijdsinzet is als volgt:

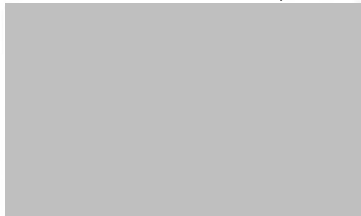
- a. inlezen: 3 uur
- b. voorbespreken: 2 uur
- c. voorzitten: 2 uur
- d. conclusies/nazorg: 3 uur

Dit brengt de kosten op 10 uur à [redacted] -, excl. BTW, incl. reis- en onkosten. BTW 21%
= € [redacted] In totaal incl. BTW, reis- en onkosten: € [redacted]

De werkzaamheden vinden hoofdzakelijk tot en met 9 oktober plaats, voor nazorg reserveer ik nog enige tijd voor nabespreking. Voorstel is om praktische redenen 1 november 2017 als einddatum voor dit project te laten gelden.

Ik zie uit naar de samenwerking.

Met vriendelijke groet,

[redacted] - Advies voor Duurzaamheid BV

Postadres: Elsbosweg 53

7381 BJ Klarenbeek

M: +31 (0)6 [redacted]

E: [redacted].nl

KvK 27271950

BTW-nummer NL 8140.71.685 B01

IBAN: NL07 TRIO 0212473271

BICcode: TRIONL2U

[redacted] - Advies voor Duurzaamheid BV is partner van De Gemeeynt

Elektronisch factureren aan de Rijksoverheid

Per 1 januari 2017 verplicht bij nieuwe overeenkomsten

Deze brochure informeert leveranciers over wat zij moeten weten en welke stappen zij moeten nemen om te kunnen e-factureren naar de Rijksoverheid.

Inleiding

Ieder jaar versturen bedrijven binnen Nederland miljoenen facturen per post of als pdf via e-mail naar de (Rijks)overheid. De handmatige verwerking daarvan kost veel tijd en geld voor bedrijven en overheden. Elektronisch factureren (e-factureren) is de toekomst met voordelen voor zowel factuurverzenders als -ontvangers. De Rijksoverheid stelt e-factureren verplicht in de inkoopvoorwaarden bij nieuwe overeenkomsten met leveranciers per 1 januari 2017. Deze verplichting is in samenwerking met het bedrijfsleven opgesteld.

Leveranciers die reeds vóór 1 januari 2017 een overeenkomst zijn aangegaan vallen niet onder de verplichting. Zij kunnen vrijwillig overstappen op e-factureren in overleg met hun opdrachtgever. Leveranciers die via een inkoopstelsel van de Rijksoverheid hun orders ontvangen blijven op dezelfde wijze factureren als zij gewend zijn.

Wat is een e-factuur?

Een e-factuur is een gestructureerd digitaal bestand (geen pdf) waarbij de vereiste gegevens altijd op een vaste plek met specifieke codering in het bestand staan. Een e-factuur kan vanuit het ene geautomatiseerde stelsel elektronisch worden aangemaakt en automatisch worden verwerkt in het andere stelsel. Handmatige verwerking is daarmee verleden tijd.

Het belang van e-factureren

E-factureren levert voordelen op voor alle factuurstromen tussen handelspartners onderling, maar ook tussen leveranciers en overheden. Nederland kan niet achterblijven bij de groei van e-factureren die momenteel in Europa plaatsvindt. Europese richtlijnen bepalen bovendien dat alle overheden vanaf eind 2018 e-facturen moeten kunnen ontvangen en verwerken. Ook de medeoverheden zoals de gemeenten, provincies en waterschappen stappen over. En ook zij nemen de verplichting voor leveranciers om e-facturen te sturen in hun inkoopvoorwaarden op.

Als voordelen van e-factureren worden gezien:

- Gemakkelijker: de verwerking verloopt automatisch
- Sneller: de papierstroom blijft achterwege
- Nauwkeuriger: geen fouten door handmatige verwerking
- Goedkoper: geen print- en portokosten
- Duurzamer: minder papierverbruik en een lagere CO₂-uitstoot

Ondersteuning branche- en koepelorganisaties

Om regeldruk en administratieve last verder terug te dringen ondersteunt het bedrijfsleven de verplichting dat per 1 januari 2017 alle leveranciers van de Rijksoverheid bij nieuwe inkoopovereenkomsten hun factuur elektronisch moeten indienen. Met partijen uit het bedrijfsleven zoals VNO-NCW/MKB NL, Bouwend Nederland, Nederland ICT, TLN, ZZP Nederland, SRA, ABU/SETU is afgesproken dat de Rijksoverheid deze voortrekkersrol

vervult om zo e-factureren in Nederland definitief op de kaart te zetten en te zorgen dat bedrijven en medeoverheden versneld op e-factureren overgaan.

Vanaf wanneer moet ik mij voorbereiden?

De verplichting tot e-factureren geldt bij nieuwe overeenkomsten die vanaf 1 januari 2017 worden aangegaan. Indien u dus vanaf deze datum een overeenkomst aangaat met de Rijksoverheid zult u actie moeten ondernemen om aan de verplichting te kunnen voldoen.

Welke wijze van e-factureren moet ik kiezen?

De Rijksoverheid kan in een af te sluiten contract met u als leverancier eisen stellen over de wijze waarop een e-factuur aangeleverd moet worden. U kunt onder andere verplicht worden om via een inkoopstelsel te werken. Daarnaast zullen eisen gesteld worden aan de inhoud van de factuur. Indien u daar niet aan voldoet bestaat de mogelijkheid dat uw factuur niet in behandeling wordt genomen. Indien u geen contract heeft of er geen eisen over de aanlevering van een e-factuur zijn gesteld in het afgesloten contract kunt u kiezen uit de volgende mogelijkheden.

Helpdesk e-factureren:

Voor al uw vragen over e-factureren aan de Rijksoverheid kunt u terecht bij helpdesk-efactureren.nl

Welke mogelijkheden zijn er om een e-factuur aan de Rijksoverheid te versturen?

1. Het factuurportaal van de Rijksoverheid

U logt bij deze mogelijkheid eerst in bij een webportaal om uw factuur handmatig in te voeren en te verzenden. Vanuit het portaal wordt de elektronische factuur aangemaakt en via Digipoort verzonden naar de Rijksdienst. E-factureren via het factuurportaal is geschikt voor leveranciers die:

- kleine volumes facturen versturen;
- geen bezwaar hebben tegen handmatige invoer in een portaal.

Meer informatie over toegang tot het e-factuurportaal

2. Koppeling met Digipoort

E-factureren via een directe koppeling met Digipoort is geschikt indien u:

- grote volumes facturen naar de Rijksoverheid verstuurt;
- het e-facturatieproces volledig geautomatiseerd wilt ondersteunen.

Meer informatie over aansluiten op Digipoort.

3. E-factuur indienen vanuit uw (boekhoud)softwarepakket via Simpler Invoicing

De meeste boekhoud- en facturatie software die in Nederland in gebruik is, biedt de mogelijkheid om te kunnen e-factureren. Als uw softwareleverancier aangesloten is op het e-factuur netwerk Simpler Invoicing dan kunt u e-factureren met de Rijksoverheid. Simpler Invoicing is

aangesloten op Digipoort. Ga na of uw software geschikt is en of uw leverancier op dit moment al samenwerkt met **Simpler Invoicing**.

De stichting Simpler Invoicing is een netwerk van dienst-verleners en aanbieders van administratieve software met e-facturering. Deze mogelijkheid is geschikt indien u:

- de mogelijkheid wilt hebben ook naar andere partijen e-facturen te sturen;
- kleine én grote factuurvolumes wilt kunnen versturen;
- het e-facturatieproces volledig geautomatiseerd wilt ondersteunen;

Meer informatie over e-factureren via Simpler Invoicing.

4. E-factureren via een dienstverlener

Ook marktpartijen bieden mogelijkheden voor het sturen van een e-factuur naar de Rijksoverheid. Zo zijn er diverse dienstverleners die een directe koppeling met Digipoort hebben (Intermediairs/ Billing service providers).

E-factureren via dienstverleners is geschikt indien u:

- middelgrote tot grote volumes facturen verstuurt;
- het e-facturatieproces volledig geautomatiseerd wilt ondersteunen;
- geen mogelijkheid heeft om rechtstreeks op Digipoort aan te sluiten.

Meer informatie over e-factureren via een dienstverlener.

Start u met e-facturatie naar de Rijksoverheid via een rechtstreekse koppeling met Digipoort of via het Simpler Invoicing netwerk, spreek dan met het Rijksonderdeel waaraan u de e-factuur wilt sturen af om van de eerste facturen na te gaan of deze goed verwerkt kunnen worden.

Bestaande afspraken

In een beperkt aantal situaties sturen leveranciers al e-facturen naar Rijksonderdelen via specifieke voorzieningen. Daaraan verandert niets. Ook niet

als de contracttermijn in de overeenkomst over de datum van 1 januari 2017 heen gaat.

Een overstap naar de e-factureringsmogelijkheden die in deze brochure genoemd worden, kunt u bespreken met het betreffende Rijksonderdeel.

Meer informatie vindt u op:

Logius.nl

Rijksoverheid.nl

SimplerInvoicing.org

Dit is een uitgave van:

**Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag

November 2016 | Publicatie-nr. 96083

Geen referentienummer? Neem dan contact op met je opdrachtgever.

DigiInkoop iSupplier Portal **Rijksoverheid**

Beginpagina | Contracten | Orders | Verzendingen | Offertes | Facturen aanmaken | E-facturen aanmaken | Facturen bekijken | Urenstaten | Urenstaat factureren | Werklijst | Beheer

Facturen aanmaken: details
* Geeft verplicht veld aan.

Adressering

* Leverancier: Ministerie van Economische Zaken
KVK nummer: 52813150

Factuur naar: Debiteur
Adres:
Stortingbankrekening:
Klantnaam:
Adres:
Factuurlocatie:
Klant contactpersoon:
Bijlage:
* TIP Vermeld hier het door de leverperiode van de leverperiode.

Factuur

* Factuurnummer:
* Factuurdatum: 17-01-2017
Leverdatum:
Valuta: EUR
Factuuroomschrijving:
Referentie of ordernummer:
* TIP Vul de datum waarop de goederen of diensten zijn geleverd of de einddatum van de leverperiode.

Bestel door: Factuurlocatie
* Klant contactpersoon:
* TIP Vermeld hier het door de leverperiode van de leverperiode.

Bestellende partij: Deze kan afwijken van waar de factuur naar toe moet als de bestelling door een ander onderdeel wordt gedaan. Dit wordt aangegeven in de opdrachtbrief.

Partij waaraan de factuur moet worden gestuurd.

Let op: het OIN nummer hoeft niet ingevuld te worden. Dit wordt automatisch gevuld.

Factuurnummers kunnen maar 1 keer gebruikt worden. Bij opnieuw sturen van een factuur moet een ander nummer worden ingevoerd.

Geef hier het aangeleverde ordernummer. Hierop vindt een controle plaats na versturing.
Voorbeeld: Goed: 148718
Fout: 148718 (betreft mevr. J. de Vries)

Artikelen

* Omschrijving:
Rij toevoegen:
* BTW Code:
Regelbedrag exclusief BTW:
Hoeveelheid:
Prijs (per stuk):
Verwijderen:
Dupliceren:
Bedrag:
Er is geen zoekopdracht uitgevoerd.

Beginpagina | Contracten | Orders | Verzendingen | Offertes | Voorstelfacturen | Facturen aanmaken | E-facturen aanmaken | Facturen bekijken | Urenstaten | Urenstaat factureren | Werklijst | Beheer | Uitloggen | Voorkeuren

Opdrachtgever:
Gemaakt op: 17-01-2017 10:00:00

Van: [redacted]@nogepa.nl>
Verzonden: maandag 6 maart 2017 14:05
Aan: [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]@minienm.nl; [redacted]@minienm.nl; [redacted]
[redacted]@minienm.nl; [redacted]@minienm.nl; [redacted]@vnoncw-mkb.nl;
[redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@ebn.nl
CC: [redacted]@vnoncw-mkb.nl;
Onderwerp: Afschrift brief NOGEPA positie maatregel energiebesparing
Bijlagen: 2017-03-06 NOGEPA Positie Maatregel Energiebesparing.pdf

Geachte dames, heren,

Hierbij stuur ik u een afschrift van de brief die NOGEPA vandaag stuurde aan [redacted], DG Energie, Telecom en Mededinging van het Ministerie van Economische Zaken. De brief geeft de NOGEPA positie ten aanzien van de voorgenomen maatregel over energiebesparing voor ETS bedrijven weer. Een kopie van de brief is gestuurd naar de voorzitter van de Commissie Borging Energieakkoord, [redacted] en naar VNO-NCW.

Naar de inhoud van de brief verwijs ik kortheidshalve.

Met vriendelijke groet / Best regards,

[redacted]
NOGEPA

Bezuidenhoutseweg 27-29 | P.O. Box 11729 | 2502 AS The Hague | The Netherlands

[redacted]
[redacted]@nogepa.nl

www.nogepa.nl

Bezoek Bezuidenhoutseweg 27-29
adres 2594 AC THE HAGUE

Post P.O. Box 11729
adres 2502 AS THE HAGUE
The Netherlands

telefoon +31 70 3478871
e-mail info@nogepa.nl
website www.nogepa.nl

K.v.K. 27095808
BTW NL004465295801

Ministerie van Economische Zaken
De Directeur-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
[redacted]
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Nummer	Contactpersoon	Telefoon	E-mail	Den Haag,
1703-0002	[redacted]	+31 70 [redacted]	[redacted]@nogepa.nl	6 maart 2017

Onderwerp: Positie NOGEPA inzake mogelijke wijziging Activiteitenbesluit - energiebesparing

Geachte heer [redacted]

Naar aanleiding van de ontwikkelingen rond een voorgestelde wijziging van het Activiteitenbesluit met betrekking tot energiebesparingsmaatregelen voor ETS bedrijven wil ik u graag het volgende meegeven.

Inleiding

NOGEPA en haar leden voelen zich gecommiteerd aan het maximaal benutten van mogelijkheden voor energiebesparing. Energiebesparing is tenslotte de eerste stap in de door NOGEPA gelanceerde "ladder van zeven".

De olie- en gassector doet veel aan energiebesparing maar heeft ook een bijzondere positie

Onder het MJA convenant heeft de olie- en gasindustrie in de periode 1995-2016 een aanzienlijke energie-efficiencyverbetering bereikt. Tegelijkertijd hebben de leden van NOGEPA consequent aangegeven dat de olie- en gassector een bijzondere positie inneemt. Gedurende de levenscyclus van olie- en gasvelden neemt het energieverbruik voor de productie, behandeling en compressie – door afnemende reservoirdruk – immers toe. Dit is door het bevoegd gezag (het Ministerie van Economische Zaken) telkenmale onderkend. Dit feit wordt bepaald door algemene natuurkundige wetten: het is niet mogelijk om met steeds minder energie, gas uit steeds leger rakende velden te produceren, te behandelen en op de vereiste druk te brengen.

De wijziging van het besluit is in zijn huidige vorm niet haalbaar voor onze sector maar er is potentie voor een alternatieve benadering

De wijziging van het Activiteitenbesluit komt voort uit de zorg dat de MEE-partners de door hen toegezegde, en in het Energieakkoord vastgelegde, energiebesparing van 9 PJ in 2020 niet bereiken. Met het voorstel worden besparingsmaatregelen dwingend opgelegd. Niet alleen aan de MEE bedrijven, maar ook aan bedrijven met ETS-installaties, die niet betrokken waren bij de afspraak over de 9 PJ energiebesparing in het Energieakkoord. Wij zien ons daardoor geconfronteerd met nieuwe, maar vooral fysiek ook niet uitvoerbare energiebesparingseisen.

Met de hierboven genoemde fysieke beperkingen moet rekening worden gehouden bij de uitwerking van de voorgenomen maatregel. In haar huidige vorm is het voorstel voor de olie- en gassector niet haalbaar en zal het leiden tot ernstige ongewenste effecten.

Het voorstel gaat uit van een energiebesparingsverplichting per inrichting. Een dergelijke benadering zou voor de olie- en gassector met zich meebrengen dat veel productielocaties – zowel onshore als offshore – moeten worden ingesloten. Voortijdige insluiting van gasvoorraden is strijdig met het beleid van het Ministerie van Economische Zaken inzake kleine velden. Het zou de inkomsten van de Staat uit de gasbaten reduceren en tegelijkertijd import en daarmee de CO2 footprint en afhankelijkheid van het buitenland verder vergroten.

NOGEPA ziet wel potentie voor alternatieve manieren om te komen tot energiebesparing in de olie- en gassector. Zo zou het aansluiten van offshore productielocaties op een elektriciteitsnet kunnen leiden tot significante mogelijkheden voor energiebesparing op een deel van de platforms. NOGEPA werkt hiertoe actief mee aan onderzoek naar de mogelijkheden voor offshore energie integratie. De aanleg van een offshore grid en de mogelijke aansluiting van offshore productie-installaties daarop, past echter niet binnen het tijdspad van de voorgestelde maatregel.

Anders is een uitzonderingspositie nodig

Wanneer de reikwijdte van de wijziging verbreed wordt tot buiten de MEE-bedrijven, dient er om bovenstaande redenen voor onze sector een uitzondering te worden opgenomen, zoals dat ook het geval is voor de glastuinbouwsector en de elektriciteitsproducenten.

Conclusie

Onverkorte toepassing van de voorgestelde maatregel leidt tot onmogelijke eisen voor de olie- en gasindustrie. Dit zal leiden tot insluiting van olie- en gas producerende installaties en vermindering van de nationale gasproductie. Een toename van de import van aardgas, die het gevolg is van afname van nationale productie, zal leiden tot een vergroting van de CO2 footprint en van de afhankelijkheid van het buitenland.

NOGEPA verzoekt, gezien de impact van de voorgenomen maatregel voor de olie- en gasindustrie, met klem om te komen tot een gebalanceerde aanpak die recht doet aan de bijzondere eigenschappen van de olie- en gassector.

Wanneer wordt vastgehouden aan het mechanisme van de voorgenomen maatregel, dan verzoekt NOGEPA om de hierboven uiteengezette redenen om een uitzonderingspositie.

NOGEPA en de aangesloten operators blijven zich verbonden voelen aan de maatregelen die in de recent in het kader het MJA-convenant ingediende EEP's zijn aangekondigd en zullen onverminderd blijven zoeken naar maatregelen die de energie-efficiency verder kunnen verbeteren en/of het energieverbruik en CO2 uitstoot kunnen reduceren.

Hoogachtend,

[Redacted]
Secretaris Generaal

Namens deze,

[Redacted]
[Redacted]
CC: [Redacted]
[Redacted]

VNO-NCW
[Redacted]

Van: [redacted]@vnpi.nl>
Verzonden: dinsdag 7 februari 2017 14:31
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@ser.nl'; [redacted] nl; [redacted]
 [redacted]
Onderwerp: bezwaren VNPI regeling WMB
Bijlagen: Advies conceptregeling energiebesparingsverplichting ETS sector final 07022017.pdf; Memo Positie VNPImaatregelWMB.pdf
Urgentie: Hoog

Beste [redacted] beste [redacted] beste [redacted]

Voorafgaand aan het overleg van morgen, stuur ik namens de VNPI twee notities met betrekking tot de maatregel die voorligt. Eén notitie gaat in op de impact van de maatregel op de raffinage en één onderbouwt onze juridische positie.

Kern van onze boodschap is dat het beeld (dat de maatregel wel kan, maar misschien hier en daar wat pijn gaat doen) dat bij EZ en breder leeft niet strookt met wat wij binnen de hekken van onze raffinaderijen zien dat er mogelijk is (en ik vermoed dat dat ook geldt voor grote delen van de rest van de energie intensieve industrie).

- Energie besparen verschilt per sector en zelfs binnen een sector per bedrijf. Vanwege het volcontinue proces op een raffinaderij zijn de mogelijkheden beperkt.
- De maatregel die nu wordt voorgeschreven is voor geen één van de Nederlandse raffinaderijen technisch en economisch onhaalbaar. Grote projecten (>1%) dienen minimaal 4 jaar voor een grote onderhoudsstop te worden aangevangen. De percentages die worden gevraagd zijn ook economisch onhaalbaar. Er is geen raffinaderij op de wereld die dergelijke percentages langjarig kan volhouden. Het zal in de praktijk ertoe leiden dat of raffinaderijen boetes moeten betalen of ze gedwongen worden onrendabele projecten te realiseren of zelfs in productie terug moeten gaan.
- We hebben derhalve juridische bezwaren tegen de voorgestelde maatregel (zie het bijgevoegde separate advies)
- In het voorstel staat nu een verplichting in absolute, finale PJ's. De details moeten nog verder worden uitgewerkt, maar zoals wij het nu lezen kan de verplichting leiden tot een productiebeperking. De argumentatie is nu op die interpretatie geënt.

Er is al veel over gezegd, maar ik hecht eraan aan te geven dat ik de politieke context waarin wij ons bevinden goed begrijp en dat aan voorliggende maatregel een lang proces is voorafgegaan waarin niet overal geleverd is wat zou worden geleverd.

Dat laat onverlet dat de maatregel, waarmee wij ons nu mee zien worden geconfronteerd, grote impact heeft. Ik vraag me oprecht afvraag of de gevolgen hiervan wel voldoende worden overzien. Uiteraard zijn wij bereid om op constructieve wijze verder te spreken. Ik werk graag mee om bovenstaande en hetgeen wij in de notitie aangeven verder te onderbouwen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
 [redacted]
 VNPI (Vereniging Nederlandse Petroleum Industrie)
 Netherlands Petroleum Industry Association

Prinses Margrietplantsoen 86
 2595 BR Den Haag

Tel: 0031-([redacted])
 Mobile: 0031-(0)6 [redacted]
 Telefax : 0031- [redacted]

E-mail: [redacted]@vnpi.nl

Website: www.vnpi.nl

Bezoekadres: Prinsenhof, Prinses Margrietplantsoen 86, Den Haag

NOTITIE

Aan : De heer [REDACTED], VNPI

Van : [REDACTED] (Ploum Lodder Princen) en [REDACTED]
[REDACTED] (Straatman Koster Advocaten)

Inzake : Advies concept regeling energiebesparingsverplichting ETS sector

Dossiernummer : 538.17.010

Datum : 7 februari 2017

Inleiding

Het Energieakkoord voor duurzame groei uit 2013 voorziet in een commitment van grote industriële partijen in Nederland tot het behalen van een hogere energie-efficiëntie met een besparing van 9 Peta Joule (PJ) voor additionele finale energiebesparing. De overheid is nu voornemens via een aanpassing van het Activiteitenbesluit (een AMvB onder de Wet milieubeheer) de individuele ondernemingen de genoemde besparing van 9 PJ op te leggen.

De leden van de Vereniging Nederlandse Petroleum Industrie (VNPI) zien grote juridische en operationele bezwaren in de voorgenomen verplichting. De VNPI vertegenwoordigt meer dan 90% van de raffinagecapaciteit in Nederland. De leden opereren op een Europese, maar ook mondiale markt voor de verwerking van grondstoffen en voor de productie en verkoop van halffabricaten en eindproducten.

De juridische bezwaren van de VNPI betreffen onder meer het disproportionele karakter van de verplichtingen, de discriminerende opzet ervan en de onmogelijkheid om de huidige set civielrechtelijke afspraken in de Meerjarenaafspraken Energie-efficiëntie ETS-ondernemingen (MEE-convenant) opzij te schuiven. Daarnaast maakt een dergelijke besparingsverplichting inbreuk op (hogere) Europese regelgeving, die geen ruimte biedt aan Nederland als EU lidstaat voor een verdergaande of afwijkende besparingsverplichting buiten de kaders van EU-wetgeving om. Eveneens wordt aan diverse verplichtingen inzake effectiviteit en rechtszekerheid niet voldaan, doordat de voorgenomen regeling gemakkelijk tot willekeur kan leiden en het bevoegd gezag een

grote discretionaire vrijheid toekent, die voor de getroffen ondernemingen rechtsonzekerheid meebrengt.

De voorgenomen toevoeging van de energiebesparingsverplichting in het Activiteitenbesluit zet daarnaast de raffinaderijen op achterstand in hun handelspositie ten opzichte van de concurrenten uit de EU (en daarbuiten). In economische termen is er dan ook het gevaar dat het proces van innovatie van de industrie uiteindelijk juist zal worden vertraagd in plaats van gestimuleerd.

Deze bezwaren worden als volgt kernachtig toegelicht.

A. Strijdigheid met de systematiek van EU-wetgeving

De voorgenomen energiebesparingsverplichting knoopt aan bij de verplichtingen voor de raffinaderijen om energieplannen op te stellen met energiebesparingsmaatregelen voor de productieprocessen in de installaties. Het door een onderneming op te stellen plan moet ingaan op de opzet van de processen die binnen de onderneming plaatsvinden en moet de wijzigingen weergeven die daarin worden aangebracht om het achterliggende energiebesparingsdoel te bereiken. Daarnaast wordt in het voorgenomen besluit evenwel voorzien in uitzonderingen – de maatwerkvoorschriften – die door de overheid kunnen worden gesteld en waarmee kan worden afgeweken van het energiebesparingsdoel.

In feite moeten de plannen dus specifiek ingaan op de aanpassingen van het productieproces van een onderneming, die nodig zijn om de gewenste besparingsverplichting te behalen. De keuze om dit in het Activiteitenbesluit als planverplichting (in combinatie met afwijkingen voor maatwerk) bij een individuele onderneming neer te leggen, staat op gespannen voet met de opzet van verschillende geldende EU richtlijnen en verordeningen. EU wetgeving schrijft in veel gevallen de figuur van de vergunning voor als de grondslag voor de gelding van duidelijke, harde en handhaafbare verplichtingen van een individuele onderneming als de leden van de VNPI. Dergelijke verplichtingen komen onder meer voor in de Richtlijn 2010/75 over industriële emissies (art. 14 lid 2) en de ETS Richtlijn over het emissiehandelssysteem.

Deze Richtlijnen en de Nederlandse implementatieregelgeving kennen een cruciale betekenis toe aan de vergunning, die door een overheidsinstantie aan de onderneming wordt verstrekt. De vergunning moet de centrale bron zijn van de verplichtingen die Europese richtlijnen en verordeningen aan ondernemingen opleggen. Deze vergunningen dienen de eisen te bevatten die

gelden voor bijvoorbeeld de uitstoot van CO₂ in hun productieprocessen. Uitbreiding of aanpassing van de eisen waaraan de industriële processen dienen te voldoen, kunnen dan ook alleen maar bij aanpassing van de vergunningen worden opgelegd. De expliciete keuze van de wetgever voor vergunningen als centraal instrument heeft goede redenen. Behalve transparantie is daarbij ook sprake van objectiviteit en effectiviteit om milieueffecten van besparingsmaatregelen te meten en te doen naleven. Om die reden zijn ook de zogeheten type C inrichtingen, zoals de leden van de VNPI, naast het Activiteitenbesluit nog steeds vergunningplichtig. Een planverplichting met maatwerkuitzonderingen is juridisch ontoereikend.

Bovendien geldt dat op Europees niveau een evenwicht is gevonden als het gaat om het verlagen van de impact op het milieu, waaronder het energieverbruik. Zo is de ETS-richtlijn een cruciale factor in de ontwikkeling richting een duurzame energievoorziening. De inspanningen die bedrijven, waaronder de leden van VNPI, plegen door naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit die richtlijn, worden op EU-niveau proportioneel gehouden door te bepalen dat dan niet tegelijkertijd voorschriften aan een vergunning mogen worden verbonden die een zuinig gebruik van energie in de inrichting bevorderen. Dit is vastgelegd o.a. in artikel 5.12 van het Besluit omgevingsrecht (Bor). Als dergelijke eisen niet mogen worden voorgeschreven in een vergunning, dan geldt dat uiteraard ook voor het voorschrijven van dergelijke eisen in het Activiteitenbesluit.

B. Het MEE-convenant kan niet zomaar opzij worden geschoven door de overheid

Via het MEE-convenant werken de betrokken bedrijven aan de energiebesparing van 9 PJ die de minister wil omzetten in een verplichting, waarmee het MEE-convenant 'komt te vervallen' (ontleend aan een presentatie van het ministerie). Er kan echter niet zomaar door de overheid worden geswitcht van het MEE-convenant naar een eenzijdig opgelegde besparingsverplichting.

Het MEE-convenant is een overeenkomst naar burgerlijk recht. De overheid en de bij het MEE-convenant betrokken bedrijven zijn dus contractspartners. Contractspartners zijn verplicht zich te gedragen op basis van goede trouw. Dit geldt ook voor de overheid als contractspartner. Sterker nog, de overheid is ook nog gebonden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zorgvuldigheidsbeginsel, vertrouwensbeginsel). Er moeten derhalve zwaarwegende redenen zijn voor de overheid (de betrokken ministers) om het MEE-convenant op te kunnen zeggen. Die redenen zijn er niet (waarover hierna

meer). Los daarvan dient de minister – samen met zijn contractspartners - eerst te bezien of het MEE-convenant met een enkele aanpassing niet zou volstaan.

C. Strijd met de eis van proportionaliteit

De introductie van een algemene energiebesparingsplicht voor de ondernemingen uit de energie-intensieve industrie gekoppeld aan maatwerkvoorschriften waarmee de overheid (het bevoegd gezag) weer uitzonderingen kan maken op deze verplichting kan er gemakkelijk toe leiden dat in totaliteit de ondernemingen in de raffinage sector in veel grotere mate aan energiebesparing dienen te voldoen dan in het kader van het Energieakkoord tussen de diverse partijen overeengekomen is. Deze disproportionaliteit kan gemakkelijk negatieve neveneffecten hebben.

De eis van proportionaliteit betreft een algemeen Nederlands en EU-rechtelijk rechtsbeginsel dat de overheid in alle gevallen dient te respecteren. Het beginsel komt eveneens voor in het EU-Handvest van rechten en verplichtingen en is erkend door de Europese rechter als bindend grondbeginsel, niet alleen voor de EU-instellingen zelf maar ook voor lidstaten bij de uitvoering van hun EU-verplichtingen. De opzet van een planverplichting met mogelijkheden van uitzonderingen via maatwerkvoorschriften brengt mee dat ondernemingen zeer wel feitelijk een veel grotere energiebesparingslast dienen te aanvaarden dan noodzakelijk en passend zou zijn om een efficiënte en duurzaam werkende installatie in stand te houden. Dit zal gepaard gaan met ongewenste economische en financiële externaliteiten voor de markten waarop zij dienen te opereren. De complexiteit van verbonden installaties binnen één raffinaderij maakt het onmogelijk gelijkelijk en effectief te werken met een planverplichting met een gelijke norm en een onzekere uitzonderingsmogelijkheid.

Eerdere studies van Berenschot en KPMG laten zien dat het potentieel van energiebesparing binnen een raffinaderij dat rendabel kan worden gerealiseerd beperkt is. Toepassing van het voorgenomen systeem zou al snel een onredelijk, disproportioneel resultaat hebben. Energiebesparing en beperking van CO₂ uitstoot op een raffinaderij door systematisch en op langere termijn projecten te identificeren die met planning kunnen worden uitgevoerd, is doeltreffender. De investering in de installatie wordt voor lange-termijn rendement aangegaan. Een project voor besparing wordt vaak uitgevoerd bij groot onderhoud wanneer de installatie voor langere tijd buiten bedrijf wordt gesteld. In het kader van een vergunning kunnen daar verplichtingen voor worden aangegaan. Zo heeft de (EU)wetgever bij het bepalen van BBT ook uitdrukkelijk aangenomen dat rekening moet worden gehouden met de tijd die nodig is om dergelijke

maatregelen te treffen (art. 5.4 lid 3 onder h Bor). Het voorgenomen stelsel leidt tot grote onzekerheid en kan gemakkelijk averechts werken.

D. Strijd met het discriminatieverbod

De door de overheid verstrekte toelichting op het voorgenomen besluit laat zien dat diverse grote ondernemingen die tot de energie-intensieve sector behoren van deze regeling zullen worden uitgesloten. Volgens vaste rechtspraak over het discriminatieverbod zowel van Nederlandse als EU-oorsprong dienen gelijke omstandigheden gelijk te worden behandeld, tenzij dit verschil objectief is gerechtvaardigd (vgl. art. 21 EU Handvest). Het is onduidelijk waarom de electriciteitsproductiesector en die van de glastuinbouw zullen worden uitgezonderd.

Deze sectoren vormen eveneens een aanzienlijk bestanddeel van het geheel van ondernemingen die in de categorie bedrijven van type C door de voorgenomen regeling zullen worden getroffen. Installaties in de raffinagesector hebben vergelijkbare kenmerken. Het is onbegrijpelijk waarom ook voor de raffinaderijen niet een afwijkende behandeling mogelijk wordt gemaakt. Energiebesparing op een raffinaderij is uiterst complex. Een dergelijke installatie kent doorgaans veel installaties die onderling van elkaar afhankelijk zijn. Veel onderdelen kunnen niet uit bedrijf worden gehaald zonder dat dit ten koste gaat van de bedrijfsvoering. Ook de raffinagesector is ondergealloceerd qua emissierechten. Bovendien zullen ook in de raffinagesector strengere eisen er de komende jaren voor zullen zorgen dat meer energie zal worden verbruikt om aan de vraag van de markt te voldoen. Een onderscheid voor enkel de elektriciteitsbedrijven en de tuinbouw tast dan ook niet alleen de doeltreffendheid van de regeling aan en daarmee de nakoming van algemene milieuverplichtingen, maar schept bovendien onduidelijkheid voor de effectiviteit en de handhaving daarvan.

E. Concurrentieachterstand voor Nederlandse ondernemingen; strijd met het beginsel van het level playing field

Het voorgenomen besluit inzake de planverplichting met maatwerkuitzonderingen voldoet niet aan de beginselen van eerlijke mededinging en het in stand houden van gelijke voorwaarden voor alle economische activiteiten van ondernemingen, niet alleen in Nederland maar ook binnen de EU als geheel. Concurrentievervalsingen en inbreuken op het beginsel van een 'level playing field' vormen beperkingen van de werking van de Interne

Markt zoals dat door de EU-verdragen is voorgeschreven en mede ten grondslag ligt aan EU-wetgeving die inzake milieu en energie is vastgesteld. Bij de uitwerking en uitvoering van deze verplichtingen op nationaal vlak zijn ook nationale Nederlandse instanties aan deze norm gebonden (art. 26 VWEU en Protocol 27 bij het Verdrag inzake de Europese Unie).

De verscherping van de energiebesparingsverplichtingen voor de betrokken bedrijven van type C vormt een afwijking ten opzichte van het beleid dat diverse naburige en overige EU-landen aan concurrerende ondernemingen hebben opgelegd.

Los van de inbreuken die hiermee zullen worden gemaakt op de juridische verplichtingen inzake het handhaven en beschermen van de Interne Markt, wordt door de introductie van deze nieuwe regeling voor Nederlandse raffinaderijen onvoldoende rekening gehouden met de financiële en economische repercussies die de betrokken maatregelen zullen hebben. Dat ondernemingen dienen te voldoen aan EU-verplichtingen inzake energiebesparing en CO₂-uitstoot spreekt vanzelf en wordt ook door de VNPI niet betwist. Waar de ondernemingen bezwaar tegen maken (naast de genoemde juridische gronden) is dat deze voorgenomen verplichtingen in Nederland geen rekening houden met hun specifieke sector en afwijken van hetgeen voor hun concurrenten in vergelijkbare EU-lidstaten geldt. In combinatie met de eerder gesignaleerde gebreken van discriminatie en disproportionaliteit schept dat een grote mate van onzekerheid voor de ondernemingen om nieuwe investeringen aan te gaan dan wel bestaande installaties in stand te houden.

MEMO

NETHERLANDS VERENIGING
PETROLEUM NEDERLANDSE
INDUSTRY PETROLEUM
ASSOCIATION INDUSTRIE

Aan: [redacted]
Cc: [redacted] VNO-NCW
Van: [redacted], [redacted] VNPI
Datum: 7 februari 2017
Betreft: Positie VNPI ten aanzien van voorgenomen maatregel energiebesparing onder de wet milieubeheer

Inleiding

De VNPI heeft grote bezwaren tegen de voorgenomen maatregel om middels de wet milieubeheer een absoluut, finaal besparingspercentage in aantal petajoules (PJ) op te leggen aan de raffinage sector (en andere industrie) in Nederland. VNPI is van mening:

- Dat de maatregel praktisch onuitvoerbaar is;
- Dat een besparing, die in absolute finale aantal PJ's is gedefinieerd, zal leiden tot een productiebeperking voor de raffinage-industrie in Nederland. De maatregel zal in de praktijk eerder leiden tot een verslechtering van energie efficiëntie;
- Dat de maatregel juridisch onhoudbaar is (zie tevens het bijgevoegde juridisch advies);
- Dat de maatregel geen stimulans is voor het ontwikkelen van restwarmte projecten, terwijl op dat gebied juist veel potentieel is.

Kern van de het betoog is dat het op een raffinaderij eenvoudigweg onhaalbaar is om genoemde percentages te behalen. In tegenstelling tot het door sommige partijen opgeworpen beeld, is het vanwege het volcontinue proces onjuist dat er nog een groot besparingspotentieel is op de (Nederlandse) raffinaderijen. Mocht er al wel sprake zijn van een dergelijk groot besparingspotentieel is er meer tijd nodig dan nu in de regeling wordt voorgesteld. Dergelijke grootschalige, vaak kapitaalsintensieve, projecten dienen vaak 3 of 4 jaar voor een onderhoudsstop (Turn Around) te worden aangevangen om te ontwerpen, intern de fondsen aan te vragen, te bestellen en uiteindelijk te bouwen. Na die periode is het niet meer mogelijk om een dergelijk project uit te voeren. De onderhoudsstop zelf is om de 4 tot 7 jaar.

Energiebesparing en raffinage

- De mogelijkheden om energie te besparen verschillen sterk per industrie en zelfs binnen een industrie per bedrijf. De KMPG evaluatie van convenant MEE¹ zegt hierover:

'De spreiding tussen de sectoren is groot. Binnen de sectoren is de spreiding groot (chemie, papier en karton, bier, metaal, overig), dan wel klein (raffinaderijen, glas). Daaraan kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen. In eerdere jaren kan relatief veel energiebesparing zijn gerealiseerd'.

- Energiebesparing op een raffinaderij is complex. Dit heeft te maken met het continue bedrijfsproces op een raffinaderij. Veel van de verschillende installaties zijn onderling afhankelijk. Dat betekent dat er niet zonder meer installaties of delen van de raffinaderij uit bedrijf kunnen worden genomen zonder dat dat ten koste gaat van de bedrijfsvoering.
- De energie efficiëntie prestatie van een raffinaderij wordt bovendien voor een groot gedeelte bepaald door doorzet van productie. Verslechterende marktomstandigheden hebben dan ook een negatief effect op de energie efficiëntie.

¹ Resultaten en vooruitzichten Energie efficiëntie Mee bedrijven in Nederland, KPMG, september 2013

- Een studie van Berenschot² heeft ook laten zien dat het potentieel van energiebesparingsmaatregelen dat rendabel kan worden gerealiseerd binnen de Nederlandse raffinage beperkt is. Dit verklaart ook waarom uit de evaluatie van convenant MEE blijkt dat de verschillende binnen de Nederlandse raffinage relatief klein zijn in vergelijking met andere sectoren.
- De Nederlandse raffinaderijen behoren tot de meest energie efficiënte binnen de EU en de wereld. Dit blijkt zowel uit de door de raffinage sector gehanteerde 'Solomon index' als uit de gerealiseerde efficiëntie verbetering. Afgelopen jaren heeft de Nederlandse raffinage gemiddeld 1,2%³ gerealiseerd, terwijl het gemiddelde in NW Europe 0,6%⁴ is.
- RVO erkent dit in haar meest recente sectorrapportage over 2015⁵:

'Over de periode 2010-2015 is een gemiddelde efficiëntieverbetering van 1,2% gerealiseerd. Resultaten van Convenant MEE leveren helaas in het publieke domein nogal wat kritiek op omdat ze kennelijk niet aansluiten bij de nationale doelstellingen of verwachtingen van partijen. Recent is evenwel onderzoek gepubliceerd waaruit blijkt dat de gemiddelde positie van de Europese raffinaderijen in de eerste twee kwartielen van de populatie in de periode 2008-2014 vrijwel niet is gewijzigd. De Nederlandse raffinaderijen behoren tot deze kwartielen en hebben zich met hun efficiencyverbetering naar internationale maatstaven dus zeer goed onderscheiden.'

- Ontwikkende milieuwetgeving heeft een grote impact gehad op de investeringen en energieverbruik en zal dat in de toekomst ook hebben. De wetgeving op gebied van IMO⁶ voor de internationale scheepvaart dwingt raffinaderijen tot meer ontzwavelingscapaciteit. Zoals ook ECN⁷ heeft aangetoond, gaat meer ontzwavelingscapaciteit gepaard met een hoger energiegebruik. De verwachting is dat deze wetgeving kan leiden tot een verhoging van het energieverbruik met 42 PJ per jaar, oftewel ruim 27%⁸. De breed gedragen verwachting is dan ook dat vanwege zowel de strengere brandstofeisen voor bijvoorbeeld transport, maar ook de veranderende vraag er zwaardere conversiecapaciteit nodig is en daardoor sprake zal zijn van een hoger energieverbruik binnen de raffinage. Zowel in absolute als in relatieve zin.

Potentiele maatregel

- Het Ministerie van Economische Zaken stelt nu voor om voor de periode 2018-2020 een finaal energiebesparingspercentage te verplichten van 7,4%. Dit komt neer op 2,46% per jaar⁹.
- Energiebesparingsprojecten van meer dan 1% op een raffinaderij hebben een orde van grootte van vele tientallen miljoenen euro's. Dit is een significant percentage (enkele tientallen procenten) van het jaarlijks beschikbare budget voor investeringen voor een raffinaderij. Per saldo wordt daarmee de Nederlandse raffinagesector minder winstgevend, omdat de verplichte maatregel ten koste van andere projecten gaat.
- Projecten met een dergelijke orde van grootte zijn zeldzaam op een raffinaderij en kunnen alleen worden gerealiseerd in het geval van een Turn Around. Technisch is het voor geen enkele raffinaderij in Nederland mogelijk om binnen de gestelde periode te voldoen aan deze verplichting. Als er al Turn Arounds zijn gepland binnen de periode 2018-2020, dan is het nu niet meer mogelijk om additionele projecten daar nog in mee te nemen.
- Geen enkele raffinaderij in de wereld is in staat om langjarig een dergelijk percentage technisch en economisch te realiseren.
- Doordat de maatregel ogenschijnlijk gedefinieerd is in absolute petajoules van het finale energieverbruik wordt de raffinaderijen een productiebeperking opgelegd. De recente uitbreidingen in

² Enterprise under restraint, Berenschot, oktober 2013

³ MEE-Sectorrapport 2015 Raffinaderijen, RVO, juli 2016

⁴ FuelsEurope.com

⁵ Idem 3

⁶ International Marine Organization

⁷ ECN, Quick Scan of the Economic Consequences of Prohibiting Residual Fuels in Shipping, July 2007

⁸ Idem 7

⁹ Van de 2,46% mag de besparing worden afgetrokken die (toevalligerwijs) wordt gerealiseerd in 2017

MEMO

NETHERLANDS VERENIGING
PETROLEUM* NEDERLANDSE
INDUSTRY PETROLEUM
ASSOCIATION INDUSTRIE

capaciteit bij een aantal van de Nederlandse raffinaderijen, leiden tot een hogere efficiëntie, maar in absolute zin tot een hoger energieverbruik. Met de voorliggende maatregel zouden de Nederlandse raffinaderijen worden gedwongen om hun doorzet te beperken om aan de verplichting te voldoen. Deze methodiek wijkt af van de methodiek gehanteerd binnen Convenant MEE en leidt bovendien tot een verslechtering van de energie efficiëntie van de Nederlandse raffinaderijen.

- Indien raffinaderijen worden gedwongen om een dergelijk groot gedeelte van het beschikbare investeringsbudget te investeren in (onrendabele) energiebesparingsprojecten, worden zij op achterstand gezet ten opzichte van directe concurrentie in bijvoorbeeld Duitsland of België. De aangekondigde maatregel vele malen verder dan dat welk EU-land dan ook aan vergelijkbare verplichtingen heeft vastgesteld. Derhalve vormt de aangekondigde maatregel een beperking op de werking van de interne markt zoals dat door de EU-verdragen is voorgeschreven en mede ten grondslag ligt aan EU-wetgeving die inzake milieu en energie is vastgesteld.
- De raffinaderijen hebben veel potentieel om middels het uitkoppelen van restwarmte hun energie efficiëntie te vergroten en daarmee de CO2 footprint van de omgeving te verlagen. Dit zijn vaak lastige projecten met afhankelijkheid van derde partijen. Het ontsluiten van dit potentieel vereist maatwerk, maar wordt door deze maatregel niet gestimuleerd.

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [REDACTED]@vnoncw-mkb.nl>
Verzonden: woensdag 22 maart 2017 11:42
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Brief aan [REDACTED] over invulling 9 PJ additionele finale energiebesparing MEE-bedrijven
Bijlagen: Bijlage bij brief 17.10.304.pdf; 17.10.304 invulling 9 PJ.PDF

[REDACTED]
[REDACTED]
VNO-NCW - MKB-Nederland

tel: 070 [REDACTED] / 06 [REDACTED]
Postbus 93002, 2509 AA Den Haag
e-mail: [REDACTED]@vnoncw-mkb.nl
web: www.vno-ncw.nl en www.mkb.nl

www.nl-nextlevel.nl

NL next level

14a
V N O N C W

[REDACTED]
p/a SER
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

Adres/Address

'Malietoren'

Bezuidenhoutseweg 12
Den Haag

Postadres/Postal Address

Postbus 93002
2509 AA Den Haag

Telefoon/Phone

..-31 (0)70 [REDACTED]

Telefax/Fax

..-31(0)70 [REDACTED]

Briefnummer

17/10.304/FG/YBo

Den Haag

15 maart 2017

Onderwerp

Invulling 9 PJ additionele finale
energiebesparing door MEE-bedrijven

Telefoonnummer

[REDACTED]

E-mail

[REDACTED]@vnoncw-mkb.nl

Geachte heer [REDACTED]

Graag bericht ik u dat vertegenwoordigers van de brancheorganisaties namens de ETS-bedrijven die deelnemen aan het MEE-convenant gezamenlijk een maatregel hebben uitgewerkt ter invulling van de 9 PJ additionele finale energiebesparing door de MEE-bedrijven. Hiermee wordt praktisch invulling gegeven aan de realisatie van de doelstellingen van het Energieakkoord voor duurzame groei.

De maatregel houdt in dat individuele bedrijven de verplichting accepteren om het bedrijfsspecifieke aandeel van deze 9 PJ aan aanvullende finale energiebesparing te realiseren. Deze verplichting wordt vastgelegd in een aparte afspraak die wordt vastgelegd in een addendum op het MEE-convenant. De bedrijven zullen deze verplichting invullen met maatregelen voor zover deze additioneel¹ zijn ten opzichte van de afspraken in het MEE-convenant. Voor de uitvoering van deze aanvulling op het MEE-convenant wordt nauw aangesloten bij bestaande processen die worden gevolgd in het MEE-convenant. De bedrijven kunnen de verplichting tevens invullen via een systeem van verevening, waarbij een eventuele over-performance van een MEE-bedrijf wordt overgedragen aan een ander MEE-bedrijf.

Als wordt vastgesteld dat een MEE-bedrijf zijn aandeel van de besparingsverplichting niet levert, door aanvullende maatregelen of via

¹ notitie ECN. Eén op een afspraken: wanneer additioneel? d.d. 8 maart 2016

verevening, dan wordt een sanctie opgelegd. De hoogte van de sanctie wordt bepaald aan de hand van het deficit van het aantal te leveren GJ. De sanctie is 12 euro per niet geleverde GJ. Deze sanctie is dusdanig zwaar dat het in bijna alle gevallen aantrekkelijker is om de investering te doen dan om de sanctie te riskeren. Dit wordt versterkt doordat het bedrag dat als sanctie zou moeten worden betaald - via een tendersysteem - door concurrenten kan worden gebruikt als een investeringspremie voor investeringen in hun onderneming bovenop hun bedrijfsspecifieke verplichting². Voor de uitvoering van de inning en het beheer van de sancties en het tendersysteem wordt door de MEE-bedrijven nog een privaat proces ingericht.

In beginsel blijft het MEE-convenant onveranderd. In oktober 2016 zijn via zogenaamde Energie-efficiencyplannen (EEPs) maatregelen ingediend om invulling te geven aan het MEE-convenant. Hieruit volgt dat er voor 15½ PJ (finaal) zekere procesefficiency maatregelen zijn ingediend, en voor nog eens 16 PJ (finaal) aan voorwaardelijke en onzekere maatregelen. Volgens de prognoses van ECN zou in de periode 2017 - 2020 een verbetering van de energie-efficiency worden gerealiseerd van in totaal 22 PJ (finaal). De MEE-bedrijven ontlenen voldoende vertrouwen aan de systematiek van de MEE-convenanten – onder meer op basis van de ervaring uit het verleden – dat deze prognose van ECN ook gerealiseerd zal worden.

Als ondanks dit vertrouwen de geprognoseerde 22 PJ (finaal) niet voor het eind van de convenantsperiode wordt gehaald, of tussentijds onvoldoende voortgang wordt geboekt, zal het kabinet om de voorgenomen energiebesparing te realiseren alsnog een dwingende wettelijke maatregel treffen. In het addendum van het MEE-convenant wordt nader uitgewerkt hoe deze voortgang precies wordt gemonitord. Er blijft op deze wijze ruimte voor de flexibiliteit, verevening en solidariteit die het convenant biedt en die niet als zodanig in de AMvB zit die het ministerie in voorbereiding heeft.

Om te waarborgen dat de aanvullende energiebesparing van in totaal 9 PJ (finaal) wordt gerealiseerd is het addendum op het MEE-convenant vormgegeven als een aparte afspraak die onafhankelijk is van de voortgang van het MEE-convenant. In de bijlage bij deze brief is de maatregel nader uitgewerkt.

Kortom, met deze afspraken wordt de 9 PJ additionele finale energiebesparing onder het Energieakkoord voor duurzame groei gegarandeerd en wordt 22 PJ finale energiebesparing binnen het MEE-convenant geborgd. Ik verzoek u daarom – mede namens de voorzitters van de MEE-branches die deze brief ook hebben ondertekend – om de voorzitter van de Borgingscommissie en de minister van Economische Zaken hiervan

² Bedrijven die eerder een sanctie hebben gekregen zijn vanwege een deficit aan besparing in hun plan, kunnen eveneens meedingen in de tender om alsnog hun deel van de bedrijfsspecifieke verplichting in te vullen

VNO NCW

Blad

3

op de hoogte te stellen en de minister van Economische zaken te adviseren deze maatregel over te nemen en deze in de plaats te laten komen van de AMvB die hij op dit moment in dit kader in voorbereiding heeft.

Hoogachtend

Voorzitter VNO-NCW

Voorzitter Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI)

Vereniging Nederlandse Metallurgische Industrie (VNMI)

Voorzitter Koninklijke Vereniging Petroleum Industrie (VNPI)

Voorzitter Koninklijke Vereniging van Nederlandse Papier-
en kartonfabrieken (VNPK)

Nederlandse Brouwers

Voorzitter Vereniging van Nederlandse Glasfabrikanten (VNG)

Bijlage bij brief 17.10.304

De maatregel wordt hier nader uitgewerkt.

1. In het Energieakkoord is afgesproken dat de energie-intensieve industrie – in aanvulling op de afspraken in het MEE-convenant – maatregelen neemt om de energie efficiëntie te verbeteren.
2. Deze aanvullende verplichting wordt vastgelegd in een aparte afspraak die een uitbreiding vormt van het MEE-convenant. De uitvoering sluit nauw aan bij bestaande processen en de aparte afspraak is onafhankelijk gesteld van de voortgang van het MEE-convenant.
3. De aanvullende verplichting houdt in dat de MEE-bedrijven zich individueel committeren om de bedrijfsspecifieke bijdrage aan de 9 PJ finale energiebesparing te realiseren met maatregelen voor zover deze additioneel¹ zijn ten opzichte van de afspraken in het MEE-convenant.
4. In beginsel blijft het MEE-convenant onveranderd. Wel wordt nader geborgd dat de door ECN geprognostiseerde 22 PJ (finaal) voor de periode 2017-2020 met het MEE convenant wordt gehaald.

Invulling besparingsopgave per MEE-bedrijf

5. Elk deelnemend MEE-bedrijf krijgt naar verhouding van zijn energieverbruik (energetisch) een deel van deze aanvullende verplichting toebedeeld (hierna; de besparingsopgave). Bij de toedeling van deze besparingsopgave wordt rekening gehouden met eerdere investeringen in finale energiebesparing door het hanteren van een verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel wordt uitgewerkt aan de hand van de meest recente data die zal worden aangeleverd door RVO.nl.
6. Aan de individuele besparingsopgave wordt invulling gegeven doordat de MEE-bedrijven ieder een aanvulling op het EEP opstellen. Hierbij mag de besparingsopgave worden ingevuld met maatregelen voor zover deze additioneel zijn ten opzichte van de afspraken in het MEE-convenant. Voor het bepalen wat additioneel is, geldt de definitie zoals die is vastgesteld door ECN (notitie van 08-03-2016). Ook kan invulling worden gegeven door toepassing van het vereveningssysteem (zie hieronder bij Vereveningsmogelijkheid).
7. Deze aanvulling op het EEP dient voor 1 november 2017 bij RVO.nl ingediend te zijn. Hierin is aangegeven welke projecten worden uitgevoerd en/of op welke wijze van de vereveningsmogelijkheid gebruik wordt gemaakt. RVO.nl zal deze aanvulling op het EEP beoordelen. Onderdeel van de beoordeling is of de maatregelen additioneel zijn ten opzichte van het MEE convenant, de maatregelen de opgegeven finale besparing opleveren en de maatregelen tijdig genomen worden, zodat deze uiterlijk in 2020 worden gerealiseerd. Daarnaast beoordeelt RVO.nl of de ingediende plannen gezamenlijk voldoen

¹ Notitie ECN. Eén op een afspraken: wanneer additioneel? d.d. 8 maart 2016

aan de voortgang zoals is vastgelegd in het addendum op het MEE-convenant.

8. MEE-bedrijven hebben in aanloop naar het opstellen van deze aanvulling op het EEP conform de normale processen de mogelijkheid om met RVO.nl contact op te nemen. In het geval de aanvulling op de EEP niet goedgekeurd wordt, krijgt het bedrijf gelegenheid om binnen 4 weken dit oordeel te weerleggen of zijn EEP aan te passen. Het oordeel dat vervolgens door RVO.nl wordt geveld is definitief.
9. Elk MEE-bedrijf rapporteert de voortgang in de uitvoering van de aanvulling op het EEP als onderdeel van het EEP en dus gelijktijdig met de reguliere monitoringsrondes binnen het MEE-convenant. RVO.nl beoordeelt of de opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd conform de (goedgekeurde) aanvulling op het EEP.
10. De resultaten van het MEE-convenant worden zoals gebruikelijk gemonitord in termen van procesefficiency en ketenefficiency. Voor het berekenen van de corresponderende finale energie-efficiency verbetering in PJ wordt de procesefficiency verbetering, voor zover die uit primaire energiebesparing bestaat, vermenigvuldigd met een factor 0,887.

Vereveningsmogelijkheid

11. De besparingsopgave geldt per MEE-bedrijf. Een eventuele *over-performance* van een MEE-bedrijf kan echter wel worden overgedragen aan een ander bedrijf of aangewend in een collectief voor het invullen van de besparingsopgave van die bedrijven.
12. Ieder MEE-bedrijf is verantwoordelijk en aansprakelijk voor zijn besparingsopgave. Wel geldt steeds dat de gerealiseerde besparing overdraagbaar is binnen MEE-bedrijven en tussen MEE-bedrijven onderling. Zij kunnen hierover private afspraken maken.
 - a. Ook wanneer een MEE-bedrijf (a) een deel van de toebedeelde additionele besparingsopgave invult met een besparing die bij een ander MEE-bedrijf (b) is gerealiseerd, blijft (a) aansprakelijk. Wel staat het (a) vrij om in de gesprekken met (b) het risico dat hieruit voortvloeit contractueel af te dekken.
 - b. Wanneer MEE-bedrijven gezamenlijk een project realiseren is het aan hen om in onderling overleg te bepalen hoe zij de resulterende besparing verdelen. Als een project wordt gerealiseerd in samenwerking met een niet-MEE-bedrijf wordt in het addendum op het MEE convenant uitgewerkt op basis van welke criteria dan de verdeling plaatsvindt. De wijze waarop dit gebeurt wordt inzichtelijk gemaakt in de op te stellen aanvulling op het EEP en de jaarlijkse rapportage.
 - c. De besparingsopgave kan worden ingevuld door een besparing bij een ander MEE bedrijf door:
 - i. hierover voorafgaand aan het opstellen van de aanvulling op het EEP afspraken te maken. Het bedrijf zal dan echter wel inzicht moeten geven aan RVO.nl in de afspraak of het bijbehorende contract;
 - ii. in de uitvoeringsfase een over-performance aan te wenden voor een ontstane under-performance. Ook in dit geval zal het bedrijf RVO.nl inzicht moeten geven in de gemaakte afspraak of het bijbehorende contract.

13. Wanneer de 9 PJ voor het MEE-convenant als geheel, of het evenredige deel voor de betreffende sector, is gerealiseerd, wordt geacht dat aan de aanvullende verplichting is voldaan en vanaf dat moment vervalt de sanctie voor de betreffende MEE-bedrijven. Vooraf zal worden vastgelegd welke bedrijven tot welke sector behoren, en wat het evenredige sectorale deel is.

Sanctiemechanisme

14. Een MEE-bedrijf dat verwijtbaar geen invulling geeft aan besparingsopgave of de uitvoering van de in de aanvulling op het EEP opgenomen maatregelen moet een van de besparingsopgave afgeleide compensatie in een fonds stoppen. Uit dit fonds worden additionele maatregelen gefinancierd zodat de opgave te allen tijde gerealiseerd wordt. De sanctie is gelijk aan 12 euro per GJ voor het deel van de besparingsopgave dat niet wordt gerealiseerd.
15. Het niet realiseren van de besparingsopgave is niet verwijtbaar in het geval:
- a. Er sprake is van overmacht (force majeure).
 - b. De inrichting per 2020 niet langer actief is (hetgeen overigens energiebesparing in absolute termen met zich brengt), of significante veranderingen in productie of productiecapaciteit optreden.
16. De hoogte van de sanctie die aan een bedrijf wordt opgelegd wordt afgeleid van het verschil tussen de gerealiseerde of geplande additionele finale energiebesparing en de besparingsopgave bij dat bedrijf vermenigvuldigd met 12 euro per GJ.
17. De sanctie is daarmee dusdanig zwaar dat het in bijna alle gevallen aantrekkelijker is om de investering te doen dan om de sanctie te riskeren. Dit wordt versterkt doordat het bedrag dat als sanctie zou moeten worden betaald via een tendersysteem door concurrenten kan worden gebruikt om een investeringspremie te krijgen voor investeringen in hun onderneming bovenop de besparingsopgave van het betreffende bedrijf.
18. Aan een MEE-bedrijf zal de sanctie worden opgelegd indien:
- a. Per 1 januari 2018 geen plan is ingeleverd.
 - b. Het plan van het bedrijf op 1 april 2018 niet is goedgekeurd door de RVO.nl (tenzij RVO door eigen oorzaak deadline niet haalt).
 - c. Als bij de periodieke monitoring door RVO.nl blijkt dat een MEE-bedrijf naar oordeel van RVO.nl verwijtbaar achterblijft bij de uitvoering van dit plan.
19. De gelden als gevolg van de sanctie worden aangewend voor een investeringspremie voor het realiseren van additionele finale energiebesparing bovenop de besparingsopgave van een bedrijf². Deze investeringspremie wordt verstrekt op basis van een tendersysteem. Dit gaat uit van de geleverde finale energiebesparing per euro.

² Bedrijven die eerder een sanctie hebben gekregen zijn vanwege een deficit aan besparing in hun plan, kunnen eveneens meedingen in de tender om alsnog hun deel van de bedrijfsspecifieke verplichting in te vullen

Bij deze tendering gelden de volgende eisen:

- Projecten realiseren finale energiebesparing;
- Projecten zijn additioneel ten opzichte van de afspraken in het MEE-convenant. Voor het bepalen wat additioneel is, geldt de definitie zoals die is vastgesteld door ECN (op 08-03-2016).
- Projecten zijn nieuw ten opzichte van de aanvullende EEPs
- Projecten kunnen binnen 2 jaar gerealiseerd worden.
- Met de investeringspremie kan maximaal 50% van de totale investering worden afgedekt.
- De tender wordt jaarlijks geopend tussen 1 mei en 1 oktober.

Voor het innen en beheren van de gelden en de tendering zullen de MEE-bedrijven een private uitvoerder in het leven roepen en financieren.

Gevolgen van deze maatregel voor het MEE-convenant

20. Het MEE-convenant blijft in stand. Voor alle partijen van dit convenant blijven de rechten en plichten die voortvloeien uit het convenant in beginsel ongewijzigd.
21. Op basis van de resultaten van de voorgaande convenantsperiode – rekening houdend met onder meer de lagere olieprijs – heeft ECN geprognoseerd dat de opbrengst van het MEE-convenant in de periode 2017 – 2020 een totale verbetering van de energie-efficiency oplevert van 22 PJ (finaal).
22. De verbetering van de energie-efficiency van 22 PJ (finaal) kan, naar verwachting van de MEE-partijen, in deze periode worden bereikt door uitvoering van de procesefficiency maatregelen die reeds zijn ingediend in het reguliere EEP in 2016 en mogelijk nieuwe maatregelen.
23. In deze EEPs zijn in totaal voor circa 15½ PJ (finaal) aan zekere procesefficiency maatregelen opgenomen. De resterende 6½ PJ (finaal) kan onder meer worden gerealiseerd door voorwaardelijke en onzekere procesefficiency maatregelen uit de EEPs. Hiervoor is voldoende potentieel aan procesefficiency maatregelen in de EEPs. De systematiek van het MEE-convenant is, naar verwachting van de MEE-partijen, voldoende om de realisatie aannemelijk te maken.
24. Als ondanks de systematiek van het MEE-convenant de geprognoseerde 22 PJ niet voor het eind van de convenantsperiode wordt gehaald, of tussentijds onvoldoende voortgang wordt geboekt, of aan de afspraken geen uitvoering wordt gegeven (onder punt 26), realiseren MEE-bedrijven zich dat alsnog een dwingende, wettelijke maatregel zal worden opgelegd.

Draagvlak voor de maatregel

25. Van doorslaggevende betekenis is dat deze maatregel kan rekenen op zeer groot draagvlak bij de MEE-bedrijven om te garanderen dat de besparingsopgave ook wordt gerealiseerd.

Via de besturen van de branches hebben de toonaangevende bedrijven uit de MEE-sectoren zich al achter deze maatregel en het addendum aan het MEE-convenant verklaard. Dit betekent dat op dit moment al voldoende kritische massa binnen bereik is, zodat er geground vertrouwen kan zijn dat alle MEE-bedrijven zich op korte termijn akkoord verklaren met deze maatregel.

Tijdslijn

26. De tijdslijn voor de uitvoering van de afspraken is als volgt:

- a. 1 mei 2017: het addendum op het MEE convenant is technisch uitgewerkt en de handtekeningen van de bedrijven worden hiervoor opgehaald. In het addendum op het MEE convenant worden tevens de precieze criteria vastgelegd om de voortgang van het proces te bewaken.
- b. 15 juni 2017: Het addendum op het MEE is door de MEE-bedrijven getekend.
- c. 1 november 2017: aanvullingen op de EEP zijn ingeleverd en worden door RVO.nl zo snel als mogelijk beoordeeld en goedgekeurd (dit is uiterlijk 1 maart 2018 afgerond).
- d. Tot en met 2020: bedrijven voeren plannen uit en de voortgang wordt periodiek gemonitord door RVO.nl.

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 1 februari 2017 19:59
Aan: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Voorstel branches maatregel tbv 9 PJ
Bijlagen: Voorstel realisatie 9 PJ MEE-bedrijven (1-2 - clean).docx; ATT00001.htm

Kijk eens wat hier staat.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted] <[redacted].nl>
Datum: 1 februari 2017 19:47:18 CET
Aan: [redacted] <[redacted]@minez.nl>
Onderwerp: Doorst.: Voorstel branches maatregel tbv 9 PJ .

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted] <[redacted]@vnoncw-mkb.nl>
Datum: 1 februari 2017 18:05:24 GMT
Aan: [redacted] <[redacted].nl>
Kopie: [redacted] <[redacted]@vnoncw-mkb.nl>, [redacted] <[redacted]@vnoncw-mkb.nl>, [redacted] <[redacted]@vnoncw-mkb.nl>, [redacted] <[redacted]@ser.nl>
Onderwerp: Voorstel branches maatregel tbv 9 PJ

Beste [redacted]

Hierbij gaat het voorstel van de branches voor een maatregel ipv het voorstel van EZ dat de branches en bedrijven niet kunnen dragen. We zouden graag willen dat we dit voorstel betrekken bij het overleg van 6 februari. Hiervoor vraag ik je graag om ECN te verzoeken om dit voorstel te beoordelen. Er moet dan op 6 februari op tafel komen dat de de 1-op-1 projecten in combinatie met deze maatregel garanderen dat de 9 PJ wordt gerealiseerd per 2020.

Bram heeft eerder vandaag geprobeerd om [redacted] nog te bellen om dit aan te kondigen. Maar, hij heeft hem nog niet te pakken gekregen. Voor het gemak kopieer ik [redacted] daarom gelijk even in.

Ik hoop van harte dat het lukt om ECN te bewegen om voor 6 februari een oordeel te geven. Als je nog iets van mij nodig hebt om dat voor elkaar te krijgen, kan je me altijd even bellen.

Alvast zeer veel dank voor jouw inspanningen in deze!

[redacted]

Voorstel realisatie 9 PJ door MEE-bedrijven

De deelnemers aan de Meerjarenaafpraak Energie Efficiëntie (MEE-bedrijven) garanderen dat zij 9 PJ finale energiebesparing realiseren. Hiertoe is reeds [x] PJ in beeld gebracht via de weg van de 1-op-1 projecten. Daarnaast kent Energie Onderzoekcentrum (ECN) 1,1 PJ toe aan de eerder afgesproken aanscherping van het convenant en 0,5 PJ voor het vrijmaken van Energie investeringsaftrek (EIA). Daarnaast kent ECN y PJ toe aan de voorgestelde verplichting in het MEE tot het implementeren van structurele energiezorg (audit) en het commitment om de hieruit naar voren gekomen maatregelen met een terugverdientijd <5 jaar te nemen, tenzij er gegronde redenen zijn dit niet te doen.

Een eventuele resterende nog te realiseren opgave is dus 7,4-[x]-y PJ (verder: de resterende besparingsopgave).

Uitgangspunten:

- de MEE-bedrijven verplichten zich om in de periode 2017-2020 de resterende besparingsopgave - *additioneel* ten opzichte van de zekere maatregelen uit de Energie Efficiëntie Plannen (EEPs) en de maatregelen die voortvloeien uit de voorgestelde aanscherping van het MEE-convenant - gezamenlijk te realiseren;
- het MEE-convenant blijft in stand en het overleg over 1 op 1-afspraken blijft lopen. De centrale rol van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voor wat betreft de advisering over de haalbaarheid van doelen per MEE-bedrijf blijft gehandhaafd. Dit vanwege de bewezen expertise van RVO op het terrein van complexe energiebesparingsvraagstukken bij deze groep ETS¹-bedrijven;
- als na voorgestelde aanscherping van het convenant een opgave resteert, wordt deze over de MEE-bedrijven verdeeld;
- per MEE-bedrijf wordt daarbij rekening gehouden met *early action* en andere bedrijfsomstandigheden;
- Als een bedrijf geen invulling geeft aan deze verplichting binnen het convenant en op het niveau van gehele MEE-convenant én de sector het resterende deel van de 9PJ niet wordt ingevuld, worden deze individueel afgedwongen;
- het ETS is en blijft het leidend systeem voor energiebesparing en emissiereductie in de kern van de ETS-industrie.

Voorstel tot aanpassing MEE-convenant

- het MEE-convenant blijft in stand, overleg over 1 op 1-afspraken blijft lopen en de centrale rol van RVO in de beoordeling van de bedrijven blijft;
- wijziging van het MEE volgens de daarvoor geldende procedure (art. 6.3 MEE). Als een brancheorganisatie of een minister daartoe de wens te kennen geeft, treden zij binnen 4 weken in overleg over wijziging van het MEE;
- het MEE wordt aangevuld met verplichte audit in de vorm van implementatie van structurele energiezorg². De MEE-bedrijven committeren zich aan de uitvoering van de maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of korter die hieruit naar voren komen, in lijn met de afspraken uit het MEE-convenant;
- de brancheorganisaties van de MEE-bedrijven zullen hun leden bewegen dat zij geen gebruik maken van hun recht om het MEE op te zeggen (art. 5.5 MEE) als gevolg van het feit, dat niet wordt voldaan aan de afspraak dat aan MEE-bedrijven geen additionele

¹ Emission Trading System.

² Zoals verwoord in het Format EEP MJA 2017-2020, p26.

specifieke nationale maatregelen gericht op verdere energie-efficiëntieverbetering of CO₂-reductie zullen worden opgelegd (art. 2.7 lid 1 MEE);

- mocht EZ die garantie willen, dan zullen de brancheorganisaties elk MEE-bedrijf vragen om te tekenen voor de wijziging;
- mocht na er na beoordeling door ECN van de 1 op 1-projecten en de genoemde aanscherpingen van het MEE nog een beleidsopgave resteren, zal deze naar rato van energiegebruik worden verdeeld over de MEE-bedrijven. Daarbij zal in elk geval rekening worden gehouden met de gerealiseerde energie-efficiëntieverbetering van elk MEE-bedrijf vanaf de start van het MEE;
- in dat geval stelt elk MEE-bedrijf naar analogie met de opstelling van de EEPs voor 1 september 2017 een plan op waaruit haar bijdrage aan de resterende besparingsopgave blijkt. RVO zal de in dit plan opgevoerde maatregelen beoordelen op basis van de door ECN gehanteerde criteria;
- als een bedrijf geen invulling geeft aan deze verplichting binnen het convenant, wordt deze individueel afgedwongen;
- zodra de resterende besparingsopgave voor het gehele MEE-convenant of de betreffende sector binnen bereik ligt vervalt dit laatste punt.

Van:**Verzonden:****Aan:**

donderdag 2 februari 2017 17:18

CC:

vnoncw-mkb.nl'; ' @vnoncw-mkb.nl'; ' @gmail.com';
 @tatasteel.com'; ' @fme.nl'; ' @vncl.nl'; ' @vnp.nl';
 @dranken.org'; ' @vnpi.nl'; ' @fnli.nl';
 @mvo.nl'; ' @nrk.nl'; ' @bouwennederland.nl';
 @vavi.nl'; ' @fme.nl'; ' @nogepa.nl'; ' @nzo.nl';
 @radboudumc.nl'; ' @nederlandict.nl';
 @knb-keramiek.nl'; ' @knvkt.nl'; ' @votob.nl';
 @cargill.com'; ' @modint.nl'
 @IPO.NL'; ' @VNG.NL'; ' @ipo.nl'; ' @minfin.nl';
 @ser.nl'; ' @minienm.nl';
 @minienm.nl'; ' @minienm.nl';
 @minienm.nl';
 @natuurenmilieu.nl';
 @greenpeace.org'; ' @ecnl'; ' @ecnl';
 @ecnl'

Onderwerp:**Bijlagen:**

RE: Werkgroep energiebesparingsverplichting industrie

N17004 Onderzoek besparingsverplichting ETS-industrie 2017 02 02 09.pdf

Beste vertegenwoordigers van de industrie,

Hierbij verstuur ik jullie namens ECN het werkdocument over het vaststellen van het besparingspercentage voor de energiebesparingsverplichting in de industrie. Dit zal besproken worden tijdens het werkgroepoverleg van volgende week. ECN geeft hierop tijdens het overleg een toelichting.

Vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken
 Directie Energiemarkt & Innovatie
 Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T +31 (0)6

@minez.nl

Van:**Verzonden:** dinsdag 24 januari 2017 13:12

Aan: @vnoncw-mkb.nl'; ' @vnoncw-mkb.nl'; ' @gmail.com'; @tatasteel.com';
 ' @fme.nl'; ' @vncl.nl'; ' @vnp.nl'; ' @dranken.org'; ' @vnpi.nl';
 ' @fnli.nl'; ' @mvo.nl'; ' @nrk.nl'; ' @bouwennederland.nl'; ' @vavi.nl';
 ' @fme.nl'; ' @nogepa.nl'; ' @nzo.nl'; ' @radboudumc.nl';
 ' @nederlandict.nl'; ' @knb-keramiek.nl'; ' @knvkt.nl'; ' @votob.nl';
 @durchcocoa.nl'; ' @modint.nl'

CC:

@minfin.

@ser.nl'; 'l

Onderwerp: Werkgroep energiebesparingsverplichting industrie

Beste industrievertegenwoordigers,

Graag nodig ik u uit voor een nieuwe werkgroep over de energiebesparingsverplichting in de industrie. De genodigdenlijst is aangevuld met de vertegenwoordigers van de relevante MJA3-branches. De werkgroep zal plaatsvinden op woensdag 8 februari om 15:00 uur bij het ministerie van EZ (Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag) in de Veegenzaal. U ontvangt hiervoor een agendaverzoek.

Bijgevoegd vindt u drie documenten:

- De presentatie van de vorige bijeenkomst.
- De lijst met bedrijven die onder de verplichting zullen vallen op basis van de huidige concepten.
- De concept wettekst van de verplichting.

Ten aanzien van dit laatste document wil ik graag enkele opmerkingen ter achtergrond meegeven:

- De concept wettekst betreft een wijziging van het Activiteitenbesluit. Hierin worden de belangrijkste contouren van de verplichting vastgelegd. Detailuitwerking zal gebeuren via een ministeriële regeling en handreiking. Deze zullen nog opgesteld worden.
- Er is een voorlopig getal opgenomen voor de hoogte van de verplichting. Hier wordt nog aan gewerkt, dus dit is onder voorbehoud. U wordt nog ingelicht over de berekening van ECN.
- We bespreken dit concept graag met u in de werkgroep. Daarna gaat de wettekst het formele traject in.

Voor alle documenten geldt uiteraard dat het concepten zijn en er nog zaken aan kunnen wijzigingen, onder andere naar aanleiding van de werkgroep.

Met vriendelijke groet,

Senior beleidsmedewerker

.....
Programmadirectie Energieuitdagingen 2020
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T 070

@minez.nl

<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez>

Notitie vertrouwelijk

Amsterdam, 2 februari 2017

Afdeling Policy Studies

ECN-N--17-004

Van [redacted] (RVO)**Aan** [redacted]**Kopie** [redacted]**Onderwerp** **Onderzoek besparingsverplichting ETS-industrie****Aanleiding**

Het Ministerie van Economische Zaken wil de additionele doelstelling van 9 PJ voor deelnemers aan het MEE-convenant omzetten in een verplichting voor bedrijven (anders dan elektriciteits- en warmteproducenten en glastuinbouwbedrijven) onder het ETS. Deze doelstelling betreft conform het Energieakkoord 9 PJ besparing op finaal energiegebruik in 2020, en is additioneel ten opzichte van het beleid van voor het afsluiten van het Energieakkoord. De verplichting moet daarom zowel de doelstelling van 9 PJ als de business-as-usual besparing omvatten.

Deze notitie brengt in kaart hoeveel PJ een besparingsverplichting zou moeten opleveren om de 9 PJ additioneel uit het Energieakkoord te realiseren.

Verantwoording

ECN heeft deze notitie opgesteld samen met RVO. De resulterende inschatting is met grote zorgvuldigheid tot stand gekomen, maar blijft met onzekerheden omgeven.

Status resultaat

Het resultaat van de analyse is het aantal PJ dat de energiebesparingsverplichting daadwerkelijk zou moeten opleveren om aan het doel van 9 PJ te voldoen, niet het aantal PJ waarvan ECN verwacht dat de verplichting die op gaat leveren. De inschatting van een reserve in de doelstelling om te compenseren voor non-compliance van bedrijven is geen onderdeel van de opdracht.

Doelgroep

De doelgroep voor deze regeling bestaat uit de ETS-bedrijven exclusief elektriciteits- en warmteproducenten en tuinbouwbedrijven. Dit zijn in totaal 335 inrichtingen (december 2016). Daarvan participeren er 299 in één van de convenanten MJA/MEE (131 in MEE, 168 in MJA3). De inrichtingen binnen industrie en diensten die niet onder de convenanten vallen zijn relatief klein en stoten ca. 0,8 Mton CO₂ uit, 2% van het totaal industrie (inclusief raffinaderijen) en diensten. Tabel 1 geeft een overzicht van de uitstoot van de doelgroep en de dekking van het ETS in de relevante sectoren.

Tabel 1 Emissies in CO₂-eq., 2013, bron: NEA, bewerking RVO

Uitstoot 2013 Mton CO ₂ -eq (NEA)					
Sector	MEE	MJA3	Niet-convenant	Totaal	Dekking convenant
Industrie (incl raffinage)	37.1	4.3	0.8	42.2	98.1%
Diensten	0.0	0.3	0.0	0.3	91.3%
Totaal	37.1	4.6	0.8	42.5	98.0%

Correctie naar hele doelgroep

RVO beschikt over de energiegegevens van de bedrijven onder de convenanten. Omdat de emissies van de doelgroep 2% groter zijn dan die van de bedrijven onder de convenanten, wordt het finaal energiegebruik en de besparingsdoelstelling voor de totale doelgroep afgeleid door het energieverbruik van de RVO-monitoring met 2% op te hogen.

Vergelijking met oorspronkelijke scope

Oorspronkelijk gold de 9 PJ besparingsopgave alleen voor de MEE-bedrijven. De extra besparingsopgave van 9 PJ wordt nu over een groep bedrijven verdeeld die groter is dan de MEE-bedrijven¹.

Doelstelling

De verplichting is een vertaling van de 9 PJ additionele doelstelling voor MEE-bedrijven uit het Energieakkoord. Voor het vervolg van de analyse is van belang om vast te leggen ten opzichte waarvan de 9 PJ precies additioneel is, omdat hier een aantal keuzes uit voortvloeit bij het vaststellen van de referentie.

De 9 PJ is additioneel ten opzichte van de situatie waarin het Energieakkoord niet zou zijn afgesloten, dus additioneel ten opzichte van voortzetting van de bestaande convenantenpraktijk. Verder is het additioneel ten opzichte van de in 2013 in het Energieakkoord al vastgelegde geïnstrumenteerde afspraken waarvoor toentertijd een effectschatting mogelijk was. Deze effecten zijn dus geen onderdeel van de 9 PJ.

Nadien is er in het kader van het Energieakkoord aanvullend of aangescherpt beleid gekomen dat ook effecten heeft in de MEE-doelgroep. Deze effecten zijn wel onderdeel van de 9 PJ².

Tabel 2 zet een en ander op een rij, en laat zien dat er tot 2015 waarschijnlijk nog geen besparingen van betekenis gerealiseerd zijn die meetellen voor de 9 PJ.

¹ De uitstoot van de totale doelgroep is 12% groter dan de uitstoot van de MEE-bedrijven. In aantallen betreffen de MEE-bedrijven 131 van de 335 bedrijven. MJA3-sectoren als de keramische industrie, asfaltcentrales, zuivelindustrie, aardappelverwerkende industrie, margarine oliën en vetten, olie- en gaswinning, tankopslag en universitaire medische centra worden nu bij de doelgroep voor de verplichting betrokken.

² In een aantal gevallen zal het beleid waarvoor deze effecten zijn ingeschat, waarschijnlijk komen te vervallen als het verplichtingensysteem van kracht wordt. Dat geldt voor de versteviging van de convenanten en de 1-op-1 afspraken. Het geldt niet voor de verhoging van de EIA; dit is beleid dat dan .

Tabel 2: beleid uit het Energieakkoord in relatie tot de doelstelling van 9 PJ

Instrument	Effect 2020 (PJ finaal, NEV 2016)	Is er effect in de doelgroep?	Telt dat effect mee voor de 9 PJ?	Vanaf welk moment zijn er mogelijk de eerste effecten?	Effecten te verwachten in baseline 2012-2015?
Versteviging/aanscherping MEE convenant	1,1	Ja	Ja	>2016	Nee
Versteviging/aanscherping MJA3 convenant	0,9	Ja (gering deel)	Voor zover in doelgroep	>2016	Nee
1-op-1 afspraken	0,4 ³	Ja	Ja	>2016	Nee
Handhaving Wet Milieubeheer	3,6	Nee	Nee	>2014	Nee
Verhoging EIA-afrek	0,5	Ja	Voor zover in doelgroep	>2016	Nee
Op peil houden EIA voor energiebesparing	5	Ja	Nee	>2014	Nee

Stappen voor het vaststellen van het doel

De inschatting van de beoogde besparing onder het verplichtingsstelsel – het aantal PJ dat overeenkomt met 9 PJ additionele besparing zoals vastgelegd in het Energieakkoord - vereist twee stappen.

- 1) Berekening *doelstelling op basis van historische realisaties*. Uit het historische besparingstempo bij de doelgroep volgt een basisdoelstelling voor 2017-2020. Hier wordt 9 PJ bij opgeteld.
- 2) Evaluatie *vergelijkbaarheid doelperiode en historische referentieperiode*. Deze evaluatie vergelijkt de omstandigheden in de referentieperiode met de verwachtingen voor de doelperiode, en bekijkt of dit aanleiding geeft tot het bijstellen van de basisdoelstelling.

Status uitkomsten

De uitkomst van stap 2 beschouwt ECN als een zo goed mogelijke benadering van wat een verplichtingsstelsel daadwerkelijk zou moeten opleveren om de 9 PJ uit het Energieakkoord te realiseren.

Geen effectschatting

In hoeverre het verplichtingsstelsel ook daadwerkelijk deze PJ's oplevert, en welke reserve daarvoor in het op te leggen doel nodig is, is niet geanalyseerd. Een deel van de bedrijven zal immers waarschijnlijk niet haar doel halen (non-compliance).

Alle stappen maken zo goed mogelijk gebruik van de beschikbare informatie. De deelanalyses en hun resultaten zijn met onzekerheden omgeven en dat geldt dus ook voor het uit de analyse resulterende aantal PJ.

³ Gebaseerd op de NEV 2016 (momentopname voorjaar 2016). De actuele inschatting voor de middenwaarde ligt hoger, rond de 2,5 PJ

1 Doelstelling op basis van historische realisaties

De eerste stap is om de doelstelling af te leiden van historische realisaties. In onderstaande tabel is het gebruik van de doelgroep op basis van de monitoring MEE/MJA3 samengevoegd door RVO.

Tabel 3: Realisaties finaal en primair energiegebruik van de doelgroep (MEE/MJA3 ETS)

	2012	2013	2014	2015	2012-2015	gemiddeld
energiegebruik PJ finaal	593	583	582	574	2332	583
energiegebruik PJ primair	689	683	685	679	2736	684
PE-besparing PJ primair	9.9	14.2	10.8	6.8	41.8	10.4
Jaarlijkse besparing [%]	1.4%	2.0%	1.6%	1.0%	5.9%	1.5%

Om de basisdoelstelling te bepalen worden de volgende stappen gezet:

- Uit de registratie van de MEE en MJA3 wordt het totale energieverbruik van de ETS bedrijven gehaald over 2012-2015. Gemiddeld over 2012-2015 is dat 583 PJ finaal, omgerekend naar primair is dat 684 PJ.
- Een aantal industrie en dienstenbedrijven onder ETS zit niet in de convenanten. Het betreft 2% van de totale ETS-uitstoot van industrie en diensten in 2013. Het energiegebruik uit de MEE en MJA3-registratie voor 2012-2015 wordt daarom opgehoogd met 2%: $1,02 \cdot 583 = 595$ PJ
- De procesefficiencyverbetering volgens de MEE en MJA3 over de jaren 2012-2015 (4 jaar) bedroeg 1,5% per jaar⁴. Voor 2017 tot 2020 is daarom in deze stap aangehouden dat 1,5% per jaar wordt voortgezet in het referentiepad.
- In totaal is dat een besparingsraming van ongeveer 6%, ten opzichte van het finaal gebruik over 2012-2015 is dat 35 PJ, idem primair 41 PJ.
- De besparingsopgave is 9 PJ finaal extra, dat leidt tot een totale opgave van 44 PJ over 2017-2020. Als de opgave in primair wordt uitgedrukt is die 52 PJ over 2017-2020.
- In procenten per jaar over 2017-2020 (vier jaren) is de nieuwe opgave ongeveer 1,9% per jaar in plaats van 1,5% in de referentiesituatie. Dat is totaal 7,6% in plaats van 6% over 2017-2020. Als de opgave over 2018-2020 (drie jaren) wordt verdeeld betreft het 2,5% per jaar.
- Deze procentuele doelstelling kan per bedrijf worden opgelegd. Het referentieverbruik per bedrijf kan worden ontleend aan de convenantenregistratie, of gebaseerd worden op een opgave van het bedrijf die extern geverifieerd wordt.

⁴ Voor 2016 zijn nog geen cijfers bekend, dit zou nog meegenomen kunnen worden in de berekening van de realisaties in juni 2017.

Tabel 4: Opbouw doelstelling 2017-2020

doelstelling 2017-2020	definitief	primair
verbruik gemiddeld 2012-2015	583	684
idem, 2% opgehoogd	595	698
baseline energiegebruik	560	657
besparing in de baseline	35	41
Jaarlijkse besparing baseline [%], 4 jaar	1.5%	1.5%
extra besparing	9	11
totaal besparing	44	52
Doel jaarlijkse besparing [%], 4 jaar	1.9%	1.9%
Totale besparing [%], 4 jaar	7.6%	7.6%

2 Vergelijkbaarheid doelperiode en historische referentieperiode

Deze eerste opzet gebruikt realisaties uit het verleden als referentie voor de doelstelling die de 9 PJ extra omvat. De tweede stap brengt in kaart of er aanleiding is om deze doelstelling bij te stellen op basis van actuele inzichten, of factoren die in de referentieperiode afwijken van de verwachtingen voor de doelperiode.

De volgende overwegingen kunnen hierbij relevant zijn:

- De nu voorgestelde baseline van 1,5% conform RVO loopt tot en met 2015, mogelijk zitten er ook al effecten van het Energieakkoord in. Uit tabel 2 blijkt echter dat hier hoogst waarschijnlijk geen effecten in zitten die meetellen voor de 9 PJ, omdat die effecten pas na 2016 te verwachten zijn.

Conclusie: geen aanleiding om de doelstelling bij te stellen

- Vooraf in 2010 (1,1%) maar ook in 2011 (1,3%) lagen de besparingspercentages lager dan in de periode 2012-2015 (1,5%). In 2013 (2%) was er juist een duidelijke piek in de besparingen. Dit correleert vrij sterk met de energieprijzen. De energieprijzen (huidige en de forwards) liggen tot 2020 wat lager dan in de referentieperiode. Dat verhoogt de terugverdientijd van maatregelen. Het besparingspercentage in 2015 lag ook al lager, en dit zou ook al kunnen komen door lagere prijsverwachtingen. Dus mogelijk speelt dit ook al een rol in de referentieperiode. Momenteel liggen de prijsverwachtingen weer wat hoger, en in 2020 ligt het niveau naar verwachting weer op dat van 2010, om daarna waarschijnlijk verder door te stijgen. Daarnaast kan in de referentieperiode sprake zijn van een (gedeeltelijke) inhaalslag na economische crisis. **Om te corrigeren voor lagere verwachte energieprijzen in vergelijking tot de referentieperiode en mogelijke na-ijleffecten van de crisis in de referentieperiode lijkt het redelijk om de referentiebesparing voor 2017-2020 met 0,2% naar beneden bij te stellen.**
- De EEPs voor 2017-2020 geven waarschijnlijk geen goed beeld van wat zonder het Energieakkoord zou plaatsvinden: bedrijven houden waarschijnlijk al rekening met beleid uit het Energieakkoord, zoals de aanscherping van de EEP-cyclus, of de 1-op-1 afspraken. Op basis van tabel 2 zou het daarbij kunnen gaan om een effect van circa 2 PJ. Als de informatie van RVO over de voorgenomen besparing van ETS-bedrijven door procesefficiency-maatregelen met deze 2 PJ wordt gecorrigeerd, komt het percentage op 1,3% per jaar te liggen. Daarmee ligt het percentage voor 2017-2020 wat lager dan de realisaties in de periode 2012-2015. De EEPs hebben nog een

voorlopige status, en ook wijken de EEPs vaak wat af van de uiteindelijke realisaties. Echt harde conclusies zijn er niet aan te verbinden, maar de 1,3% sluit wel goed aan bij het percentage na correctie voor de energieprijzen. Wanneer de EEPs uiteindelijk geverifieerd zijn kan nog een meer definitieve check plaatsvinden.

Conclusie: Op basis van de bovenstaande overwegingen lijkt het dus redelijk om een correctie toe te passen van -0,2% per jaar op het besparingspercentage in de periode 2012-2015, dus van 1,5 naar 1,3% per jaar. Het besparingspercentage dat correspondeert met de doelstelling ligt daarmee op 1,7% in plaats van 1,9% per jaar. Onderstaande tabel geeft de bijbehorende opbouw van de doelstelling weer.

Tabel 5: Opbouw doelstelling 2017-2020 na correctie

doelstelling 2017-2020	finaal	primair
verbruik gemiddeld 2012-2015	583	684
idem, 2% opgehoogd	595	698
baseline energiegebruik	564	662
besparing in de baseline	30	36
Jaarlijkse besparing baseline [%], 4 jaar	1.3%	1.3%
extra besparing	9	11
totaal besparing	39	46
Doel jaarlijkse besparing [%], 4 jaar	1.7%	1.7%
Totale besparing [%], 4 jaar	6.8%	6.8%

3 Non-compliance

Een uniforme besparingsopgave per jaar zal niet door alle bedrijven gerealiseerd worden: de verplichting gaat geen 100% compliance opleveren. Wel zijn er ook bedrijven die meer lijken te gaan realiseren dan de uniforme opgave. Dit laatste geldt uiteraard binnen het huidige beleidskader, en hoeft niet op te gaan na de overgang op een verplichtingensysteem.

Het stellen van een verplichting garandeert dus niet dat het doel gehaald wordt. Dan moet immers ieder individueel bedrijf zijn doel halen, of - als dat niet gegarandeerd is - moeten andere bedrijven meer halen dan hun doel, om te compenseren voor bedrijven die hun doel niet halen. Om het halen van de 9 PJ voldoende zeker te stellen kan het nodig zijn om een reserve in de doelstelling in te bouwen.

De non-compliance is zonder een analyse van gegevens op het niveau van individuele bedrijven niet goed te kwantificeren; dit was ook geen onderdeel van de opdracht van EZ. Op basis van wat nu bekend is over de vormgeving van de verplichting en de variatie tussen bedrijven, lijkt een non-compliance ter grootte van minimaal meerdere PJs⁵ waarschijnlijk.

⁵ Als de besparingsverplichting doorgaat zal de NEV 2017 waarschijnlijk ook een inschatting omvatten van de bijdrage van de besparingsverplichting aan het 100 PJ finale besparingsdoel. Onderdeel daarvan zal ook een inschatting van de non-compliance zijn.

4 Verdere achtergronden, overwegingen en kanttekeningen

- De wijze van vaststellen van energiebesparing volgens RVO (bottom-up, projectbasis) wijkt substantieel af van de methode volgens het protocol energiebesparing, waarmee de NEV rekent. De RVO-besparing kan een factor 2 hoger zijn. Dit verschil staat nog los van het onderscheid primair-finaal. Dit verschil is echter vooral van belang voor de totale besparing, en waarschijnlijk niet of veel minder voor een extra besparing ten opzichte van een bepaalde trend. De additionele opgave van 9 PJ conform de RVO-aanpak komt waarschijnlijk ongeveer op hetzelfde neer als 9 PJ in PME-termen, mits ook daadwerkelijk monitoring op PJ finaal plaatsvindt, en dit niet afgeleid wordt van PJ primair. Voor de vaststelling van de besparing tot 2020 in de NEV hanteert ECN weliswaar het protocol energiebesparing, maar het gebruik van de RVO-besparing voor het additionele doel zal naar verwachting geen probleem zijn.
- Voor de vertaling naar de finale doelstelling is hetzelfde besparingspercentage als voor primair gebruikt in de referentie (6,8%). Uitgedrukt in PJ is de doelstelling voor 2017-2020 in primair hoger dan in finaal: 39 PJ finaal; 46 PJ primair. Hier wordt de impliciete aanname gemaakt dat het totaal gebruik en sectoraal gebruik niet wezenlijk groeit of krimpt, zodat er bij de besparingsdoelstelling geen volume-effecten hoeven worden geteld.

Literatuur

CBS (2016): *Investering in materiële vaste activa; SBI 2008*

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81352NED&D1=0&D2=7&D3=a&VW=T>

[redacted] (2012): *Energie-efficiëntie in de industrie: potentiëlen, barrières en beleid*. November 2012, ECN-E--12-035.

ECN (2016): *Verplichte doelstelling MEE-convenant: review doelstelling*. ECN-N--16-009.

ECN (2016): *Verplichte doelstelling MEE-convenant: review doelstelling*. ECN-N--16-009.

RVO [redacted] Besparingsverplichting voor ETS-bedrijven, 11 november 2016.

[redacted] (2012): *Referentieraming Energie en Emissies: Actualisatie 2012 Energie en emissies in de jaren 2012, 2020 en 2030*. ECN-E--12-039; ECN, 2012.

Van: [redacted]@vnoncw-mkb.nl>
Verzonden: dinsdag 7 februari 2017 12:32
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@ser.nl; [redacted]@minienm.nl;
 [redacted]@minienm.nl;
Onderwerp: Voorstel realisatie 9PJ en eerdere opmerkingen industrie mbt maatregel 9PJ
Bijlagen: Voorstel realisatie 9 PJ MEE-bedrijven.docx; Opmerkingen, bezwaren, overwegingen en uitgangspunten 9PJ.docx

Beste [redacted]

Zoals jullie weten hebben de MEE-sectoren een alternatief voorstel voor realisatie van het restant van de 9PJ geformuleerd. Dit voorstel is vorige week al met [redacted] en [redacted] gedeeld. Waarschijnlijk is dit ook al bij jullie terechtgekomen, maar voor de zekerheid stuur het ik jullie hierbij nogmaals toe. Dit alternatief sluit beter aan bij de opdracht voor de werkgroep: invulling van de in het Energieakkoord gemaakte afspraken over de MEE-bedrijven en het restant van de 9PJ. Wij voegen dit voorstel dan ook graag toe aan de agenda voor de werkgroep van aanstaande woensdag.

Tijdens de eerdere bijeenkomsten van de werkgroep is geen verslag opgesteld. In het bijgesloten document heb ik daarom voor de volledigheid de eerdere opmerkingen, geuite zorgen, bezwaren en overwegingen van de industrie nogmaals op hoofdlijnen op een rij gezet.

Onze collega [redacted] schuift morgen ook graag bij het overleg. Ik neem aan dat dat geen probleem is?

Met vriendelijke groet, en tot morgen,

[redacted]
 [redacted]
 VNO-NCW MKB-Nederland

E: [redacted]@vnoncw-mkb.nl

M: +31 6 [redacted]

Website: www.vno-ncw.nl – www.mkb.nl

Bezuidenhoutseweg 12, 2594 AV Den Haag
 Postbus 93002, 2509 AA Den Haag

EU Transparency Register:
 Vereniging VNO-NCW - 13255254129-80
 Koninklijke Vereniging MKB-Nederland - 05673984520-73

Twitter: [@vnoncw](https://twitter.com/vnoncw) - [@mkbnl](https://twitter.com/mkbnl) – linkedIn: [VNO-NCW](https://www.linkedin.com/company/vno-ncw) - [MKB](https://www.linkedin.com/company/mkb-nederland)

www.nl-nextlevel.nl

NL next level

Voorstel realisatie 9 PJ door MEE-bedrijven

De deelnemers aan de Meerjarenaafpraak Energie Efficiëntie (MEE-bedrijven) garanderen dat zij 9 PJ finale energiebesparing realiseren. Hiertoe is reeds [x] PJ in beeld gebracht via de weg van de 1-op-1 projecten. Daarnaast kent Energie Onderzoekcentrum (ECN) 1,1 PJ toe aan de eerder afgesproken aanscherping van het convenant en 0,5 PJ voor het vrijmaken van Energie investeringsaftrek (EIA). Daarnaast kent ECN y PJ toe aan de voorgestelde verplichting in het MEE tot het implementeren van structurele energiezorg (audit) en het commitment om de hieruit naar voren gekomen maatregelen met een terugverdientijd <5 jaar te nemen, tenzij er gegronde redenen zijn dit niet te doen.

Een eventuele resterende nog te realiseren opgave is dus 7,4-[x]-y PJ (verder: de resterende besparingsopgave).

Uitgangspunten:

- de MEE-bedrijven verplichten zich om in de periode 2017-2020 de resterende besparingsopgave - *additioneel* ten opzichte van de zekere maatregelen uit de Energie Efficiëntie Plannen (EEPs) en de maatregelen die voortvloeien uit de voorgestelde aanscherping van het MEE-convenant - gezamenlijk te realiseren;
- het MEE-convenant blijft in stand en het overleg over 1 op 1-afspraken blijft lopen. De centrale rol van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voor wat betreft de advisering over de haalbaarheid van doelen per MEE-bedrijf blijft gehandhaafd. Dit vanwege de bewezen expertise van RVO op het terrein van complexe energiebesparingsvraagstukken bij deze groep ETS¹-bedrijven;
- als na voorgestelde aanscherping van het convenant een opgave resteert, wordt deze over de MEE-bedrijven verdeeld;
- per MEE-bedrijf wordt daarbij rekening gehouden met *early action* en andere bedrijfsomstandigheden;
- Als een bedrijf geen invulling geeft aan deze verplichting binnen het convenant en op het niveau van gehele MEE-convenant én de sector het resterende deel van de 9PJ niet wordt ingevuld, worden deze individueel afgedwongen;
- het ETS is en blijft het leidend systeem voor energiebesparing en emissiereductie in de kern van de ETS-industrie.

Voorstel tot aanpassing MEE-convenant

- het MEE-convenant blijft in stand, overleg over 1 op 1-afspraken blijft lopen en de centrale rol van RVO in de beoordeling van de bedrijven blijft;
- wijziging van het MEE volgens de daarvoor geldende procedure (art. 6.3 MEE). Als een brancheorganisatie of een minister daartoe de wens te kennen geeft, treden zij binnen 4 weken in overleg over wijziging van het MEE;
- het MEE wordt aangevuld met verplichte audit in de vorm van implementatie van structurele energiezorg². De MEE-bedrijven committeren zich aan de uitvoering van de maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of korter die hieruit naar voren komen, in lijn met de afspraken uit het MEE-convenant;
- de brancheorganisaties van de MEE-bedrijven zullen hun leden bewegen dat zij geen gebruik maken van hun recht om het MEE op te zeggen (art. 5.5 MEE) als gevolg van het feit, dat niet wordt voldaan aan de afspraak dat aan MEE-bedrijven geen additionele

¹ Emission Trading System.

² Zoals verwoord in het Format EEP MJA 2017-2020, p26.

specifieke nationale maatregelen gericht op verdere energie-efficiëntieverbetering of CO₂-reductie zullen worden opgelegd (art. 2.7 lid 1 MEE);

- mocht EZ die garantie willen, dan zullen de brancheorganisaties elk MEE-bedrijf vragen om te tekenen voor de wijziging;
- mocht na er na beoordeling door ECN van de 1 op 1-projecten en de genoemde aanscherpingen van het MEE nog een beleidsopgave resteren, zal deze naar rato van energiegebruik worden verdeeld over de MEE-bedrijven. Daarbij zal in elk geval rekening worden gehouden met de gerealiseerde energie-efficiëntieverbetering van elk MEE-bedrijf vanaf de start van het MEE;
- in dat geval stelt elk MEE-bedrijf naar analogie met de opstelling van de EEPs voor 1 september 2017 een plan op waaruit haar bijdrage aan de resterende besparingsopgave blijkt. RVO zal de in dit plan opgevoerde maatregelen beoordelen op basis van de door ECN gehanteerde criteria;
- als een bedrijf geen invulling geeft aan deze verplichting binnen het convenant, wordt deze individueel afgedwongen;
- zodra de resterende besparingsopgave voor het gehele MEE-convenant of de betreffende sector binnen bereik ligt vervalt dit laatste punt.

Opmerkingen, bezwaren, overwegingen en uitgangspunten industrie irt maatregel 9PJ

Dit document geeft een overzicht op hoofdlijnen van de tijdens eerdere werkgroepen door de industrie gemaakte opmerkingen, geuite zorgen en gepresenteerde overwegingen met betrekking tot een maatregel gericht op het realiseren van het restant van de 9PJ bij de MEE-bedrijven.

Opdracht vanuit het Energieakkoord en de reikwijdte van de maatregel

- De opdracht vanuit de Borgingscommissie van het Energieakkoord is om (het restant van) de 9PJ in 2020 bij de MEE-bedrijven in te vullen, niet om een geheel nieuw nationaal energiebesparingsregime voor de gehele ETS-industrie met een looptijd ver voorbij de horizon van het Energieakkoord op te stellen. De maatregel die het ministerie in voorbereiding heeft gaat veel verder dan de opdracht voor het invullen van (het restant van) de 9PJ in 2020 bij de MEE-bedrijven. Zowel qua looptijd, besparingsopgave, als reikwijdte;
- De maatregel richt zich nu op een veel bredere groep bedrijven dan de MEE-bedrijven. Voor deze groep (m.n. de MJA3-bedrijven) geldt dat zij geen onderdeel uitmaken van de afspraken over de 9PJ en de afgelopen jaren de in het Energieakkoord afgesproken inspanningen hebben geleverd. Daar komt bij dat een aantal bedrijven slechts binnen de scope van het EU ETS valt vanwege het opgesteld noodvermogen, niet vanwege de daadwerkelijke emissies.
- Een maatregel zou zich moeten richten op het verhogen van de energie efficiëntie en het versterken van de concurrentiepositie van de energie intensieve industrie, niet op het op het opleggen van een absolute besparingsverplichting (c.q. productiebeperking);
- De afspraken uit het Energieakkoord richtten zich op het aantrekken van de voor de transitie benodigde investeringen en innovaties door middel van positieve prikkels. Dit was de rationale achter de afspraken uit het Energieakkoord over de 1-op-1. Met deze in voorbereiding zijnde maatregel wordt getracht innovaties en investeringen wettelijk af te dwingen.

Uitvoerbaarheid van de gepresenteerde maatregel

- De gepresenteerde *one-size-fits-all* en *command-and-control* aanpak sluit niet aan op deze (complexe) werkelijkheid van energiebesparing binnen de industrie. Een opgave van 7,4% besparing op het finale gebruik zal voor een aantal inrichtingen absoluut onmogelijk zijn. Dit zal niet alleen voor nieuwe (*state of the art*) inrichtingen het geval zijn, maar ook voor bestaande inrichtingen.
- Energiebesparing in de energie intensieve industrie is complex. Grote stappen kunnen vooral worden gezet bij een *turn around* of vervangingsinvestering. Een dergelijk ingrijpend project vergt echter meerdere jaren aan voorbereiding en engineering. Het is gezien de doorlooptijd in voorkomende gevallen niet realistisch en/of onmogelijk een dergelijke omvangrijke opgave bovenop de in de EEPs geplande maatregelen te realiseren voor 2021;
- De gepresenteerde cyclus van 1/3, 1/3, 1/3 cyclus sluit niet aan bij de praktijk en het ritme van energiebesparing binnen deze (individuele) bedrijven;
- Een maatregel zal rekening moeten houden met in het verleden geleverde inspanningen (*early action*), verschillen tussen sectoren en de technische mogelijkheden binnen een bedrijf of een sector.

Relatie tot de bredere (beleids)context

- Het is waarschijnlijk dat met deze maatregel bedrijven worden verplicht tot investeringen in niet-rendabele maatregelen (tvt >5 jaar). Juist bedrijven die al veel hebben gedaan en/of mondiaal tot de *best performers* behoren worden hierdoor geraakt. Bovendien wordt daarmee van deze internationaal concurrerende bedrijven meer verwacht dan de voor andere bedrijven geldende wettelijke verplichting voor het nemen van maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder;
- Een maatregel zal moeten erkennen dat (veranderingen in) de bedrijfseconomische-, maatschappelijke- of beleidscontext van invloed kunnen zijn op de mogelijkheden die bedrijven hebben om maatregelen ter verhoging van de energie efficiëntie te treffen;
- Het EU ETS is het centrale instrument voor het realiseren van Europees afgesproken emissiereductiedoelstellingen voor de ETS-sectoren. Een besparingsverplichting voor deze groep bedrijven ondermijnt de werking van het ETS (een lagere prijs en inefficiënties), zonder dat dit op Europees niveau tot reductie van broeikasgasemissies leidt;
- Nationale koppen op Europese regelgeving zouden voorkomen moeten worden; zeker wanneer deze het Europees en mondiaal *level playing field* verstoren;
- Een eventuele maatregel zal de basis moeten leggen voor de transitie van de industrie in de richting van koolstofarm en het realiseren van de ambities naar 2050 en het draagvlak en de samenwerking die hiervoor nodig zijn moeten borgen. Daarbij ligt de nadruk op emissiereductie in plaats van finaal energiegebruik, op innovatie en op het ontsluiten van de potentie van samenwerking binnen en over ketens heen.

Relatie tot de Convenanten

- Het gepresenteerde voorstel voor een energiebesparingsverplichting is niet in lijn met de afspraken uit de MEE en MJA3.
- Met het gepresenteerde voorstel wordt de convenantenaanpak onderuit gehaald terwijl deze integraal onderdeel uitmaakt van het Energieakkoord en hier niet het probleem van de 9PJ ligt. De convenantenaanpak is bovendien zeer succesvol gebleken en heeft er toe bijgedragen dat de Nederlandse energie intensieve industrie tot de meest efficiënte van Europa behoort;
- De convenantenaanpak sluit naar overtuiging van de industrie beter aan bij de complexe praktijk van energiebesparing bij deze groep – veelal internationaal concurrerende – bedrijven dan een *command-and-control* aanpak. De convenanten bieden bovendien ruimte om resultaten binnen en over sectoren te 'saldere' en sluiten daarmee beter aan bij het ritme van besparingen in de industrie;
- De definitie van het energie(gebruik) waarop de besparingsverplichting van toepassing is ontbreekt in de gepresenteerde maatregel/wetsvoorstel. Deze definities die gehanteerd worden bij een maatregel zullen aan moeten sluiten bij de in de convenanten gehanteerde definities, onder meer waar het gebruik van energie als een grondstof betreft;
- De industrie wil graag de centrale rol van RVO.nl behouden vanwege de opgebouwde kennis en expertise van deze specifieke groep bedrijven;

- Het is van belang de continuïteit van de regelingen voor de teruggaaf energiebelasting en de compensatie indirecte ETS-kosten te borgen.

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 24 januari 2017 13:12
Aan: [redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@gmail.com; [redacted]@tatasteel.com; [redacted]@fme.nl; [redacted]@vnci.nl; [redacted]@vnp.nl; [redacted]@dranken.org; [redacted]@vnpi.nl; [redacted]@fnli.nl; [redacted]@mvo.nl; [redacted]@nrk.nl; [redacted]@bouwennederland.nl; [redacted]@vavi.nl; [redacted]@fme.nl; [redacted]@nogepa.nl; [redacted]@nzo.nl; [redacted]@radboudumc.nl; [redacted]@nederlandict.nl; [redacted]@knb-keramiek.nl; [redacted]@knvkt.nl; [redacted]@votob.nl; [redacted]@durchcocoa.nl; [redacted]@modint.nl

CC: [redacted]
 [redacted] minfin.nl; [redacted]@ser.nl; [redacted]
 ([redacted] - [redacted] - [redacted])

Onderwerp: Werkgroep energiebesparingsverplichting industrie
Bijlagen: Energiebesparings-verplichting ETS-sector 19-12-2016_SB.ppt; Concept besluit tot wijziging van het Activiteitenbesluit ivm energiebesparingsplicht energie-intensieve industrie_20[redacted].docx; Kopie van bedrijven voor wie de ebespringverplichting gaat gelden obv amvb 21 jan.xlsx

Beste industrievertegenwoordigers,

Graag nodig ik u uit voor een nieuwe werkgroep over de energiebesparingsverplichting in de industrie. De genodigdenlijst is aangevuld met de vertegenwoordigers van de relevante MJA3-branches. De werkgroep zal plaatsvinden op woensdag 8 februari om 15:00 uur bij het ministerie van EZ (Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag) in de Veegenszaal. U ontvangt hiervoor een agendaverzoek.

Bijgevoegd vindt u drie documenten:

- De presentatie van de vorige bijeenkomst.
- De lijst met bedrijven die onder de verplichting zullen vallen op basis van de huidige concepten.
- De concept wettekst van de verplichting.

Ten aanzien van dit laatste document wil ik graag enkele opmerkingen ter achtergrond meegeven:

- De concept wettekst betreft een wijziging van het Activiteitenbesluit. Hierin worden de belangrijkste contouren van de verplichting vastgelegd. Detailuitwerking zal gebeuren via een ministeriële regeling en handreiking. Deze zullen nog opgesteld worden.
- Er is een voorlopig getal opgenomen voor de hoogte van de verplichting. Hier wordt nog aan gewerkt, dus dit is onder voorbehoud. U wordt nog ingelicht over de berekening van ECN.
- We bespreken dit concept graag met u in de werkgroep. Daarna gaat de wettekst het formele traject in.

Voor alle documenten geldt uiteraard dat het concepten zijn en er nog zaken aan kunnen wijzigingen, onder andere naar aanleiding van de werkgroep.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
 Senior beleidsmedewerker

.....
Programmadirectie Energieuitdagingen 2020
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
Ministerie van Economische Zaken
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 T 070 [redacted]

[redacted]@minez.nl

<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez>

Ministerie van Economische Zaken

Energiebesparings- verplichting ETS- sector

Derde werkgroepbijeenkomst
19-12-2016

20 maart 2018

Agenda

- 1. Toelichting op proces**
- 2. Algemene maatregel van bestuur (AMvB)**
- 3. Ministeriële regeling en andere voorbereidingen**
- 4. Inhoudelijke bespreekpunten in AMvB**
 - * Systematiek energieplan
 - * Cumulatief percentage & verdeling percentage
- 5. Inhoudelijke bespreekpunten buiten AMvB**
 - * maatregelen MEE-convenant buiten verplichting

2

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

1. Toelichting op proces

- Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB)
- Januari 2017: werkgroep
- Voorlopige planning:
- **Voorpublicatie & voorhang Tweede Kamer:** Circa eind maart – eind april 2017
- **Raad van State**
- **Invoeringsdatum:** 1 januari 2018

3

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

2. Algemene maatregel van bestuur (AMvB)

• Hoofdelementen:

- Verplichting Energieplan voor periode 2018 t/m 2020
- Inhoud Energieplan:
 - gemiddeld jaarlijks energieverbruik 4 voorgaande jaren (2012 t/m 2016)
 - berekening individuele doelstelling in PJ's aan hand van besparingspercentage
 - omschrijving te nemen besparingsmaatregelen

4

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

2. Algemene maatregel van bestuur (AMvB)

- Energieplan wordt uiterlijk 1 april na invoeringsdatum verplichting ingediend
- Bevoegd gezag en RVO beoordelen Energieplan in 12 weken
- Rapportage over genomen maatregelen uiterlijk 15 februari opvolgend jaar

5

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

3. Ministeriële regeling en andere voorbereidingen

- **Uitwerking in ministeriële regelingen:**
- Berekeningsvoorschriften gemiddeld energieverbruik, o.a.:
 - * definitie finale energiebesparing
 - * referentiekader
 - * bewijslast
- Technische voorschriften Energieplan en rapportage, o.a.:
 - * te nemen maatregelen
 - * verwijzing EEP's / energie-audits
 - * bewijslast

6

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

3. Ministeriële regeling en andere voorbereidingen

- Opstellen *guidance* documenten voor bevoegd gezag voor handhaving
- Opstellen *guidance* documenten voor samenwerking EZ, RVO en bevoegd gezag
- Uitwerking wordt besproken in werkgroep vanaf begin 2017

7

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

4. Inhoudelijke bespreekpunten AMvB

- **Systematiek Energieplan**
- → Mogelijkheid tot loskoppelen rapportage energieverbruik en indienen maatregelen Energieplan
- **Cumulatief percentage: ieder jaar 1/3 van de doelstelling**
- **Verdeling van de doelstelling over verplichte bedrijven**

8

Ministerie van Economische Zaken
20 maart 2018

5. Inhoudelijke bespreekpunten buiten AMvB

- Maatregelen MEE-convenant buiten verplichting

→ voorstel start discussie vanaf 2017

[Versie 20 januari 2017, laatst bewerkt door:]

Besluit van ... tot wijziging van het Activiteitenbesluit milieubeheer in verband met een energiebesparingsplicht voor de energie-intensieve industrie

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van, nr. IenM/BSK-,
Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken;

Gelet op de artikel 8.40 en 8.40a van de Wet milieubeheer;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van, nr.);
Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van, nr. IenM/BSK-,
Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Het Activiteitenbesluit milieubeheer wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.14c komt te luiden:

Artikel 2.14c

Deze afdeling is van toepassing op degene die een inrichting type A, een inrichting type B of een inrichting type C drijft.

B

Na artikel 2.14c worden twee artikelen ingevoegd, luidende:

artikel 2.14d

1. Degene die een inrichting type C drijft waarop het verbod, bedoeld in artikel 16.5 van de wet, van toepassing is, stelt eenmaal in de vier kalenderjaren een energieplan op en voert dit uit binnen de looptijd van het energieplan.

2. Het energieplan omvat vier opeenvolgende kalenderjaren, beginnend met het eerste kalenderjaar waarin het verbod, bedoeld in artikel 16.5 van de wet, op 1 januari van dat jaar van toepassing is op de inrichting.

3. Het energieplan bevat tenminste:

- a. een berekening van het gemiddelde jaarlijkse energiegebruik door de inrichting van de eerste vier jaren van de vijf jaren voorafgaand aan het kalenderjaar waarin het plan wordt opgesteld;
- b. een energiebesparingsdoelstelling voor de inrichting van 7,4 procent gedurende de looptijd van energieplan, ten opzichte van het energiegebruik, bedoeld onder a, uitgedrukt in joule;
- c. een omschrijving van energiebesparende maatregelen die binnen de looptijd van het energieplan in de inrichting getroffen zullen worden om de doelstelling, bedoeld onder b, te bereiken.
- d. een planning waaruit blijkt wanneer de energiebesparende maatregelen genomen worden.

4. In afwijking van het eerste lid en het derde lid, onder b, loopt een energieplan dat in de jaren 2018, 2019 of 2020 is opgesteld tot en met 2020, waarbij een energieplan dat is opgesteld in de jaren 2019 een energiebesparingsdoelstelling bevat van 4,9 procent en een energieplan dat is opgesteld in 2020 een energiebesparingsdoelstelling bevat van 2,4 procent.

5. In afwijking van het eerste lid en het derde lid, onder c, kunnen energiebesparende maatregelen getroffen in 2017 worden opgenomen in een energieplan opgesteld in 2018 als ware het energiebesparende maatregelen die gedurende de looptijd van het betreffende energieplan zijn getroffen.

6. Bij maatwerkvoorschrift kan het bevoegd gezag, voor zover het belang van het milieu zich daar niet tegen verzet, bepalen dat:

1. In afwijking van het eerste en derde lid, onder c, energiebesparende maatregelen omschreven in het energieplan van de inrichting niet of op een ander moment dan bepaald in het energieplan worden getroffen, of worden vervangen door andere energiebesparende maatregelen dan de maatregelen omschreven in het energieplan;
2. de energiebesparingsdoelstelling voor de inrichting, gelet op bedrijfsorganisatorische of bijzondere omstandigheden, lager of hoger wordt vastgesteld dan de doelstelling, bedoeld in het derde lid, onder b.

7. Dit artikel is niet van toepassing op inrichtingen als bedoeld in artikel 15.51, eerste lid, van de wet en inrichtingen met uitsluitend of in hoofdzaak elektriciteitsopwekkers als bedoeld in artikel 3, onder u, van de EG-richtlijn handel in broeikasgasemissierechten.

Artikel 2.14e

1. Het energieplan wordt uiterlijk 1 april van het eerste kalenderjaar waarop het energieplan van toepassing is, toegezonden aan het bevoegd gezag.

2. Het energieplan heeft instemming van het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag beslist hierover binnen 12 weken na ontvangst van het energieplan, en niet voordat Onze Minister van Economische Zaken advies heeft uitgebracht over het energieplan.

3. Jaarlijks voor 31 maart doet degene die de inrichting drijft het bevoegd gezag een rapportage toekomen inzake de in het voorafgaande jaar genomen energiebesparende maatregelen.

C

In artikel 2.15, eerste lid, wordt "de inrichting" vervangen door: een inrichting type A of een inrichting type B.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Nota van toelichting

Algemeen deel

1. Inleiding

Dit besluit omvat een wijziging van het Activiteitenbesluit milieubeheer (hierna: Activiteitenbesluit) ter invoering van een energiebesparingsverplichting voor bedrijven die vallen onder het Europese systeem van handel in emissierechten (Emissions Trading System, hierna: ETS). Deze ETS-bedrijven spelen als grootgebruikers van energie een belangrijke rol in de maatschappelijke uitdaging om energie te besparen.

In 2013 is in het Energieakkoord voor duurzame groei (hierna: Energieakkoord) een doel van 9 Peta Joule additionele finale energiebesparing voorzien bij de industriële partijen die zich hebben verbonden aan het Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie voor de ETS-sector (hierna: MEE-convenant). Op dit moment wordt onvoldoende energiebesparing gerealiseerd door de energie-intensieve industrie om deze doelstelling te halen. In algemene zin worden energiebesparingsmaatregelen die relatief kosteneffectief zijn ten opzichte van andere sectoren, zoals de gebouwde omgeving, in de industrie vaak nog niet genomen.

Deze wijziging van de activiteitenbesluit beoogt dat energie-intensieve bedrijven naar rato van hun energieverbruik energie zullen besparen door het treffen van energiebesparende maatregelen. De energiebesparende maatregelen worden opgenomen in een door de drijver van de inrichting opgesteld vierjarig energieplan, dat ter instemming aan het bevoegd gezag wordt voorgelegd. Gedurende de looptijd van het energieplan zal er jaarlijks een rapportage overlegd worden waaruit kan worden opgemaakt welke maatregelen uit het energieplan daadwerkelijk zijn getroffen. De drijver van de inrichting heeft in beginsel de plicht om het opgestelde energieplan uit te voeren. Afwijking van het energieplan is slechts mogelijk bij een maatwerkvoorschrift van het bevoegd gezag en slechts wanneer het belang van het milieu zich hier niet tegen verzet. Een technische uitwerking van de voorschriften inzake de inhoud van het energieplan en de wijze van rapporteren zal bij ministeriële regeling worden vastgesteld.

Met deze wijziging worden maatschappelijk gezien gunstige investeringen in energiebesparing en reductie van CO₂-uitstoot gestimuleerd. De ratio achter het instellen van een verplichting is bovendien dat hierdoor investeringen op dit type projecten in interne investeringsbeslissingen geprioriteerd worden. De elektriciteitsproductiesector en de glastuinbouw zijn uitgezonderd van de energiebesparingsverplichting, vanwege de aard van de sector dan wel afzonderlijk beleid gericht op reductie van CO₂-uitstoot.

2. Aanleiding en achtergrond

Nederland staat voor de grote uitdaging van de transitie naar een veilige, betrouwbare, duurzame en CO₂-neutrale energievoorziening in 2050. Energiebesparing speelt een cruciale rol voor het reduceren van de CO₂-uitstoot in de energie-transitie en wordt gezien als separate energiebron: de energie die niet wordt verbruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Energiebesparingsmaatregelen zijn daarom nodig om te voldoen aan internationale klimaatdoelstellingen.

De Nederlandse ETS-bedrijven spelen als grootgebruikers van energie een belangrijke rol in de maatschappelijke uitdaging om energie te besparen en daarmee de CO₂-uitstoot te reduceren. Het

ETS is ingericht om op Europees niveau een prikkel te geven aan de grootste uitstoters van CO₂ om hun uitstoot te verlagen, door de introductie van emissierechten. De inrichtingen die onder dit handelssysteem vallen zijn daarom eerder uitgesloten van de verplichting in het Activiteitenbesluit tot het treffen van energiebesparende maatregelen. De prijs van de emissierechten is echter momenteel laag, vanwege het grote aanbod van rechten en de lage vraag hiernaar. Hierdoor geeft het ETS tot tenminste 2030 een beperkte prikkel om de uitstoot van de Nederlandse energie-intensieve industrie terug te dringen. Naast een voortgaande inzet op het aanscherpen van het ETS, wordt daarom ingezet op aanvullend nationaal beleid om de energietransitie voor de ETS-sector tijdig in gang te zetten. Dit standpunt is eerder meer uitgebreid toegelicht in de Energieagenda.¹

Daarnaast is het voor het behoud van de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie in de mondiale energietransitie essentieel om op de lange termijn energie-efficiënter te opereren. Het huidige Europese en nationale beleid leidt niet tot een geleidelijke transitie naar een koolstofarme economie in Nederland. De periode waarin de Nederlandse energievoorziening een omslag moet maken wordt hierdoor verkort. Hierdoor kunnen de kosten voor zowel de maatschappij als het bedrijfsleven uiteindelijk hoger uitvallen. Daarbij kunnen schokeffecten ontstaan wanneer de CO₂-reducerende maatregelen vanwege aanlooptijden niet meteen implementeerbaar zijn. Daarom is het van belang om de energietransitie tijdig in te zetten en aanvullend beleid voor de industrie in te voeren bovenop het ETS. De industrie moet investeren in CO₂-reductie, maar ook haar verdienvermogen en concurrentiepositie behouden. Daarom is een aanpak voor de transitie van de industrie, bestaande uit een mix van stimuleringsmaatregelen en normeringen en verplichtingen noodzakelijk. Energiebesparing vormt een belangrijk onderdeel om CO₂-reductie te realiseren.

Vanuit het bovenstaande belang heeft de energie-intensieve industrie in het Energieakkoord voor duurzame groei uit 2013 afspraken gemaakt over doelstellingen voor energiebesparing in het jaar 2020. Het Energieakkoord is door ruim veertig organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, maatschappelijke organisaties en financiële instellingen ondertekend. Binnen het Energieakkoord is afgesproken om 100 PJ additionele finale energiebesparing te realiseren in 2020, waarvan 9 PJ moet worden gerealiseerd in de industrie door de deelnemers aan het MEE-convenant. Het Raamwerk Bedrijfsspecifieke (1-op-1) afspraken is opgesteld om de industrie de mogelijkheid te geven om energiebesparingsprojecten aan te dragen voor het realiseren van de 9 PJ doelstelling.

De Nationale Energieverkenning (NEV) 2016² toont aan dat onvoldoende 1-op-1 afspraken zijn afgesloten om het doel van 9 PJ te halen. De doelstelling uit het Energieakkoord dreigen hierdoor niet gehaald te worden. De partijen in het Energieakkoord hebben eerder afgesproken dat partijen tot medio november 2016 de mogelijkheid hadden om aanvullende energiebesparingsprojecten aan te dragen die optellen tot het doel van 9 PJ. Met deze partijen is afgesproken dat indien deze projecten niet optellen tot 9 PJ, wordt overwogen een verplichting in te voeren.³ Bij het uitbrengen van de Voortgangsrapportage 2016 van de Borgingscommissie Energieakkoord⁴ is gebleken dat er nog steeds geen zicht is op het doel van 9 PJ op vrijwillige basis. Daarom heeft onze minister van Economische Zaken besloten om over te gaan op verplichtende maatregelen⁵. Om de beoogde energiebesparing door de energie-intensieve industrie te realiseren, is daarom gekeken naar instrumenten die niet langer alleen op basis van vrijwilligheid functioneren.

Naast een verplichting is gekeken naar instrumenten die zien op de prijs van energie. Zoals eerder beschreven kent het gebruik van energie namelijk negatieve externaliteiten; de maatschappelijke kosten van emissies die niet in de marktprijs zijn verdisconteerd. Om deze externaliteiten te adresseren, zou naast een verplichting een prijsprikkel geïntroduceerd kunnen worden. Een

¹ Bijlage bij Kamerstukken II 2016/17, 31 510, nr. 64

² Bijlage bij Kamerstuk 30196 nr. 479

³ Kamerstuk 30196 nr. 479

⁴ Bijlage bij Kamerstuk 30196 nr. 503

⁵ Kamerstuk 30196 nr. 503

prijsprikkel zou de vorm kunnen krijgen van een subsidie of een belasting. Een subsidie zal vermoedelijk deels leiden tot de subsidiëring van projecten die zonder overheidsingrijpen zouden zijn uitgevoerd (het zogeheten free-rider probleem). Het kostenniveau waarop bedrijven overgaan tot energiebesparende maatregelen is daarnaast dusdanig laag, dat relatief veel subsidie nodig is in verhouding tot de gemaakte kosten om voldoende prikkel te geven energie te besparen. Ook de effecten van een belastingverhoging op investeringen in besparende projecten zijn beperkt. Dit doordat de belasting geheven wordt over het totale energieverbruik, en niet alleen over het marginale energieverbruik dat kan worden verlaagd met energiebesparende maatregelen. Daardoor is een bijzonder sterke belastingverhoging nodig om voldoende prikkel te geven om de energiebesparingsdoelen te realiseren. Daarnaast zijn de kosten van deze optie voor de energie-intensieve industrie hoger dan onder een verplichting, met negatieve gevolgen voor haar concurrentiepositie. In het onderhavige besluit is daarom uitsluitend gekozen voor een verplichting tot het nemen van energiebesparende maatregelen, en niet voor een instrument dat ziet op de prijs van energie.

3. Hoofdpijnen van het voorstel

3.1 Probleemstelling

Productie door de energie-intensieve industrie leidt tot negatieve externaliteiten door de uitstoot van broeikasgassen (waaronder CO₂-uitstoot), wat in grote mate bijdraagt aan het mondiale klimaatprobleem. De kosten van deze uitstoot worden in onvoldoende mate gecompenseerd door de industrie, waardoor de maatschappij deels opdraait voor de kosten van de milieueffecten door de uitstoot van deze industrie. Hiermee is sprake van marktfalen en wordt overheidsingrijpen gerechtvaardigd om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Eén van de meest effectieve methoden om CO₂-uitstoot terug te dringen zijn energiebesparingsmaatregelen. Hiermee dragen energiebesparingsmaatregelen bij aan de oplossing van het klimaatprobleem.

Uit de praktijk blijkt dat de mate waarin de industrie energiebesparende maatregelen neemt, niet aansluit bij de doelstellingen die op dit gebied zijn gesteld. Energiebesparende maatregelen worden onder meer niet genomen, omdat deze in het interne besluitvormingsproces voor investeringen van bedrijven niet worden geprioriteerd. Een oorzaak hiervan is de vrijblijvendheid van het huidige wetgevingskader voor het treffen van energiebesparende maatregelen, waardoor energiebesparingsprojecten op basis van kosteneffectiviteit moeten concurreren met andere typen projecten en hierdoor afvallen. Bedrijven hanteren vaak strikte eisen als voorwaarde om te investeren. Investeringen die onder een verplichting vallen, zijn niet aan deze eisen gebonden, aangezien partijen wettelijk verplicht zijn deze te nemen om aan hun energiebesparingsdoelstelling te voldoen.

Daarnaast leidt energiebesparing tot een verbetering van de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse industrie op de lange termijn. Lagere energiekosten leiden immers tot efficiëntere en concurrerende productieprocessen. Tevens kunnen additionele investeringen in energiebesparing leiden tot nieuwe innovaties, die elders in de mondiale economie toegepast kunnen worden. Dit levert verdienvermogen voor de Nederlandse industrie op. Zonder overheidsinterventie zouden deze maatregelen in onvoldoende mate genomen worden. Daarom is het van belang dat de overheid beleid ontwikkelt om ervoor te zorgen dat deze maatregelen daadwerkelijk door private partijen genomen worden.

3.2 Doelstelling

Het doel is om verdere verduurzaming van de energiehuishouding van de Nederlandse energie-intensieve industrie teweeg te brengen. Daartoe wordt gestuurd op het nakomen van de afspraken die gemaakt zijn binnen het Energieakkoord over finale energiebesparing in de industrie. Dit doel is concreet gemaakt in een verplichtend finaal energiebesparingspercentage van 7,4 % in de periode van 2018 tot en met 2020 dat leidt tot 9 PJ additionele finale energiebesparing in 2020 bij ETS-bedrijven. Tussen nu en 2020 blijft ECN dit jaarlijks monitoren in de context van de jaarlijkse

Nationale Energieverkenningen. Indien uit de monitoring blijkt dat dit percentage niet leidt tot het gewenste resultaat, dan kan gekeken worden naar aanpassing van het energiebesparingspercentage ten behoeve van de periode na 2020.

3.3 Inhoud van de norm

Dit wijzigingsbesluit introduceert een norm voor energiebesparing voor inrichtingen die onder het ETS-systeem vallen. De verplichting houdt in dat de drijver van een inrichting zelf maatregelen aandraagt om energiebesparing te realiseren en deze uitvoert, waarbij een van te voren vastgesteld reductiepercentage leidend is. Deze reductiedoelstelling is algemeen en daarmee per inrichting gelijk. Om deze doelstelling te realiseren dient de drijver van een inrichting een energieplan op te stellen, waarin energiebesparende maatregelen beschreven staan die naar verwachting zullen leiden tot de reductiedoelstelling. Dit energieplan wordt voor instemming overlegd aan het bevoegd gezag. De Minister van Economische Zaken geeft advies omtrent het energieplan, alvorens het bevoegd gezag kan overgaan tot instemming hiermee.

Het energieplan met de beschrijving van de energiebesparende maatregelen beslaat de vier jaren waarin de besparing dient te worden gerealiseerd. De eerste periode vormt hierop een uitzondering, omdat de doelen uit het Energieakkoord gericht zijn op 2020 en de verplichting per 1 januari 2018 in werking treedt. Deze periode beslaat daarom de eerste drie jaar na inwerkingtreding van dit besluit (2018 tot en met 2020). Maatregelen die in 2017 worden genomen, kunnen meetellen voor het voldoen aan de verplichting in de periode 2018 tot en met 2020.

Zoals onder paragraaf 3.2 beschreven, is het reductiepercentage voor de eerste periode van 2018 tot en met 2020 bepaald op 7,4% van het jaarlijkse finale energieverbruik. Het is maatschappelijk wenselijk dat er inspanningen gepleegd blijven worden voor energiebesparing bij ETS-bedrijven. Voor volgende periodes geldt daarom het reductiepercentage van 7,4% voor een periode van vier jaar.

De drijver van de inrichting berekent op basis van de gegevens over het finale energieverbruik van de inrichting in de eerste vier jaar van de vijf jaar voorafgaand aan de besparingsperiode (voor de eerste periode betreft dat 2012 tot en met 2015) hoe groot de besparingsverplichting in absolute (peta)joules is. De definities voor finaal energieverbruik die hiervoor worden gehanteerd, zullen bij ministeriële regeling worden vastgesteld.

Het energieplan wordt toegezonden aan het bevoegd gezag voor een beoordeling op drie punten: de berekening van de gegevens over het finale energiegebruik over de periode van 2012 tot en met 2016 (het referentiegebruik), de beschrijving van de te nemen energiebesparende maatregelen en de berekening van de finale energiebesparing die met deze maatregelen mogelijk wordt gemaakt. Bij ministeriële regeling zal waar nodig een uitwerking plaatsvinden van de wijze waarop berekeningen en beschrijvingen plaats kunnen of moeten vinden. Ook zal bij regeling bepaald worden welke maatregelen gezien kunnen worden als energiebesparende maatregelen. Hierbij zal worden geput uit de ervaring met het MEE- en MJA3 convenant en de gebruikte definities bij het Energieakkoord.

Ieder jaar rapporteert het bedrijf over de genomen maatregelen uit het energieplan in het voorgaande jaar. Vervolgens beoordeelt het bevoegd gezag de rapportage. De drijver van de inrichting voldoet uiteindelijk aan de verplichting wanneer het de maatregelen treft die in het energieplan zijn opgenomen en hiermee het individuele besparingsdoel realiseert.

Indicatieve planning voor ETS-bedrijven die per 1 januari 2018 onder de verplichting vallen:

1 januari 2018	Invoeringsdatum verplichting
1 april 2018	Einddatum indienen energieplannen
Medio juni 2018	Beoordeling energieplan door bevoegd gezag
31 maart 2019	Rapportage verplichte partij over energieplannen
Eind juni 2019	Beoordeling rapportage door bevoegd gezag

De verplichting is zodanig vormgegeven dat deze aansluit bij de huidige aanpak onder de MEE- en MJA3 convenanten, waar het merendeel van de ETS-bedrijven reeds aan deelneemt. Onder de Wet milieubeheer wordt gehandhaafd per inrichting, in plaats van op bedrijfsniveau. Dit is een belangrijk verschil met de huidige aanpak onder de MEE- en MJA3 convenanten. Onder deze verplichting zal op inrichtingenniveau gehandhaafd worden.

Bevoegd gezagen hebben de mogelijkheid om maatwerk te verlenen als bedrijven de maatregelen of de planning in hun energieplan willen aanpassen. Ook heeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om de doelstelling per inrichting lager of hoger vast te stellen. Dat kan als bedrijfsorganisatorische omstandigheden daarom vragen. Daarmee wordt bedoeld dat een bedrijf dat verschillende inrichtingen heeft die onder de verplichting vallen, mogelijk betere kansen ziet bij de ene inrichting dan bij de andere inrichting voor energiebesparing. Mogelijk kunnen bevoegde gezagen de beoordeling van verschillende inrichtingen binnen één concern dan op elkaar afstemmen door het doel voor de ene inrichting te verhogen en voor de andere inrichting te verlagen. Dit vereist versterkte samenwerking tussen de bevoegd gezagen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) kan hierin een coördinerende rol spelen. Daarnaast kan het bevoegd gezag slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden afwijken van de doelstelling per bedrijf.

Indien een bedrijf in de verplichtingperiode meer energiebesparing realiseert dan het volgens de verplichting zou moeten, is het mogelijk om de additionele energiebesparing op te voeren in de volgende verplichtingenperiode binnen de definities van de dan geldende verplichting. Dit wordt ook wel banking genoemd. Dit kan door de bevoegd gezagen met maatwerk worden vastgelegd.

De hoogte van het besparingspercentage is voorafgaand aan de invoering van de verplichting vastgesteld op basis van de autonome finale energiebesparing en het doel van 9 PJ additionele finale energiebesparing. Dit wordt omgezet in een uniform energiebesparingspercentage. De individuele doelstelling in PJ's wordt vervolgens bepaald op basis van het gemiddelde energieverbruik van de verplichte partij in de eerste vier jaar van de vijf jaar voorafgaand aan de besparingsperiode (voor de eerste periode betreft dat 2012 tot en met 2015). Er wordt een uniform percentage gehandhaafd voor de gehele doelgroep, waardoor de totale doelstelling naar rato van energieverbruik over de bedrijven wordt verdeeld. Bedrijven die veel energie verbruiken moeten dus meer besparingsmaatregelen nemen dan bedrijven die efficiënter opereren. Inrichtingen kunnen alleen aan de verplichting voldoen met zelf genomen finale energiebesparingsmaatregelen die optellen tot het individuele besparingsdoel.

Voor bedrijven die na het ingaan van de verplichting, maar vóór 2020 onder de verplichte groep komen te vallen doordat zij na de invoeringsdatum van de verplichting ETS-plichtig worden, geldt dat deze de facto een lagere doelstelling in PJ's krijgen, evenredig aan het lagere aantal jaren tot aan de definitieve doelstelling onder de verplichting (2020). Voor bedrijven die na 2020 onder de verplichte groep komen te vallen, begint de periode van vier jaar op het moment van toetreding.

3.4 Betrokken partijen

Het besluit richt zich op het realiseren van additionele finale energiebesparing bij de energie-intensieve industrie. De doelgroep van de maatregel is de ETS-sector, exclusief elektriciteitsproducenten en de glastuinbouw. Onder deze groep vallen onder anderen deelnemers aan het MEE-convenant, voor wie in het Energieakkoord de afspraak is gemaakt voor een aanvullende doelstelling van 9 PJ additionele finale energiebesparing. Tevens omvat de verplichting ETS-bedrijven die deelnemen aan het MJA3-convenant (meerjarenafspraken energie-efficiëntie 3) en de ETS-bedrijven die momenteel bij geen enkel energiebesparingsconvenant zijn aangesloten.

ETS-plichtige elektriciteitsproducenten vallen niet onder deze verplichting omdat de aard van deze sector afwijkt van de doelstelling van de verplichting. Energiebesparing in deze sector gaat niet om het eindverbruik van energie, maar om primair gebruik van fossiele energie die nodig is voor de productie van andere energievormen. De afspraak uit het Energieakkoord en de benodigde intensiveringsstap betreft energiebesparing op finaal eindverbruik en daar is deze verplichting dan ook op gericht. De glastuinbouw wordt niet meegenomen in de verplichting omdat hier reeds ander beleid gericht op CO₂-reductie voor bestaat. Ook zijn er separate doelen gesteld in het Energieakkoord voor de glastuinbouw waarbij sprake is van een hoger ambitieniveau dan voor de overige energie-intensieve industrie.

Beoogd is om de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), de huidige uitvoeringsinstantie voor het MEE-convenant, de adviserende rol in het toetsen van de energieplannen en de controle op de rapportage te geven. Dit zal dan in mandaat van de Minister van Economische Zaken geschieden. Daarnaast zal RVO.nl een rol spelen in de monitoring op het systeem. Daarmee vervult RVO een soortgelijke rol als onder het MEE-convenant. Het bevoegd gezag is echter eindverantwoordelijk bij de verplichting, terwijl zij in het MEE-convenant geen rol speelt. Activiteiten van RVO waarin de industrie wordt ondersteund bij het nemen van energiebesparende maatregelen vinden plaats in andere afdelingen en worden gescheiden van de taken van RVO onder de verplichting.

4. Verhouding tot bestaande regelgeving

Het Activiteitenbesluit biedt een kader waarbinnen een verplichting voor ETS-bedrijven ingepast kan worden. Het Activiteitenbesluit zal op den duur op gaan onder de Omgevingswet, waar ook het onderhavige besluit in zal worden meegenomen. Bedrijven die niet onder het ETS vallen zijn op grond van het huidige Activiteitenbesluit reeds gebonden aan een verplichting om alle energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd tot vijf jaar te nemen. Door middel van deze wijziging wordt nu ook een verplichting ingesteld voor ETS-bedrijven. De vorm van deze verplichting wijkt af van de huidige methodiek opgenomen in artikel 2.15 van het Activiteitenbesluit voor inrichtingen type A en B: het betreft een wettelijke eis om jaarlijks een bepaald percentage van het totale energieverbruik te besparen door middel van het treffen van energiebesparende maatregelen. Voor deze optie is gekozen om de verplichting zo doelmatig mogelijk in te richten en om aan te sluiten bij de verplichtingen zoals die waren opgenomen in het MEE-convenant.

Momenteel is ook in het Besluit omgevingsrecht (Bor), art. 5.12, een bepaling opgenomen die ziet op energiebesparing bij ETS-bedrijven. Hierin is bepaald dat er geen vergunningvoorschriften inzake energiebesparing kunnen worden verbonden aan de omgevingsvergunning voor ETS-bedrijven. Deze bepaling in het Bor wordt in dit besluit niet aangepast. Dit besluit mede gebaseerd is op de ratio dat er voorschriften inzake energiebesparing nodig zijn naast het ETS-systeem, maar vooralsnog is er slechts voor gekozen om dit in te vullen aan de hand van algemene regels in het Activiteitenbesluit.

Bedrijven die deelnemen aan het MEE-convenant zijn momenteel vrijgesteld van de Europese verplichting om een Energie-audit op te stellen, omdat het energie-efficiëntie plan als energie-audit gezien wordt. Het Energieplan wat onder de verplichting wordt opgesteld, zal ook zodanig worden vormgegeven dat hiermee aan de Europese auditplicht kan worden voldaan.

5. Uitvoering en handhaving

Het bevoegd gezag voor de bestuursrechtelijke handhaving van de verplichtingen in dit wijzigingsbesluit zijn de bestuursorganen die tevens bevoegd zijn tot het verlenen van de omgevingsvergunning. De handhavingsbevoegdheden zijn gelijk aan de bevoegdheden die reeds bestaan ten opzichte van de verplichtingen uit het Activiteitenbesluit. Daarnaast kan het Openbaar Ministerie strafrechtelijk toezicht en strafrechtelijke handhaving toepassen (bij vermoeden van) een economisch delict. Het bevoegde gezag voor bestuursrechtelijke handhaving zijn provincies en gemeenten, die de handhavingsbevoegdheid kunnen mandateren aan omgevingsdiensten (OD's), ofwel regionale uitvoeringsdiensten (RUD's) genaamd. Deze partijen zullen door de verplichting waarschijnlijk te maken krijgen met een hogere uitvoeringslast, die hieronder verder besproken wordt.

De verplichting wordt besproken met het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de omgevingsdiensten (OD's/RUD's). Het besluit is voor een pre-consultatie voorgelegd aan het IPO en de VNG.

6. Gevolgen

6.1 Milieu-effecten

Het besluit leidt tot positieve milieueffecten door een verminderde CO₂-uitstoot als gevolg van verbeterde energiebesparing. Reductie van CO₂-uitstoot bij ETS-bedrijven leidt in principe tot het waterbede-effect. Door CO₂-reductie in Nederland, komen er rechten vrij binnen het ETS, waardoor installaties in andere EU-landen meer CO₂ kunnen uitstoten. Het surplus aan rechten binnen het ETS is momenteel echter zodanig dat een extra reductie in Nederland niet zal leiden tot extra uitstoot in andere EU-landen en er op de korte termijn, richting 2020, dus een reductie van CO₂ gerealiseerd wordt.

Op de lange termijn draagt deze verplichting er toe bij om een blijvende transitie in gang te zetten naar een duurzamere energie-intensieve industrie.

De additionele CO₂-reductie die met deze verplichting gerealiseerd wordt is het gevolg van 9 PJ extra energiebesparing. Dit komt in orde grootte overeen met circa 700.000 ton CO₂⁶.

De reductie van CO₂ leidt tot een verminderde druk op het milieu en het klimaat. De maatregel levert hiermee een bijdrage aan het oplossen van het mondiale klimaatprobleem.

6.2 Effecten voor het bedrijfsleven

Dit besluit heeft vanwege de beleidswijziging directe gevolgen voor de kosten van verplichte ETS-bedrijven. De bedrijven uit de doelgroep zullen de komende jaren energiebesparingsmaatregelen moeten treffen om aan de verplichting te kunnen voldoen. Dit leidt tot hogere investeringskosten voor het bedrijfsleven. Voor een groot deel betreft het investeringen die ook zouden plaatsvinden zonder investering. Voor een deel is het echter additioneel en moeten extra investeringen gedaan worden. De energiebesparingsmaatregelen leveren echter ook een blijvende reductie van de operationele kosten op, waardoor de investeringen zichzelf terug zullen verdienen. De tijd waarin de investeringen zich terug verdienen, verschillen per maatregel en per bedrijf.

Tevens leidt de verplichting en het opstellen van een Energieplan en jaarlijkse rapportages tot verhoogde administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Echter, een belangrijk deel van de verplichte bedrijven neemt reeds deel aan de MEE- en MJA3 convenanten. De administratieve last bij deze convenanten is vergelijkbaar. Er moet immers ook een energie efficiëntie plan opgesteld worden en jaarlijks gerapporteerd over de voortgang. Daarom is er voor deze groep geen sprake

⁶ Gebaseerd op cijfers van het International Energy Agency (IEA, 2007, Tracking industrial energy efficiency and CO₂-emissions p22), https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/tracking_emissions.pdf

van extra administratieve lasten. Voor bedrijven die niet deelnamen aan de convenanten, geldt dat zij reeds moesten voldoen aan de auditplicht op basis van de Europese energie efficiëntie richtlijn. Dat overlapt deels met het energieplan dat opgesteld moet worden in het kader van de verplichting. Dit energieplan moet echter meer informatie bevatten, wat extra administratieve lasten oplevert. Dit geldt voor circa 90 bedrijven. Daarnaast vormen de jaarlijkse rapportages een extra administratieve last. Het opstellen van het Energieplan kost circa 40 manuur. Vermenigvuldigd met arbeidskosten per uur van €50,-, levert dit een administratieve last op van €2000,- per vier jaar. Het opstellen van de jaarlijkse voortgangsrapportage kost circa 10 manuur. Vermenigvuldigd met arbeidskosten per uur van €50,- levert dit een administratieve last op van €500,- per jaar.

6.3 Effecten voor de (Rijks)overheid

De wijziging leidt tot verhoogde handhavingskosten voor het bevoegd gezag. De verplichting vergt aanvullende capaciteit, wat zal leiden tot een hogere uitvoeringslast voor provincies en ondersteunende instanties. Tevens zal RVO.nl een rol spelen in de uitvoering van de verplichting, wat de lasten voor bevoegd gezag kan verlagen. Aanvullende compensatie voor bevoegd gezag wordt in overleg nader bepaald.

7. Advisering, consultatie en notificatie

Bij brief wordt het onderhavige ontwerpbesluit conform de wettelijk voorgeschreven voorhangprocedure van artikel 21.6, vierde lid, van de Wet milieubeheer aan het parlement aangeboden.

Ingevolge de Code interbestuurlijke verhoudingen is het ontwerpbesluit voorgelegd aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

Daarnaast wordt het ontwerpbesluit overeenkomstig artikel 21.6 van de Wet milieubeheer gepubliceerd in de Staatscourant en wordt een ieder uitgenodigd commentaar te leveren. Tevens is afzonderlijk uitvoerig overleg gevoerd met VNO-NCW en de brancheverenigingen van de ETS-sectoren.

Het ontwerpwijzigingsbesluit wordt gemeld aan de Commissie van de Europese Unie (nummer XX) ter voldoening aan Richtlijn (EU) [...]

8. Evaluatie

De eerste fase van de verplichting loopt van 2018 tot en met 2020. In de tussentijdse rapportages wordt beoordeeld in hoeverre bedrijven voldoen aan hun jaarlijkse verplichting. Aan het einde van deze periode wordt aan partijen de kans geboden een nieuw Energieplan op te stellen. Dit biedt tevens een natuurlijk moment om de verplichting te evalueren. Daarbij kan de verplichting mogelijk worden bijgesteld.

9. Inwerkingtreding en overgangsrecht

Het wijzigingsbesluit zal op een bij koninklijk besluit te bepalen moment in werking treden. De inwerkingtreding staat gepland per 1 januari 2018. Dit verloopt conform een vast verandermoment.

Artikelsgewijs deel

Artikel I

Onderdeel A

In onderdeel A wordt artikel 2.14c, dat duiding geeft aan de type inrichtingen die vallen onder Afdeling 2.6 Energiebesparing, aangepast. Met toevoeging van de verplichting in onderhavig besluit is de afdeling van toepassing op inrichtingen type A, B en C.

Onderdeel B

In onderdeel B worden twee artikelen toegevoegd aan het Activiteitenbesluit. Beide artikelen worden afzonderlijk toegelicht.

Artikel 2.14d

Eerste lid

Artikel 2.14d, eerste lid, bevat de centrale norm: de drijver van de inrichting dient een energieplan op te stellen en dit uit te voeren binnen de looptijd van het plan.

Tweede lid

Het energieplan wordt eens in de vier jaren opgesteld, en loopt aldus gedurende de vier tussenliggende kalenderjaren. De verplichting tot het opstellen van een energieplan ontstaat in beginsel in het jaar van inwerkingtreding van dit besluit. Indien een inrichting gedurende een kalenderjaar komt te vallen onder het ETS-systeem, zal deze inrichting per het eerstvolgende kalenderjaar een energieplan moeten opstellen.

Derde lid

Bij het opstellen van het energieplan is de vaste doelstelling, opgenomen in het derde lid, onder b, leidend. Er dienen in het energieplan twee berekeningen te worden opgenomen. Allereerst de berekening van het energiegebruik in de eerste vier jaren van de vijf jaren voorafgaand aan het energieplan. Dit is de referentieperiode om de doelstelling in joules te berekenen. Er is voor een referentieperiode van vier jaar gekozen om te voorkomen dat bedrijven met een incidentele uitschieter in het Energieverbruik daar nadeel van ondervinden. Een periode van vier jaar biedt een beter inzicht in het structureel energieverbruik. Van het meest recente jaar zijn de gegevens nog niet definitief op moment van indienen van het Energieplan, daarom is dat jaar niet meegenomen. Ten tweede dient de drijver van de inrichting het percentage uit het derde lid, onder b, toe te passen op het referentiegebruik en daarmee de doelstelling te berekenen. Bij ministeriële regeling zullen nadere regels gesteld worden omtrent de wijze van berekenen van het referentiegebruik en de doelstelling.

Daarnaast bevat het energieplan de maatregelen die de drijver van de inrichting voornemens is te treffen. In het energieplan dient te worden aangetoond dat aannemelijk is dat deze energiebesparende maatregelen leiden tot de reductiedoelstelling die eerder berekend is. Ook ten aanzien van het begrip energiebesparende maatregel en de wijze waarop deze maatregelen omschreven dienen te worden in het energieplan zullen bij ministeriële regeling nadere voorschriften worden opgenomen.

Vierde lid

In verband met de doelstellingen uit het Energieakkoord zullen alle energieplannen die worden opgesteld in de jaren na inwerkingtreding van dit besluit lopen tot en met 2020. De eerste generatie van energieplannen loopt hiermee gelijk aan de looptijd van het Energieakkoord, waar de reductiedoelstelling in het onderhavige besluit op is gebaseerd. Na 2020 zullen de energieplannen opgesteld worden voor vier kalenderjaren.

Inrichtingen die niet onder het ETS-systeem vallen op moment van inwerkingtreding van dit besluit, hebben een reductiedoelstelling die evenredig is aan het aantal kalenderjaren waarvoor het energieplan geldt. Het reductiepercentage van 7,4% is vastgesteld voor

energieplannen die lopen van 2018 tot en met 2020. Indien een inrichting later onder de verplichting valt, zal het percentage naar rato van het aantal jaren worden toegepast.

Vijfde lid

Energiebesparende maatregelen die getroffen zijn in 2017, het jaar voor de beoogde inwerkingtreding van dit besluit, mogen worden meegenomen als energiebesparende maatregel in de energieplannen die worden opgesteld in 2018. Dit lid heeft tot doel te voorkomen dat de drijvers van inrichtingen nadeel ondervinden van het treffen van energiebesparende maatregelen in de aanloop naar inwerkingtreding van dit besluit ten opzichte van partijen die hun maatregelen opschorten tot na de inwerkingtreding van dit besluit.

Zesde lid

Het zesde lid bevat de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften ten aanzien van de te nemen energiebesparende maatregelen. In het maatwerkvoorschrift kan worden bepaald dat bepaalde maatregelen uit het energieplan niet genomen hoeven te worden, op een ander moment genomen kunnen worden dan voorzien, of vervangen kunnen worden met andere maatregelen. Ook is het mogelijk dat een bevoegd gezag de doelstelling van een inrichting lager of hoger vaststelt als bedrijfsorganisatorische of bijzondere omstandigheden daarom vragen. Met bedrijfsorganisatorische omstandigheden wordt bedoeld dat een bedrijf mogelijk meerdere inrichtingen heeft en een deel van de doelstelling van de ene inrichting in de andere inrichting wil invullen. Mogelijk kunnen bevoegd gezagen dit faciliteren door via maatwerk de doelstelling van de ene inrichting te verhogen en van de andere inrichting te verlagen. Daarnaast is het slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden mogelijk om met een maatwerkvoorschrift af te wijken van de doelstelling. Dit zal verder worden uitgewerkt in een handreiking. Een maatwerkvoorschrift kan slechts worden vastgesteld indien het belang van het milieu zich daar niet tegen verzet.

Zevende lid

De verplichtingen in dit artikel zijn niet van toepassing op elektriciteitsproducenten en glastuinbouwbedrijven. Dit is nader toegelicht in het algemeen deel van de toelichting, in paragraaf 3.4

Artikel 2.14e

Eerste lid

In het eerste jaar van de jaren waarvoor het energieplan wordt opgesteld, wordt dit op uiterlijk 1 april toegezonden aan het bevoegd gezag. Dit betekent dat er een overlap is tussen de termijn waarin het plan wordt opgesteld en de looptijd van het plan.

Tweede lid

Het energieplan behoeft instemming van het bevoegd gezag. Hierbij worden de elementen betrokken die genoemd zijn in artikel 2.14d, derde lid, en de uitwerkingen hiervan in technische voorschriften in een ministeriële regeling. Daarnaast dient het bevoegd gezag het advies van de Minister van Economische Zaken mee te nemen bij het al dan niet instemmen. Voorzien is dat deze adviestaak gemandateerd zal worden aan RVO, omdat RVO kennis heeft om de energieplannen te beoordelen en ook een ondersteunende rol heeft gehad in de uitvoering van het MEE-convenant. RVO en het bevoegd gezag hebben gezamenlijk 12 weken de tijd om te komen tot een besluit.

Derde lid

Het derde lid bepaalt dat de drijver van de inrichting jaarlijks een rapportage opstelt en toe doet komen aan het bevoegd gezag. Aan de hand van deze rapportage kan het bevoegd gezag beoordelen of voldaan wordt aan de verplichting uit artikel 2.14d, eerste lid, tot het uitvoeren van het plan. Bij ministeriële regeling zullen nadere regels worden gesteld ten aanzien van het opstellen van de rapportage.

Onderdeel C

Het eerste lid van artikel 2.15 wordt aangepast in verband met de wijziging van artikel 2.14c.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De inwerkingtreding is beoogd op 1 januari 2018. Hiermee wordt aangesloten bij het systeem van de vaste verandermomenten.

Beste [REDACTED]

Zoals bij jullie bekend ziet Eneco een groot marktpotentieel in de verduurzaming van de industrie. De SDE+ categorieën “Ketel vast of vloeibare biomassa warmte” en “Ketel industriële stoom uit houtpellets” zijn in dit kader van belang.

4. [REDACTED]
 5. [REDACTED]
 6. [REDACTED]
 7. [REDACTED]
 8. [REDACTED]
 9. [REDACTED]
 10. [REDACTED]
 11. [REDACTED]
 12. [REDACTED]
 13. [REDACTED]
 14. [REDACTED]
 15. [REDACTED]
 16. [REDACTED]
 17. [REDACTED]
 18. [REDACTED]
 19. [REDACTED]
 20. [REDACTED]
 21. [REDACTED]
 22. [REDACTED]
 23. [REDACTED]
 24. [REDACTED]
 25. [REDACTED]
 26. [REDACTED]
 27. [REDACTED]
 28. [REDACTED]
 29. [REDACTED]
 30. [REDACTED]
 31. [REDACTED]
 32. [REDACTED]
 33. [REDACTED]
 34. [REDACTED]
 35. [REDACTED]
 36. [REDACTED]
 37. [REDACTED]
 38. [REDACTED]
 39. [REDACTED]
 40. [REDACTED]
 41. [REDACTED]
 42. [REDACTED]
 43. [REDACTED]
 44. [REDACTED]
 45. [REDACTED]
 46. [REDACTED]
 47. [REDACTED]
 48. [REDACTED]
 49. [REDACTED]
 50. [REDACTED]
 51. [REDACTED]
 52. [REDACTED]
 53. [REDACTED]
 54. [REDACTED]
 55. [REDACTED]
 56. [REDACTED]
 57. [REDACTED]
 58. [REDACTED]
 59. [REDACTED]
 60. [REDACTED]
 61. [REDACTED]
 62. [REDACTED]
 63. [REDACTED]
 64. [REDACTED]
 65. [REDACTED]
 66. [REDACTED]
 67. [REDACTED]
 68. [REDACTED]
 69. [REDACTED]
 70. [REDACTED]
 71. [REDACTED]
 72. [REDACTED]
 73. [REDACTED]
 74. [REDACTED]
 75. [REDACTED]
 76. [REDACTED]
 77. [REDACTED]
 78. [REDACTED]
 79. [REDACTED]
 80. [REDACTED]
 81. [REDACTED]
 82. [REDACTED]
 83. [REDACTED]
 84. [REDACTED]
 85. [REDACTED]
 86. [REDACTED]
 87. [REDACTED]
 88. [REDACTED]
 89. [REDACTED]
 90. [REDACTED]
 91. [REDACTED]
 92. [REDACTED]
 93. [REDACTED]
 94. [REDACTED]
 95. [REDACTED]
 96. [REDACTED]
 97. [REDACTED]
 98. [REDACTED]
 99. [REDACTED]
 100. [REDACTED]

n.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Conclusie

De warmteprijs hangt af van verschillende factoren en van de concrete situatie. Het zou onverstandig zijn als het Ministerie besluit om de berekeningsmethodiek aan te passen zonder goed de consequenties te overzien. Eneco zou graag meedenken of eventuele aanpassing überhaupt nodig is en zo ja, op welke wijze dit gestalte zou moeten krijgen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Treasury

[REDACTED] [@eneco.com](mailto:[REDACTED]@eneco.com)

+31 (0)6 [REDACTED]

www.eneco.nl

Postbus 1930, 3000 BX Rotterdam

.....
Dit e-mailbericht is bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijk zijn. Gebruik door anderen dan de geadresseerde(n) is verboden. Als dit bericht niet voor u bestemd is, wordt u vriendelijk verzocht dit aan de afzender te melden en het bericht te vernietigen.

Eneco B.V. staat geregistreerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24433142.

Van: [redacted]@nuon.com>
Verzonden: woensdag 15 november 2017 17:48
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Drempels SDE+ voor verduurzaming warmtenetten

Beste [redacted]

Graag vraag ik je aandacht voor twee SDE+ gerelateerd issues rondom de verduurzaming van stadswarmte. Gezien het belang van deze punten voor onze ambities om de warmtevoorziening in Nederland te verduurzamen hecht ik eraan je hier persoonlijk van op de hoogte te brengen

Recent hebben wij de belangrijkste voornemens van EZK voor de SDE+ 2018 mogen vernemen. Tot onze grote schrik maakt dit de realisatie van grootschalige hernieuwbare opwekinstallaties voor warmtenetten, en houtpelletketels in het bijzonder, onmogelijk. Twee voornemens willen wij graag expliciet onder de aandacht brengen:

1. **Geen mogelijkheid houtpelletketel voor (stads)warmte.** Hier is er een knelpunt wat betreft de brandstofmogelijkheden en zien we een inconsistentie aangezien er in de industrie wel pellets gebruikt mogen worden maar bij verduurzaming van stadswarmte niet. We zouden dit graag opgelost zien om de complexe opdracht van het verduurzamen van stadswarmte mogelijk te kunnen maken.

Toelichting:

[redacted]

2. **Aanpassing correctiebedrag grootschalige warmte.**

Toelichting

[redacted]

[Redacted text block]

Impact

Nuon is een van de grootste leveranciers van stadswarmte in Nederland. Om de warmtevoorziening in Nederland stapsgewijs te verduurzamen en voor 2050 volledig CO₂ vrij te maken, werkt Nuon in samenwerking met gemeenten en woningcorporaties aan zowel het uitbreiden als aan het vergroenen van onze warmtenetten. Zo hebben we samen met de gemeente Amsterdam de ambitie om het aantal aangesloten woningen in de komende twee decennia te verviervoudigen naar 300.000 aansluitingen. Deze enorme groei willen wij invullen met groene warmte uit hernieuwbare bronnen. Hiertoe werken wij onder andere aan de realisatie van een duurzame biomassaketel (houtpellets; capaciteitsrange 30-70 MW_{th}) in Diemen, die wij in 2021 operationeel willen hebben met oog op de BENG-eisen voor nieuwbouw. Ook zijn wij samen met de gemeente Almere bezig met de ontwikkeling van ultradiepe geothermie.

[Redacted text block]

Toelichting proces tot nu toe

Op 1 November hebben vertegenwoordigers van NVDE, waaronder Nuon, over bovenstaande punten gesproken met [Redacted] en [Redacted] van EZK. Wij hebben helaas begrepen dat de kans zeer klein is dat bovenstaande punten nog aangepast worden voor de eerste ronde SDE+ 2018. Dit vinden wij zeer teleurstellend en ook verbazingwekkend dat dit buiten het reguliere consultatieproces wordt aangepast.

Wel heeft EZK in dat gesprek aangegeven voornemens te zijn om zowel ten aanzien van de toekomstige beschikbaarheid van houtchips als het correctiebedrag voor grootschalige warmte een studie uit te voeren waar de sector bij betrokken wordt. Indien de uitkomsten van de studies daar aanleiding toe geven zou EZK voor de tweede SDE+ ronde van 2018 heroverwegen om 1) een categorie open te stellen voor (stads)warmte op basis van houtpellets, en 2) het correctiebedrag voor grootschalige warmte goed te laten aansluiten bij de praktijk van grootschalige hernieuwbare warmteprojecten. Daarbij is voor ons van groot belang dat al in de aankondiging van de SDE+ voor 2018 een duidelijk perspectief wordt geboden op beide punten. De ontwikkeling van deze projecten kost ons alleen al in 2018 miljoenen en dergelijke ontwikkelkosten zijn niet te verantwoorden zonder expliciet perspectief in de SDE+.

Indien aanpassing in de eerste ronde van de SDE+ 2018 inderdaad niet meer mogelijk is dan hopen wij dat de Kamerbrief ons in ieder geval een duidelijk perspectief geeft voor de tweede ronde van de SDE+ 2018 en dat we in goede samenwerking bovenstaande studies op korte termijn kunnen starten.

Mocht je naar aanleiding van bovenstaande vragen hebben dan hoor ik het graag van je. Vanzelfsprekend blijven we hierover graag in contact en dialoog met jullie.

Hartelijke groet,

Van: [redacted]@nuon.com>
Verzonden: dinsdag 31 oktober 2017 10:39
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Knelpunten in de SDE+ voor het verduurzamen van stadswarmte
Bijlagen: SDE+ categorie vloeibare biomassa - juist geschikt voor situaties met weinig
 vllasturen; RE: SDE+ 2018; houtpellets en warmtestaffel ; FW: VERTROUWELIJK
 Aanvullende info n.a.v. overleg EZ/NVDE

Beste [redacted]

Naast dat wij regelmatig met jullie contact hebben over de SDE+, hebben we vanuit Nuon uiteraard ook contact met jullie collega's over andere onderwerpen, zoals verduurzaming van onze bestaande en toekomstige warmtenetten. Naar aanleiding daarvan heeft mijn collega [redacted] een e-mail verstuurd naar [redacted] en [redacted] om hen te informeren over knelpunten m.b.t. de SDE+ waar wij mee geconfronteerd worden bij die verduurzaming. Ter informatie stuur ik jullie hierbij deze e-mail door.

Ik hoop jullie hiermee voldoende te hebben geïnformeerd, als er vragen zijn hoor ik het graag.

Groet,

From: [redacted] (KPN)

Sent: Sunday, October 29, 2017 11:13 PM

To: '[redacted]' <[redacted]@minez.nl>

Cc: [redacted] <[redacted]@minez.nl>

Subject: Knelpunten in de SDE+ voor het verduurzamen van stadswarmte

Beste [redacted]

Eerder hebben wij het wel eens gehad over het verduurzamen van de warmtebronnen bij stadsverwarming. Zoals je weet zijn wij daar als Nuon serieus mee bezig; niet alleen door duurzame (rest)warmte in te kopen bij derde partijen, maar ook door zelf duurzame warmtebronnen aan onze warmtenetten toe te voegen (voor zowel basislast- als piek-warmtelevering). Zo willen wij zo spoedig mogelijk een duurzame (biomassa) warmtebron realiseren voor basislast warmte in onze warmtenetten in Amsterdam en Almere, en willen wij op korte termijn op meerdere locaties in onze warmtenetten piekketels op vloeibare biomassa bijplaatsen/ombouwen om de groei van onze warmtenetten mogelijk te maken. We lopen hierbij echter in de SDE+ tegen twee dingen aan die het moeilijk maken om onze ambities op dit vlak waar te maken. Wij pleiten daarom voor de volgende twee wijzigingen in de SDE+ 2018 voor biomassa-projecten:

1. Voor duurzame basislast-warmtelevering: **introduceer een categorie in de SDE+ voor een ketel op houtpellets (i.p.v. hout-chips)**, omdat hout-chips lokaal onvoldoende beschikbaar zijn voor grootschalige installaties. Dit kan worden gedaan door een nieuwe categorie te introduceren voor een biomassaketel op houtpellets voor warmte, of door een verruiming van de bestaande categorie 'Ketel op houtpellets voor industriële stoom >5 MW_{th}' tot een categorie 'Ketel op houtpellets >5 MW_{th}', zodat ook ketels voor andere warmtetoepassingen hieronder vallen.
2. Voor duurzame piek-warmtelevering: **introduceer een (sub)categorie in de SDE+ voor een ketel op vloeibare biomassa met weinig (i.p.v. veel) vllasturen (warmtestaffel)**, omdat:
 - a. een ketel op vloeibare biomassa (bio-olie) bij weinig vllasturen goedkoper is dan een ketel op vaste biomassa (hout-chips); en
 - b. een ketel op vloeibare biomassa technisch de meest geschikte technologie is voor decentrale piekwarmte. Dit komt o.a. doordat het vervangen van piekketels op aardgas door ketels op vaste biomassa technisch vaak niet mogelijk is (te trage opstart voor piek-warmtelevering) en teveel ruimte in beslag neemt / geur verspreidt in de bebouwde omgeving.

Daarnaast speelt er nog een derde punt met betrekking tot grootschalige biomassa- en geothermieprojecten. Voor grootschalige warmte-installaties heeft EZ vragen gesteld over de referentie-installatie en het daarmee samenhangende correctiebedrag. Het correctiebedrag heeft een grote impact op de rentabiliteit van onze projecten en is daarmee van groot belang voor ons. De SDE+ gaat er momenteel van uit dat grootschalige biomassa-installaties

en geothermiebronnen een gas-WKK vervangen met een correctiebedrag van 0,7 * TTF. [REDACTED]

Mocht je vragen of opmerkingen hebben n.a.v. het bovenstaande, dan hoor ik het graag.

Hartelijke groet,

Met vriendelijke groet, kind regards,

Nuon, a Vattenfall company

Public & Regulatory Affairs NL

Bezoekadres: Hoekenrode 8, 1102 BR, Amsterdam

Postadres: Postbus 41920, 1009 DC, Amsterdam

Afleveradres: Foppingadreef 12, 1102 BS, Amsterdam

PAC 1AA1400

Telefoon: +31 (0)6 [REDACTED]

www.nuon.com

Minder CO₂-uitstoot is goed voor het milieu. Bekijk hoeveel CO₂-uitstoot we vermijden met Nuon

Stadswarmte: www.nuon.com/CO2reductie

DISCLAIMER

Aan de inhoud van dit bericht kunnen alleen rechten ten opzichte van nv Nuon of aan haar gelieerde ondernemingen worden ontleend, indien zij door rechtsgeldig ondertekende stukken worden ondersteund. De informatie in dit e-mailbericht is van vertrouwelijke aard en alleen bedoeld voor gebruik door de geadresseerde(n). Als u een bericht onbedoeld heeft ontvangen, wordt u verzocht de verzender hiervan in kennis te stellen en het bericht te vernietigen zonder van de inhoud kennis te nemen, deze te vermenigvuldigen en/of andersoortig te gebruiken.

Van: [redacted]@nuon.com>
Verzonden: woensdag 4 oktober 2017 13:56
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: SDE+ categorie vloeibare biomassa - juist geschikt voor situaties met weinig vollasturen

Beste [redacted] en [redacted]

Nogmaals dank voor het open gesprek over de warmtestaffel. In de meeting hebben wij aangegeven dat wij graag zouden zien dat de warmtestaffel geïntroduceerd wordt voor de categorie ketel op vloeibare biomassa. Daarbij gaf Har aan ook enkele bedenkingen te hebben bij deze categorie. Wij herkennen deze bedenkingen als we kijken naar hoe de categorie ketel op vloeibare biomassa op dit moment wordt gebruikt. In onze ogen zou deze categorie vooral moeten worden gebruikt in situaties waar de goedkopere optie van een ketel op vaste biomassa niet werkbaar danwel duurder is. Hieronder lichten wij ons voorstel, en de argumentatie daarvan, graag nader toe.

Voorstel: introduceer verschillende vollastuur-categorieën voor vloeibare biomassa met een focus op lage vollasturen.....

Zoals hieronder beargumenteerd wordt, dient het gebruik van kostbare vloeibare bio-olie in onze ogen gefocust te worden op situaties zonder alternatief – dit zijn met name piekinstallaties met een beperkt aantal vollasturen. EZ zou er dus voor kunnen kiezen om het maximaal aantal subsidiabele vollasturen voor een ketel op vloeibare biomassa relatief laag te zetten (bijvoorbeeld 3.000 uur). Ketels met meer vollasturen worden dan gedwongen om gebruik te maken van goedkopere basislasttechnieken zoals een ketel op chips of pellets. Onder de 3.000 vollasturen kan vervolgens nog een onderscheid gemaakt worden naar 1.000, 2.000 en 3.000 uur – conform variant “A” uit de ECN notitie.

..... omdat een ketel op vloeibare biomassa bij weinig vollasturen juist de goedkoopste en technisch de meest geschikte technologie is.....

Voor een situatie met veel vollasturen is een ketel op vloeibare biomassa met 68 €/MWh aanzienlijk duurder dan een ketel op houtchips >5 MW_{th} met 49 €/MWh (conceptadvies SDE+ 2018). In dergelijke situaties met veel vollasturen zou de voorkeur dus ook moeten uitgaan naar een ketel op vaste biomassa. De inzet van vloeibare biomassa is vooral logisch in situaties waar het gaat om warmtelevering met een beperkt aantal vollasturen zoals piekketels in een warmtenet. De redenen hiervoor zijn:

- Bij weinig vollasturen is de categorie op vloeibare biomassa goedkoper dan de categorie op vaste biomassa. De SDE+ categorieën op vaste biomassa kenmerken zich door een relatief hoge CAPEX en relatief lage brandstofkosten terwijl dit bij de categorie vloeibare biomassa juist andersom ligt: een relatief lage CAPEX met relatief hoge brandstofkosten. De hoge CAPEX maakt de SDE+ categorieën op vaste biomassa minder geschikt voor situaties met weinig vollasturen – dit zou leiden tot zeer hoge kosten per MWh. Als bijvoorbeeld het aantal vollasturen van een ketel op chips >5 MW_{th} wordt verlaagd van 7.000 naar 1.000 uren dan stijgt het basisbedrag van 49 €/MWh naar 186 €/MWh (op basis van het OT model van ECN voor de SDE+ van 2018). Terwijl de categorie vloeibare biomassa aanzienlijk duurder is bij 7.000 vollasturen, pakt deze categorie voor dergelijke piekketels met weinig vollasturen juist aanzienlijk goedkoper uit: 74 €/MWh bij 1.000 vollasturen.
- Voor het vervangen van piekketels op gas is een ketel op vaste biomassa technisch vaak niet mogelijk. Dit komt o.a. doordat ketels op vaste biomassa (met name chips) niet snel genoeg kunnen worden opgestart voor dergelijke piek-warmtelevering.
- Ruimtegebrek. Piekketels staan vaak in bebouwd gebied, iig voor stadsverwarming. Daar is in de regel geen plaats voor een ketel op vaste biomassa vanwege ruimtegebrek en overlast van geur etc. Een ketel op bio-olie neemt aanzienlijk minder ruimte in en is beter inpasbaar in deze situaties.

Voor de volledigheid merken wij op dat de huidige categorie van ketel op vloeibare biomassa juist is toegespitst op veel vollasturen (7.000) – iets wat haaks staat op bovenstaande argumenten.

..... en ook met 1.000 vollasturen het basisbedrag voor vloeibare bio-olie ruim onder de marginale basisbedragen van de SDE+ blijft.

Met de huidige zeer geringe CAPEX voor de categorie vloeibare biomassa stijgt het basisbedrag van 68 naar 74 €/MWh. Zoals ook aangegeven in onze consultatiereactie is deze CAPEX in praktijk aanzienlijk hoger omdat er geïnvesteerd zal moeten worden in additionele rookgasreiniging bij de conversie van gas naar bio-olie. Met een meer realistische CAPEX van 70 €/kW stijgt het basisbedrag naar 69 €/MWh bij 7.000 uur en 80 €/MWh bij 1.000 uur.

Potentieel: de categorie ketel op vloeibare biomassa is van groot belang voor het vergroenen van stadsverwarming en heeft een groot potentieel.

Nederland wil de warmtevoorziening in rap tempo vergroenen en stadswarmte speelt daar een belangrijke rol in (zie bijvoorbeeld de Energieagenda en transitiepad Lage temperatuur warmte). Om stadsverwarming te kunnen vergroenen is het van groot belang om naast de basislast ook de piekketels te vergroenen. De piekketels vertegenwoordigen namelijk veel groter aandeel in de totale CO₂-uitstoot van een stadswarmtesysteem dan het lage aantal vollasturen zou doen vermoeden. Ter illustratie: de meeste van onze stadsverwarmingssystemen leveren ~85% van de warmte uit afvalcentrales en de resterende ~15% piekvraag met behulp van gasketels. Ondanks dat de gasketels maar 15% van de warmte leveren zijn zij wel verantwoordelijk voor meer dan 40% van de CO₂-uitstoot. Voor het vergroenen van stadswarmte is het dan ook van groot belang dat ook deze piek gasketels vergroend worden. Daarvoor bestaan vandaag de dag in onze ogen weinig alternatieven anders dan conversie naar bio-olie. Alleen Nuon heeft al tientallen ketels die voor ombouw naar bio-olie in aanmerking komen. Gezien de verwachte groei in stadsverwarming en de toenemende wens van en druk op eigenaren van stadsverwarmingssystemen om te vergroenen kan een toenemende interesse in deze categorie verwacht worden.

Tot slot

Wij hopen dat bovenstaande helder maakt a) waarom een categorie ketel op vloeibare biomassa met een laag aantal vollasturen voor ons van belang is voor het vergroenen van onze stadsverwarming, en b) dat de suggestie om deze categorie te focussen op toepassingen met weinig vollasturen tevens aan de zorg van EZ over deze categorie tegemoet komt.

Wij zijn graag bereid bovenstaande nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

_____ en _____

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 24 augustus 2017 14:33
Aan: [redacted]@nuon.com>
CC: [redacted] TD-S)
Onderwerp: RE: SDE+ 2018; houtpellets en warmtestaffel

Beste [redacted] en [redacted],

In onderstaande e-mail stellen wij dat wij de beschikbaarheid van houtchips als risico zien voor nieuwe projecten. Ter onderbouwing hiervan hebben wij nu een inventarisatie gemaakt van alle bij ons bekende operationele biomassacentrales en alle projecten die wel al SDE+ hebben ontvangen maar nog niet gebouwd zijn – samen met hun biomassa behoefte. Dit leidt tot onderstaand kwantitatieve overzicht. De beschikbaarheid van verse houtchips en verse hout shreds in Nederland wordt geschat op 1 Mton (bron: Probos), waarmee de vraag het aanbod aanzienlijk overstijgt. Daarbij merken wij op dat wij niet verwachten dat alle projecten die SDE+ hebben ontvangen ook daadwerkelijk gerealiseerd zullen worden maar ook als een significant deel niet gerealiseerd wordt stijgt de vraag nog altijd aanzienlijk boven de 1 Mton uit. Daar komt bij dat dit overzicht is bijgewerkt t/m de eerste ronde van de SDE+ 2017 en er nog nieuwe beschikkingen voor nieuwe installaties bij zullen komen in toekomstige SDE+ ronden.

- Dinsdag 19 september tot 16 uur
- Donderdag 21 september na 15 uur
- Vrijdag 22 september na 14 uur

Alvast veel dank voor jullie reactie.

Groeten,

From: [redacted] ([redacted])
Sent: Friday, August 18, 2017 9:18 PM
To: [redacted] <[redacted]@minez.nl>; [redacted] <[redacted]@minez.nl>
Cc: [redacted]
Subject: SDE+ 2018; houtpellets en warmtestaffel

Beste [redacted] en [redacted]

Met betrekking tot de SDE+ 2018 voor biomassaprojecten willen wij graag twee punten onder de aandacht brengen.

Ketel op houtpellets

Wij pleiten voor verruiming van de bestaande categorie 'Ketel op houtpellets voor industriële stoom >5 MW_{th}' tot een categorie 'Ketel op houtpellets >5 MW_{th}, zodat ook ketels voor andere warmtetoepassingen hieronder vallen.

Voor ons is dit van belang voor verduurzaming van onze warmtenetten om daarmee een grote bijdrage te kunnen leveren aan de warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Ons beeld over openstelling van de SDE+ voor ketels op houtpellets voor warm water is door ons en door NVDE en PBE het afgelopen jaar enkele keren uitvoerig besproken en gedeeld met zowel EZ als ECN. Onze indruk was dat ons beeld van het belang hiervan voor verduurzaming van warmtenetten gedeeld werd door zowel EZ als ECN. Wij hebben dit uiteraard ook ingebracht in de marktconsultatie op de kostenbevindingen SDE+ 2018. Het verbaast ons dan ook dat wij deze mogelijkheid niet terugzien in het 'Conceptadvies basisbedragen SDE+ 2018', noch in het 'Consultatiedocument kostenbevindingen SDE+ 2018'. Op ons verzoek aan ECN voor een reactie op onze input in de marktconsultatie hebben wij tot vandaag ook nog geen reactie ontvangen. Hieronder lichten wij nogmaals toe waarom deze categorie voor ons en voor de transitie van de Nederlandse warmtevoorziening zo belangrijk is en waarom wij er belang aan hechten deze categorie alsnog in de SDE+ 2018 terug te zien.

Nederland wil in 2050 van het aardgas in de gebouwde omgeving af zijn. [redacted]

[REDACTED]

[REDACTED]

Warmtestaffel

Vanuit Nuon pleiten wij al enkele jaren voor introductie van meer variatie in vollasturen t.b.v. biomassaprojecten in warmtenetten, resulterend in het voorstel voor de warmtestaffel zoals ook met EZ en ECN is besproken. Een flexibel aantal vollasturen is niet alleen van belang voor bovenstaande categorie, maar ook voor andere categorieën.

[REDACTED]

Ook over de warmtestaffel zijn wij graag bereid om nog eens met jullie van gedachten te wisselen. Wij merken terughoudendheid om de warmtestaffel direct voor meerdere categorieën te introduceren. Wij begrijpen de wens om te voorkomen dat van de warmtestaffel misbruik kan worden gemaakt. Daarom denken wij graag mee over hoe dit op zo'n wijze vorm kan worden gegeven dat dit kan worden voorkomen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Nuon, a Vattenfall company
Public & Regulatory Affairs

Hoekenrode 8, Amsterdam
Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Telefoon +31(0)6 [REDACTED]
www.nuon.com

Minder CO₂-uitstoot is goed voor het milieu. Bekijk hoeveel CO₂-uitstoot we vermijden met Nuon Stadswarmte: <http://co2-reductierapporten.nuon.com/>

DISCLAIMER

Aan de inhoud van dit bericht kunnen alleen rechten ten opzichte van nv Nuon of aan haar gelieerde ondernemingen worden ontleend, indien zij door rechtsgeldig ondertekende stukken worden ondersteund. De informatie in dit e-mailbericht is van vertrouwelijke aard en alleen bedoeld voor gebruik door de geadresseerde(n). Als u een bericht onbedoeld heeft ontvangen, wordt u verzocht de verzender hiervan in kennis te stellen en het bericht te vernietigen zonder van de inhoud kennis te nemen, deze te vermenigvuldigen en/of andersoortig te gebruiken.

[\[redacted\]@nuon.com>](#)

vrijdag 27 oktober 2017 14:04

FW: VERTROUWELIJK Aanvullende info n.a.v. overleg EZ/NVDE

Vertrouwelijk - dispatch effecten biomassa ketel in warmtenet.pdf

From: [REDACTED]

Sent: Wednesday, October 25, 2017 4:12 PM

To: [REDACTED] [REDACTED]

Cc: [REDACTED]

Subject: VERTROUWELIJK Aanvullende info n.a.v. overleg EZ/NVDE

en

[REDACTED]

[REDACTED]

(b) [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

(c) [REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Wij zijn altijd graag bereid om bovenstaande informatie nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet, kind regards,

[REDACTED]
[REDACTED]
Nuon, a Vattenfall company
Public & Regulatory Affairs

Hoekenrode 8, Amsterdam
Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Telefoon +31(0) [REDACTED]
www.nuon.com

Minder CO₂-uitstoot is goed voor het milieu. Bekijk hoeveel CO₂-uitstoot we vermijden met Nuon Stadswarmte: <http://co2-reductierapporten.nuon.com/>

DISCLAIMER

Aan de inhoud van dit bericht kunnen alleen rechten ten opzichte van nv Nuon of aan haar gelieerde ondernemingen worden ontleend, indien zij door rechtsgeldig ondertekende stukken worden ondersteund. De informatie in dit e-mailbericht is van vertrouwelijke aard en alleen bedoeld voor gebruik door de geadresseerde(n). Als u een bericht onbedoeld heeft ontvangen, wordt u verzocht de verzender hiervan in kennis te stellen en het bericht te vernietigen zonder van de inhoud kennis te nemen, deze te vermenigvuldigen en/of andersoortig te gebruiken.

Van: [redacted]@nvde.nl>
Verzonden: dinsdag 28 februari 2017 11:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@nbkl.nl
Onderwerp: FW: uitnodiging Brainstorm SDE+ en Biomassa, 16 maart in Ede en Utrecht

Hallo [redacted]

Ik heb zojuist onderstaande mail verzonden. Ik bedenk me dat we de aangepaste tijden (vanwege de reistijd van Ede naar Utrecht) niet vooraf hebben afgesproken, maar omdat het al zo kort dag wordt heb ik het risico genomen. Mocht het niet lukken bij RVO, dan staat er als achtervang een zaal gereserveerd bij de NVDE in Utrecht.

Verder had je het donderdag over de telefoon nog over een financieel expert en hebben we het eerder gehad over iemand van PBL, bv [redacted]. Kun je mij de desbetreffende e-mail adressen doorsturen, of nodig je deze personen zelf uit?

Als er nog andere dingen zijn, dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

06 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 28 februari 2017 11:24
Aan: 'I [redacted]@ecn.nl'; 'I [redacted]@rwe.com'; [redacted]@nuon.com';
 [redacted]@ce.nl'; [redacted]@twence.nl'; [redacted]@host.nl';
 [redacted]@triodos.nl'; [redacted]@minez.nl);
 [redacted]@rvo.nl'
CC: [redacted]@nbkl.nl'; [redacted]@platformbioenergie.nl'; 'I [redacted]
Onderwerp: uitnodiging Brainstorm SDE+ en Biomassa, 16 maart in Ede en Utrecht

Uitnodiging

Brainstorm SDE+ en Biomassa, 16 maart in Ede en Utrecht

De NVDE nodigt u uit voor een brainstormbijeenkomst over biomassaprojecten in de SDE+ regeling. Het afgelopen jaar hebben onderzoeksbureaus CE Delft en SEO Economisch Onderzoek de SDE+ regeling geëvalueerd. Zij concluderen dat de biomassaprijs lastig te vangen is in de SDE+ regeling. De prijs van biomassa heeft een grote invloed op de rentabiliteit van de projecten. Die prijs moet ingeschat worden door de projectontwikkelaar voor de subsidieperiode van 8 of 12 jaar. Dat brengt een groot risico met zich. CE Delft en SEO bevelen aan een methodiek te ontwikkelen om de prijsrisico's van de verschillende biomassaprojecten gericht in te schatten om zo het risicoprofiel te verminderen (de-risiken)

De minister heeft de evaluatie met een begeleidende brief d.d. 23 december 2016 aan de Kamer gezonden. In zijn brief stelt hij dat het gebruik van biomassa van belang is voor het behalen van de doelstellingen voor hernieuwbare energie in 2020 en 2023, en de verdere transitie naar een CO2 arme economie. De minister zegt toe na te gaan of er verbeteringen mogelijk zijn in de SDE+ methodiek die meer rechtdoen aan de kenmerken van de verschillende biomassaprojecten. Hij geeft aan meer gebruik te willen gaan maken van de steeds verder ontwikkelde indexen, zoals de internationale indexen voor houtpellets.

De brainstorm bijeenkomst wordt vooraf gegaan door een (facultatief) bezoek aan de biomassa installatie van De Groene Vallei in Ede.

Programma

10.00 uur Ontvangst bij De Groene Vallei, Geerweg 11, Ede.

Presentatie, rondleiding langs de biomassa installatie

11.00 uur vertrek naar RVO locatie Utrecht, Croeselaan 15, 3521 BJ Utrecht

11.45 uur Aankomst bij RVO met koffie en lunch

12.30 uur Opening door de dagvoorzitter Olof van der Gaag, directeur NVDE

Inleiding [redacted] *De evaluatie van de SDE+ regeling, de positie van biomassa projecten*

Inleiding [redacted] *Het potentieel van biomassaprojecten, kostprijs/basisbedrag en de ontwikkeling daarvan.*

Inleiding [redacted] *Mogelijke oplossingen voor de problematiek van het hoge risicoprofiel*

13.30 uur Groepsdiscussie

15.00 uur Afsluiting door de dagvoorzitter

Met vriendelijke groet, mede namens [redacted] en [redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
Arthur van Schendelstraat 550
3511MH Utrecht
www.NVDE.nl

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@eneco.com>
Verzonden: vrijdag 12 mei 2017 8:29
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Memo GvO mei 17
Bijlagen: Memo GvO mei 17.docx

Beste [REDACTED]

Hierbij het memo over [REDACTED]. Dit duurde even ivm vakanties etc.

De projectleider van [REDACTED], en ik willen dit graag verder met je bespreken. Stuur jij een voorstel met en paar beschikbare momenten?

Gr.
[REDACTED]

Memo: Impact van voorstel Europese Commissie over GvO's op bestaande projecten

Rotterdam, Eneco

Mei 2017

Inleiding

In het voorstel van de Europese Commissie over het Clean Energy Package is een wijziging van artikel 19 tweede lid van de RES richtlijn opgenomen. Hierin stelt de EC voor dat Garanties van Oorsprong (GvO's) van hernieuwbare energie, waarvoor subsidie wordt verleend, zullen worden geveild door de overheid. Doelstelling van de Commissie is het aanwenden van de opbrengst van de GvO's voor (reductie van de subsidie van) hernieuwbare energie.

De consequentie van dit voorstel is dat GvO's niet langer mogen worden geleverd aan producenten van hernieuwbare energie waarvoor SDE+ subsidie wordt verleend. Dat brengt mee dat deze producenten niet langer hun GvO's kunnen verhandelen op de markt via bilaterale PPA's. Dat heeft het negatieve effect dat afnemers niet langer waarde kunnen toekennen aan GvO's van een hernieuwbare productie waarmee zij zich willen verbinden. Dit leidt tot 1) minder draagvlak en betrokkenheid bij hernieuwbare energie projecten, en 2) een groter beslag op SDE+ subsidie omdat de waarde van de GvO's niet langer kan meetellen in de business case van de producent.

Daarom is in onze ogen het instrument van veilen van GvO's niet proportioneel en is het aan de lidstaten om te bepalen hoe de waarde van GvO's in samenhang ten goede moet komen aan het nationale subsidiestelsel voor de productie van hernieuwbare energie. Dat is de reden dat wij inzetten op het intrekken van het voorstel van de Commissie. Helaas zal pas in de loop van 2018 bekend worden hoe de regeling over de GvO's er definitief komt uit te zien, nadat de Raad en het Europees Parlement het voorstel hebben behandeld. Tot die tijd is er niet alleen onzekerheid over de toekomst van GvO's maar is er ook onzekerheid voor bestaande windparken zoals [REDACTED]. Investeerders weten niet of en hoelang zij voor bestaande windparken nog GvO's zullen ontvangen en of de waarde van GvO's niet zal worden afgetrokken van de correctiebedragen. Deze onzekerheid kan worden weggenomen door de Nederlandse overheid door, uitgaande van het beginsel van non-retroactivity van art. 6 van RES II in het voorstel van de Commissie, aan te geven dat GvO's in ieder geval zullen blijven worden verstrekt aan hernieuwbare productie installaties, die een SDE beschikking hebben ontvangen vóórdat het Clean Energy Package in werking is getreden, alsmede dat de waarde van GvO's niet in mindering zal worden gebracht van de correctiebedragen.

De bijdrage van GvO's aan de business case

[REDACTED]

[REDACTED]

Duidelijkheid over GvO's is nodig voor investeerders in Borssele

Bij het bepalen van het biedbedrag van de tender voor de SDe subsidie van Borssele hebben investeerders gerekend met [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Omdat de fase van het informeren van lenders en banken al aanvangt in augustus-september van dit jaar (financial close is gepland in december van dit jaar), is het noodzakelijk dat het ministerie van EZ op de korte termijn in voldoende mate duidelijkheid geeft over de status van de GvO's van Borssele zodat investeerders kunnen overgaan tot een definitief besluit over financial close.

Duidelijkheid voor nieuwe SDE+ ronde is nodig

Ook voor de nieuwe SDE+ ronde, waarover ECN onlangs een consultatie heeft georganiseerd, geldt dat er onduidelijkheid is over de status van de GvO's van de projecten die investeerders willen indienen voor SDE+ subsidie. Dat kan tot gevolg hebben dat partijen een hoger subsidie bedrag nodig hebben en dus een groter beslag gaan leggen op de SDE+ subsidie dan nodig is.

Kortom, voordat in een volgende ronde een nieuwe SDE+ fase worden opgesteld is het noodzakelijk dat het ministerie duidelijkheid verschaft over de status van de GvO's van de projecten waarvoor een beschikking zal worden afgegeven.

Duidelijkheid betekent: géén terugwerkende kracht

Uit het beginsel van non-retroactivity van art. 6 RES II volgt dat de rechten/business case van gesubsidieerde projecten niet negatief mogen worden beïnvloed. Dit beginsel moet door de lidstaten nader worden uitgewerkt wanneer RES II in werking treedt in 2021.

Teneinde investeringen in hernieuwbare energie tussen nu en 2021 nietodeloos te belemmeren is het nodig dat het ministerie van EZ nu reeds bekend maakt dat de rechten van bestaande hernieuwbare productie installaties met een SDE+ beschikking alsmede van installaties, die een SDE+ beschikking tot 2021 zullen ontvangen, niet zullen worden aangetast ofwel dat zij kunnen blijven beschikken over GvO's gedurende de looptijd van het projecten dat de waarde van GvO's niet in mindering wordt gebracht op de correctiebedragen. .

Van: [redacted]@nuon.com>
Verzonden: dinsdag 7 februari 2017 22:01
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Nuon's boodschap aan politieke partijen
Bijlagen: 2016 04 05 Inbreng Nuon voor verkiezingsprogramma commissies PvdA.PDF;
20170207 Toekomstig energiebeleid feb 2017 - Nuon .pdf

Beste [redacted] en [redacted]

Volgend op ons overleg vorige week dinsdag en jullie verzoek om inzicht in onze boodschap aan politieke partijen, stuur ik jullie hierbij een tweetal documenten:

- Brief aan verkiezingscommissies (mei 2016)
- Achtergrond document met standpunten m.b.t. toekomstig energiebeleid, een update/aanvulling op de brief aan de verkiezingscommissies (februari 2017)

Bij vragen zijn we uiteraard bereid e.e.a. nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet, kind regards,

[redacted]
[redacted]
Nuon, a Vattenfall company
Public & Regulatory Affairs

Hoekenrode 8, Amsterdam
Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Telefoon +31(0)6 [redacted]
www.nuon.com

Minder CO₂-uitstoot is goed voor het milieu. Bekijk hoeveel CO₂-uitstoot we vermijden met Nuon Stadswarmte: www.nuon.com/CO2reductie

DISCLAIMER

Aan de inhoud van dit bericht kunnen alleen rechten ten opzichte van nv Nuon of aan haar gelieerde ondernemingen worden ontleend, indien zij door rechtsgeldig ondertekende stukken worden ondersteund. De informatie in dit e-mailbericht is van vertrouwelijke aard en alleen bedoeld voor gebruik door de geadresseerde(n). Als u een bericht onbedoeld heeft ontvangen, wordt u verzocht de verzender hiervan in kennis te stellen en het bericht te vernietigen zonder van de inhoud kennis te nemen, deze te vermenigvuldigen en/of andersoortig te gebruiken.

Contact

@nuon.com

Postbus 41920, 1009 DC

Partij van de Arbeid
t.a.v. ProgrammacommissieLocatiecode 1AA1400
Bezoekadres Hoekenrode 8
1102 BR Amsterdam
Postbus 41920
1009 DC AmsterdamDatum
4 mei 2016**Inbreng voor uw verkiezingsprogramma: Droom van Nuon**

Geachte heer, mevrouw,

Met het schrijven van het programma voor uw partij voor de aanstaande verkiezingen, bent u de uitdaging aangegaan om – ook voor wat betreft de energietransitie en een betaalbare, betrouwbare energievoorziening – beleidsmatig vooruit te kijken. Veranderingen in de energiesector gaan sneller dan ooit. Om mee te veranderen is vooruitkijken noodzakelijk. Dat doen we dan ook. Nederland heeft als welvarend en hoogtechnologisch land een uitstekende uitgangspositie om de grenzen op te zoeken van de snelheid van de energietransitie. Laten we droom en werkelijkheid samen brengen!

Droom van Nuon voor energievoorziening van de toekomst

- Nederland wordt koploper op het gebied van duurzame energie en energiebesparing en kan daardoor ook profiteren van de economische kansen.
- Duurzame elektriciteit is de ruggengraat van ons schone energiesysteem. Duurzame energie wordt op grote en op kleine schaal opgewekt, maar altijd met betrokkenheid van de omgeving.
- Aardgas zorgt in de transitie voor de noodzakelijke flexibiliteit, opslag en back-up zodat de betrouwbaarheid van het Nederlandse energiesysteem gegarandeerd blijft. CO₂-vrije gassen zoals ammoniak of waterstof nemen geleidelijk de rol van aardgas over en worden geproduceerd uit duurzame energie en opgeslagen. Een gascentrale wordt een super-batterij.
- Energiebesparing is de standaard en zorgt voor extra comfort en lagere lasten. Ook in het MKB en in de industrie wordt energiebesparing over de volle breedte ingezet.
- In stedelijke gebieden wordt de verwarming van huizen en gebouwen verzorgd via warmtenetten met duurzame bronnen. In andere gebieden wordt verwarming d.m.v. gas vervangen door warmtepompen en andere efficiënte elektrische oplossingen, zodat ook op deze manier wordt geprofiteerd van de opwek van schone elektriciteit.
- Huizen en gebouwen worden duurzaam gebouwd, verbouwd en verwarmd. Huizen wekken energie op en kunnen met de eigen lokale opwek ook voor de energie van de elektrische auto en de elektrische verwarming zorgen. Burgers leven zonder verlies van comfort en gemak.
- Personenvervoer wordt elektrisch waardoor een groot deel van de uitstoot van CO₂, fijnstof en stikstof verleden tijd is en geluidsoverlast sterk gereduceerd wordt.
- Innovatie komt uit de markt. De overheid zorgt ervoor dat de markt de ruimte heeft om te concurreren, te innoveren en te investeren door stabiel, betrouwbaar en voorspelbaar (ruimtelijk) beleid. Ieder heeft zijn eigen rol in het systeem en legt zich daar op toe.

Om deze droom te werkelijkheid te laten worden geven wij u dan ook graag 6 punten ter overweging, waarvan wij menen dat deze een plek zouden moeten krijgen in uw verkiezingsprogramma en in een volgend regeerakkoord.

I. CO₂-reductie leidend; versterking EU-ETS resulterend in substantieel hogere CO₂-prijs

Gezien de noodzaak om de klimaatverandering te beperken moeten de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs uitgewerkt worden in verscherpte doelstellingen en beleid. Voor de ETS-sectoren gebeurt dit op Europees niveau, voor de niet-ETS sectoren leidt dit tot een doelstelling van **meer dan 50% broeikasgasreductie in 2030 (t.o.v. 2005) voor niet-ETS sectoren in Nederland**. Reductie van CO₂ is leidend, waarbij nevendoelstellingen voor hernieuwbare energie en energiebesparing ondersteunend kunnen zijn. Nederland zet in op verdere en versnelde **versterking van het EU-ETS, o.a. door de reductiefactor aan te scherpen naar 2,6% per jaar** en door het opkopen van emissierechten, zodat broeikasgasuitstoot een zodanige prijs krijgt dat verduurzaming financieel interessant wordt. Bij een voldoende hoge CO₂-prijs zal gas het overnemen van kolen wat tot grote emissiereductie zal leiden in Nederland.

II. Vervolg op Energieakkoord, duidelijke richting

Het Energieakkoord uit 2013 heeft investeerders in duurzame energie in Nederland duidelijkheid en vertrouwen gegeven dat Nederland een goed land is om te investeren in de verduurzaming van de energievoorziening. In 2023 zal dan 16% van ons energieverbruik uit duurzame bronnen komen. Het ingezette beleid dient voortgezet en geïntensiveerd te worden zodat en totdat dit doel daadwerkelijk gehaald wordt.

Om in 2050 een volledig duurzame energievoorziening te hebben, zal de versnelling ook na 2023 door moeten gaan. Daarom is al in de komende kabinetsperiode, **een vervolg op het Energieakkoord voor de periode tot 2030** gewenst, zodat er voldoende perspectief bestaat op:

- **Heldere nevendoelstellingen voor hernieuwbare energie, energiebesparing, duurzame warmte en elektrisch vervoer.** Oog voor ruimtelijke inpassing is essentieel.
- **Heldere financiële prikkels door een adequate CO₂-beprijzing via EU-ETS én voortzetting SDE+ totdat het EU-ETS zorgt voor een voldoende hoge CO₂-prijs** waardoor duurzame energie concurrerend wordt met conventionele technieken en de schoonste fossiele brandstof wordt ingezet. Stimulering van hernieuwbare energie via SDE+ is een doeltreffend middel gebleken. Tegelijkertijd zal er in Europees verband voor gezorgd moeten worden dat wanneer duurzame energie gesubsidieerd wordt er emissierechten uit het systeem worden gehaald, zodat de CO₂-prijs ook echt omhoog gaat.

III. Potentieel duurzame- en restwarmte realiseren

In Nederland is jaarlijks een groot potentieel aan CO₂-reductie te realiseren door de inzet van duurzame en/of aanwezige restwarmte. Een verdere groei van het gebruik van duurzame- en restwarmte wordt bereikt door rekening te houden met de specifieke karakteristieken van de warmtesector en de diversiteit van warmtenetten:

- **Verdere stapsgewijze verhoging van de energiebelasting op aardgas**, die gericht is op stimulering van stadswarmte, waardoor warmte een reëel alternatief is voor gas vanuit het perspectief van de klant.
- Landelijke criteria ondersteunen de keuze voor de beste warmte-opties op lokaal niveau. Deze keuze wordt uiteindelijk op lokaal niveau met betrokkenheid van de omgeving genomen. Vervolgens kan de benodigde infrastructuur aan de hand van **warmteplannen, die door gemeenten en /of provincies tot stand komen**.
- **De investeringen in grote warmtetransportleidingen worden gesocialiseerd**. Verdere uitrol van warmte-infrastructuur wordt gestimuleerd of gefaciliteerd door de overheid.
- Het marktmodel voor warmte wordt verder ontwikkeld. Warmtebedrijven nemen de regie over de warmteketen op zich om de **levering van warmte naar de klanten zeker te stellen**. Er kunnen allerlei duurzame bronnen worden aangesloten en deze concurrentie tussen producenten zal ook leiden tot een lagere warmteprijs.

IV. Gascentrales nodig voor de transitie

Door de lage CO₂-prijs, lage kolenprijs en een overvloed aan opwekcapaciteit hebben ultramoderne, efficiënte gascentrales in Nederland het moeilijk. Terwijl we gascentrales hard nodig hebben voor de transitie van kolen naar een CO₂-vrije toekomst. Immers, gascentrales stoten de helft uit van een kolencentrales en bieden grotere flexibiliteit. Deze flexibiliteit zal meer en meer nodig zijn naarmate we meer zonne- en windenergie realiseren. Op de middellange termijn zullen op gascentrales innovaties toegepast kunnen worden (superbatterij – power-to-gas, power-to-ammonia, gestookt op biogas etc.) waardoor ze een cruciale rol vervullen in de verdere verduurzaming van onze energievoorziening in Nederland. Versnelde versterking van het EU-ETS kan helpen om efficiënte gascentrales in Nederland te behouden. Nationale maatregelen zoals een CO₂-bodemprijs of emissieperformance-eisen zullen juist averechts werken en gunstig zijn voor minder efficiënte centrales in ons omringende landen.

V. Heldere taakverdeling tussen netbeheerder en energiebedrijf, ruimte voor markt & innovatie

Om de energietransitie te versnellen is innovatie en concurrentie noodzakelijk. Dat kan alleen gebeuren met een duidelijke ordening van de energiemarkt en een gelijk speelveld. Netbeheerders hebben een kerntaak die cruciaal is voor een geslaagde transitie. Deze kerntaak is het betrouwbaar beheren van de netinfrastructuur en deze waar nodig aanpassen voor een duurzamere toekomst (tijdige uitrol slimme meter, digitalisering van verbruiksdata).

Dit stelt vervolgens een breed scala aan marktpartijen, inclusief start-ups, op hun beurt in staat om innovatie en technologische vernieuwingen toe te passen en aan te bieden. Nuon biedt diverse diensten aan: op het vlak van energiebesparing, elektrisch vervoer (laadpalen) en meetdiensten. **Eventuele nevenactiviteiten van netwerkbedrijven zouden een uitzondering moeten blijven**, beperkt in tijd en omvang. **De inzet van inkomsten uit gereguleerde activiteiten van de netbeheerder voor (commerciële) nevenactiviteiten van de netwerkbedrijven zou niet mogelijk moeten zijn** en wettelijk moeten worden tegengegaan. Dit creëert een ongelijk speelveld

voor initiatieven uit de markt en hindert daarmee innovatie die zo noodzakelijk is voor een meer duurzame energievoorziening.

VI. Markt voor elektrisch vervoer verder op gang brengen

De markt voor elektrisch vervoer kan verder op gang worden gebracht door de energiebelasting op elektriciteit voor het laden verder te verlagen, de verkoop van elektrische auto's te stimuleren door aanpassingen van belastingen en bijtellingen en de overheid als 'launching customer' voor wat betreft elektrisch rijden. Dit beleid is nodig om tot een doorbraak in elektrisch vervoer te komen. Op de Nederlandse wegen rijden inmiddels ruim 90.000 (semi-)elektrische auto's. De Rijksoverheid heeft zich ten doel gesteld om in 2025 een miljoen elektrische auto's op de Nederlandse wegen te hebben. Een rol als launching customer zorgt ervoor dat de infrastructuur gerealiseerd wordt om de elektrische auto een aantrekkelijk alternatief te laten zijn.

Uiteraard zijn we graag bereid om deze brief nader toe te lichten. U kunt zich wenden tot [redacted] of ondergetekende.

Met vriendelijke groet,
N.V. Nuon Energy

Tel.: 06-[redacted]

Over Nuon

N.V. Nuon Energy maakt sinds 1 juli 2009 onderdeel uit van het internationale energieconcern Vattenfall. De activiteiten van Vattenfall in Nederland worden uitgevoerd door N.V. Nuon Energy en haar dochterondernemingen. Op de Nederlandse markt opereren we onder de naam Nuon. Wij zijn een energieonderneming, die circa 2 miljoen consumenten, bedrijven en organisaties bedient in Nederland. We produceren en leveren elektriciteit, warmte, koude en gas. Onze klanten bieden we verschillende energie-gerelateerde producten en diensten. Met een netto-omzet van 2.8 miljard euro in 2015, behoren we tot de top drie van de Nederlandse energiebedrijven.

Bij Nuon werken ongeveer 4.400 medewerkers (FTE's). Nuon heeft verschillende locaties in Nederland. Het hoofdkantoor van Nuon staat in Amsterdam. Voor een stabiele en betrouwbare levering van energie maken we gebruik van zowel duurzame energiebronnen als fossiele brandstoffen. Het aandeel duurzame productie willen we vergroten. Daarom investeren we nu vooral in duurzame energiebronnen, zoals wind. Onze energiecentrales, die fossiele brandstoffen gebruiken, zijn efficiënte centrales. Zij bieden ons de flexibiliteit en back-up, die nodig is bij de overgang naar een meer duurzame energiehuishouding in Nederland.

Nuon onderschrijft de noodzaak en urgentie om de energietransitie te versnellen; we zien de kansen en mogelijkheden die groene welvaart met zich meebrengt.

1. De overheid stelt de kaders, de markt voert het uit. Een Klimaatwet kan helpen om een helder en consistent kader te scheppen voor de lange termijn, ondersteund door een efficiënt stimuleringskader, zoals op dit moment de SDE+. Een Energieakkoord 2.0 dient concrete afspraken te bevatten tussen alle betrokken partijen en functioneert als uitvoeringsagenda voor de komende periode. Een voorspelbaar en stabiel investeringsklimaat voor hernieuwbare energie is nodig om te innoveren en kostendalingen te realiseren. Het EU ETS moet hoognodig aangescherpt worden.
2. De belangrijkste technologieën voor duurzame opwek van elektriciteit zijn wind op zee, wind op land, zonne-energie en CO₂-neutrale gassen. Voor warmte zijn dit bio-energie, restwarmte, omgevingswarmte en geothermie. Doorgaan met tenders voor wind op zee ter grootte van max. 700 – 1000 MW is essentieel om voldoende productie te realiseren. Aandacht voor betrokkenheid van de omgeving, bijvoorbeeld via participatie, blijft nodig.
3. Flexibele en schone gascentrales kunnen de leveringszekerheid garanderen op momenten dat er geen of onvoldoende wind of zon voorhanden is. Bij de transitie past een afbouw van al het kolenvermogen. Opslagsystemen zijn nodig om langere periodes zonder wind en zon te overbruggen. Gebruik van in gascentrales van CO₂-neutrale brandstoffen zoals waterstof en ammoniak, geproduceerd met hernieuwbare bronnen, kunnen hier een belangrijke rol spelen. De ontwikkeling hiervan kan versneld worden door ondersteuning van het innovatieproces en subsidie voor de start van de uitrol.
4. Uitrol van grootschalige warmtenetwerken (zoals warmterotonde Zuid Holland) versnelt de transitie van gas naar duurzame warmte. Grote afnemers en stadswarmtenetten kunnen aansluiten op deze grote netwerkverbindingen.
5. Er zijn goede kansen om de mobiliteitssector te verduurzamen met elektrisch vervoer als we koploper blijven met elektrisch rijden.

• Het Energieakkoord uit 2013 heeft investeerders voldoende vertrouwen en duidelijkheid gegeven om te investeren in duurzame energie. Dat **vertrouwen resulteert in kostenreducties en innovaties; dit kan langjarig voortgezet worden door het opstellen van een Energieakkoord 2.0** (tot de periode 2030) waarin afspraken worden gemaakt tussen verschillende partijen over onder andere hernieuwbare energie en de ruimtelijke inpassing daarvan, energiebesparing in de gebouwde omgeving, duurzame warmte en elektrisch rijden. Een **Klimaatwet** is nodig voor duidelijkheid en zekerheid op de langere termijn.

• Totdat het EU-ETS zorgt voor een voldoende hoge CO₂-prijs zal de **SDE+ voortgezet moeten worden** zodat hernieuwbare energie concurrerend wordt met conventionele technieken. Daarnaast stimuleert de SDE+ ook de realisatie van hernieuwbare energie in niet-ETS sectoren. We zijn dan ook verheugd dat continuering van de SDE+ is aangekondigd in de Energieagenda omdat dit

investeringszekerheid biedt. Wij zouden dan ook graag zien dat de SDE+ tot en met in ieder geval 2030 wordt gecontinueerd. Het is waarschijnlijk dat midden jaren '20 de benodigde subsidie sterk afgenomen is en mogelijk voor specifieke technieken zelfs niet meer nodig is. De benodigde duidelijkheid voor meerdere jaren wat betreft de mate van stimulering via de SDE+ kan gecreëerd worden door 1) een **SDE+ budget te bepalen voor meerdere jaren**, of 2) een richtinggevende **aparte nationale doelstelling voor hernieuwbaar in 2030**. Een versnelling in de realisatie van projecten met SDE+-subsidie blijkt nodig om de doelstellingen uit het huidige Energieakkoord tijdig te kunnen halen; wij voorzien een aanzienlijk gat (ca 75 PJ) dat met de uitgifte van nieuwe beschikkingen nog gedicht zou moeten worden om het doel voor 2020 uit het Energieakkoord te behalen.

De energietransitie brengt met zich mee dat er **op nieuwe terreinen sturing en ondersteuning van de overheid nodig is**. Het gaat dan bijvoorbeeld om het **gebruik van CO₂-neutrale brandstoffen in gascentrales voor seizoensopslag, andere toepassingen met Power-to-Gas, Power-to-Heat, grootschalige warmte-infrastructuur, grootschalige opslag in batterijen**. Om deze innovaties breed toepasbaar te maken en vervolgens uit te rollen, is stimulering nodig. De tenderaanpak zoals bij de SDE+ zou opnieuw toegepast kunnen worden, maar wel met een **aparte regeling/ gescheiden budgetten**. Dit om te voorkomen dat 'appels met peren' worden vergeleken.

- De tendersystematiek voor de realisatie van **wind op zee** is wegens de enorme kostenreductie een groot succes gebleken; de huidige systematiek – waarbij de kavels worden aangewezen en voorbereid door de overheid – moet dan ook voortgezet worden. Ook de rol van Tennet als netbeheerder dient te worden gehandhaafd. Het is van belang **om ieder jaar een tender te blijven realiseren, waarbij de tendergrootte max 700-1000 MW** zou moeten zijn om voldoende concurrentie en schaalgrootte te garanderen.

• Het **EU-ETS zal moeten worden aangescherpt**, waarbij NL zou moeten inzetten op onder andere een reductiefactor van minstens 2,6% per jaar vanaf 2021, het permanent verwijderen van het overschot aan ETS emissierechten en het herstellen van vraag en aanbod door de marktstabiliteitsreserve te verhogen naar 24% per jaar vanaf 2019. Ook moet het ETS gecorrigeerd worden voor overlappend beleid (stimulering van hernieuwbare energie en energiebesparing) doordat lidstaten minder rechten veilen of rechten opkopen. Bij voorkeur vindt uitbreiding plaats van het EU-ETS, naar meer sectoren en meer landen. Voor niet-ETS sectoren dient een ambitieuze nationale doelstelling vastgelegd te worden, in lijn met het Parijs-akkoord. Dit zal leiden tot een doelstelling van zeker 50% CO₂ reductie in 2030 (ten opzichte van 2005).

• **Burgers kunnen meedoen met duurzame energieprojecten**. Dit soort participatie kan op allerlei manieren, bijvoorbeeld door crowdfunding, meepraten in het ontwikkelproces of meedoen gedurende het gehele proces. Zo wordt de energietransitie iets van iedereen. Ten aanzien van het betrekken van de omgeving heeft Nuon een ruime ervaring bij wind op land, bijvoorbeeld bij het windpark Wieringermeer. Nuon ontwikkelde samen met Thialf en de ArenA zonne-energie op de stadions; op dit moment heeft Nuon concrete plannen om **zonnepanelen te plaatsen bij windparken op land**. We zoeken hierbij ook nadrukkelijk de samenwerking met landeigenaren en omwonenden.

- Wind op land levert dus niet alleen groene stroom, maar biedt ook ruimte voor zonnepanelen en ook opslagcapaciteit. Het Prinses Alexia Windpark te Zeewolde wordt binnenkort voorzien van 'batterijen' die energie uit de windmolens opslaan. **Met deze primeur geeft Nuon een impuls aan de noodzakelijke opslag van hernieuwbare energie**.

- Indien **elektriciteitsopslagsystemen**, zoals batterijen of bij power-to-ammonia, direct worden gevoed vanuit het openbare net en deze elektriciteit ook weer wordt ingevoed op het net, wordt **tweemaal energiebelasting** geheven over dezelfde elektriciteit. Dit probleem wordt onderkend in de Energieagenda, maar tijdpad en oplossingsrichting worden nog niet genoemd. Dit punt kan ondervangen worden in het Belastingplan 2018.
- We zien in de bestaande gebouwde omgeving veel potentieel om energiebesparing te realiseren. Momenteel wordt een **energiebesparingsconvenant** uitgewerkt. Met beperkte middelen zal 10 PJ aan energiebesparing worden gerealiseerd doordat de markt onder andere energiebesparingsdiensten en -producten aanbiedt.
- De **salderingsregeling** heeft geleid tot een grotere bewustwording bij consumenten ten aanzien van hun energiehuishouding. Op termijn zal de regeling realistischer, dat wil zeggen meer marktconform, vorm gegeven dienen te zodat het elektriciteitssysteem efficiënt wordt benut en niet te grote pieken moet opvangen.
- Vervoer neemt bijna een kwart van het finale energiegebruik voor haar rekening. Ten aanzien van **elektrisch rijden is Nederland koploper in Europa, een positie die we vast moeten houden**. Onlangs werd bekend dat Nuon en Heijmans subsidieeloos laadpalen zullen plaatsen in Brabant en Limburg, wat er op wijst dat de betaalbaarheid steeds beter wordt. Flankerend beleid (bijv. level playing field voor BTW-af trek voor lease rijders vs 'fossiele rijders', harmonisering van tenderprocedures voor laadpalen en langjarige concessies) kunnen de laadpalenmarkt verder vooruit helpen.
- **Energiebesparing, exploitatie van laadpalen en energieopslag moeten** – zoals ook verwoord in de wet **Voortgang Energietransitie – overgelaten worden aan de markt**. Innovatie, keuze vrijheid door marktwerking zullen immers ten goede komen aan de consument. Dit onderkent ook de Europese Commissie in het Winterpakket voor wat betreft exploitatie van laadpalen; een netwerkbedrijf moet slechts marktfacilitator zijn.
- In een verantwoorde transformatie van fossiel naar duurzaam hoort voor Nuon onder meer de **afbouw van kolenvermogen in Nederland** en het optimaal benutten van gascentrales, die een veel lagere CO₂ uitstoot hebben. Het kabinet heeft de besluitvorming over de toekomst van kolencentrales voor zich uit geschoven. Als de overheid naar aanleiding van de coalitieonderhandelingen of bij de NEV 2017 opnieuw in gesprek wil gaan over sluiting van Hemweg 8, dan staan we daar voor open. Sluiting was en is voor ons bespreekbaar mits er sprake is van een faire compensatie die erin voorziet dat onze 200 mensen goed terecht komen en wij de centrale op een nette en zorgvuldige manier kunnen ontmantelen. Wij blijven ons graag constructief opstellen en bezien wat de diverse ontwikkelingen voor ons betekenen.
- Met een steeds groter aandeel hernieuwbare energie zal de **vraag naar flexibiliteit en opslag toenemen. Onze gascentrales kunnen deze taak nu al goed vervullen**. Via de gascentrales streeft Nuon naar een toekomst waarin elektriciteit CO₂-vrij wordt opgewekt door middel van **CO₂-neutrale brandstoffen**, zoals waterstof en ammoniak. Met deze doelstelling voor ogen ontwikkelen wij bijvoorbeeld onze Magnum-gascentrale verder tot een centrale op CO₂-neutrale brandstoffen ('superbatterij') zonder CO₂-uitstoot.
- Het gasnetwerk is in de jaren '60 pijlsnel uitgerold. Deze kans ligt er nu ook, maar dan voor stedelijke gebieden op warmtegebied. **Grootschalige warmte-infrastructuur** – zoals de

warmterotonde Zuid-Holland - is nodig om belangrijke warmtebronnen en warmtevraag te koppelen. Op deze 'backbone' kunnen vervolgens grote afnemers, distributienetten, warmtebedrijven en aanbieders van warmte aangetakt worden. Zo **versnellen we de transitie van gas naar duurzame warmte**. In gebieden waar het niet aantrekkelijk is om een warmtenet te ontwikkelen, zal de overgang naar andere duurzame technologieën gemaakt moeten worden. In veel gevallen zal elektrisch verwarmen de oplossing is. In sommige gevallen is het ook mogelijk om gebruik te maken van alternatieve gassen zoals groen gas.

- **Verhoging van de energiebelasting op aardgas** is eerder ingezet als instrument om gasloze opties aantrekkelijker te maken. In lijn met hetgeen hierover is gesteld in de Energieagenda, is Nuon van mening dat indien en voor zover een verdere verschuiving plaatsvindt, deze in **meerdere kleine stappen, budgetneutraal voor consumenten** en op basis van CO₂-uitstoot zou moeten worden uitgevoerd. De burger moet geholpen worden in het nemen bij de transitie 'van gas af'; daarom is een transitiefonds nodig.

Van: [redacted]@nwea.nl>
Verzonden: woensdag 19 april 2017 13:51
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@ponderaconsult.com'; [redacted];
[redacted]
Onderwerp: NWEA delegatie voor morgen

Hallo [redacted]

Voor de zekerheid geef ik nog even door met welke NWEA leden we morgen om 13.00 uur aanwezig gaan zijn, dat zijn in iedere geval:

[redacted] (Pondera, bestuurslid NWEA)
[redacted] (Rabobank)
[redacted] (Pawex, bestuurslid NWEA)
[redacted] (Nuon)
[redacted] (Eneco, plv vz subcommissie Financiën)
[redacted] (E-Connection, voorzitter NWEA commissie Wind op Land)

En ikzelf

Ik hoor nog of [redacted] (Enercon) ook aan kan schuiven. Is het handig om haar toch aan te melden voor het geval ze het redt?

En [redacted] vanuit Ecofys. Hij geeft een korte presentatie om de discussie te starten.

Tot morgen!

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)

[redacted]@nwea.nl

06 [redacted]

www.nwea.nl

Van: [redacted]@eneco.com>
Verzonden: vrijdag 19 mei 2017 13:32
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: onderbouwing verschuiving indieningsvenster SDE
Bijlagen: Memo verschuiving openstelling SDE-venster 2017-definitief.docx

Hallo [redacted]

Zoals eerder besproken stuur ik je hierbij een onderbouwing van ons verzoek om het najaars-indieningsvenster (openstelling en sluiting) van de SDE op te schuiven naar een zo laat mogelijk moment dit jaar.

Kunnen we er ergens in de loop van de volgende week nog even contact over hebben?

Groet,

Hartelijke groet,

Corporate Affairs | welcome in the new world

[redacted]@eneco.com

EnecoGroep

Postbus 8208, 3009 AE Rotterdam

Bezoekadres: Marten Meesweg 5, Rotterdam

.....
Dit e-mailbericht is bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijk zijn.
Gebruik door anderen dan de geadresseerde(n) is verboden. Als dit bericht niet voor u bestemd is, wordt u vriendelijk verzocht dit aan de afzender te melden en het bericht te vernietigen. N.V. Eneco Beheer staat geregistreerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24246970.

Toelichting projecten Eneco onderhevig aan SDE-risico tgv vergunningprocedure

De SDE-regeling kent per jaar twee indieningsvensters. In 2016 sloot het tweede venster op 29 september.

Zoals bekend wordt de snelheid van realisatie van windenergie op land, zoals voorzien in het Rijk/IPO Akkoord en het Energie Akkoord voor een belangrijk deel bepaald door de doorlooptijd van vergunningprocedures. Deze procedures hebben invloed op het kunnen indienen van de SDE-aanvragen. Daarnaast speelt voor 'warmte uit biomassa-installaties' de discussie over een geschikt energiebelastingtarief. Voor beide technieken geldt dat duidelijkheid en besluitvorming dusdanig laat in 2017 wordt verwacht, dat tijdige indiening van de betrokken SDE-aanvragen in gevaar komt.

Wij begrijpen dat medio juni het Ministerie van Economische Zaken duidelijkheid wil hebben over de openstellings- en sluitingsdata van het tweede indieningsvenster voor 2017 en deze vervolgens ook zo spoedig mogelijk wil publiceren.

Hierna volgt een onderbouwing van het belang van opschuiving van de openstelling en sluiting van het tweede SDE-indieningsvenster tot een zo laat mogelijk moment in 2017.

Wind op land-projecten

Voor een aantal [redacted] dreigt het moment van afgeven van de herroepelijke vergunning zodanig laat plaats te vinden, dat tijdige indiening van de betrokken SDE-aanvragen gevaar loopt. De projecten zijn nu in de verschillende provincies zodanig ingepland, dat vergunningverlening sowieso eerst in de loop van september wordt verwacht.

Dit betekent aldus dat [redacted] dit jaar niet kan worden meegenomen in de doelstellingen, hetgeen als onwenselijk beschouwd dient te worden. Dit niet alleen vanwege het bedrijfsmatige belang voor de betrokken ondernemingen, maar ook in het belang van het borgen van de bijdrage van deze projecten aan het aandeel van windenergie op land, zoals voorzien in het Rijk/IPO-akkoord en het Energie Akkoord. Eerder heeft RVO in een onderzoek vastgesteld dat de voortgang van de realisatie van de doelstelling van 6000MW onder druk staat. Dit perspectief is mede bevestigd door de RVO Monitor Wind op Land (3^e editie, maart 2016).

Onderstaande projecten lopen momenteel in de procedure om dit jaar nog SDE te gaan aanvragen. Al deze projecten ervaren tijdsdruk (veroorzaakt door late planning van formele bekrachtiging van ingediende aanvragen) en zouden geholpen zijn met een verschuiving van de openstelling van de SDE tot op zijn vroegst 1 oktober 2017, met als sluitingsdatum 31 oktober 2017.

Gelet op de tweede prestatie afspraak van het Rijk/IPO Akkoord (namelijk de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Rijk en provincies om zorg te dragen voor o.a. tijdige vergunningprocedures), verzoekt Eneco (mede namens haar partners in genoemde projecten) het Ministerie van Economische zaken voornoemde verschuiving mogelijk te maken.

Projectnaam	Provincie	Potentie	Partijen
[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]

Totaal			

Indien sprake is van een productie-installatie voor stadsverwarming waarbij grotendeels (>50%) gebruik wordt gemaakt van de restwarmte van een elektriciteitsopwekking, dan geldt het degressieve schijventarief in de energiebelasting voor het aardgas verbruikt in de hulpketels; oftewel er geldt niet het blokverwarmingstarief. De Belastingdienst hanteert de interpretatie dat bij warmte uit biomassa installaties die niet tevens elektriciteit opwekken het niet gaat om restwarmte, waardoor het degressieve schijventarief niet geldt. Dit impliceert dat bij verduurzaming, waarbij geen sprake is van restwarmte, het aardgas verbruikt in de hulpketels tegen het hoger energiebelastingstarief (blokverwarmingstarief) afgerekend wordt. Gevolg is dat verduurzaming van stadsverwarming leidt tot een hogere belastingdruk. Dit heeft grote negatieve impact op de business case. Inmiddels is duidelijk dat de interactie tussen de verduurzamingsopties en de energiebelasting dusdanig case specifiek is, dat de problematiek moeilijk tot niet te ondervangen is een generieke regeling als de SDE+.

Momenteel lijkt het erop dat het Ministerie van Financiën met een oplossing komt waarmee verdere verduurzaming van stadsverwarming mogelijk wordt. Eerste voorstel wordt eind mei verwacht, waarna een aantal commentaarronden volgen. De wijzigingen in het Belastingplan zullen pas op Prinsjesdag zichtbaar worden. Dit betekent dat de financiële haalbaarheid van projecten waarbij dit issue speelt, () pas op dat moment inzichtelijk wordt om op basis daarvan de SDE+ aan te kunnen vragen. Ook dit pleit om de SDE-najaarsronde zo laat mogelijk open te stellen om bijvoorbeeld het voorgenoemde uitbreidingsproject mee te kunnen laten gaan in de 2017-ronde.

Onderwerp: Overleg toekomst SDE+
Locatie: Min, EZ. - overlegkamer 3e D-passage (10p)

Begin: ma 26-6-2017 15:00
Einde: ma 26-6-2017 17:00
Tijd weergegeven als: Voorlopig

Terugkeerpatroon: (geen)

Vergaderingsstatus: Nog niet gereageerd

Organisator:

Verplichte deelnemers:

[redacted]
[redacted]@energie-nederland.nl'; [redacted]@nvde.nl';
[redacted]@eneco.com'; [redacted]minienm.nl'; [redacted]@ecn.nl'; [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Van: [redacted]@nvde.nl>
Verzonden: dinsdag 11 april 2017 11:10
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@nbkl.nl; [redacted]@nuon.com; [redacted]
Onderwerp: RE: datumopties voor overleg SDE staffel voor Biomassaketels vanaf 5 MW

Hallo [redacted]

Ik heb net [redacted] gesproken en zij neemt graag deel aan dit overleg, ze kan ook mijn rol vanuit onze NVDE werkgroep SHO voor me waarnemen in dit overleg. Ik vind het een hele goede oplossing. Ik heb haar de uitnodiging doorgestuurd!

Met vriendelijke groet,

06 [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl
Verzonden: maandag 10 april 2017 16:11
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@nbkl.nl; [redacted]@nuon.com; [redacted]
Onderwerp: RE: datumopties voor overleg SDE staffel voor Biomassaketels vanaf 5 MW

Allen,

Ik zou dan woensdag 19 april van 11:00 – 13:00 willen voorstellen. (vrijdag is mijn vrije dag). Met als locatie EZ (Den Haag).

Dan ga ik proberen een zaaltje en lunch te reserveren.

Het lijkt me prima om voor deze sessie onderstaande, nieuw voorgestelde categorie als uitgangspunt te nemen. Maar dan vooral om een goede manier te vinden om te kunnen differentiëren naar vollasturen binnen de SDE+ met beperking van ongewenste neveneffecten.

Groeten,

Van: [redacted]@nvde.nl
Verzonden: vrijdag 7 april 2017 16:22
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@nbkl.nl; [redacted]@nuon.com; [redacted]
Onderwerp: datumopties voor overleg SDE staffel voor Biomassaketels vanaf 5 MW

Beste [redacted]

Zoals gisteren afgesproken zou ik je wat datumopties voor de komende twee weken doorgeven voor een extra overleg over oplossingsrichtingen voor iig biomassa ketels > 5MW (categorie 8 jr en categorie 12 jr).

De datumopties die ik van [redacted] (en via hem voor [redacted] heb gekregen zijn:

Vrijdagochtend 14 april tot 12.00 uur

Woensdag 19 april tussen 11.00 en 14.30 uur

Vrijdag 21 april, hele dag

Mochten deze niet kunnen, dan kunnen we kijken of op andere momenten ruimte gemaakt kan worden.

Ik hoor het graag.

@ [redacted] en [redacted] zijn jullie ook beschikbaar op deze momenten?

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted] PhD

06-[redacted]
Arthur van Schendelstraat 550
3511MH Utrecht
www.NVDE.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@eneco.com>
Verzonden: vrijdag 9 juni 2017 14:01
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: indieningsvenster SDE

Ha [redacted] dank voor je snelle en duidelijke antwoord.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]@minez.nl
Verzonden: vrijdag 9 juni 2017 13:58
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: indieningsvenster SDE

 Hallo [redacted]

We zijn het verschuiven van de SDE-openstelling aan het overwegen, waarbij natuurlijk het oprekken van de einddatum onzinnig is als die niet gepaard gaat met het verschuiven van de begindatum. We denken daarbij aan een begindatum voor eerste fase tussen 19sept en begin okt, met vanaf die datum het gebruikelijke wekelijkse ritme van 9/11/13cent.

Wordt vervolgd, ik hoop nog voor eind van deze maand duidelijkheid (via een brief aan Tweede Kamer) te kunnen geven, jullie input is iig gehoord!

Grt!

Van: [redacted]@eneco.com
Verzonden: vrijdag 9 juni 2017 13:46
Aan: [redacted]
Onderwerp: indieningsvenster SDE

 Ha [redacted]

Ik hoorde van mijn collega [redacted] dat jullie werken aan het opschuiven van het SDE-indieningsvenster naar 31 oktober. Klopt het dat – zoals we dat ook bespraken – de openstelling dan naar 1 oktober gaat?

Groet,

[redacted]

Hartelijke groet,

[redacted]
[redacted]

Eneco Groep

Postbus 8208, 3009 AE Rotterdam

Bezoekadres: Marten Meesweg 5, Rotterdam

.....
Dit e-mailbericht is bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijk zijn.
Gebruik door anderen dan de geadresseerde(n) is verboden. Als dit bericht niet voor u
bestemd is, wordt u vriendelijk verzocht dit aan de afzender te melden en het bericht te
vernietigen. N.V. Eneco Beheer staat geregistreerd bij de Kamer van Koophandel onder
nummer 24246970.

 Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 12 april 2017 20:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
 [redacted] deltawind.nl; [redacted]
Onderwerp: Re: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ

Ha [redacted] dit wordt ingepland door secretariaat, volgt morgen in agenda

> Op 12 apr. 2017 om 20:41 heeft [redacted]@nwea.nl> het volgende geschreven:

>
 > Allen,
 > Ik zou donderdag 20 april om 13.00 uur dan toch door willen laten gaan. [redacted] en [redacted] zijn helaas verhinderd, maar [redacted] kan als plaatsvervanger van [redacted] en mogelijk kunnen [redacted] en [redacted] ook een plaatsvervanger sturen?

> Mvg, [redacted]

> Verstuurd vanaf mijn iPhone

>> Op 12 apr. 2017 om 11:41 heeft [redacted] <[redacted]@ponderaconsult.com> het volgende geschreven:

>>
 >> Ja, dat lukt mij.

>> [redacted] | Pondera Consult
 >> Email: [redacted]@ponderaconsult.com | Mobiel: +31 6 [redacted]

>> -----Oorspronkelijk bericht-----

>> Van: [redacted] [mailto:[redacted]@nwea.nl]

>> Verzonden: woensdag 12 april 2017 10:09

>> Aan: [redacted]@minez.nl>

>> CC: [redacted]@eneco.com>; [redacted]@ecofys.com>; [redacted]@ecofys.com>; [redacted]@ponderaconsult.com>; [redacted]@minez.nl>; [redacted]@rabobank.com>; [redacted]@deltawind.nl'>
 <[redacted]@deltawind.nl> 'I [redacted] <[redacted]@e-connection.nl>

>> Onderwerp: RE: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ

>> Hallo [redacted]

>> Ik kan ook op donderdag 20 april om 13.00 uur in Den Haag.

>> @ [redacted]: kunnen jullie ook op 20 april 13.00 in Den Haag?

>> Met vriendelijke groet,

>> 06 [redacted]
 >> www.nwea.nl

>> -----Oorspronkelijk bericht-----

>> Van: [redacted]@minez.nl]

>> Verzonden: woensdag 12 april 2017 9:40

>> Aan: [redacted]@nwea.nl>

>> CC: [redacted]@eneco.com>; [redacted]@ecofys.com>; [redacted]@cofys.com>; [redacted]@ponderaconsult.com' <[redacted]@ponderaconsult.com>; [redacted]@minez.nl>

>> Onderwerp: RE: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ

>>

>> Beste allen,

>>

>> We hebben geprobeerd een geschikte datum voor presentatie te vinden, maar dat is nog niet zo makkelijk.

>> Vrijdag21 staan veel andere overleggen.

>>

>> Beste optie lijkt nu do20apr vanaf 13u (EZ Den Haag). Is dat nog OK?

>> Anders stel ik voor het de weken daarna (evt na vakantie karen?) te doen.

>>

>> Grt [redacted]

>>

>> -----Oorspronkelijk bericht-----

>> Van: [redacted]@nwea.nl]

>> Verzonden: maandag 10 april 2017 14:25

>> Aan: [redacted]

>> CC: [redacted]@ponderaconsult.com'; [redacted]

>> Onderwerp: RE: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ

>>

>> Dat is prima. Vanuit NWEA is een lichte voorkeur voor de ochtend.

>>

>> Met vriendelijke groet,

>> [redacted]

>>

>> 06 [redacted]

>> www.nwea.nl

>>

>>

>> -----Oorspronkelijk bericht-----

>> Van: [redacted]@minez.nl]

>> Verzonden: maandag 10 april 2017 14:12

>> Aan: [redacted]@nwea.nl>

>> CC: [redacted]@eneco.com>; [redacted]@ecofys.com>; [redacted]@Ecofys.com>; [redacted]@minez.nl>

>> Onderwerp: Re: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ

>>

>> Ik zou er graag wat mensen bijhalen vanuit EZ, omdat ik het een zeer interessant stuk vind dat meerdere beleidsterreinen kan raken (wind op land uitrol, energie-agenda, transitiepad kracht en licht,...). Als het voor jullie ok is, sluiten dus aantal (ik denk stuk of 3-5) collega's aan.

>>

>> Wat dat betreft dus voorkeur voor Den Haag, omdat het anders bijna ondoenlijk plannen wordt. Welke tijden zijn voor jullie het beste? Dan proberen we op basis daarvan te plannen.

>>

>> Grt

>>

>> Verstuurd vanaf mijn iPad

>>

>> Op 10 apr. 2017 om 14:03 heeft [redacted]@nwea.nl<[redacted]@nwea.nl> het volgende geschreven:

>>

>> Beste [redacted]

>>

>> Oh, bizar dat ik augustus tikte..

>> Dan wordt het vrijdag 21 april, omdat ik de twee weken erna op vakantie ben..

>>

>> [redacted] heeft al aangegeven dat hij dan in de gelegenheid is. Ik moet binnen onze subcommissie Financiën nog even kijken wie er meegaan.

>>

>> Wil je het in Den Haag houden of bij ons in Utrecht, en maakt het je nog uit of we het 's morgens of 's middags doen?

>>

>> Met vriendelijke groet,

>> [redacted]

>>
>> 06 [redacted]
>> www.nwea.nl<http://www.nwea.nl/>
>>
>>
>> Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minez.nl]
>> Verzonden: maandag 10 april 2017 9:08
>> Aan: [redacted]@nwea.nl<mailto:[redacted]@nwea.nl>>
>> CC: [redacted]@eneco.com<mailto:[redacted]@eneco.com>>; [redacted]
[redacted]@ecofys.com<mailto:[redacted]@ecofys.com>>; [redacted]
[redacted]@ecofys.com<mailto:[redacted]@ecofys.com>>
>> Onderwerp: RE: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ
>>
>> Beste [redacted]
>>
>> Dank! Ik ga het rapport lezen.
>>
>> Ik ga er van uit dat je met augustus april bedoelt (al deed het zonnetje van gisteren inderdaad aan augustus denken!) Van de genoemde data kan ik zelf helaas alleen vrijdag 21 april. Alternatieven zijn ma24apr middag of wo26apr. Ik zou afhankelijk van inhoud ook graag nog 1-2 collega's meenemen uit de financiële of wind op land hoek.
>>
>> Grt, [redacted]
>>
>>
>>
>> Van: [redacted] [mailto:[redacted]@nwea.nl]
>> Verzonden: vrijdag 7 april 2017 19:04
>> Aan: [redacted]
>> CC: ' [redacted]
>> Onderwerp: LCoE analyse Wind op Land en datumopties voor overleg over tendering en lessen voor WoL uit WoZ
>>
>> Beste [redacted]
>>
>> Bijgevoegd is het beloofde rapport van Ecofys met de LCoE analyse voor wind op land. Voor de bespreking hiervan zullen in ieder geval [redacted] en ik aanwezig zijn en zijn [redacted] en [redacted] van Ecofys bereidt om een presentatie van hun onderzoek te geven als start van het overleg.
>>
>> Gisteren hadden we afgesproken om dit overleg binnen twee weken te laten plaatshebben. Hopelijk lukt dat. Datumopties hiervoor zijn wat mij betreft (zit wat overlap in met de datumopties voor het biomassa staffel overleg):
>>
>> Donderdag 13 augustus tot 14.00
>> Vrijdag 14 augustus 's ochtends of 's middags Donderdag 20 augustus tot 14.00 uur Vrijdag 21 augustus, 's ochtends of 's middags
>>
>> Als daar geen mogelijkheid tussen zit, dan kan ook maandag 17 augustus tot 14.00 (maar liever niet)
>>
>> [redacted] en [redacted] ik hoor ook graag of/wanneer jullie kunnen.
>>
>> Met vriendelijke groet,
>> [redacted]
>>
>> [redacted]
>> Branchespecialist Wind op Land
>> Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) [redacted]@nwea.nl<mailto:[redacted]@nwea.nl>
>> 06 [redacted]
>> www.nwea.nl<http://www.nwea.nl/>
>>
>>
>> Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
>> De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
>>

>> This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

>> The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

>> Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

>> De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

>> This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

>> The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

>> Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

>> De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

>> This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

>> The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

>>

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 17 mei 2017 10:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Memo GvO mei 17 (borssele, gvo waarde)

Beste [redacted] en [redacted]

Ik zou graag bij het overleg aanschuiven. De vraag van Blauwwind is overigens typisch een vraag die voortvloeit uit een project dat niet via de balans is gefinancierd. Bij projectfinanciering wordt [redacted] door de banken ingelegd en dat moet vrijwel risicoloos zijn, zodat het tegen een zeer laag rentepercentage kan worden geleend. De banken huren dan een heel leger juristen in om alle financiële risico's te benoemen en vervolgens moet worden onderzocht hoe deze zoveel mogelijk kunnen worden gemitigeerd.

Echter de vraag van Blauwwind is niet helemaal de juiste. Ze vragen aan EZ om een garantie dat de waarde van de GvO's niet op het correctiebedrag in mindering wordt gebracht. Het Besluit SDE vereist juist dat de waarde van de GvO's in mindering moet worden gebracht op het correctiebedrag (Artikel 14 lid 1b). Echter de waarde van de GvO's wordt ieder jaar op nul euro vastgesteld.

Tijdens de voorlichtingsbijeenkomst voor Borssele III en IV is aangegeven dat de komende jaren de waarde van de GvO's met een bedrag van 0 euro in mindering zullen worden gebracht op het correctiebedrag. Pas als er aan de volgende twee voorwaarden wordt voldaan zal dit mogelijk kunnen wijzigen:

1. Er moet een transparante markt zijn voor GvO's zodat duidelijk is wat de exacte waarde van GvO's in een bepaald jaar zijn geweest.
2. De waarde moet significant zijn. (verder niet aangegeven bij welk bedrag dit zou zijn)

Nu kan ik mij goed voorstellen dat als er een Europese verplichting komt waarbij de overheden zelf de GvO's moeten gaan veilen, er ook vrij snel een transparante markt zal zijn.

Groeten [redacted]

.....
 Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
 Hanzelaan 310 | 8017 JK | Zwolle
 Postbus 10073 | 8000 GB | Zwolle

T 088 [redacted]

[redacted]@rvo.nl
www.rvo.nl

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 16 mei 2017 17:31
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Memo GvO mei 17 (borssele, gvo waarde)

Hi all,
 Wie wil graag bij gesprek zijn hierover? Dan kan ik op basis daarvan wat plannen. Moet stuk nog gaan lezen, maar gaat over waardering (correctiebedrag) GVO's bij windpark borssele.

Grt!

Van: [redacted]@eneco.com]
Verzonden: vrijdag 12 mei 2017 8:29

Aan: [redacted]
Onderwerp: Memo GvO mei 17

Beste [redacted]

Hierbij het memo over [redacted]. Dit duurde even ivm vakanties etc.

De projectleider [redacted] [redacted] [redacted], en ik willen dit graag verder met je bespreken. Stuur jij een voorstel met en paar beschikbare momenten?

Gr.

[redacted]

Van: [redacted]@nwea.nl>
Verzonden: donderdag 28 december 2017 12:40
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: overleg in februari met NWEA en netbeheerders?

Beste [redacted] en [redacted]

In aanvulling op de mail van [redacted] (en omdat ze de maand januari er niet is), ik probeer in de eerste week van februari met [redacted] en ACM een gesprek te hebben over de bredere problematiek van aansluitingen van duurzame energie op het net. Uiteraard zijn jullie daarbij van harte welkom. Laat me weten als je ook een uitnodiging wilt via mij of dat je het met [redacted] intern verder afstemt.

Groet,
[redacted]

Branchespecialist Wind op Zee

06 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 22 december 2017 15:32
Aan: '[redacted]@minez.nl'
CC: [redacted]
Onderwerp: overleg in februari met NWEA en netbeheerders?

Ha [redacted] en [redacted]

Het door ons beloofde overleg met netbeheerders -als onderdeel van de kostprijsreductie wind op land- heeft wat langer geduurd dan ik vooraf had ingeschat, maar lijkt echter wel naar een zeer constructieve oplossing te gaan. Het 'ei' van het gezamenlijk overleg tussen NWEA en de NVDE werkgroep infrastructuur met de netbeheerders is bijna gelegd. Half januari is de laatste gezamenlijke bijeenkomst hierover. Dit 'ei' willen we ook graag gezamenlijk met jullie bespreken. Ik zou daar graag alvast een datum met jullie voor willen prikken voor ergens in de eerste twee weken van februari. Hebben jullie daar voorkeursdata voor?

Overigens zal mijn collega [redacted] (in zijn functie als secretaris van bovengenoemde NVDE werkgroep Netinfrastructuur) dezelfde vraag gaan stellen aan jullie collega [redacted] en aan de ACM

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]
Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)

[redacted]@nwea.nl

06 [redacted]

www.nwea.nl

Van: [redacted]@nvde.nl>
Verzonden: dinsdag 14 maart 2017 13:07
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@eneco.com; [redacted]@nuon.com; [redacted]
 [redacted]@nbkl.nl'
Onderwerp: RE: overleg met [redacted] over Energie opslag en dubbele belasting?

Dank, [redacted]

[redacted] belde net al op met de mededeling dat minfin al druk bezig is met nieuw beleid hierover, dat er in mei een stakeholdersbijeenkomst over hun plannen komt (ook over salderen) en dat er in juni een definitief stuk ligt. Hij gaf aan dat er daarom weinig meerwaarde zit in nu nog eerst een gesprek tussen NVDE en EZ over dit onderwerp. Hij zal onze mail doorsturen naar [redacted] (als ik het goed heb gehoord) van minfin en meenemen als de stakeholdersbijeenkomst wordt voorbereid en ik houdt vinger aan de pols als ik er half april nog niets over heb vernomen.

Met vriendelijke groet,

06 [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl
Verzonden: dinsdag 14 maart 2017 12:02
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@eneco.com; [redacted]@nuon.com
Onderwerp: RE: overleg met [redacted] over Energie opslag en dubbele belasting?

Beste [redacted]

Dank, heel interessant onderwerp dat naast de energiebelasting ook een directe link heeft met het transitiepad 'kracht en licht'.

Ik zal de notitie doorsturen aan de trekker van kracht en licht ([redacted]), [redacted] (energiebelasting) en [redacted] (flexibiliteit) en we komen er dan graag op terug (ik kijk even wie beste lead hierin kan nemen).

Grt!

Van: [redacted]@nvde.nl
Verzonden: dinsdag 14 maart 2017 11:16
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@eneco.com; [redacted]@nuon.com
Onderwerp: overleg met [redacted] over Energie opslag en dubbele belasting?

Hallo [redacted]

In ons overleg van 18 januari j.l., had je aangegeven dat Jan Hendriks de aangewezen persoon bij EZ is om het met ons over Energie opslag, opties, issues en het specifieke probleem van dubbele belasting bij Energie opslag (zie bijlage voor de uiteenzetting van dit specifieke probleem) te spreken en dat het contact via jou moest/kon plaatshebben.

[redacted] en ik zouden namelijk graag binnenkort met [redacted] en mogelijk ook met zijn collega [redacted] over dit onderwerp van gedachten wisselen.
Kun jij contact met [redacted] leggen voor ons, of zijn e-mail adres doorgeven zodat ik het zelf kan doen?

Alvast hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
06 [redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@nuon.com
Verzonden: vrijdag 20 januari 2017 9:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: SDE en NUon

Hi [redacted]
 [redacted] is de collega die ik mee zou willen nemen.

Tot de 31^e!

Groet [redacted]

From: [redacted]@minez.nl]

Sent: Friday, January 20, 2017 9:44 AM

To: [redacted]

Subject: RE: SDE en NUon

Beste [redacted]

Dank voor je email en goed voorstel. Ook goed moment om jullie ideeën te horen over vormgeving SDE de komende tijd.

Dinsdag 31jan 10-11u zou nog lukken. Wat is de naam van je collega? Dan zorgen we ervoor dat jullie aangemeld zijn. Parkeerplek op deze korte termijn is waarsch onmogelijk, maar er is in de buurt straatparkeren mogelijk of parkeergarage babylon.

Grt [redacted]

[redacted]@nuon.com [mailto:[redacted]@nuon.com]

Verzonden: donderdag 19 januari 2017 21:29

Aan: [redacted]

Onderwerp: SDE en NUon

Beste [redacted]

Wat in het vat zit verzuurt niet. Graag kom ik met een collega binnenkort een keer langs om te spreken over de stimulering van duurzame energie tot nu toe en de toekomst daarvan.

Zie je gelegenheid op 30 januari voor tot uiterlijk 14 uur, 31 januari tot uiterlijk 11 uur of 1 februari?

Ik hoor graag van je!

Hartelijke groet,

Nuon, Part of Vattenfall

Bezoekadres: Hoekenrode 8, 1102 BR Amsterdam

Afleveradres: Foppingadreef 12, 1102 BS Amsterdam

PAC 1AA1400

Telefoon: +[redacted]

<http://www.nuon.com>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@nuon.com>
Verzonden: dinsdag 12 december 2017 22:39
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Werkbezoek Diemen centrale

Hoi [redacted]

Dan wil ik voorstellen om uit te gaan van starten om 12 uur met lunch/inleidende presentaties en om uiterlijk om 16 uur af te ronden. Dan kan de reservering eruit:-)

Vanuit Nuon denken wij aan de volgende onderdelen, met uiteraard ruimte voor vragen en discussie binnen ieder onderdeel:

1. Introductie Nuon/Vattenfall (ambities, duu [redacted] projecten/activiteiten NL/S/D/DK/UK) 2. Stadswarmte binnen de energietransitie (stadswarmte in NL, groeiambities, belang en visie, warmtenet Amsterdam/Almere) 3. Introductie Diemen centrale (warmtekrachtcentrales, warmtebuffer, uitleg dispatch) 4. Rondleiding Diemen centrale 5. Vergroening warmtenet Amsterdam/Almere (zoneiland, biomassa (pellets/olie), geothermie, e-boiler, datacenters)

Aanvullingen en suggesties zijn uiteraard welkom. Zullen we een telefonische afspraak hiervoor inplannen?

Groeten,
[redacted]

-----Original Message-----

From: [redacted]@minez.nl]
Sent: Tuesday, December 12, 2017 2:32 PM
To: [redacted]@nuon.com>
CC: [redacted]@minez.nl>; [redacted]
[redacted]@nuon.com>
Subject: RE: Werkbezoek Diemen centrale

Ha [redacted]

Excuus voor de late reactie.

Vrijdag 19 januari lijkt me uitstekend. Gezien reistijd voor collega's zou ik dan niet te vroeg beginnen, en dan ligt start met een lunch (of daarvoor maar na de ochtendspits) voor de hand.

Met jouw OK stuur ik alvast een reservering rond, dan kunnen we volgende week of begin januari nog wel overleggen over precieze inhoud, maar jouw eerste mail geeft al heel veel aanleiding voor goede gesprekken.

Grt!

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [redacted]@nuon.com]
Verzonden: dinsdag 5 december 2017 20:02
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Werkbezoek Diemen centrale

Hoi [redacted]

We hadden afgesproken dat ik intern zou afstemmen voor een datum in januari voor jullie werkbezoek aan de Diemen centrale.

Om praktische redenen komen we uit op vrijdag 19 januari. Zowel de ochtend als de middag is wat ons betreft mogelijk (beide incl. lunch). Graag hoor ik of deze datum voor jullie mogelijk is en of de ochtend dan wel de middag jullie voorkeur heeft.

Mocht deze datum niet mogelijk zijn, dan hoor ik het ook graag spoedig en zal ik andere collega's benaderen voor de rondleiding/toelichting en een nieuw datumvoorstel doen.

Groeten,

-----Original Message-----

From: [redacted]@minez.nl]
Sent: Wednesday, November 22, 2017 9:10 AM
To: [redacted]@nuon.com>
Cc: [redacted]@minez.nl>; [redacted]@nuon.com>; [redacted]@nuon.com>
Subject: Re: Werkbezoek Diemen centrale

Beste [redacted]

Dank voor het aanbod!

Dit lijkt me een zeer interessant maar zo mogelijk nog relevanter werkbezoek. Past heel goed bij de afwegingen die het Regeerakkoord vraagt op weg naar CO2-reductie. Als je het OK vindt zou ik een gezelschap samen willen stellen dat bestaat uit collega's van team SDE, team warmte (Programmaleider = [redacted]) en mogelijk wat collega's vanuit gebouwde omgeving. Raakt namelijk meerdere terreinen. En het werkt altijd heel goed als in house experts deels ook kort 'college' willen geven over techniek/markt. We hebben vaak veel nieuwe medewerkers, lang niet allemaal met een energie achtergrond.

Zal ik eerst met [redacted] bespreken of dit iets is voor januari? Sowieso is het voor SDE relevant.

Grt, [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 21 nov. 2017 om 22:37 heeft [redacted] <[redacted]@nuon.com<mailto:[redacted]@nuon.com>> het volgende geschreven:

Beste [redacted] en [redacted]

Het is al geruime tijd geleden dat wij, samen met [redacted] een EZ/Nuon bespreking hadden en het daarin hebben gehad over een mogelijk werkbezoek van jullie (en collega's) aan ??n van onze projecten.

Hierbij wil ik even polsen of jullie daar nog interesse voor hebben en zo ja of het jullie interessant lijkt om een keer een bezoek te brengen aan onze warmte/krachtcentrale in Diemen. Vandaaruit leveren wij warmte aan woningen en bedrijven in Almere en delen van Amsterdam (Zuidoost, Arena centrumgebied, Zuidas, IJburg), waarbij wij stap-voor-stap werken aan het verduurzamen van deze warmtenetten. Een eerste stap was het zoneiland in Almere, gevolgd door een grote warmtebuffer in Diemen. Zoals jullie weten werken we nu aan de realisatie van een grote biomassacentrale, maar we onderzoeken ook de mogelijkheden voor een e-boiler op hernieuwbare elektriciteit en ultradiepe geothermie. Naast een rondleiding kunnen wij dan een toelichting geven op al deze plannen en ontwikkelingen. Eventueel kunnen we dit ook nog combineren met bijvoorbeeld een bezoek aan onze koudecentrale in Zuidoostlob, waar we gebruik maken van het duurzame koude water in de Ouderkerkerplas.

Ik hoor het graag of jullie hier interesse in hebben en we dit kunnen gaan inplannen, bijvoorbeeld in januari.

<image002.jpg> <<https://www.google.nl/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjP7eGEzNDXAhXEzRoKHUOeCVEQjRwIBw&url=https%3A%2F%2Fwww.nuon.nl%2Fduurzame-energie%2Fstadswarmte%2Fstadsverwarming-uit-een-thermoskan%2F&psig=AOvVaw1Lxs5JBj2JSOZK2ocD6zas&ust=1511385519946625>>

Met vriendelijke groet, kind regards,

[redacted]
Nuon, a Vattenfall company
Public & Regulatory Affairs

Hoekenrode 8, Amsterdam
Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Telefoon +31(0)6 [REDACTED]
www.nuon.com<<http://www.nuon.com/>>

P Minder CO2-uitstoot is goed voor het milieu. Bekijk hoeveel CO2-uitstoot we vermijden met Nuon Stadswarmte:
<http://co2-reductierapporten.nuon.com/>

DISCLAIMER

Aan de inhoud van dit bericht kunnen alleen rechten ten opzichte van nv Nuon of aan haar gelieerde ondernemingen worden ontleend, indien zij door rechtsgeldig ondertekende stukken worden ondersteund. De informatie in dit e-mailbericht is van vertrouwelijke aard en alleen bedoeld voor gebruik door de geadresseerde(n). Als u een bericht onbedoeld heeft ontvangen, wordt u verzocht de verzender hiervan in kennis te stellen en het bericht te vernietigen zonder van de inhoud kennis te nemen, deze te vermenigvuldigen en/of andersoortig te gebruiken.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 6 september 2017 9:56
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Contact Jumpstart / Friesland Campina

Beste [REDACTED]

Gistermiddag heeft [REDACTED] van Jumpstart / FC mijn voicemail ingesproken met het verzoek contact te hebben over de communicatie van de uitslagen van de tender monomestvergisting. Ze hebben een persbericht voorbereid.

Is het handig dat ik hem / hun woordvoerder contact met jou laat opnemen?

Groeten,
[REDACTED]
[REDACTED]

.....
Directie Energieuitdagingen 2020
Directoraat-Generaal Energie, Telecom & Mededinging
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M +31 6 [REDACTED] [minez.nl](mailto:[REDACTED]@minez.nl)
I www.rijksoverheid.nl/ez
.....

Werkdagen: maandag t/m donderdag

Aan

DG [redacted]

**Directoraat-generaal Agro en
Natuur**
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Behandeld door

[redacted]

T 070 [redacted]

@minez.nl

Datum

24 maart 2015

Kenmerk

DGAN-PAV / 15041956

Kopie aan**Bijlage(n)**

memo

Taskforce Hernieuwbaar Gas & Valoriseren Mest

Op woensdag 25 maart heeft u een gesprek over het instellen van een Taskforce Hernieuwbaar Gas & Valoriseren Mest. De geogde leden ervan zitten aan tafel.

U heeft verzocht aan ED om dit gesprek voor te bereiden. Wij hebben vernomen dat de nota van ED dinsdag aan het eind van de middag komt, waardoor weinig afstemming mogelijk is. Dit memo dient voor u als achtergrondinformatie.

Men zal het instellen van de Taskforce willen aangrijpen om het proces rondom monomestvergisting vlot te trekken. De Green Deal monomestvergisting komt moeizaam tot stand omdat het niet mogelijk lijkt de benodigde middelen voor de Jumpstart bijeen te brengen.

Kernpunten

- [redacted]. Hierdoor wordt de techniek goedkoper (opschaling) en komen de daarna te plaatsen installaties eerder in aanmerking voor de SDE+ -(exploitatie)subsidie. [redacted]
- Investeringsubsidie kan niet gevonden worden bij DG-AN of bij DG-ETM. ETM ziet wel een mogelijkheid om via de Topsector Energie/TKI Gas voor 6 pilot-installaties (door ontwikkelen techniek en kennisdelen). Een aanvraag hiervoor is vorig jaar afgewezen (te weinig kwaliteit) en wordt dit jaar opnieuw gedaan.
- Daarnaast kunnen de provincies (Gelderland zit aan tafel) middelen voor een investeringsubsidie beschikbaar stellen.

Advies

- U kunt deelnemen aan de Taskforce
- U kunt wijzen op de mogelijkheid van de TKI-gas en komen tot goede aanvragen.
- U kunt aftasten welke mogelijkheden de provincie Gelderland en andere provincies hebben voor een investeringsubsidie.
- U kunt aftasten welke bijdrage Friesland Campina levert
- U kunt zelf RVO-capaciteit ter beschikking stellen
- Uit de nota van ED zal blijken wat ED kan en wil doen.

Toelichting

- Sinds twee jaar wordt geprobeerd een Green Deal over monomestvergisting te sluiten. Directeur PAV is hiervoor gedelegeerd opdrachtgever. Het proces vlot niet.
- [REDACTED]
- Zowel DG-AN als DG-ETM hebben geen mogelijkheid tot het verlenen van een investeringssubsidie.
- DG-ETM heeft de zuivelsector gewezen op de mogelijkheid om een aantal pilots te doen met een subsidie vanuit de Topsector Energie/TKI Gas. Vorig jaar zijn 6 projecten ingediend. Deze zijn afgewezen wegens onvoldoende kwaliteit. Dit jaar wil men een nieuwe poging doen met beter uitgewerkte voorstellen.
- Provincies hebben wel de mogelijkheid van het geven van investeringssubsidies. Zij zijn gepolst, maar er zijn nog geen harde afspraken gemaakt.
- [REDACTED]
- (Mono-)mestvergisting heeft een aantal voordelen:
 - De productie van biogas/groengas past goed in de warmtevisie, de productie van niet-fossiele warmte.
 - Vergisting draagt bij aan de reductie van methaanuitstoot (methaan is een krachtig broeikasgas).
 - Vergisting is een tussenstap in de mestverwerking en draagt daardoor bij aan de groeimogelijkheid van de melkveehouderij, waarvoor mestverwerking een randvoorwaarde is.
- Monomestvergisting *op boerderijschaal* heeft enkele voordelen boven grootschalige vergisters:
 - ze hebben een gemiddeld hogere energieopbrengst (en minder methaanverlies) doordat met dagverse mest gewerkt kan worden.
 - Ze stuiten vermoedelijk op minder weerstand stuiten dan de grootschalige vergisters op industrieterreinen oa door minder verkeersbewegingen en minder stank in de buurt van woningen.

38

Ministerie van Economische Zaken

TER INFORMATIE

Aan de Staatssecretaris en
de MinisterDirectoraat-generaal Agro en
Natuur
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Auteur

@minez.nl

nota

stand van zaken Groen gas/ monomestvergisting

Datum

3 september 2015

Kenmerk

DGAN-PAV / 15118657

BM 15118703

Kopie aan

Bijlage(n)

1

Parafenroute

Paraaf
DGAN

Paraaf 26-08-2015

directeur PAV

Medeparaaf

MT-lid E2020=akkoord 3/9

Paraaf 26-08-2015

MT-lid PAV

Medeparaaf

Medeparaaf 3/9/2015

directeur E2020
BBR-paraaf

u-g

Aanleiding

Hierbij informeer ik u over de stand van zaken Groen gas/ Monomestvergisting n.a.v. de bewindspersonenstaf van 18 augustus jl.. Monomestvergisting is een al lang lopend dossier waar veel potentie in zit, maar nog de nodige drempels moeten worden overwonnen.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota. Er is voor u beiden een presentatie en gesprek met de heren [redacted] en [redacted] voorzien op 2 december a.s.

Kernpunten

- Een stuurgroep vanuit EZ (DGETM en DGAN), Friesland Campina, de provincies en Groengas Nederland onderzoekt hoe monovergisting in Nederland van de grond kan komen op melkveebedrijven (en uiteindelijk ook op andere veehouderijbedrijven).
- Daarvoor is een doorontwikkeling en kostprijsverlaging nodig van de huidige monovergisters, zodat een standaardproduct ontstaat dat naast de SDE+-subsidie geen andere subsidies nodig heeft.
- Gebleken is dat het bedrijfsleven tot op niveau van primaire bedrijven zich lastig weet te organiseren rondom TKI-subsidiemogelijkheden (topsector).
- In de Stuurgroep van 19 augustus jl. is afgesproken dat onderzocht wordt of de subsidieregeling Demonstratieprojecten Energie-Innovaties (DEI) meer mogelijkheden biedt.
- Eind september wordt aan de stuurgroep een uitgewerkt projectvoorstel voorgelegd (80%-versie), dat door EZ en bedrijfsleven in co-design wordt gemaakt.

Toelichting

- EZ en de sector onderschrijven de wenselijkheid van mestvergisting (zie ook bijlage 1).

Ontvangen BBR

7/9 - 14/9

- o Reductie van methaanuitstoot. Methaan is een krachtig broeikasgas.
 - o Productie van groengas.
 - o Schakel in mestverwerking (stap in verwaarding mest), waardoor transport goedkoper wordt (als het digestaat wordt opgewerkt naar drogere fractie of droge korrels).
- De groei van co-vergisting als optie voor de productie van groen gas neemt af (zie bijlage 1). De productie van groengas met behulp van de bestaande co-vergisters loopt momenteel zelfs terug, onder andere vanwege de hoge prijs van co-materialen. Beter geschikt lijkt kleinschalige **monovergisting** als integraal onderdeel van het boerenbedrijf. Bij monovergisting worden geen andere producten mee vergist. Mestvergisting kan mogelijk in 2020 voor 8 PJ aan duurzame energie opwekken.
- EZ heeft er voor gezorgd dat vergisters op boerderijschaal onder randvoorwaarden vergunningvrij zijn.
- De Stuurgroep monomestvergisting (ook wel Taskforce Hernieuwbaar Gas & Valoriseren Mest genoemd) bestaat uit vertegenwoordigers uit DGAN, DGETM, Friesland Campina (), Groengas Nederland () en , burgemeester van Leeuwarden, tevens voorzitter van de stuurgroep. De provincies waren vertegenwoordigd in de persoon van Annemieke Traag. Voor haar wordt een opvolger gezocht.
- Monovergisting komt moeizaam van de grond. De investering is te hoog. Ook met een exploitatiesubsidie vanuit de SDE+ kan een monovergister niet uit. Dit komt vooral doordat de monovergisters nog niet zijn uitontwikkeld, waardoor deze de concurrentie met andere (al dan niet duurzame) opties niet aan kunnen. Kostprijsverlaging (door standaardisering) is een voorwaarde voor grootschalige en kosteneffectieve uitrol. Een andere reden is dat de banken zeer terughoudend zijn met krediet verstrekken, waardoor melkveehouders hun eigen aandeel lastig kunnen financieren.
- Om voortgang te maken bij het ontwikkelen van een gestandaardiseerd product wordt gewerkt in twee fasen:
 1. Doorontwikkelen van 2 of 3 modellen op 4 tot 6 standaard melkveehouderijbedrijven.
 2. Vervolgens een 'jumpstart' naar 40 tot 60 bedrijven.
- Tot nu toe loopt fase 1 moeizaam:
 - o
 - o In 2014 zijn geen aanvragen van melkveehouderijbedrijven voor de TKI gas gehonoreerd vanwege het niet voldoen aan de voorwaarden.
 - o In 2015 zijn geen aanvragen gehonoreerd, maar zijn wel enkele initiatieven in voorbereiding.
 - o De eigen financiering van de melkveehouders door de banken is een structureel probleem.
 - o Voor melkveehouders met voldoende eigen grond voor de mestafzet is dit niet interessant.
- In de stuurgroep van 19 augustus is besloten:

- o Voor fase 1 lijkt de regeling Demonstratie Energie-Innovatie (DEI) (DGETM) ook een mogelijkheid. Mogelijk kunnen bedrijven eenvoudiger voldoen aan de randvoorwaarden. [REDACTED] á [REDACTED]. Dit wordt uitgezocht.
 - o Friesland Campina en Groengas Nederland dienen bedrijven aan te leveren, die in dat kader subsidie willen aanvragen en die het lukt financiering bij de bank voor hun eigen aandeel rond te krijgen.
 - o De weg via de TKI-gas blijft open staan.
 - o Voor fase 2 staan DGAN, Friesland Campina en de provincies aan de lat. Er wordt nog uitgewerkt hoe dit het beste kan. Dan moet al een deel van de kostprijsreductie zijn gerealiseerd.
- Terzijde : monovergisting is mogelijk ook interessant voor de varkenshouderij.

Het verwaarden van het vermijden van broeikasgasemissies kan ook de businesscase verbeteren. Daarvoor worden de resultaten afgewacht van de Green Deal-in-voorbereiding om 'lokale koolstofmarkten' in Nederland te laten ontstaan. Hierbij komt in een gebied privaat geld van bedrijven beschikbaar om klimaatmaatregelen bij andere actoren te financieren. Mocht dat slagen, dan kunnen klimaatvriendelijke maatregelen (additioneel) gefinancierd worden met private financiering. Deze Green Deal heeft een groot netwerk van actoren om zich heen verzameld. EZ en I&M zijn betrokken. Ook voor de klimaatinzet van landbouwbedrijven zouden dergelijke markten een additionele vorm van financiering kunnen opleveren. Echter, de monitoring en borging van deze klimaatinzet is erg lastig. Mogelijk kan de klimaatwinst van de mono-vergisters wel eenduidig vastgesteld worden.

[REDACTED] en [REDACTED]

Bijlage 1. Factsheet relatief belang van monomestvergisting

Vergisters

- Er zijn in 2013 102 co-vergistingsinstallaties, waarin mest samen met plantaardige co-vergistingmaterialen wordt vergist. Co-vergisters zijn altijd vrij grootschalig van opzet en staan vaak op industrieterreinen. Ze komen incidenteel negatief in het nieuws komen (stank, veel vervoersbewegingen, mogelijke veiligheid- en gezondheidsrisico's, fraude met co-vergistingmaterialen). De mest komt voor het helft van varkensbedrijven en de helft van rundveebedrijven. Het biogas uit covergistingsinstallaties wordt veelal gebruikt om elektriciteit op te wekken, waarbij ook warmte vrijkomt. De mestvergisters draaien de laatste jaren niet op volle capaciteit door de hoge prijs van covergistingsmaterialen en de lage elektriciteitsprijs.
- Er zijn in 2013 3 monovergisters waarin uitsluitend dierlijke mest wordt vergist. Vergisters op boerderijschaal (kleinschalig) zijn vergunningvrij. Grote installaties hebben schaalvoordelen, maar zijn niet vergunningvrij.
- [Er zijn ook ruim 80 vergistingsinstallaties bij riool- en afvalwaterzuiveringsinstallaties; 13 in de voedings- en genotsmiddelenindustrie en 11 voor groente- en fruitafval en de organische natte fractie voor groente-, fruit- en tuinafval]

Beleidsdoelen:

1. Productie van hernieuwbare energie

- **Nu:** 3% van de dierlijke mest wordt vergist. Dat levert 4100 TJ, dat is 4% van totale hernieuwbare energie en 0,2% van het totale energiegebruik van Nederland¹.
- Ca 75% van de hernieuwbare energie komt in geval van co-vergisting uit de co-producten, dat betekent dat monovergisting een vergelijkbare opbrengst heeft van 25%
- Ca 90% van de mest wordt verzameld/opgeslagen en is dus vergistbaar
- **Potentieel** voor monovergisting: $33 \times 0,25 \times 0,9 \times 4100 \text{ TJ/jaar} = \text{ca } 30 \text{ PJ} \Rightarrow \text{ca } 1,5\% \text{ van het totale energieverbruik van Nederland;}$

2. Beperking van de emissie van broeikasgassen naar de atmosfeer

- **Nu:** 350 kton CO₂-eq vermeden, dat is 0,21% van de totale Nederlandse uitstoot aan broeikasgassen. Daarnaast vermindert de methaanemissie (CH₄) uit mestopslag. De lachgas (N₂O)-emissie neemt iets toe doordat er meer minerale stikstof aanwezig is in digestaat dan in mest. Beide laatste zijn beperkt en ontlopen elkaar weinig, waardoor 350 kton een reëel getal lijkt.
- **Verwachting:** verdere reductie mogelijk door meer monovergisting ipv co-vergisting en door het gebruik van CO₂ uit biogas in bijvoorbeeld industrie of kassen.
- **Potentieel:** minimaal $33 \times 0,25 \times 0,9 \times 350 \text{ kton/jaar} = \text{minimaal } 2,5 \text{ Mton/jaar} \Rightarrow \text{minimaal } 1,5\% \text{ van de totale uitstoot aan broeikasgassen}$

3. Benutting van reststoffen (end-of-waste-principle)

- De energiewaarde uit de mest wordt benut.
- Het overige deel van de mest kan beter benut.

4. De melkveehouderijsector

- Mest wordt hanteerbaarder; verdere verwerking en verwaarding is mogelijk

¹ Gegevens over hernieuwbaar en broeikasgassen (Nu:) komen uit het WOT-rapport 32 'Nut en Risico's van covergisting', WUR

5. De bv Nederland/economie

- Werkgelegenheid en inkomen in de keten
- Mestvergisting is niet rendabel zonder aanvullende investeringssubsidie naast de SDE+
- SDE+ -subsidies voor co-vergisting momenteel € 55-60 M per jaar

Mono- of co-vergisting?

Beide:

- Vergisting levert geen vermindering van het mestoverschot op, maar maakt de mest door de verwerking wel beter afzetbaar
- Verwacht wordt dat het gebruik van digistaat ipv onbehandelde mest geen effect heeft op het organische-stof-gehalte in de bodem (alleen de snel afbreekbare organische stof is dan al afgebroken).
- Door vergisting verlaagt het aantal ziektekiemen en onkruidzaden.
- Gassen (vanuit mest en digistaat, en biogas) vormen een gezondheidsrisico voor medewerkers vooral in gesloten ruimtes. Dit kan worden ondervangen door goede veiligheidsprocedures
- Er wordt aan andere technieken gewerkt (raffinage, super kritisch water vergassing), maar deze technieken zijn voorlopig nog niet marktrijp.

Ongunstiger igv monovergisting

- Verwerking van mest op de boerderij betekent een kleinschaliger installatie, die minder kostenefficiënt is dan de grootschaliger co-vergisting.
- Er is massa en/of verdere innovatie nodig om de investeringen naar een zodanig niveau te brengen dat exploitatiesubsidie in eerdere fasen van de SDE+ mogelijk wordt.

Gunstiger igv monovergisting:

- Geen groot aantal spelers nodig zoals in de co-vergistingsketen.
- De grootschalige installaties voor co-vergisting vragen veel kennis, kunde en sturing en vragen veel tijd.
- Kleinschalige vergisting op de boerderij is vergunningvrij.
- Geen complexe keten en daardoor eenvoudiger handhaving
- Er is minder kans op fraude met co-vergistingsmaterialen, waardoor het digestaat (het restproduct, een organische meststof) veilig als meststof kan worden gebruikt.
- Teelt van covergistingsmaterialen zorgt voor meer N₂O en CH₄ door gebruik van kunstmest, die de reductie van CO₂-emissie uit de energieproductie uit covergisting grotendeels teniet doen. Niet speciaal geteelde covergistingsmaterialen zijn niet jaarrond beschikbaar (bietenloof, maisresten).
- Minder methaan-uitstoot vanuit de mestopslag, doordat de mest meteen vergist wordt ipv eerst opgeslagen, dan vervoerd en dan pas vergist.
- Minder overlast voor omwonenden door stank (vanuit de vergister zelf en ook vanuit vervoerbewegingen van covergistingsmaterialen, mest en digestaat) en geluidsoverlast door vervoersbewegingen.
- Totale mesthoeveelheid neemt niet toe (in geval van covergisting neemt de hoeveelheid fosfaat en dus mest toe door de toevoeging van co-vergistingsmaterialen).

2 december 2015

woensdag

december 2015						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
49	1	2	3	4	5	6
50	7	8	9	10	11	12
51	14	15	16	17	18	19
52	21	22	23	24	25	26
53	28	29	30	31		

januari 2016						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
53	1	2	3			
1	4	5	6	7	8	9
2	11	12	13	14	15	16
3	18	19	20	21	22	23
4	25	26	27	28	29	30

	2	woensdag	
			jarig (1958)
8 ⁰⁰		Notaoverleg; EZ	
9 ⁰⁰		SG regulier; EZ	
		> bijpraten; EZ	
10 ⁰⁰	10:00 10:45	Stas IM > bijpraten + ambtenaren > wordt verschoven IM	
11 ⁰⁰		(FNV) bijpraten EZ	
12 ⁰⁰		Lunch EZ	
13 ⁰⁰		Vb Groningen > zelf EZ	
14 ⁰⁰			
15 ⁰⁰	15:00 15:45	Groengas briefing aan MEZ+Stas EZ	
16 ⁰⁰			
17 ⁰⁰		PM Groningen, gesprek SodM > gaswinningsbesluit EZ	
18 ⁰⁰			
19 ⁰⁰			
20 ⁰⁰			
21 ⁰⁰			

Aan:

De Minister van Economische Zaken
De Staatssecretaris van Economische Zaken

Geachte heer Kamp, geachte heer van Dam,

Gelieve hierbij aan te treffen ons voorstel "Jumpstart", zoals we dat graag woensdag a.s. met u zouden willen bespreken. Hieronder een korte samenvatting en de concrete vraag aan uw Ministerie.

Samenvatting

In het kader van de circulaire economie kan mono-mestvergisting op boerderijschaal een significante bijdrage leveren aan het reduceren van CO₂/methaan emissie (250-500 Kton CO₂ eq.), in de behoefte aan groene energie voorzien (4 PJ) en helpen het mestprobleem te verlichten (3-6 miljoen ton mest).

Het komt op dit moment echter niet van de grond:

- De techniek is nog te duur, met name omdat er te weinig vraag is om leveranciers in staat te stellen schaalvoordelen in te calculeren;
- Subsidie is niet gegarandeerd omdat de business case (mede vanwege de te dure techniek) nog onvoldoende aantrekkelijk is;
- Financiering is voor individuele melkveehouders niet of nauwelijks toegankelijk, mede vanwege de business case;
- CO₂ reductie alleen is voor veel melkveehouders onvoldoende reden om in mestvergisting te investeren, installaties dienen bij voorkeur ook een bijdrage aan het oplossen van het mestoverschot te leveren.

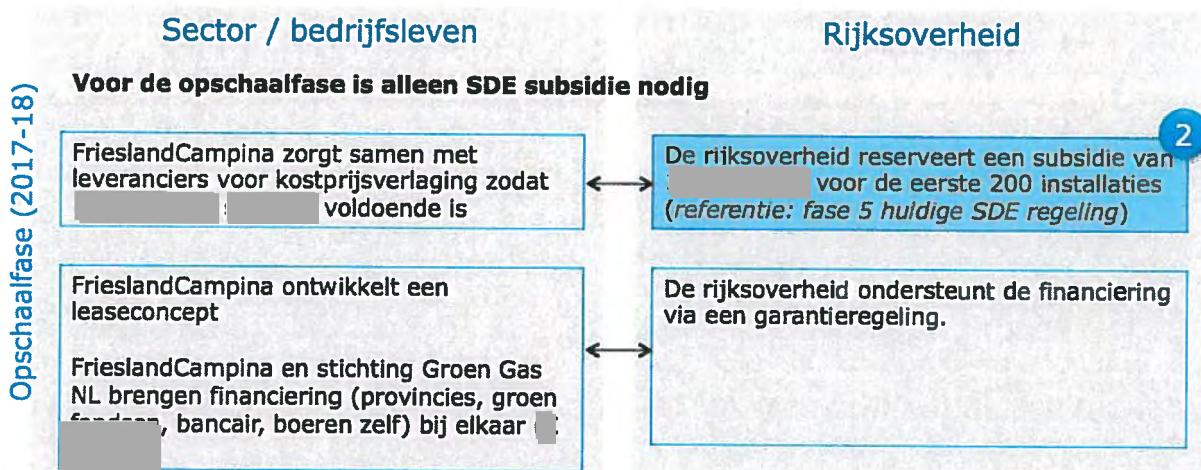
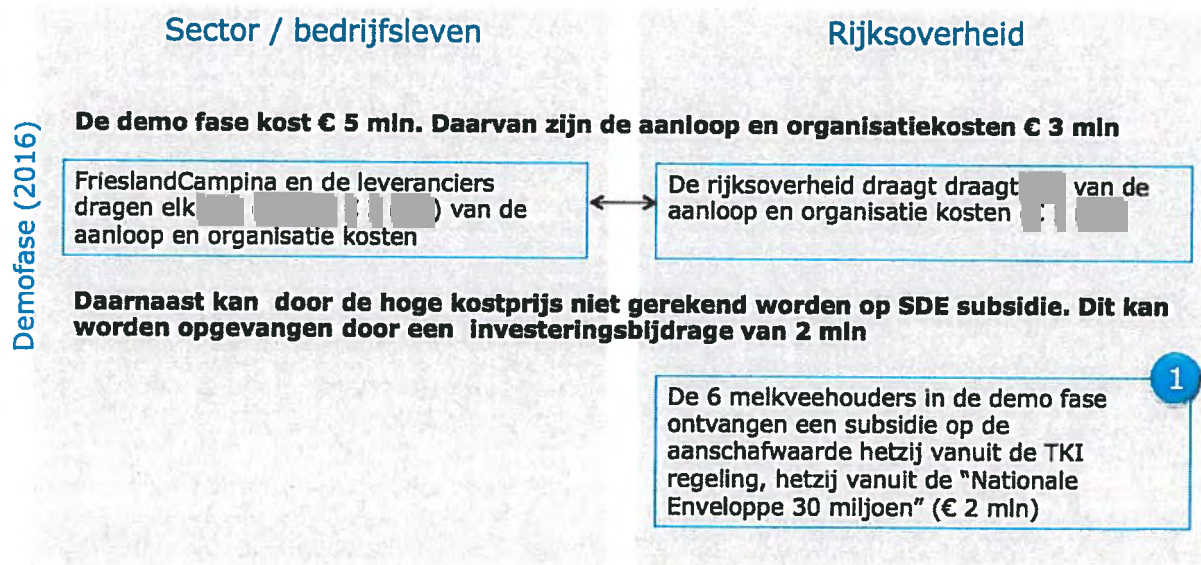
Vanuit deze analyse wordt het volgende voorgesteld:

- Er wordt gekozen voor drie standaard installaties, waarmee in principe elke melkveehouder bediend kan worden. Bij elke installatie is het mogelijk om naast vergisting een module scheiden en hygiëniseren toe te voegen, om daarmee het wegwerken van een eventueel mestoverschot voor betrokken melkveehouders te vergemakkelijken;
- [Redacted text]
- Er worden op zo kort mogelijke termijn in totaal [Redacted] installaties bij representatieve melkveehouders neergezet. Die installaties worden niet alleen gebruikt om het technisch en bedrijfseconomisch functioneren te toetsen en te combineren met onderzoek, maar vooral als demonstratie installaties om de volgende [Redacted] te kunnen plaatsen;
- Er worden ondertussen afspraken met financiële instellingen gemaakt om een leaseconstructie op te zetten. Het kapitaal wordt bij elkaar gebracht via Provincies, 'groene' investeerders, boeren zelf en reguliere financiële instellingen;

- Zodra de 6 demo-installaties operationeel zijn, worden via FrieslandCampina actief melkveehouders benaderd om in totaal 200 installaties op commerciële basis te plaatsen; tegen de verlaagde kostprijs, een leaseconstructie, en met gegarandeerde c.q. haalbare subsidie;
- Nadat de installaties succesvol zijn geplaatst wordt Jumpstart overgedragen aan een zelfstandige coöperatie, die de verdere uitrol zonder verder bemoeienis van de oorspronkelijke Jumpstart partijen overneemt.

Bijdrage Rijksoverheid

De samenwerking tussen Rijksoverheid en Sector / bedrijfsleven kan als volgt worden samengevat:

Op twee punten vereist dit maatwerk binnen de bestaande regelingen, waarvoor we aan uw Ministerie medewerking hebben gevraagd c.q. vragen:

(1) TKI/Nationale enveloppe:

- De demo fase kost € [redacted]. Daarvan zijn organisatie en aanloopkosten [redacted]

- Daarnaast kan door de hoge kostprijs niet gerekend worden op SDE bijdrage voor de exploitatie. Dit kan worden opgevangen door een investeringsbijdrage van € [redacted] hetzij uit TKI, hetzij uit de "Nationale enveloppe" [redacted]

(2) SDE:

- Binnen de huidige regeling scoort monomestvergisting te laag om voor subsidie in aanmerking te komen. Jumpstart zorgt voor een significante verbetering van de business case, maar vanwege de aard van de SDE regeling kan ook dan geen zekerheid over subsidie gegeven worden;
- Gegeven de ervaring van de afgelopen jaren zijn zowel leveranciers als melkveehouders terughoudend zolang er geen zekerheid rondom SDE te geven is. Onze inschatting is dat we zonder die zekerheid de vereiste aantallen niet gaan halen;
- Die zekerheid kan op twee manieren worden gecreëerd:
 - het specifiek voor monomestvergisting oormerken van een gedeelte van het totale SDE fonds (voor de eerste [redacted] installaties);
 - of het honoreren van een bundeling c.q. collectieve SDE aanvraag vanuit bijvoorbeeld FrieslandCampina waarbij de eerste [redacted] installaties vervolgens op project niveau finaal kunnen worden beschikt i.s.m. RVO;
- Op basis van het voorwerk dat we de afgelopen maanden samen met leveranciers hebben gedaan zijn we inmiddels in staat om de aanvragen op een vanuit SDE perspectief aantrekkelijker niveau [redacted] in te dienen.

Verzoek aan bewindslieden

Jumpstart zal - met de verwante keteninnovatie - leiden tot structureel lagere SDE behoefte. Jumpstart is bovendien een duurzamer alternatief voor co-vergisting vanwege bijvoorbeeld de additionele methaanreductie. Op basis van intensief - en overigens altijd constructief - overleg met Uw Ministerie sinds afgelopen januari is ons echter helder geworden dat ambtelijk vooralsnog wordt vastgehouden aan de bestaande regelingen. Voor wat betreft TKI/Nationale enveloppe wordt geopteerd voor de TKI route, zonder de garantie dat die ook verleend zal worden, en niet voor het totaal benodigde bedrag. Voor wat betreft SDE wordt gesteld dat daar ten principale geen zekerheid vooraf over gegeven kan worden.

Wij constateren derhalve dat de bestaande regelingen onvoldoende houvast bieden voor een succesvolle uitrol naar minimaal [redacted] installaties. Deze uitrol is nodig om seriële productie van mono-mestvergisters gestalte te geven zodat de case veel rendabeler wordt. Daarmee vervalt ook de ratio voor een eerste (demo) fase, en dus het hele project. Omdat we nog steeds overtuigd zijn van het grote belang van Jumpstart voor het realiseren van zowel Uw als onze duurzaamheidsdoelstellingen, is ons concrete verzoek aan U om na te gaan of er politieke ruimte kan worden gemaakt om samen alternatieven te verkennen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Taskforce Jumpstart / GGNL

[redacted]
FrieslandCampina

FrieslandCampina nir

Jumpstart

mono mestvergisting op boerderijschaal

presentatie t.b.v. Minister Kamp en Staatssecretaris van Dam
2 december 2015

FrieslandCampina

1. Belang

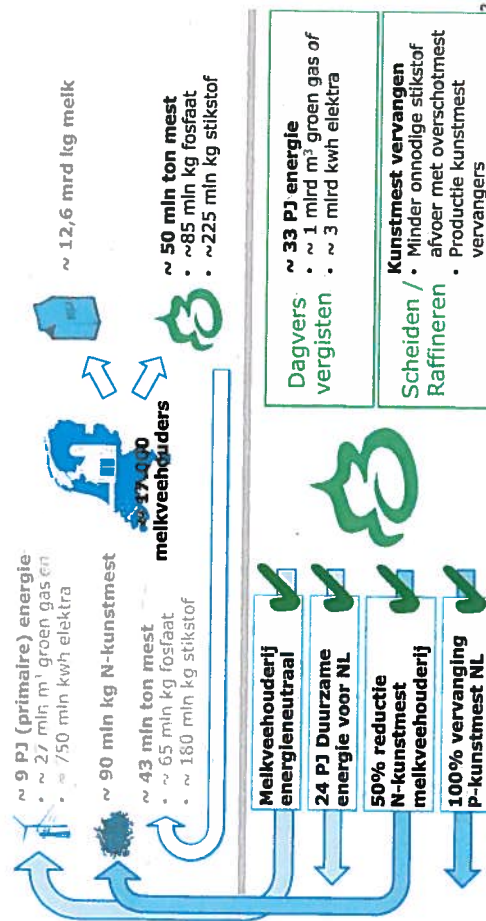
2. Knelpunten

3. Aanpak

Bijlage: Organisatie

Bijlage: Installaties

Mest biedt een geweldige kans om de circulaire economie in Nederland écht handen en voeten te geven

Mestvergisting draagt substantieel bij tot minder CO₂/methaan, levert groene energie, helpt het mestprobleem te verlichten en draagt bij aan de Duurzame Zuivel Ketten

Substantieel minder CO ₂ /methaan	
PBL: 25% CO ₂ emissie reductie in 2020 betekent:	
Overbruggen gat van 15 Mton	
PBL: Te voorkomen CO ₂ emissie door mestvergisting in 2020:	
~ 1 Mton	
Te realiseren door dit voorstel:	
~ 250 – 500 kton minder CO ₂ /methaan uitstoot	
Groene energie	
PBL: Halen Energieakkoord in 2020:	
Overbruggen gat van ~ 60 PJ	
Te realiseren door dit voorstel:	
~ 4 PJ groene energie	
Verlichting mest probleem	
GBS: Huidig fosfaatoverschot	
30 kTon	
Te realiseren door dit voorstel:	
3-6 miljoen MT mest gescheiden en / of gehygeniseerd	

Mono mestvergisting op boerderijschaal is verreweg de meest efficiënte manier om dit te bereiken

1 De meeste mest in melkveehouderij ligt vast op de boerderij

3 Alleen op boerderijschaal kun je alle mest direct vergisten

- Energie dichtheid van mest is te laag om het veel te vervoeren
- Directe vergisting van alle mest is dus alleen mogelijk direct bij de bron: de boerderij

2 Mest moet je eigenlijk direct vergisten

0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30

Dagen

1. Belang

2. Knelpunten

3. Aanpak

Bijlage: Organisatie

Bijlage: Installaties

Vier knelpunten zorgen ervoor dat het niet van de grond komt

Vier knelpunten zorgen ervoor dat het niet van de grond komt (vervolg)

1

Techniek is nog te duur

Doordat er nog maar weinig installaties geplaatst zijn, zijn ze nog te duur.

Oplossing: FrieslandCampina gaat 200 'klanten' werven en maakt met leveranciers prijsafspraken over levering van grote aantallen

2

Subsidie niet gegarandeerd

Ook als de kostprijs omlaag zou gaan is de beschikbaarheid van SDE subsidie niet zeker. Deze onzekerheid houdt partijen tegen om in te stappen.

Oplossing: de Rijksoverheid garandeert vooraf dat er voor de eerste 200 installaties altijd SDE subsidie beschikbaar is (mits ingediend op SDE fase 5)

3

Financiering moeilijk toegankelijk

Banken zijn nauwelijks bereid om investeringen in mestvergisting door individuele melkveehouders te financieren.

Oplossing: Jumpstart zort voor collectieve financiering en biedt de installaties via een leaseconstructie bij de melkveehouders aan

4

'Alleen CO₂' onvoldoende verkoopargument

Individuele melkveehouders moeten zelfstandig besluiten om mee te doen. Op dit moment zijn ze meer gericht op het oplossen van een mestoverschot dan op CO₂. Installaties die alleen leiden tot CO₂ reductie zijn een 'hard sell'.

Oplossing: Jumpstart voegt als aanvulling op de vergister zelf een optionele module 'scheiden en hygieniseren' toe

Er wordt een project "Jumpstart" geïnitieerd, opgesplitst in een demo fase (2016) en een opschaaifase (2017 – 2018)

1. Belang
2. Knelpunten

3. Aanpak

Bijlage: Organisatie

Bijlage: Installaties

Demo fase: 6 demo's (2016)

Project initiatie

- Opzet van de gehele organisatie
- Ontwikkelen business modellen, validatie technologie, bijeenbrengen van partijen, contacten met stakeholders inclusief overheid

Realisatie 6 demo's

- Begeleiding van bouw & monitoring werking
- Showcase voor potentiële kopers fase 2

Financieringspakket

- Zorgen voor financieringspakket voor 200 installaties en opzetten lease constructie

Bijeenbrengen 200 melkveehouders voor fase 2

- Zorgen voor 200 melkveehouders die bereid zijn een installatie neer te zetten

Project organisatie

- 2-3 FTE FrieslandCampina
- 2-3 FTE vanuit leveranciers
- 1 dag per week vanuit melkveehouders zelf
- Extern advies waar nodig

Opschaal fase: naar 200 installaties ('17 & '18)

Oprichten cooperatie

- Financiering van de 200 installaties vindt plaats via cooperatie

Plaaten en beheren van 200 installaties

- Ondersteuning melkveehouders bij vergunningaanvraag, subsidieaanvraag, bouw en opstart
- Leveren van onderhoudsdiensten / contracten
- Onderlinge kennisuitwisseling tussen mvh met een installatie ("operator group")
- Gezamenlijke inkoop hulpstoffen en aanverwanten, gezamenlijke verkoop energie

Overdragen cooperatie

- Tegen het eind van de opschaaifase draagt projectgroep over aan de cooperatie

Project organisatie

- als demo fase, geleidelijk afbouwend

Jumpstart gaat ervoor zorgen dat voor kleine, middelgrote en grote melkveehouders een installatie met subsidie op SDE 5 niveau rendabel te exploiteren is

Type 1 installatie: WKK / 3.000 ton

- 3.000 ton mest per jaar = 85 melkkoelen
- Productie van groene stroom en warmte

	€ / kWh	SDE fase
Zonder Jumpstart	€ 0,30	'24'
Met Jumpstart	€ 0,11	5

Type 2 installatie: WKK / 6.000 ton

- 6.000 ton mest per jaar = 170 melkkoelen
- Productie van groene stroom en warmte

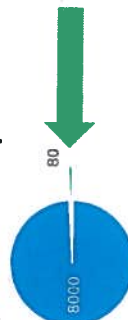
	€ / kWh	SDE fase
Zonder Jumpstart	€ 0,30	'24'
Met Jumpstart	€ 0,11	5

Type 3 installatie: groen gas / 13.000 ton

- 13.000 ton mest per jaar = 370 melkkoelen
- Productie van groen gas

	€ / Nm ³	SDE fase
Zonder Jumpstart	€ 1,24	15
Met Jumpstart	€ 0,75	5

SDE Budget 2016 vs Jumpstart

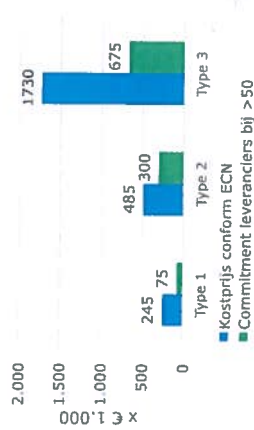
- SDE budget plafond
- 200 Jumpstart installaties

- Jumpstart (~200 installaties) vergt € 80 mln + 1% van budget plafond SDE+ 2016

Er zijn daarvoor met leveranciers zijn drie standaard installaties ontwikkeld, en substantieel lagere kostprijzen afgesproken bij bestellingen van > 50 stuks per type

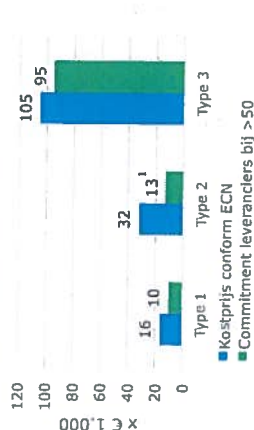
Substantiele daling investeringskosten

Daling investeringskosten is mogelijk door:

- Costprice engineering
- Serieproductie en standaardisatie
- Inkoopvoordelen

Substantiele daling operationele kosten

Daling operationele kosten is mogelijk door:

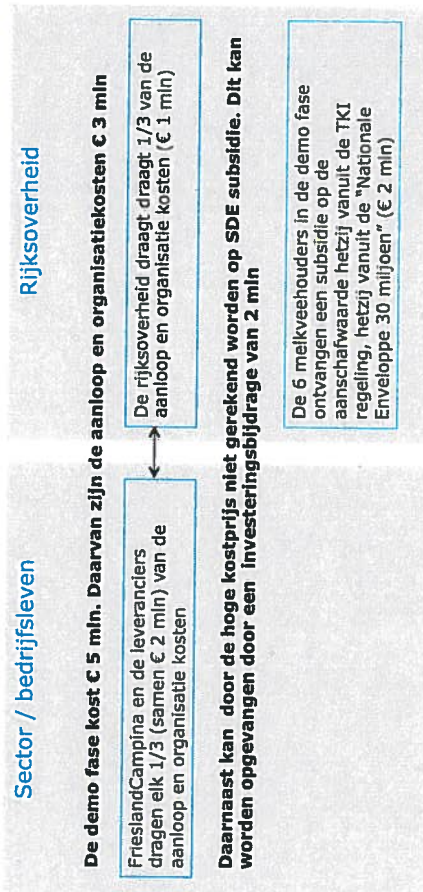
- Verlaging van de onderhoudskosten (onderhoudskosten zijn 50% - 75% van Opex)
- Gezamenlijke inkoop hulpstoffen (# co-substraat) (kosten hulpstoffen tot 25% van Opex)
- Lagere kosten voor admin & verzekeren (kosten admin & verzekeren tot 10% van Opex)

1: Tevens extra inkomen

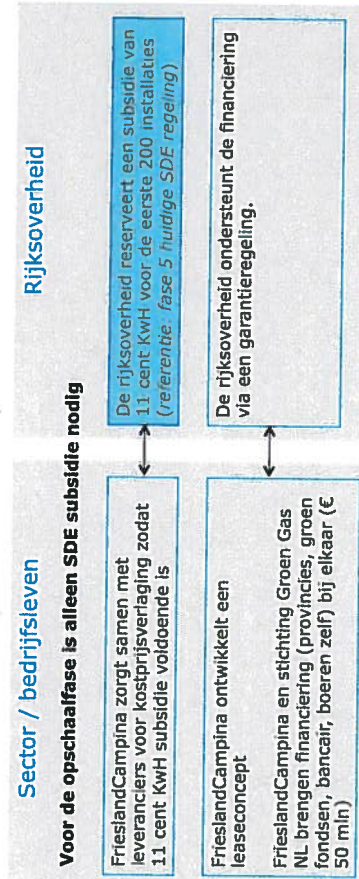
Om de demofase te kunnen realiseren wordt van de Rijksoverheid een totale bijdrage van € 3 miljoen gevraagd, waarvan € 2 miljoen als vervanging van SDE voor de eerste installaties

Demofase (2016)

Om de benodigde aantallen te kunnen realiseren wordt verder van de Rijksoverheid gevraagd om voor de opschaaifase zeker te stellen dat SDE subsidie daadwerkelijk beschikbaar is

Opschaaifase (2017-18)

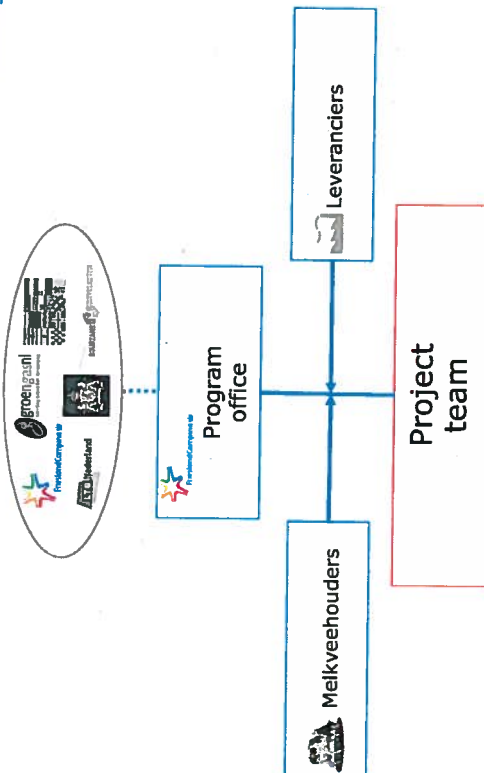

1. Belang
2. Knelpunten
3. Aanpak

Bijlage: Organisatie

Bijlage: Installaties

FrieslandCampina trekt het project, samen met leveranciers en melkveehouders. De taskforce Jumpstart fungeert als stuurgroep

1.

Belang

2.

Knelpunten

3.

Aanpak

Bijlage: Organisatie

Bijlage: Installaties

Type 1 is een simpele installatie voor melkveehouders vanaf 100 melkkoeien

Uitgangspunten & specificaties

- 3.000 ton mest per jaar (=1 mvh met ~100 mk)
- WKK (eventueel sterling motor). Inkomsten zijn met name elektra
- Gebruik van mest uit reguliere opslag, jonger dan 72 uur met OS gehalte van >6%
- Biogasopbrengst >18 m³ / ton mest

Kostprijs verlaging installaties door:

- Gebruik van mestzak of een zeer eenvoudige silo
- Minimale hoeveelheid technologie
- Nadruk op eenvoud

Operationele kostprijsverlaging

- Onderhoudsvriendelijk
- Standaardisering proces
- Verlagen warmtebehoefte

Opbrengst verhoging

- Hogere efficiency WKK, zowel elektrisch als thermisch
- Door lager warmte gebruik meer warmte beschikbaar

Business case wordt momenteel uitgewerkt

- Eerste indicatie is dat kostprijs van ~ € 200k moet zakken naar ~ € 75k
- Gesprekken met leveranciers worden momenteel opgestart
- Beoogde kostprijsdaling lijkt reaal

Type 2 is een installatie gebaseerd op groene stroom, voor melkveehouders vanaf 150 – 200 koeien

Uitgangspunten & specificaties

- 6.000 ton mest per jaar (=1 mvh met ~200 mk)
- WKK. Inkomsten zijn met name elektra en nuttig warmte gebruik
- Dagverse mest, jonger dan 24 uur met OS gehalte van >6%. Gedeeltelijke aanpassing mest opvang opgenomen
- Biogasopbrengst > 33 m³ / ton mest

Kostprijs verlaging installaties door:

- Installatie in container. Productie in fabriek, niet op locatie
- Gebruik betere WKK's en verlagen inkoop door grotere orders / inkoop dedicated WKK's
- Verkleinen vergister door verkorten verblijftijd (efficiënter vergistingsproces)
- Vergister: standaard silo of mesizak (nader te bepalen) of gebruik bestaande mestopslag
- Efficiëntere pompen
- Algemene optimalisatie installatie

Operationele kostprijsverlaging

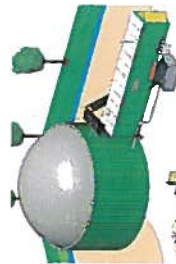
- Onderhoudsvriendelijke WKK en pompen
- Standaardisering proces
- Verlagen warmtebehoefte

Opbrengst verhoging

- Mogelijkheid tot bijmenging voerresten
- Hogere efficiency WKK, zowel elektrisch als thermisch
- Door lager warmte gebruik meer warmte beschikbaar
- Mogelijk: hyginisatie

Business case wordt momenteel uitgewerkt

- Kostprijs moet zakken van ~ € 600k naar ~ € 300k. Dit lijkt momenteel haalbaar
- Businesscase en ontwerp wordt momenteel in detail uitgewerkt met leverancier

18

Type 3 is een installatie voor groen gas, voor (clusters van) melkveehouders vanaf 400 koeien

Uitgangspunten & specificaties

- 13.500 ton mest per jaar (=cluster van 2-3 mvh met ~500 mk)
- Dagverse mest, jonger dan 24 uur met OS gehalte van >6%. Gedeeltelijke aanpassing mest opvang opgenomen
- Biogasopbrengst > 33 m³ / ton mest
- Groen gas

Kostprijs verlaging installaties door:

- Cluster schaal zorgt voor schaal effecten
- Standaardisering van de installatie
- Verkleinen vergister door verkorten verblijftijd (efficiënter vergistingsproces)
- Aanleg van mest ringleiding in cluster en gebruik van onderhoudsvriendelijke pompen
- Verbeteren van gas-opwaardingstechnologie
- Standaardisering van de vergister

Operationele kostprijsverlaging

- Gebruik van warmtepompen om installatie warm te houden
- Onderhoudsvriendelijk ontwerp van gehele installatie
- Efficiënt elektraverbruik
- Isolatie vergister en ontwerp vergister

Opbrengst verhoging

- Hoge gasopbrengst
- Geen gebruik gas voor verwarmen vergister

Business case wordt momenteel uitgewerkt

- Eerste indicatie is dat kostprijs van ~ € 850k moet zakken naar ~ € 675k
- Businesscase en ontwerp wordt momenteel in detail uitgewerkt met leverancier

19

Voor type 2 & 3 komt een aparte mestscheidingsmodule beschikbaar

Optioneel: mestverwerkingsmodule

- Optionele module Hygienisatie en scheiding van digestaat in dik / dun 'aanklikbaar' aan de 3 types van vergisters
- Mest belangrijk thema mvh's, belangrijk verkoop argument
- Verlaagt afvoerkosten van mest
- Optimalisering N / P verhouding uit (eigen) dierlijke mest :
 - minder afvoer van mest en minder afvoer stikstof en organische stof
 - minder (N) kunstmest benodigd, bespaart kosten kunstmest inkoop
 - maakt bedrijf meer 'circular'
 - verdere BKG-emissie reductie (kunstmest is energieintensief om te produceren)

Logische combinatie en maakt toekomstbestendig

- Bij WKK opde is mogelijk warmte beschikbaar voor hygienisatie
- (Bio)technisch logische combinatie (7): Hechting fosfaat aan organische stof -> Fosfaat mogelijk makkelijker te scheiden na vergisting
- Toekomst: additionele raffinage module (N, P, K) aan 'te klikken' op mestverwerkingsmodule. Nu geen onderdeel van het concept

Techniek en Businesscase wordt momenteel nader uitgewerkt

- Businesscase: (1) restwarmte benutting (SDE+) (2) voorkomen mest transport (3) mestverwerking (4) kunstmestvervanging op eigen erf
- Wat 'past' bij de drie types en bovenal bij behoefte mvh's

20

Voor type 1 en 2 wordt aanvullend een onderzoek gestart naar verlagen kosten invoeden groen gas in aardgasnetwerk

Groen gas is in theorie een 'betere' verwaardingsstrategie dan 'verstromen'

- Elektrisch rendement kleinschalige WKK's is relatief laag (~30%)
- In tal van industriële processen is gas een zeer moeilijk te verduurzamen brandstof.
- Ook de SDE methodiek kent relatief een hogere waarde toe aan gas dan aan elektra

De kleine schaal van mono vergisting installaties is echter een probleem om rechtstreeks in te voeden in het gasnet

- Zeer lage invoedings volume van groen gas maakt de invoeding relatief duur
- De kleine schaal maakt invoeden groen gas in het net op dit moment alleen voor de 'type 3' installaties haalbaar
- Type 1 en 2 zijn dus op dit moment nog aangewezen op 'verstromen' en invoeden in het elektriciteitsnet

Paralel aan de 'opschaal fase' zal een project gestart worden om kostprijs van invoeden groen gas te verlagen

- Project zal 'getrokken' worden door Stichting Groen Gas
- Doel is om in ieder geval ook voor type 2 invoeden op het gasnet haalbaar te maken

21

Bijlage 4 Fact sheet stand van zaken mono-mestvergisting

Op 9 maart spreken de minister en de Staatssecretaris met dhr Joosten van Royal Friesland Campina (RFC) en dhr Crone, voorzitter van Stichting Groengas Nederland (Groengas) over de voortgang van de Jumpstart mono-mestvergisting. Bedoeling is door een standaardisatie van de installaties en het creëren van massa de prijs van installaties dusdanig te verlagen dat zij met SDE+-financiering een sluitende business case hebben.

RFC is hard aan de slag met het bijeenbrengen van boeren, met afspraken met een drietal installateurs en met het regelen van financiering (een lease-construct).

De concrete invulling van de jumpstart wijzigt nogal eens door voortschrijdend inzicht. Op dit moment zijn er drie typen installaties voorzien:

1. Een mestzak van Bio-electric,. Dit is een vrij simpele installatie die voldoende uit is ontwikkeld. Deze wordt gecombineerd met een warmtekrachtkoppeling (wkk). Dit jaar zullen enkele tientallen boeren hiervoor SDE+-subsidie aanvragen. [REDACTED]
2. De ombouw van een mestsilo naar een mestvergister van Biogasplus met een wkk (complexer). Hiervoor wordt eerst bij de Topsector Energie – TKI Hernieuwbare Energie (TSE-HE) aangevraagd in 2016. In 2017/2018 wordt SDE+-subsidie voor een groter aantal installaties voorzien. De ombouw kan op dit moment niet vergoed worden uit de SDE+ en komt daardoor nu niet door de SDE+-toets voor de TSE-HE. We zijn aan het werk om dat op te lossen.
3. De mest-vergister Microferm van Host met de opwerking van het biogas naar groengas. Daartoe moet met meerder boerderijen worden samengewerkt. Deze installaties is daardoor nog complexer. Ook hiervoor wordt in 2016 een TSE_HE-aanvraag gedaan en daarna volgt opschaling in 2017 / 2018 met SDE+-subsidie.

In de ochtend voorafgaand aan het overleg met LTO is er op beleidsmedewerker niveau een overleg geweest met RFC, Groengas en RVO.nl om enerzijds te bezien of er nog knelpunten zijn en anderzijds om RFC te begeleiden bij het doen van goede aanvragen. Vanuit EZ willen we voorkomen dat hun aanvragen op vormfouten worden afgewezen.

TER INFORMATIE

Aan

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Auteur

@minez.nl

Datum

22 februari 2016

Kenmerk

DGETM-E2020 / 16027988

nota

Vorbereiding TelCo Mono-mestvergisting

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

Paraaf

Paraaf

Paraaf

Medeparaaf

Medeparaaf

Medeparaaf

Aanleiding

Op 23 februari 2016 van 14.00 tot 14.30 uur vindt een Telco plaats van de Taskforce Mono-mestvergisting olv [redacted]. Hierin wordt de bijgevoegde notitie besproken die Friesland Campina en de Taskforce hebben voorbereid voor het overleg van de Minister en Staatssecretaris van EZ op 9 maart 2016.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Eerder was men overtuigd van een kostprijsreductie naar [redacted]. Nu wordt gesproken over [redacted]. Dat lijkt me een stuk realistischer. De vraag is wel of ze in de SDE+ aan de buurt komen aangezien ze sterke concurrentie hebben van zon-PV (12,8 cent / kWh) en BMS (11,4 cent/kWh).
- TKI-aanvraag wordt nu weer als niet haalbaar weergegeven [redacted].
- In eerdere versies was de aanvrager de boer. Nu wil men als Jumpstart Coöperatie zelf SDE+ aanvragen voor [redacted]; tegelijkertijd. Dit zonder gebonden te zijn aan vastliggende locaties met de bijbehorende vergunningen en ondernemers.
- Dit past niet binnen de huidige systematiek van de SDE+ regeling die juist eisen stelt aan projecten (zoals een geschikte vergunning) en deze gehandhaafd om te voorkomen dat premature projecten indienen en vervolgens niet realiseren.
- Deze eisen liggen gedeeltelijk vast in de AMVB. Een analyse vanuit WJZ is nodig om te bepalen welke rek hier binnen kan zitten.
- Als we deze lijn loslaten om dit type initiatieven te ondersteunen zal er vermoedelijk ook vanuit andere technologieën (zoals zon-PV) een wens ontstaan om indiening onder vergelijkbare voorwaarden mogelijk te maken.

Ontvangen BBR

- Gezien de mogelijke effecten op budgetbeslag en opportunistisch aanvragen moet een aangepaste regeling ook weer goede voorwaarden stellen in projecten.
- Als we dit mogelijk willen maken ligt een aparte openstelling binnen de SDE+ voor de hand. Dit staat echter op gespannen voet met het technologie-neutrale karakter van de SDE+.
- [REDACTED]
- [REDACTED] Het is nog niet duidelijk waar dit geld vandaan moet komen.
- Verder zijn er nog drie verzoeken om aanpassing van de regeling, die een van minder belang zijn op de doorgang van het totale project.
- [REDACTED]
- Men wil dat het hygieniseren van mest voordat het de vergister in gaat ook wordt aangemerkt als nuttige warmte. Nu is dit niet toegestaan omdat dit indirect ook betekent dat je de verwarming van de vergister zelf ook (deels) subsidieert. Dat is niet wenselijk. De definitie van nuttige warmte is opgenomen in de regeling garantie van oorsprong. Aanpassing hiervan heeft ook effect op alle lopende co-vergistingsprojecten in Nederland. Gedegen onderzoek naar de gevaren van ongewenste effecten is daarom nodig.
- Men wil een bonus binnen de SDE+ voor meervoudige verwaarding zoals positieve effecten als de reductie van methaanuitstoot. Dat past niet binnen de huidige methodiek van de SDE+ [REDACTED]

Toelichting

[REDACTED]

TER ADVISERING

Aan de Minister

Aan de Staatssecretaris

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Auteur

T [redacted]
[redacted]@inez.nl

T 06- [redacted]

Datum

1 maart 2016

Kenmerk

DGETM-E2020 / 16029222
BHM: 16034554

nota

Gesprek over mono-mestvergisting met [redacted]
(Taskforce mono-mestvergisting) en [redacted]
(Friesland Campina)

Parafenroute

Digitaal akkoord 02-03-2016[redacted]
MT-lid E-2020Digitaal akkoord 03-03-2016[redacted]
plv. Directeur-Generaal ETMDigitaal akkoord 04-03-2016[redacted] MPA
DG Agro en NatuurMedeparaaf: akkoord 02-03-2016[redacted]
MT-lid FEZ
BBR-paraafMedeparaaf: akkoord 03-03-2016[redacted]
Directeur PAVDigitaal akkoord 04-03-2016

[redacted]

Kopie aan

[redacted]
1

Bijlage(n): 4.

Aanleiding

Op 9 maart 2016 heeft u beiden van 9:10 tot 9:50 uur een gesprek met Ferd [redacted] (Voorzitter Taskforce Mono-mestvergisting en vicevoorzitter van [redacted] Gas Nederland) en [redacted] (CEO van FrieslandCampina) over de jumpstart voor mono-mestvergisting. Vanuit DGAN zult u ondersteund worden door de directeur PAV ([redacted]) en vanuit DGETM door de plv. DG ETM ([redacted]). Daarnaast zullen [redacted] en [redacted] van FrieslandCampina aan het gesprek deelnemen, evenals [redacted] van Groen Gas Nederland.

Advies

Minister:

- U kunt uitspreken dat u - ondanks de lange doorlooptijd en vele wijzigingen in de projectopzet - het initiatief van het landbouwbedrijfsleven voor de jumpstart voor mono-mestvergisting wil steunen. De belangrijkste reden is dat het initiatief bijdraagt aan het halen van de hernieuwbare energiedoelstelling.
- U kunt aangeven dat u het vinden van een goede aanpak een uitdagend proces vindt, omdat mono-mestvergisting geen sluitende business case oplevert. Het huidige voorstel van FrieslandCampina past niet binnen de algemene kaders van de SDE+ aangezien het voorstel zowel het veilingmechanisme als het beleid om niet-realisatie van projecten te voorkomen ondermijnt.
- U kunt aangeven dat u bereid bent om met het oog op het behalen van de hernieuwbare energiedoelstelling de mogelijkheid te onderzoeken om met een éénmalige regeling geschikte stimulering te bieden voor de eerste groep van mono-mestvergisters. De insteek is om door innovatie, organisatie en schaalvoordelen kostenreductie van mono-mestvergisters te realiseren waarna deze technologie onder de normale voorwaarden mee moet kunnen concurreren om middelen uit de SDE+.

Ontvangen BBR

4/3

Pagina 1 van 6
9 MAART 2016

Staatssecretaris:

- U kunt aangeven dat mono-mestvergisting een belangrijk onderdeel is van de verdere verduurzaming van de melkveehouderijsector en daarmee behoud van de *licence to operate* richting de consument. De broeikasgasuitstoot uit de melkveehouderij neemt immers toe door de groei van de melkproductie. Voor het verbeteren van de duurzame zuivelketen is het van belang dat ingezet wordt op broeikasgasreductie. De groei van de methaanuitstoot kan afvlakken als voldoende vergisters worden geplaatst. De melkveehouderij is hiervoor aanzet.
- U kunt aangeven dat u potentie ziet om gekoppeld aan mestvergisting ook mest te gaan verwerken.
- U kunt beide aangeven dat de sector, indien de minister deze maatwerkoplossing biedt, zelf verantwoordelijk is om de volledige investeringskosten van de installaties te dekken. De gevraagde separate bijdrage aan de investeringskosten komt er niet.

Ter achtergrondinformatie zijn in de bijlagen factsheets opgenomen over melkveehouderij en klimaat en over de technologie mestvergisting.

Toelichting

- De Taskforce mono-mestvergisting staat onder voorzitterschap van [REDACTED] (Groen Gas Nederland) en bestaat verder uit [REDACTED] (Friesland Campina), [REDACTED] (EZ-ETM) en [REDACTED] (EZ-AN) en [REDACTED] (secretaris, Groen Gas Nederland). Verder zijn de provincies betrokken.
- De Taskforce bestaat ongeveer 3 jaar. Gedurende die periode is het niet gelukt om tot een sluitende projectaanpak te komen om mono-mestvergisters in Nederland over de drempel te helpen waardoor zij eigenstandig mee kunnen concurreren in de SDE+.
- Een belangrijke reden voor het feit dat nog geen sluitende aanpak is gevonden is dat het bestaande instrumentarium van exploitatie- (SDE+) en innovatiemiddelen (TKI) niet goed aansluit op de behoefte van de sector. Daarnaast is de aanpak van de jumpstart mono-mestvergisting inhoudelijk vaak van vorm veranderd door voortschrijdend inzicht aan de zijde van FrieslandCampina.
- In de Kamerbrief naar aanleiding van de Nationale Energieverkenning (NEV) 2015 heeft u aangekondigd dat u samen met de staatssecretaris werkt aan een innovatieprogramma om de uitrol van mono-mestvergisting te versnellen. Dit is afgelopen najaar ook uitgebreid in de media geweest naar aanleiding van een item over mono-mestvergisting in het NOS journaal.
- Door de ruime beschikbaarheid van mest in Nederland is mono-mestvergisting één van de mogelijkheden om substantieel meer biogas te produceren. De maximale potentie voor mestvergisting in 2030 wordt geschat op 22 PJ. Ter

illustratie: het totale (streef-)verbruik volgens het Energieakkoord bedraagt in 2020 ruim 2.000 PJ.

- Daar komt bij dat mono-mestvergisting een interessante mogelijkheid biedt om de uitstoot van methaan (een 25 maal zo sterk broeikasgas als CO₂) in de landbouw te beperken. Als mest direct, dus op het erf, wordt vergist, levert dit de grootste energie-inhoud op en wordt bovendien de methaanuitstoot het meest beperkt. Dat komt doordat tijdens de opslag van mest al veel methaan vrijkomt.
- De belangrijkste reden waardoor mono-mestvergisting nog nauwelijks wordt toegepast is de hoge kostprijs. De kosten van mono-mestvergisters zijn veelal nog boven de 15 cent/kWh, het maximale basisbedrag in de SDE+. De kostprijs van het door ECN doorgerekende referentieproject voor mono-mestvergisting was in 2016 zelfs nog hoger dan 20 cent / kWh. Daarnaast is mestvergisting geen kernactiviteit van een boer terwijl de installaties wel tijd en expertise vragen.
- FrieslandCampina hecht veel waarde aan dit traject omdat zij hierin een belangrijke mogelijkheid ziet om de melkveehouderij te verduurzamen. Verduurzaming van de melkveehouderij is voor FrieslandCampina een belangrijk aandachtspunt om de *license to operate* in Nederland te behouden, zeker nu de melkproductie toeneemt.
- De Taskforce heeft aangegeven dat een kostenreductie nodig is om schaalvoordelen te realiseren in aanschaf, financiering en beheer van de installatie om mee te kunnen concurreren in de SDE+. Ook concludeert de Taskforce dat het niet waarschijnlijk is dat uitrol op korte termijn succesvol zal worden zonder organisatie die het initiatief neemt om deze uitrol te faciliteren en boeren te ontzorgen.
- FrieslandCampina is bereid om zowel de opschaling van de uitrol te verzorgen alsook de ontzorging van boeren voor haar rekening te nemen. Zij wil hiervoor een nieuwe coöperatie oprichten die grote aantallen mono-mestvergisters in één keer inkoopt om die vervolgens via een leaseconstructie beschikbaar te stellen aan geïnteresseerde boeren. Het voordeel is dat hiermee financiering, onderhoud en inkoop centraal kunnen worden geregeld en op centraal niveau leereffecten gemonitord kunnen worden. Dit betreft een sociale, organisatorische innovatie die zonder de garantie van de beschikbaarheid van subsidie voor de eerste groep vergisters naar verwachting niet van de grond komt.
- Om deze nieuwe coöperatie te realiseren wil FrieslandCampina van EZ de garantie dat er SDE+-budget beschikbaar is voor 200 installaties. Het bijbehorende budget voor deze [REDACTED] afhankelijk van de exacte [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] Zij willen daarbij, naast een gegarandeerd budget, ook afwijken van de reguliere SDE+ voorwaarde dat van projecten

duidelijk is waar ze precies worden gerealiseerd en dat alle vergunningen in orde zijn. Dit past niet binnen de systematiek van de SDE+ regeling die eisen stelt aan projecten om te voorkomen dat premature projecten indienen en vervolgens niet realiseren.

- Het voorstel zoals dit nu voorligt van FrieslandCampina is om die reden niet geschikt als verdere basis voor uitwerking. Wij zien echter wel een groot belang om de ontwikkeling en uitrol van mono-mestvergisting verder te stimuleren.
- Als alternatief voor het voorstel van FrieslandCampina stellen wij daarom voor om een nieuwe aanpak te onderzoeken waarbij we uit de SDE+-middelen een aparte, eenmalige innovatieregeling voor mono-mestvergisting zouden opzetten. Het is hierbij nog onzeker of de opzet passend te maken is binnen de randvoorwaarden die voortkomen uit de herkomst van de benodigde middelen.
- De beste mogelijkheid die wij op dit moment zien voor een dergelijke innovatie-gerichte aanpak is het inrichten van een tenderregeling voor mono-mestvergistingsprojecten. Bij het inrichten van een dergelijke innovatieregeling zijn de conclusies en ervaringen van de Taskforce over de voorwaarden van succesvolle uitrol zeer behulpzaam. Bij de inrichting van de regeling moet verder aandacht zijn voor vraagstukken rond kosteneffectiviteit, concurrentie en staatssteun.
- Overigens kent het project nog wel enkele onzekerheden: de voorgestelde kostprijdsdaling is erg ambitieus en de aanpak van FrieslandCampina verandert geregeld. Daarnaast moet de uitwerking van de regeling dusdanig zijn dat deze open staat voor andere indieners, maar tegelijkertijd voldoende selectief zijn om minder realistische aanvragen te voorkomen en voldoende kritische massa voor kostenreductie te behouden.

Overige vragen en korte reactie daarop

Er zijn nog vier andere verzoeken die FrieslandCampina doet:

- FrieslandCampina vraagt een bijdrage van [REDACTED] per installatie tot een [REDACTED] aan het eigen vermogen van de nieuwe Coöperatie. De noodzaak van deze bijdrage wordt niet onderbouwd, maar wordt gezien als uiting van commitment van EZ. Als een specifieke regeling wordt ontwikkeld voor mono-mestvergisting, dan lijkt het niet meer nodig om ook nog een eenmalige bijdrage aan het eigen vermogen te geven om commitment van het ministerie te laten zien.
- FrieslandCampina wil een bonus binnen de SDE+ voor meervoudige verwaardiging zoals positieve effecten als de reductie van methaanuitstoot. Dat past niet binnen de huidige methodiek van de SDE+ en is niet gewenst. De SDE+ is gericht op het behalen van de hernieuwbare energiedoelen en niet op het verzilveren/verwaarden van de gerichte vermindering van uitstoot van broeikasgassen.

Kenmerk
[REDACTED]

- [REDACTED]
- FrieslandCampina stelt voor dat het hygiëniseren van mest voordat deze de vergister in gaat ook aan te merken als nuttige warmte. Het hygiëniseren van mest is het verhitten van mest om ziektekiemen te doden en wordt gedaan om mest te kunnen exporteren. Nu is dit niet toegestaan omdat dit indirect ook betekent dat je de verwarming van de vergister zelf ook (deels) subsidieert. Dat is niet wenselijk. De definitie van nuttige warmte is opgenomen in de regeling garantie van oorsprong. Aanpassing hiervan heeft ook effect op alle lopende co-vergistingsprojecten in Nederland. Gedegen onderzoek naar mogelijke ongewenste effecten is daarom nodig. We achten de kans klein dat hier een praktisch werkbaar oplossing voor kan worden gevonden. We hebben FrieslandCampina uitgenodigd om een voorstel te doen.

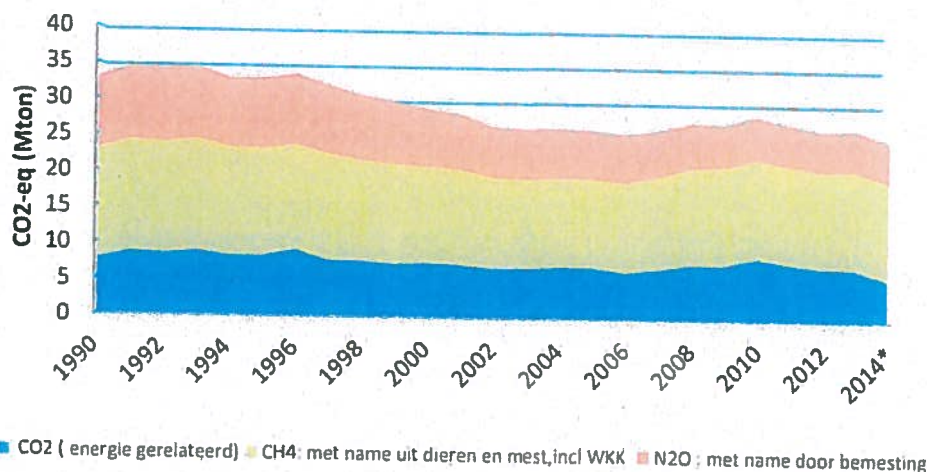
[REDACTED] (ETM-E2020)

[REDACTED] (AN-PAV)

Bijlage 2 – Factsheet melkveehouderij en klimaat

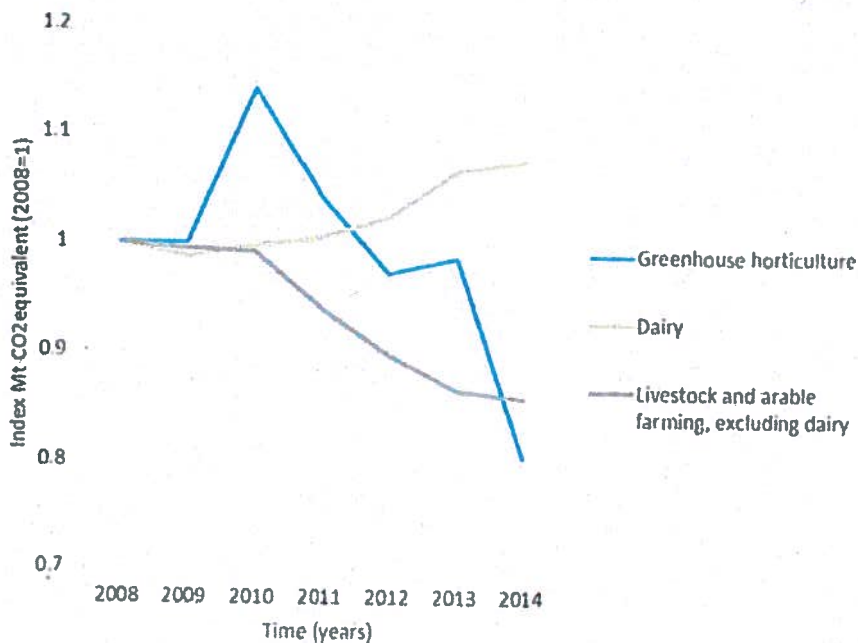
- De staatssecretaris is het aanspreekpunt binnen het Rijk voor de vermindering van de broeikasgasemissies door de landbouw.
- De Nederlandse landbouw heeft te maken met emissies van de broeikasgassen kooldioxide (CO_2), methaan (CH_4) en lachgas (N_2O).
 - CO_2 komt vooral vrij door verbruik van energie (gas, elektriciteit, diesel).
 - Bij de vertering van (ruw)voeders door rundvee en de opslag mest komen aanzienlijke hoeveelheden methaan vrij.
 - Lachgas komt vooral vrij uit de bodem bij bemesting.

Methaan en lachgas worden weliswaar in veel kleinere hoeveelheden uitgestoten dan CO_2 , maar hebben een sterker effect: methaan is 25 keer sterker; lachgas ongeveer 300 keer.

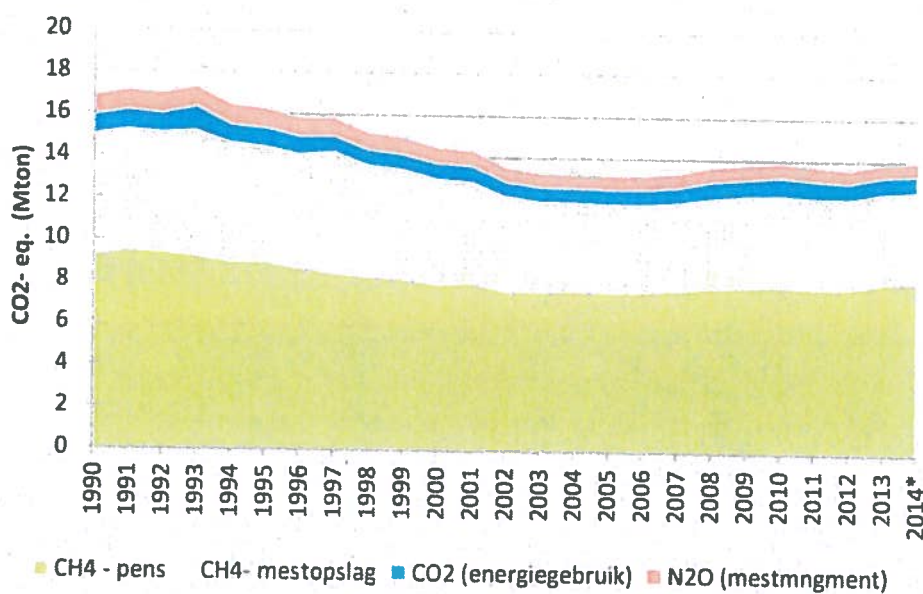

Onderscheid naar broeikasgas in de landbouw (bron: Emissieregistratie 2015, 2014*voorlopig)

- De uitstoot van broeikasgassen bedraagt in Nederland jaarlijks circa 195 Mton CO_2 -equivalenten. De primaire land- en tuinbouw heeft een aandeel van rond de 12 à 13 % in de totale uitstoot van broeikasgassen. Daarvan bestaat circa 2/3 uit de overige broeikasgassen methaan (CH_4) en lachgas (N_2O).
- De broeikasgasemissies gerelateerd aan dieren komen voor ca. 64% uit de melkveehouderij, voor ca. 25% uit de varkenshouderij en ca. 7% uit de pluimveehouderij. Circa 4% komt uit de overige veehouderijsectoren zoals geiten en schapen.
- Binnen de zuivelketen komt ongeveer 60% van de emissies voor rekening van de primaire sector. Ruim een kwart van alle emissies in de zuivelketen vindt plaats voor de poort van het melkveebedrijf, bij de productie van aangekochte grondstoffen en productiemiddelen (bv. voer en kunstmest) en de resterende ruim 10% is het gevolg van activiteiten bij de zuivelverwerkers.
- De uitstoot uit de melkveehouderij stijgt in tegenstelling tot de andere sectoren in de landbouw. Dat komt door (de anticipatie op) het einde van de melkquotering.

- Hieronder is te zien dat de toename vooral verklaard wordt door meer pensfermentatie en meer mest uit de mestopslag, ergo door meer dieren.

Opbouw emissie veehouderij (2014*: voorlopig)

- FrieslandCampina (zuivelverwerker) valt onder ETS. Binnen ETS moeten zij moeite doen om hun energievoorziening te verduurzamen, willen ze 'gratis ETS rechten' krijgen, wegens 'carbon leakage'. Elektra lukt wel, maar om hun gasgebruik te verduurzamen hebben ze groen gas nodig.

Bijlage 3 – Factsheet Mestvergisting

Co-vergisters + Monomestvergisters

- Er zijn in 2013 102 co-vergistingsinstallaties, waarin mest samen met plantaardige co-vergistingmaterialen wordt vergist. Co-vergisters zijn altijd vrij grootschalig van opzet en staan vaak op industrieterreinen. Ze komen incidenteel negatief in het nieuws komen (stank, veel vervoersbewegingen, mogelijke veiligheid- en gezondheidsrisico's, fraude met co-vergistingmaterialen). De mest komt voor het helft van varkensbedrijven en de helft van rundveebedrijven. Het biogas uit covergistingsinstallaties wordt veelal gebruikt om elektriciteit op te wekken, waarbij ook warmte vrijkomt. De co-vergisters draaien de laatste jaren niet op volle capaciteit door de hoge prijs van covergistingsmaterialen en de lage elektriciteitsprijs.
- Er zijn enkele mono-mestvergisters in gebruik waarin uitsluitend dierlijke mest wordt vergist. Vergisters op boerderijschaal (kleinschalig) hebben een verkorte vergunningprocedure. Grote installaties hebben voornamelijk varkensmest als inputstroom en hebben schaalvoordelen, maar zijn niet vergunningvrij. Voor melkveehouders zijn met name kleinschalige installaties interessant omdat dan de mest op het eigen bedrijf blijft.

Status Technologie

- Eerst zijn installaties zijn geleverd en getest op proefboerderijen van WUR (Sterksel, De Marke)
- Enkele positieve beschikkingen in laatste fase van SDE+ 2014 afgegeven
- Eerste realisaties bij klanten: Den Elder (WKK), Jaap Jan Ras (Groen Gas)
- Bekendste installatie is Microferm van Host

Cijfers over potentieel innovatieprogramma

- ECN heeft een concept versie van het innovatieprogramma doorgerekend en komt op een aandeel van 1 PJ uitgaande van 300 installaties in 2020. Dit komt overeen met 32 miljoen kuub groen gas, het gasverbruik van zo'n 20.000 huishoudens.
- Er zijn verschillende onderzoeken die het potentieel van mono-mestvergisting onderschrijven. Zo gaat de routekaart hernieuwbaar gas uit van een maximum potentieel van 4,3 PJ in 2020 en 22 PJ in 2030. Dit komt overeen met 135 miljoen kuub aardgas in 2020 en 695 miljoen kuub aardgas in 2030. Dit is nog exclusief varkens en pluimveemest.
-
- Naast de directe bespaarde CO2-emissie (ca. 60 kton bij 300 installaties) door vermeden gebruik van fossiele energie zijn de vermeden methaan emissies (een 25x zo sterk broeikasgas) ook belangrijk. De schattingen over de bijdrage hiervan aan de CO2-reductie lopen sterk uiteen en zijn van veel zaken afhankelijk zoals het type mestopslag en de versheid van de mest.

Uitdagingen naast de kostprijs van de installatie:

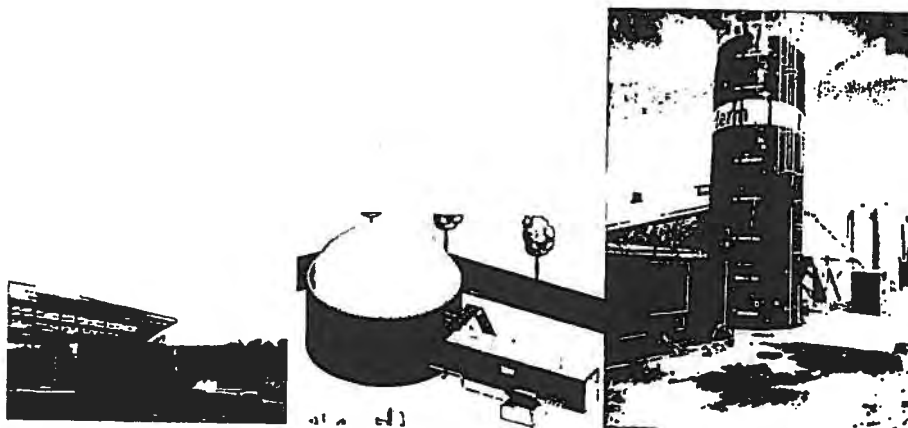
- Biogasopbrengst: alleen verse mest geeft voldoende biogas. De uitdaging is dus om de mest zo snel mogelijk in de vergister te krijgen. Daarvoor zijn aanpassingen aan de stal nodig.
- Onderhoud: de onderhoudskosten van een installatie zijn hoog, zeker bij beperkt aantal installaties.
- Gebruiksgemak: vergisting is geen kernactiviteit voor een boer. De installatie moet dus met een minimum aan tijd en kennis kunnen worden bediend.
- Financiering: de technologie is nieuw. Banken staan kritisch tegenover financiering van individuele installaties, vanwege de slechte ervaringen met co-vergisters.

Kengetallen

Onderstaande kengetallen komen overeen met de drie type installaties die op dit moment voorzien zijn in het innovatieprogramma.

	m3 mest	Aantal koeien	Aantal bedrijven	Vermogen	Gas / WKK	Investering
Type 1	3000	100	1	14 kWe	Wkk	~100.000 €
Type 2	6000	200	1	39 kWe	Wkk	~300.000 €
Type 3	13.500	500	2-3	34 Nm3/uur	Gas	~675.000 €

Afbeeldingen van mono-mestvergisters

44a

Aan:

Ministerie van Economische Zaken
Zijne Excellentie de heer H. Kamp

Staatssecretaris van Economische Zaken
Zijne Excellentie de heer M. van Dam

Amersfoort/Leuwarden, 24 februari 2016
Kenmerk: notitie Jumpstart mono-mest vergisting

Contactpersoon: [redacted]
[redacted]@frieslandcampina.com

Hooggeachte heer Kamp, Hooggeachte heer van Dam

Op woensdag 09 maart 2016 treffen wij elkaar om de mogelijkheden van een zgn. Jumpstart voor mono-mest vergisting te bespreken.

Bijgaand sturen we u ter voorbereiding van de bespreking een inleidende notitie. Deze notitie bevat tevens het voorstel op welke wijze het bedrijfsleven en de Rijksoverheid de markt voor mono-mest vergisting rendabel kunnen maken.

Mocht u op voorhand een nadere toelichting willen op de aanbevelingen dan zijn wij uiteraard graag bereid u die te geven.

Met vriendelijke groeten

FrieslandCampina

Taskforce Jumpstart / GGNL

Notitie Jumpstart: Inleiding

Mono-mestvergisting op boerderijschaal kan een belangrijke bijdrage leveren aan de productie van biogas, de vermindering van CO₂ uitstoot, reductie van BKG emissies en de sluiting van de mineralenkringloop. De ontwikkeling van mono-mestvergisting is een fundamenteel spoor in de CO₂-neutrale groei ambitie van de zuivelketen. De business case voor mono-mestvergisting is nu nog onhaalbaar. De SDE systematiek is primair gericht op maximalisering van energieproductie. Mono-mest op boerderijschaal is kleinschalig, en mest levert relatief weinig energie op. De bredere duurzame waarde (breder dan energie) van mono-mestvergisting wordt nog niet (h)erkent. Er zijn extra impulsen nodig vanuit de markt en een stimulerend kader. Dit is vervat in het zgn. Jumpstart programma.

Kansen voor duurzame energieproductie

In de *Routekaart Hernieuwbaar Gas*¹ uit 2014 wordt de potentie voor rundermest ingeschat op 4,3 PJ in 2020 en 22 PJ in 2030. Daarmee levert vergisting met mest van runderen een bijdrage aan de SER Energieakkoord doelstelling (in 2020 14% duurzame energie productie met 300 PJ). Mono-mestvergisting is in het Energieakkoord onderdeel geworden van de zgn. 186 PJ opgave. Mestvergisting - inclusief varkens- en kippenmest - kan in 2030 voor 30 PJ bijdragen aan duurzame opwekking. Zou alle drijfmest in Nederland vergist worden dan wordt voor 1,2 miljard kuub aardgas (aeq) aan duurzame energie geproduceerd en 4,7 Mton aan CO₂ gereduceerd. Zoals geconcludeerd door de Algemene Rekenkamer is er in het geval van de SDE+ sprake van onderbenutting. Met name voor vergisting biomassa is onderproductie met 45% het grootst. Vertraging in de ontwikkeling van techniek en financierbaarheid algemeen worden door de Rekenkamer als redenen geagendeerd².

Rapport nut en risico's co-vergisting

Indien vergisten wordt toegepast om mest van runderen te benutten wordt in Nederland nu nog de techniek van co-vergisten toegepast. Dat wil zeggen dat er zgn. cosubstraten bij de mest wordt bijgemengd om de energieopbrengst te verhogen. Er kleven echter ook nadelen aan cosubstraten, zoals recentelijk vervat in het aan de kamer aangeboden rapport *nut en risico's van covergisting*. In de kamerbrief van 17 april 2015 heeft staatssecretaris Dijkema aangekondigd dat het kabinet onderzoek doet met het bedrijfsleven om de mogelijkheden van mono-mest vergisting rendabel te maken als mogelijk alternatief voor co-vergisten. Mono-mest gebruikt immers geen cosubstraten.

Inzetten op mono-mest vergisting op boerderijschaal

Voor veehouders geldt een mestverwerkingsverplichting bij een fosfaatoverschot op het bedrijf. Daarnaast streeft de melkveehouderij naar het sluiten van de mineralenkringloop en om de uitspoeling van mineralen naar het grond- en oppervlaktewater te verminderen. De mestverwerkingsverplichting moet door zelfregulering van de sector tot stand komen. Mono-mest vergisting en eventuele raffinage van mest kan een serieuze bijdrage leveren aan het verminderen van de milieu impact (klimaat, luchtkwaliteit, eutrofiëring, verzuring) van de veehouderij en het verbeteren van de beschikbaarheid en benutbaarheid van nutriënten. Juist op boerderijschaal mest verwerken heeft de meeste voordelen. Op boerderijschaal kan alle mest worden verwerkt, ± 55 miljoen ton. Bij centrale mestverwerking is dit substantieel minder, ± 7 miljoen ton, aangezien alleen het overschot kan worden verwerkt. Door op individuele melkveebedrijven mono-mest vergisting (directe vergisting zonder cosubstraten) mogelijk te maken kan er ook met dagverse mest worden gewerkt en is de *milieuwinst relatief veel groter*. Mede omdat

¹ <http://groengas.nl/wp-content/uploads/2014/02/Routekaart-hernieuwbaar-gas.pdf>

² Algemene Rekenkamer, Stimulering van Duurzame Energieproductie (SDE+) 14 april 2015 (Rg. 17 blz. 40)

methaan-uitstoot een factor 25 schadelijker is dan CO₂ uitstoot. Dit kan oplopen tot een additionele milieuwinst van 5 Mton CO₂³. Dit verdient een aanvullende kijk op subsidie uitgaven. Er is ook milieuwinst door een hogere gasopbrengst (35-40%) van dagverse mest. Het werken met dagverse mest vraagt om een kleine(re) installatie die op boerderijschaal inzetbaar is. Er vindt geen gesleep met mest plaats en het is een gesloten systeem (afdekken van uitstoot). Mest kan in enkele weken meer dan de helft van het biogaspotentieel verliezen ('koude gisting'). Verse mest heeft een hogere biogasopbrengst dan oudere mest. Snel verwerken heeft daarom de voorkeur. Bijkomend voordeel van direct vergisten is een hogere reductie van het broeikasgas methaan omdat die niet meer direct naar de atmosfeer kan ontsnappen als gevolg van de koude gisting. De biogasopbrengst wordt vooral bepaald door het gehalte organische stof in de mest. Rundveemest heeft als voordeel dat het een rijke bacteriekolonie bevat, die nodig is voor de omzetting van de organische stof in methaan. Door dagverse mest direct op het agrarisch bedrijf te vergisten via kleinschalige mono-mest vergisting (ook wel microvergisting genoemd) vergroot het energetisch rendement aanzienlijk.

De voordelen van mono-mestvergisting op het boeren erf:

- Maximale benutting van mest (niet alleen de overschotten)
- Zeer efficiënte manier van CO₂ – equivalenten.
- Productie van duurzame energie (duurzame stroom of groen gas)
- Principes van een circulaire economie bevinden zich op het lokale erf (zelfvoorzienend).
- Weinig gesleep met biomassa (logistieke en duurzame voordelen)
- Hoeft niet te concurreren met prijs en kwaliteit van cosubstraten
- Potentie van substantiële methaanreductie (gesloten systeem)
- Potentie van substantiële ammoniakreductie (snelle verwerking)
- De bijbehorende techniekontwikkeling kan worden geëxporteerd
- Gemiddeld hogere energieopbrengsten van mest (door gebruik dagverse mest)

Knelpunt Stimulering: SDE en TKI

Mono-mestvergisting heeft nu de allerhoogste SDE vergoeding nodig. De afgelopen jaren zijn er nauwelijks projecten van de grond gekomen door uitputting van SDE budget. Ten aanzien van de initiële investering zijn kleinschalige installaties relatief duur. Door innovatie en schaalvoordelen kunnen deze kosten dalen om een betere business case te krijgen. Echter de daarvoor bestemde TKI innovatie subsidies worden niet toegekend, mede door het ontbreken van een SDE+ beschikking. Daarmee houden deze twee beleidsinstrumenten een vicieuze cirkel in stand en blijven deze gereserveerde TKI bedragen onbenut.

Jumpstart: stimulans vanuit de markt

Tot nu toe heeft de zuivel sector c.q. FrieslandCampina geen bemoeienis gehad met energieproductie (gas/elektriciteit) op de boerderij en ook niet met de mestproblematiek. Door het dringend worden van de CO₂-problematiek is dit voor de zuivel sector aan het veranderen. Ruim 80% van de CO₂ uitstoot vindt plaats op het boeren erf. Het is noodzaak om de mest op duurzame wijze te gaan verwerken. Energieproductie hoort daar bij evenals het nuttig gebruiken van de mineralen. Drijfveer voor de zuivel sector is om mono-mestvergisting en de daarbij behorende waarden in de business case tot uitdrukking te laten komen.

³ In CO₂ equivalenten, dit is 2-3 % van de totale NL BKG emissie

Mono-mestvergisting op het boeren erf heeft veel structurele onzekerheid. Er is weinig prikkel voor een melkveehouder om – op zijn eigen erf - over te gaan op duurzame energieproductie uit mest. Er is derhalve weinig tot geen incentive voor leveranciers van mono-vergisting installaties om zich op de Nederlandse markt te richten, laat staan door te ontwikkelen.

Om mono-mestvergisters op boerderijschaal betaalbaar te maken zou de kostprijs van een installatie gemiddeld [redacted] moeten. FrieslandCampina (i.s.m. LTO en St. Groen Gas NL) is nu ruim 2 jaar intensief bezig om een grootschalige afname c.q. seriële productie (een zgn. Jumpstart) van mono-mestvergisters te organiseren zodat de prijs aanzienlijk kan zakken. Mono-mestvergisting is dan naar verwachting rendabel voor bedrijven [redacted]. Een SDE basisprijs van [redacted] dan haalbaar voor de projecten. Op het vlak van vergunningen en ruimtelijke ordening zijn al een paar knelpunten weggenomen. Zo is in 2015 een Nederlandse Technische Afspraak (NTA) geïntroduceerd die de vergunningverlening voor micro-vergisters op agrarische bedrijven sterk vereenvoudigt.

De Coöperatie Jumpstart

FrieslandCampina heeft verder verantwoordelijkheid genomen om te innoveren. Er wordt ingezet op keten innovatie. FrieslandCampina heeft organisatorisch (en financieel) extra stappen gezet om de Jumpstart mogelijk te maken. Momenteel werkt FrieslandCampina met drie aanbieders aan drie verschillende modules van mono-mest vergisters om seriële productie mogelijk te maken. Er zal door FrieslandCampina een aparte juridische entiteit worden ingericht: *De Coöperatie Jumpstart*. EZ/RVO kan desgewenst zitting nemen in de RvC van deze Coöperatie. De Coöperatie wordt vanuit FrieslandCampina van personeel voorzien. Dit team organiseert de SDE beschikking en verzorgt de uitrol van vergisters. Het team selecteert en faciliteert de ledenveehouders met vergunning, de keuze voor een module, en de financiering. De Coöperatie Jumpstart maakt tevens de afspraken met banken om collectieve financiering mogelijk te maken. De banken zijn tot nu toe zeer voorzichtig met financiering van kleinschalige duurzame projecten, in het bijzonder met vergisters. Door het oprichten van een Coöperatie en de verantwoordelijke rol van FrieslandCampina hoeven er geen individuele boeren of vergisters gefinancierd te worden, de keten wordt opnieuw ingericht. De rol van de boeren wordt verder ontzorgd en de propositie is aanmerkelijk aantrekkelijker dan vandaag. FrieslandCampina – de Coöperatie Jumpstart - ontwikkelt een virtuele bio-energiefabriek. Ambitie is om in het jaar 2017 ruim 200 vergisters te gaan plaatsen bij de aangesloten leden. In 2020 zijn er [redacted]. Het programma bestaat uit drie stappen:

Stap 1 in 2016

- Oprichten Coöperatie Jumpstart, vaststellen bijdrage Rijksoverheid
- Vaststellen 3 leveranciers/modules waarmee we kostprijs reductie gaan realiseren:
 - Module 1: Bio Electric, [redacted], eenvoudige vergister met WKK*
 - Module 2: Biogas Plus, vanaf [redacted], robuuste vergister met WKK
 - Module 3: HoSt, vanaf (mini-cluster van) [redacted], groen gas*
- * met deze leveranciers al gestart om in 2016 een aantal installaties te realiseren (de eerste 10-15 individuele SDE aanvragen zijn inmiddels in voorbereiding)
- SDE aanvraag Coöperatie Jumpstart indienen ten behoeve van opschaling in 2017 (indien mogelijk)

Stap 2 in 2017

- Opschaling naar [redacted] (op basis van SDE beschikking Coöperatie Jumpstart)

Stap 3 in 2018/2019

- Zelfstandig opereren van de markt, ook met andere leveranciers/modules

FrieslandCampina en de leveranciers dragen zelf bij aan de eerste kostprijsreductie in stap 1. Dit is een investering van [redacted]

[redacted] de modules in een demo opstelling te bundelen. Dit loopt helaas te

moelzaam. Naast het voormelde generieke knelpunt van de vicieuze cirkel tussen SDE en TKI, is TKI primair ingericht op technische innovatie. Deze eventuele technische innovaties leiden niet per se tot de gewenste kostprijs reductie van [redacted] voor de gehele markt, eerder tot [redacted] kostprijs reductie voor specifieke (niche) oplossingen zoals deze zijn geïnventariseerd. Het spoor van technische innovatie gaat bovendien veel te langzaam. Het leidt gemiddeld pas over 3-5 jaar tot mogelijke kostprijs reductie. De urgentie om nu met mono-mest vergisting stappen te maken ligt veel hoger. Het door FrieslandCampina ontwikkelde spoor van keten innovatie leidt tot snellere resultaten passend bij de 2020 doelstellingen. Dit spoor heeft bovendien effect voor de gehele markt en de gekozen oplossing heeft een veel hogere financiële haalbaarheid dan individuele projecten. FrieslandCampina praat met de banken over een fonds van [redacted] n. De mestrijke Provincies zoals Gelderland, Overijssel en Friesland hebben ook hun medewerking toegezegd – o.a. via bestuur GGNL. Achtergestelde leningen van de Provinciefondsen en diverse regionale instrumenten behoren tot het pakket van de Provincies.

Stimulans gewenst vanuit de Rijksoverheid

Naast deze voormelde - door de markt georganiseerde - keteninnovatie (serieel opschalen en de keten opnieuw inrichten) heeft de markt behoefte aan perspectief vanuit de overheid. Perspectief op het structureel kunnen realiseren van de business case. Pas als daar zicht op is, worden boeren enthousiast.

Op welke punten kan de overheid helpen?

Om mono-mest vergisting op boerderijschaal mogelijk te maken zijn *gedeelde uitgangspunten* nodig:

- Markt en Overheid zien mono-mest vergisting als cruciaal spoor om bij te dragen aan zowel de productie van duurzame energie als mestverwerking
- Markt en Overheid streven naar structurele positie van mono-mestvergisting in de duurzame energiemix
- Markt en Overheid erkennen dat mono-mestvergisting een bredere maatschappelijke waarde - dan sec productie duurzame energie- heeft (zgn. meervoudige verwaarding)

Om de Jumpstart mogelijk te maken vragen wij van de Rijksoverheid:

1. Samen te werken aan een SDE Beschikking van de Coöperatie Jumpstart

Met een bundeling van 200 vergisters vanuit 1 organiserende juridische entiteit – de Coöperatie - verkrijgen de leveranciers het gewenste comfort om serieel te produceren. Op deze wijze kunnen de leveranciers ook investeren in productiemiddelen zodat de kostprijsreductie van [redacted] % mogelijk wordt gemaakt. Met uw ambtenaren is gesproken over bundeling. Ze staan niet onwelwillend tegenover deze wens. De aanvraag zou dan als volgt werken:

- Er wordt beschikt op één project, bestaande uit [redacted] kleinschalige mono-mest vergisters die lokaal bij deelnemende melkveehouders geplaatst worden;
- De aanvraag wordt ingediend door eigenaar Coöperatie Jumpstart;
- De specifieke locatie waar individuele vergisters geplaatst worden is door de Coöperatie vrij [redacted]
- De Coöperatie verkrijgt nádat de SDE subsidie is verleend, gangbare ontwikkeltijd om de locaties toe te wijzen. Uiteraard dient deze toewijzing aan gespecificeerde

- (ook met RVO afgestemde) geschiktheidscriteria te voldoen;
- Voor vergisters die tussentijds worden herplaatst naar een andere locatie komt de SDE niet te vervallen (dit is een harde eis van de bank omdat leasing van de vergister hier de oplossing is);
- De daadwerkelijk storting van de SDE subsidie wordt bepaald op basis van de totale hoeveelheid opgewekte stroom, gas, en warmte, en collectief uitgekeerd aan de Coöperatie.

Zonder deze beschikking is Jumpstart niet mogelijk.

Het is evident dat FrieslandCampina borging kan geven over realisatie van de projecten. In het verleden (2008-2011) is er helaas nog wel eens "gespeculeerd" met SDE beschikkingen. De SDE regeling bood ruimte om SDE aan te vragen zonder project beschrijving. Hier lijkt een analoge situatie te ontstaan, echter, de Coöperatie Jumpstart heeft een volstrekt andere signatuur. De projectbeschrijving is helder, de finale locatie wordt nog toegewezen. FrieslandCampina heeft al [redacted] leden geselecteerd om een mono-mest vergister te plaatsen. De eerste batch van [redacted] is dan goed te realiseren. FrieslandCampina heeft uiteraard geen enkel belang om met SDE te speculeren en/of projecten te initiëren die er niet zijn. Dergelijke praktijk strookt ook niet met de hoge compliance standaarden van FrieslandCampina. De plaatsing van de vergisters is al – ter illustratie van het commitment – verankerd in de strategische doelstellingen van FrieslandCampina om binnen milieukaders te blijven groeien (Route 2020).

2. Een starterspremie van € [redacted] - per vergister beschikbaar te stellen

Om het programma tot en met stap 2 verder te stimuleren (mede als eenvoudige vervanger van de TKI en/of DEI regeling) vragen wij de Rijksoverheid met een zgn. starterspremie bij te dragen. In het licht van eerdere toezegging - o.a. via het NOS Journaal van 21 november 2015 - vragen leveranciers en banken commitment van de Rijksoverheid dat mono-mest vergisting daadwerkelijk additioneel zal worden gestimuleerd. De hoogte van de door hen gevraagde premie is gelijk is aan de eigen inleg van de betreffende melkveehouder in het eigen vermogen van de Coöperatie Jumpstart. De premie is tevens bedoeld om de eerste melkveehouders over de streep te trekken, en daarmee de markt op gang te brengen. FrieslandCampina zal eveneens eenzelfde bedrag per installatie beschikbaar stellen, in de vorm van extra inleg in het eigen vermogen van de Coöperatie Jumpstart. De premie wordt aan de Coöperatie Jumpstart toegekend, deze wordt niet uitgekeerd aan de individuele melkveehouder, maar wordt rechtstreeks gebruikt als aanbetaling op de betreffende installatie. De premie c.q. deze aantoonbare additionele stimulering kan verder aan kracht winnen doordat de Rijksoverheid binnen het voormelde fonds een rol oppakt in de garantstelling van de financiering(en).

Bovenstaande twee maatregelen zijn cruciaal om Jumpstart mogelijk te maken. Wij doen met name een klemmend beroep om punt 1 mogelijk te maken door bijvoorbeeld de discretionaire bevoegdheid richting RVO te benutten. Daarnaast zijn er een aantal secundaire zaken, die Jumpstart op zichzelf niet mogelijk maken, maar in combinatie met de bovenstaande twee maatregelen zeker zullen bevorderen:

a) Bestaande silo's in SDE regeling 2017 opnemen

De huidige SDE regeling zorgt ervoor dat RVO geen SDE beschikking kan geven indien bestaande silo's voor mestopslag worden benut voor vergisting. Om SDE te verkrijgen dient

de installatie volledig nieuw te zijn. Dit heeft in situaties geleid dat silo's eerst worden afgebroken en dan weer opnieuw worden neergezet. Dit is een onlogische en ongewenste situatie. Het gebruik maken van bestaande silo's leidt juist tot een lagere kostprijs. Hiermee werken we kapitaalvernietiging in de hand c.q. de regeling is op dit vlak niet doelmatig. De module met Biogas Plus wil juist werken met bestaande silo's.

b) Hygiënisatie vooraf en warmtebenutting

Met toenemende mesthoeveelheden in Nederland neemt de export van mest(producten) toe. Hygiënisatie is dan vaak vereist, nu kan er voor gekozen worden om het uitgaande digestaat te hygiëniseren of de ingaande mest. In het eerste geval wordt dat gezien als nuttige warmtetoepassing en komt het in aanmerking voor een SDE+ bijdrage. In het tweede geval niet terwijl het energetisch wel veel efficiënter is. Zo stuurt de SDE+ dus eigenlijk op inefficiënt gebruik. Is daar geen verdeelsleutel voor te bepalen?

c) Raamwerk voor meervoudige verwaarding ontwikkelen.

Er is nog geen raamwerk is voor zgn. meervoudige verwaarding. Maatschappelijke waardes moeten worden omgezet in economische waardes. Die maatschappelijke waardes zijn:

- Verkleining mestverwerkingsprobleem ()
- Reductie ammoniak emissie
- Behoud fosfaat als meststof (struviet wordt nog als afvalstof gezien, minder kunstmest nodig)
- Reductie methaanemissies

Voorbeeld van erkenning: bonus methaanreductie bovenop bestaande SDE systematiek, door een bonus van bijvoorbeeld kunnen ondernemers eerder SDE aanvragen. Daarmee verkrijgt mono-mest vergisting ook op de langere termijn meer perspectief.

Conclusie

Nederland kan met relatief kleine bedragen en creatiever beleid grote stappen zetten op het gebied van duurzame energieproductie, innovatie en exportpotentie, waarbij we de sterke positie van onze landbouw- en zuivelsector borgen en werkgelegenheid creëren.

FrieslandCampina

nourishing by nature

44b

Mestverwaarding

Van afval tot waardevolle grondstof & energie

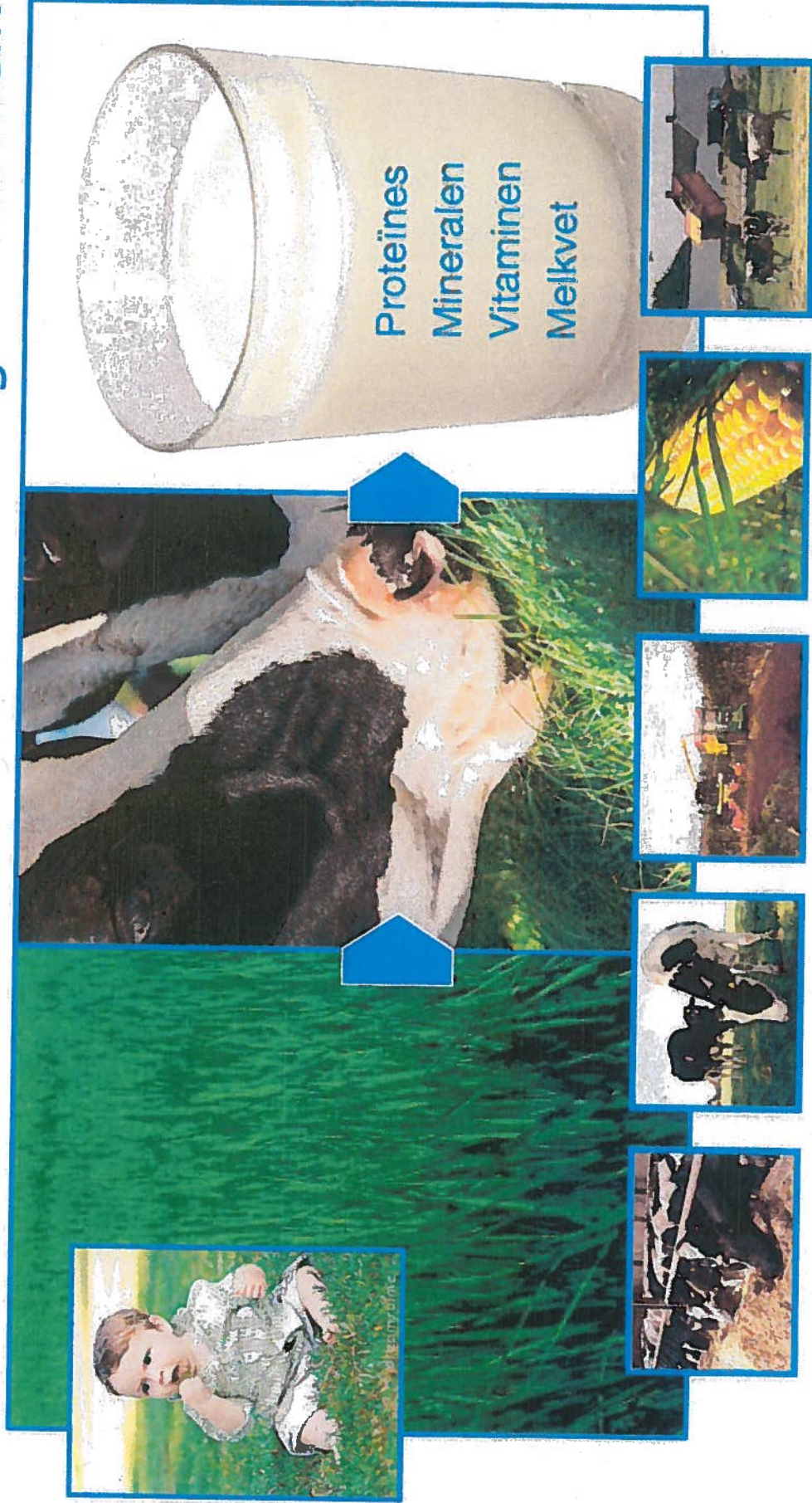
CEO

Amersfoort, 8 maart 2016

FrieslandCampina
nourishing by nature

Van gras tot melk

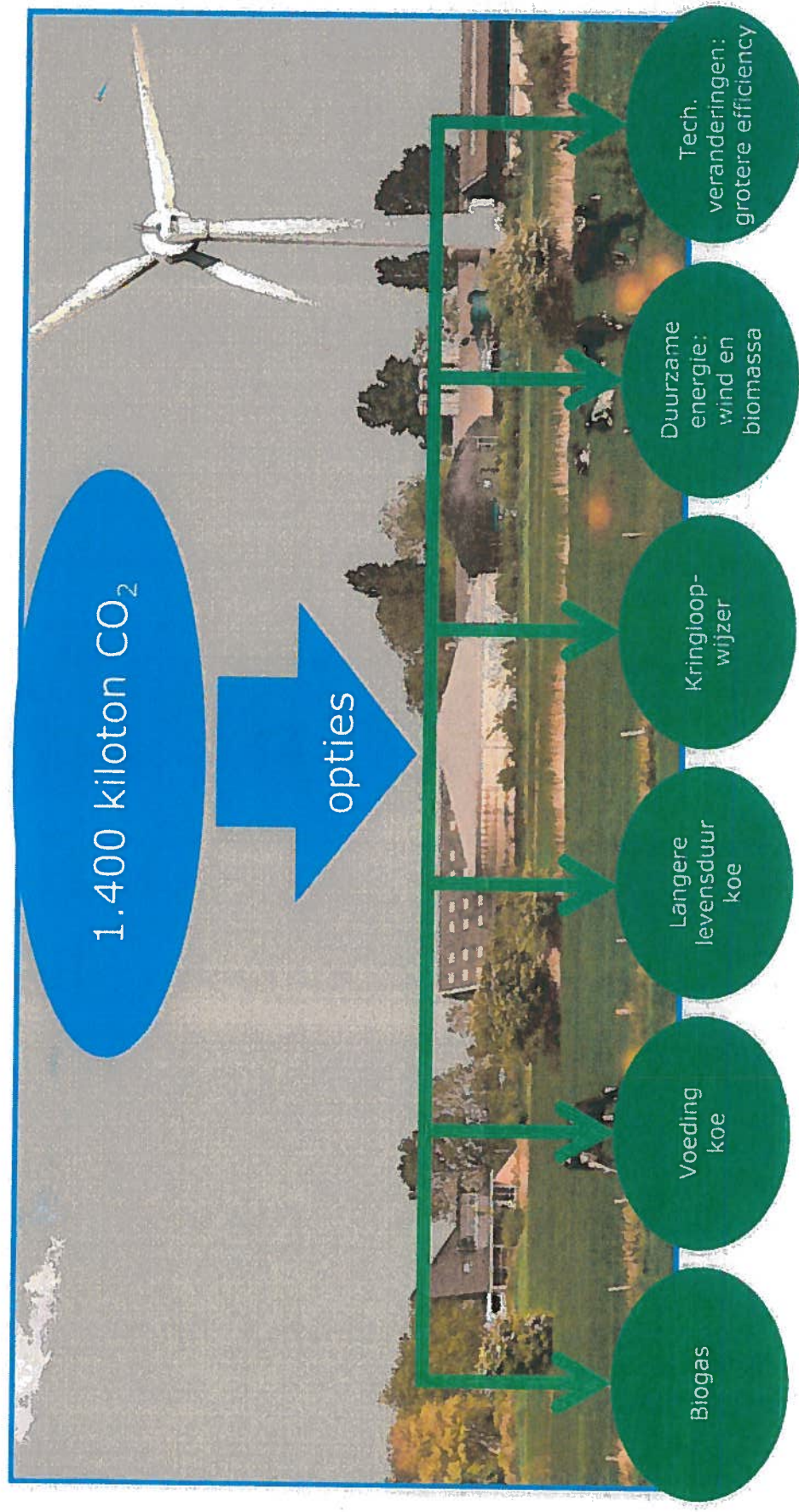
Voedsel koe: ~50% gras; 30% mais; 20% concentraten
krachtvoer afkomstig van gerecycled restafval uit voedingsmiddelenindustrie
(soja schroot; brouwerijen, aardappelindustrie, suikerbietblad,
citrusdrankenproducenten, enz.)

FrieslandCampina
nourishing by nature

9302-6-01

Ons uitgangspunt: klimaat- neutrale groei

FrieslandCampina nl
nourishing by nature

Meerdere wegen aanpak mest, mineralen en methaan

9102-6-01

Kringloopwijzer

als onderdeel van
duurzaamheids-
programma's

Grootschalige projecten

in diverse regio's

Micro- monovergisting

op boerderijschaal

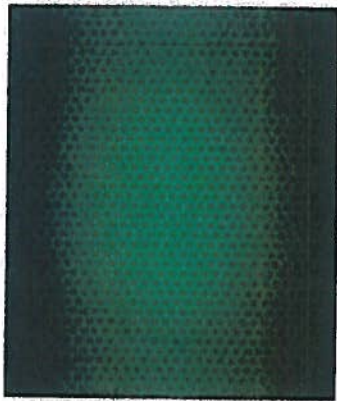

FrieslandCampina
nourishing by nature

Mijn ambitie: de groenste en grootste energiecentrale van Nederland

9192-9-01

Virtueel
Netwerk van duizenden vergisters

Geen gesleep
Geen verplaatsing naar centrale verwerking

Circulair
Mest wordt grondstof: 85% als meststof hergebruikt

Groene energie & methaan-reductie

Boer centraal
Virtuele energiecentrale: eigendom van de boer zelf

Voorbeeld in Europa

FrieslandCampina
nourishing by nature

12.725 Leden- melkveebedrijven in Nederland (2014)

> in principe groot genoeg

... connectieve SDE-aanvraag

Nu al aan de slag

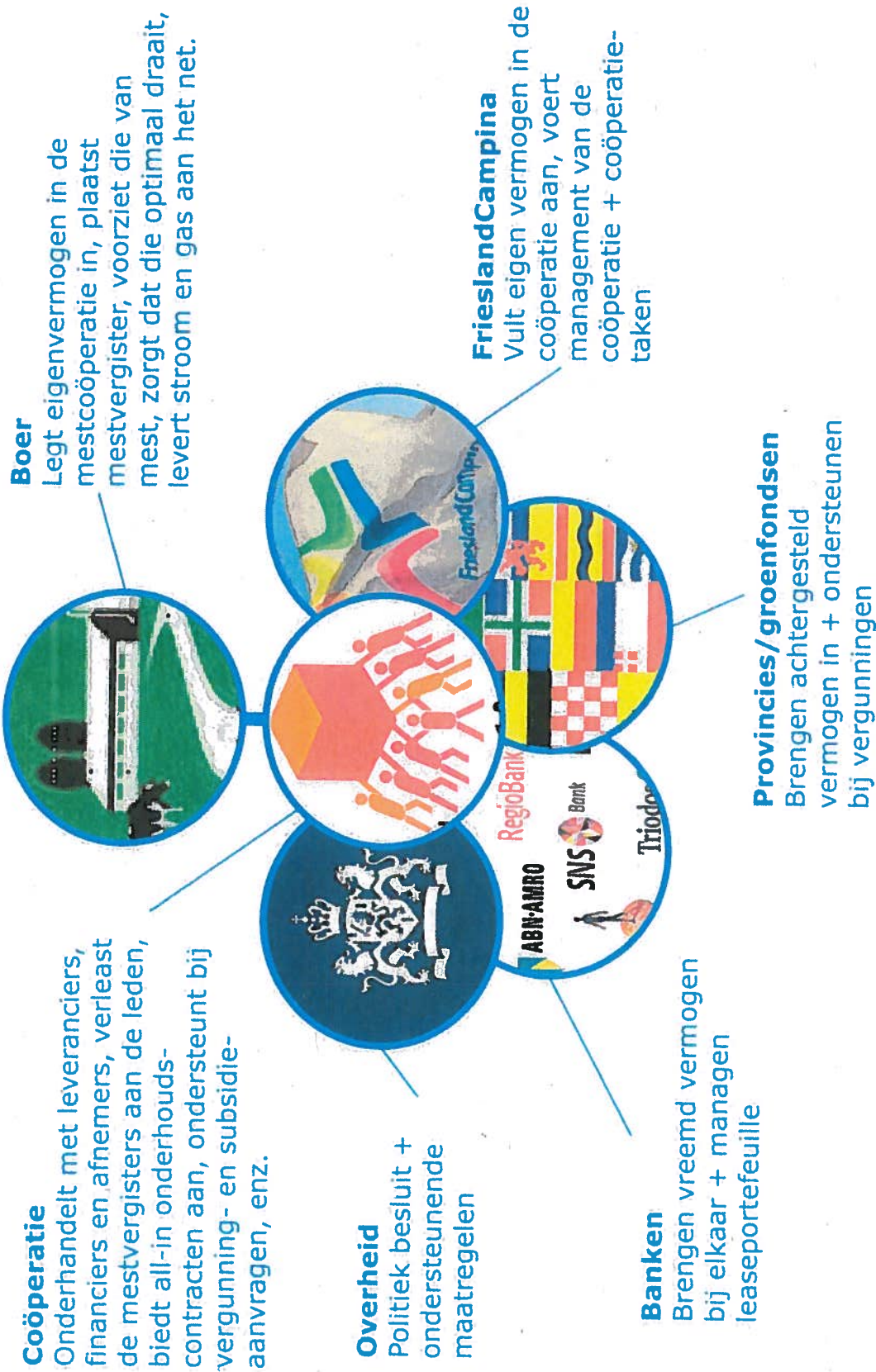

In 2020

FrieslandCampina
nourishing by nature

Samenwerking is noodzakelijk

FrieslandCampina
nourishing by nature

2023-2-01

Jumpstart

1

FrieslandCampina & Economische zaken slaan handen ineen

- FrieslandCampina neemt initiatief en voert management
- Economische zaken zorgt voor passende regelgeving

2

Melkveehouders verenigen zich in coöperatie

- [redacted] eind 2017
- [redacted] : eind 2020
- [redacted] leden: doel

3

Coöperatie lost knelpunten op

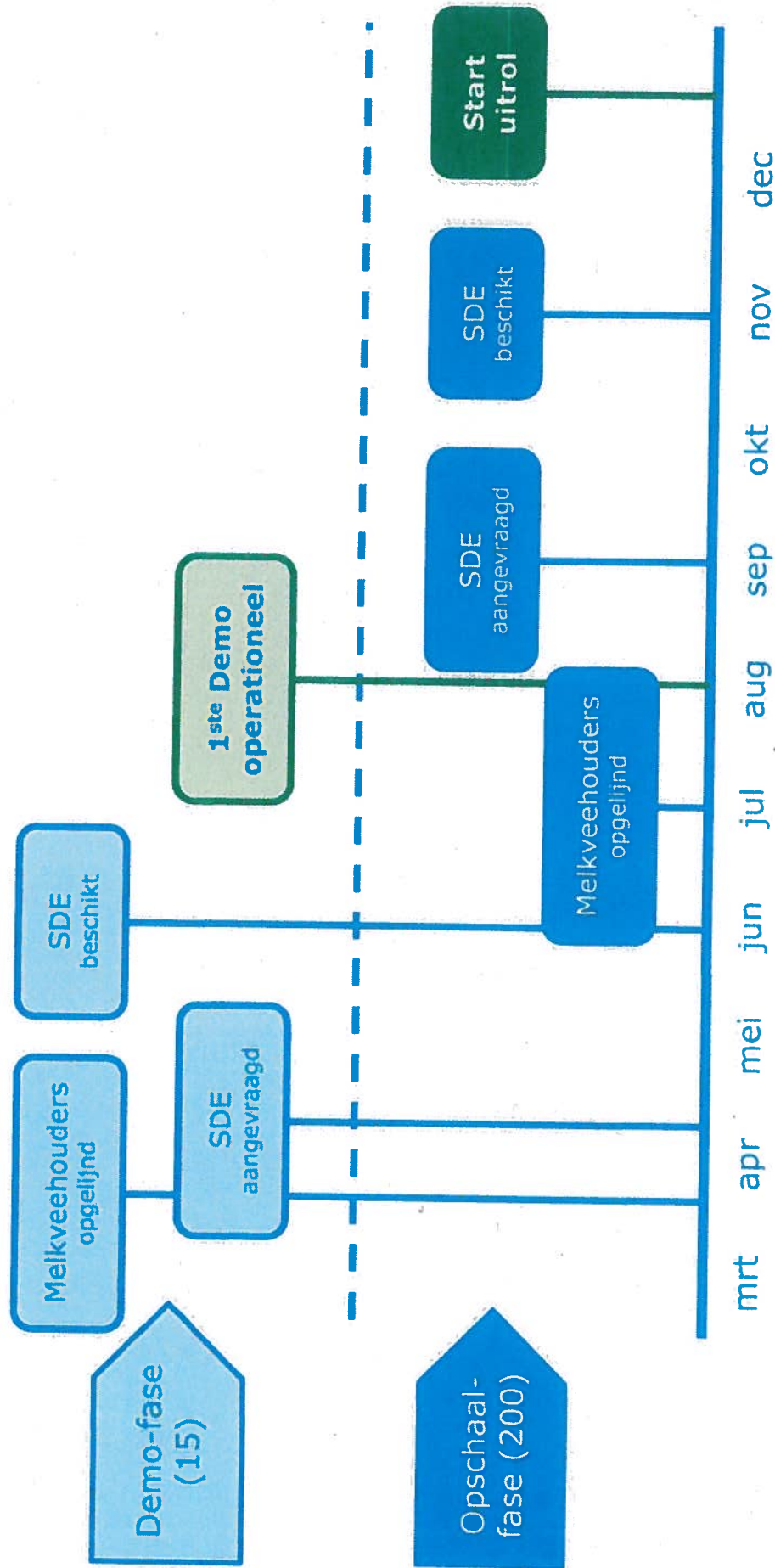
- **Kostprijs:** gezamenlijk inkopen bij drie leveranciers
- **Financiering:** gezamenlijk fonds van [redacted]
- **Subsidie:** gemeenschappelijke aanvraag voor vergisters. [redacted]

FrieslandCampina
nourishing by nature

9102-0-01

Ambitieuze planning: start uitrol in 2017

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Auteur

T 06: [redacted]
[redacted]@minez.nl

Datum

29 februari 2016

Kenmerk

DGETM-E2020 / 16031880
BHM: 16031898

nota

Verzoek belafsprake [redacted] (CEO
FrieslandCampina) over mono-mestvergisting

Kopie aan

[redacted] (PAV), [redacted]
E2020), [redacted]
[redacted] (PAV), [redacted]
E2020)

Parafenroute

Digitaal akkoord 01-03-2016Digitaal akkoord 03-03-2016

Paraaf

MT-Ild E2020

Directeur-Generaal ETM

Medeparaaf

Medeparaaf

Medeparaaf

Bijlage(n): 1.

BBR-paraaf

Digitaal akkoord 03-03-2016**Aanleiding**

Op 9 maart 2016 heeft u samen met de staatssecretaris van 9:30 tot 10:15 uur een gesprek waarbij [redacted] (CEO van FrieslandCampina) aanwezig zal zijn over mono-mestvergisting. Hij wil u graag voorafgaand (eventueel telefonisch) bijpraten over de laatste ontwikkelingen.

Advies

Ik adviseer u geen apart (telefonisch) onderhoud met [redacted] te houden.

Kernpunten

- Het is niet nodig om voorafgaand aan het gesprek op 9 maart nog met [redacted] te spreken.
- Wij zijn intensief in overleg met FrieslandCampina om de mogelijkheden voor het publiek-private programma mono mest vergisting in kaart te brengen.
- Op dit moment onderzoeken we samen met collega's vanuit DG Agro op welke manier we mono-mestvergisting op boerderijschaal verder kunnen ondersteunen.
- Wij informeren u vóór 9 maart 2016 over de laatste stand van zaken.

Ontvangen BBR

4/3

- 9 MAART 2016

Toelichting

Bijlage Mail [REDACTED]

Zie hieronder het originele verzoek vanuit [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 26 februari 2016 13:17

Aan: Minister; [REDACTED]

Onderwerp: Ontwikkelingen mb.t. mogelijkheden mono-vergisting in melkveehouderij

Geachte Heer Kamp,

Na de door u verrichte opening van de fabriek in Borculo medio vorig jaar, zou ik u graag kort willen bijpraten over de ontwikkelingen sindsdien met betrekking tot de mogelijkheden van mono-vergisting in de melkveehouderij waarbij enerzijds mest via vergisting wordt verwerkt en anderzijds duurzame energie wordt opgewekt.

Mede met het oog op een gezamenlijk gesprek met u en Staatssecretaris Van Dam op 9 maart a.s. over de Jumpstart voor mono-vergisting, wil ik u terzake kort informeren. Wellicht is dit mogelijk. Wanneer dit beter zou uitkomen tijdens een kort telefonisch onderhoud dan is dat uiteraard ook een mogelijkheid.

Graag hoor ik van u.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
CEO FrieslandCampina

FrieslandCampina
Stationsplein 4, 3818 LE Amersfoort
P.O. Box 1551, 3800 BN Amersfoort
The Netherlands
T +31 (0)33 [REDACTED]
m +31 (0)6 [REDACTED]

TER ADVISERING

Aan de Minister
CC Staatssecretaris

Als een voortvorderend moment is in te passen (ijverig. gepro.) dan geen bezwaar

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Auteur

T 06-

@minez.nl

Datum

13 juni 2016

Kenmerk

DGETM-E2020 / 16082649

Bhm: 16085191

nota

Opzet regeling mestvergisters op boerderijschaal

Parafenroute

Digitaal akkoord 14/6Digitaal akkoord 17/6Medeparaaf

E2020

ETM

DC

Medeparaaf 08/6Medeparaaf 08/6Medeparaaf 13/06

FEZ

WJZ

PAV

BBR-paraaf akkoord 15/6

BBR

Kopie aan

Bijlage(n)

Aanleiding

Op 9 maart heeft u een gesprek gevoerd met [redacted] (CEO van FrieslandCampina) en [redacted] (Voorzitter Taskforce Mono-mestvergisting) over mono-mestvergisting. Een vervolggroesprek staat gepland op 23 juni 2016. De heer [redacted] kan niet aanwezig zijn bij dit gesprek. De heer [redacted] hecht aan een overleg met u om bevestiging van de gemaakte afspraken te krijgen.

Advies

Wij adviseren u om:

- akkoord te gaan met de in deze nota beschreven opzet voor een aparte tenderregeling voor mono-mestvergisting met een budget van [redacted] euro. Het overleg met het ministerie van Financiën loopt op dit moment;
- het geplande overleg van 23 juni 2016 te laten vervallen. We zijn in goed overleg met Friesland Campina, verwachten geen grote belemmeringen en denken daarom dat dit gesprek niet noodzakelijk is. Desgewenst kunt u op dit tijdstip een telefonisch onderhoud met de heer [redacted] houden.

Kernpunten

- FrieslandCampina heeft de ambitie om tot en met 2020 [redacted] te plaatsen bij melkveehouders. Om deze 'jumpstart' mogelijk te maken zijn wij in overleg over een aparte subsidieregeling voor mono-mestvergisters voor de eerste [redacted] installaties (fase 1) en een verlichting van de indieningsvereisten voor de overige [redacted] installaties binnen de reguliere SDE+ (fase 2).
- Voor fase 1 adviseren wij u om dit te doen door middel van een aparte ministeriële regeling voor kleinschalige mono-mestvergisters onder het besluit SDE. Het gaat hierbij om een tender met een maximum basisbedrag van 12,5 cent / kWh. De kostprijs van deze optie ligt daarmee tussen de basisbedragen (2016) voor bij- en meestook (11,4 cent / kWh) en zonne-energie (12,8 cent / kWh).
- Naar verwachting is een verplichtingenbudget van [redacted] euro voldoende voor de realisatie van ruim [redacted] mestvergisters en een bijbehorende

Ontvangen BBR

17/6 - 21/6

energieproductie van circa 0,4 PJ per jaar. Dekking kan worden gevonden binnen de beschikbare middelen voor de reguliere SDE+ openstellingen. De publicatie van deze regeling moet nog worden besproken met het ministerie van Financiën.

- De openstelling van deze regeling is voorzien begin 2017. Dit is vooral afhankelijk van de benodigde tijd voor goedkeuring van de regeling in het kader van staatssteun door de Europese Commissie.
- Voor de uitwerking van fase 2 (verlichting van de indieningsvoorwaarden binnen de reguliere SDE+) adviseren wij u om, in afwijking van de wens van FrieslandCampina, de uitkomsten van de eerste fase af te wachten. Zo kunnen wij de gevolgen voor de kwaliteit van aanvragen en de uitvoerbaarheid van de SDE+ beter inschatten.
- [REDACTED]
- Vanwege de korte realisatietijd van dit type vergisters blijft de ambitie van FrieslandCampina van [REDACTED] vergisters in 2020 binnen bereik.

Communicatie

- FrieslandCampina wil graag het overleg op 23 juni gebruiken als officiële bevestiging van de afspraak met u en hieromtrent een persmoment organiseren. Zij willen daarnaast actief individuele boeren gaan benaderen over de regeling, om te toetsen of er voldoende animo is.
- Wij hebben aangegeven dat wij op dit moment nog geen akkoord van het ministerie van Financiën hebben ontvangen. Derhalve is een persmoment nog niet opportuun.
- Wij hebben aangegeven dat zodra dit akkoord er is, EZ eind augustus/ begin september een Kamerbrief op zal stellen over de nieuwe subsidieregeling. In de tussentijd kan FrieslandCampina alvast boeren benaderen om te toetsen of er voldoende animo is.
- De directie Communicatie stelt voor om begin september een persmoment te organiseren samen met Friesland Campina. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het organiseren van een kort werkbezoek door u aan een al bestaande monomestvergister, waarbij u de regeling in aanwezigheid van de pers kan aankondigen samen met [REDACTED] (CEO van FrieslandCampina) en [REDACTED] (Voorzitter Taskforce Mono-mestvergisting). Bij uw akkoord zal hiervoor een geschikt moment in uw agenda worden gezocht, bijvoorbeeld 5 september, en een voorstel worden gedaan voor een programma.
- Gelet op het belang dat de [REDACTED] hecht aan contact kunt u overwegen om in plaats van een overleg op 23 juni een telefonisch onderhoud te houden. De [REDACTED] is overigens aanwezig in Den Haag op 23 juni en heeft aangegeven een persoonlijk overleg op prijs te stellen.

Toelichting

- De insteek van de 'jumpstart' is om door innovatie, organisatie en schaalvoordelen een aanzienlijke kostenreductie van mono-mestvergisters te

realiseren waarna deze technologie onder de normale voorwaarden mee moet kunnen concurreren om middelen uit de SDE+.

- FrieslandCampina heeft daartoe een coöperatie opgericht die de projectontwikkeling op zich neemt en aanvragen voor subsidie kan doen. De nieuwe coöperatie is gericht op het ontzorgen van de boer, bijvoorbeeld door de onderhandelingen met leveranciers te doen, zorgdragen voor onderhoud en het ondersteunen van subsidieaanvragen. FrieslandCampina vraagt daarvoor de zekerheid van exploitatiesteun van [REDACTED] voor de eerste [REDACTED]. In de tweede fase pleiten ze voor het loslaten van de locatie-eis, ook binnen de bestaande SDE+.
- Mono-mestvergisting draagt op twee vlakken bij aan de reductie van broeikasgassen. Naast de verdringing van fossiele energie door de inzet van biogas wordt een vergelijkbare besparing gerealiseerd door de reductie van de emissie van methaan uit mest. Bij duizend kleinschalige mono-mestvergisters bedraagt deze additionele reductie circa 0,25 Mton van de benodigde 7,5 Mton aan additionele maatregelen bovenop de doelen uit het Energieakkoord om aan het Urgenda-vonnis te voldoen.
- Op uw verzoek hebben we de mogelijkheid om met een éénmalige regeling geschikte stimulering te bieden voor de eerste groep van [REDACTED] mono-mestvergisters voor fase 1 verder uitgewerkt.
- Het gevolg van deze aparte openstelling voor mono-mestvergisting is dat de concurrentie tussen technieken tijdelijk wordt onderbroken. Mogelijk zullen andere typen projecten ook voor een dergelijke aanpak in aanmerking willen komen. Ons advies is dit alleen te overwegen als dit net als mono-mestvergisting voor substantiële kostenreductie kan zorgen.
- FrieslandCampina heeft aangegeven voor een basisbedrag van [REDACTED] / kWh de 'jumpstart' voor mono-mestvergisters te kunnen realiseren. Vandaar dat wij dit ook als maximum tenderbedrag willen hanteren.
- Door de eenmalige beschikbaarheid van budget voor mono-mestvergisting kan het basisbedrag voor kleinschalige mono-mestvergisting vanaf 2018 naar verwachting dalen naar ten hoogste [REDACTED]. Naar de huidige inzichten zullen ook opties met een basisbedrag van rond [REDACTED] nodig zijn voor doelbereik 2020 en 2023. Op dit moment is mono-mestvergisting nog te duur (meer dan 20 cent / kWh) en daarom geldt in de reguliere SDE+ het maximum basisbedrag van 15 cent / kWh.
- Het aantal vergisters dat voor het budget van [REDACTED] euro kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de schaalgrootte, de energietoepassing (elektriciteit en warmte of groen gas) en het ingeschreven tenderbedrag, maar naar verwachting is dit budget voldoende voor [REDACTED] mestvergisters. De bijbehorende energieproductie hiervan is circa [REDACTED] per jaar.
- Binnen de reguliere SDE+ is in de regel het hebben van de juiste vergunning een voorwaarde om voor subsidie in aanmerking te komen. De reden hiervoor is dat het een goed toetsbare manier is om te bepalen, of een project inspanningen heeft verricht ter voorbereiding van de subsidieaanvraag.
- Voor deze aparte openstelling adviseren wij u de eis voor een vergunning al in eerste instantie achterwege te laten. Het besluit SDE+ biedt daartoe ruimte. Op deze manier kunnen organisaties subsidie aanvragen voordat zij een

- specifieke locatie op het oog hebben. Met een subsidiebeschikking is het gemakkelijker om snel een geschikte locatie bij een veehouder te vinden.
- Om de indiening van niet goed doordachte of niet haalbare projectvoorstellen te ontmoedigen, stellen wij voor om aan projecten zonder vergunning de eis te stellen dat zij een uitvoeringsovereenkomst tekenen, waarin staat dat zij een bankgarantie moeten overleggen. Deze bankgarantie kan worden afgeroepen als projecten niet tijdig gerealiseerd worden. Verder wordt het plan van aanpak beoordeeld op uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Het blijkt echter uitdagend om geschikte criteria te vinden om premature projecten af te wijzen op deze zachtere aspecten.
 - Daarnaast zullen wij waar nodig nader te bepalen aanvullende eisen of verplichtingen voor de subsidieontvanger opnemen om de mogelijkheid te hebben om premature aanvragen af te wijzen en spoedige realisatie te bevorderen.
 - De ministeriële regeling moet in het kader van staatssteun nog door de Europese Commissie worden goedgekeurd aangezien zij niet valt onder de huidige goedkeuringsbeschikking. Een dergelijke goedkeuringsprocedure kost tijd en kan al gauw een half jaar duren.
 - Voor de aanpassing van de indieningsvoorwaarden binnen de reguliere SDE+ (fase 2) adviseren wij u om de uitkomsten van de eerste fase af te wachten.
 - Het is onzeker wat de exacte effecten zullen zijn van het achterwege laten van de vergunningseis en de introductie van een uitvoeringsovereenkomst op de kwaliteit van aanvragen en de uitvoeringspraktijk. Deze aparte openstelling biedt de mogelijkheid hiermee ervaring op te doen.
 - Bij een positief resultaat kan dan op zijn vroegst vanaf 2018 binnen de reguliere SDE+ met aangepaste indieningsvoorwaarden worden gewerkt.

ETM-E2020

23/6 05-1

TER ADVISERING

Aan de Minister

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Auteur

@minez.nl

nota

Vorbereiding gesprek met [redacted] (CEO
FrieslandCampina) over mono-mestvergisting

Datum

21 juni 2016

Kenmerk

DGETM-E2020 / 16094651

BHM: 16095256

Bijlage(n): 1.

Parafenroute

Digitaal akkoord 21-06-2016

Digitaal akkoord 22-06-2016

MT-lid E-2020

Directeur-Generaal ETM

Medeparaaf: akkoord 22-06-2016

Digitaal akkoord 22-06-2016

MT-lid PAV

BBR/Team-Min

Aanleiding

Op 23 juni 2016 heeft u van 9:00 tot 9:30 uur een gesprek met [redacted] (CEO van FrieslandCampina) over de jumpstart voor mono-mestvergisting. Vanuit DGETM zult u ondersteund worden door [redacted] (E2020). Daarnaast zullen [redacted] van FrieslandCampina aan het gesprek deelnemen, evenals [redacted] van Groen Gas Nederland.

Advies

We verwachten drie gesprekspunten:

1. Bevestiging van uw voornemen voor een aparte subsidieregeling voor mono-mestvergisters voor de eerste [redacted] installaties (fase 1);
2. Verzoek van FrieslandCampina om al voorbereidende handelingen te treffen om melkveehouders te benaderen voor fase 1;
3. Verzoek vanuit FrieslandCampina voor een verlichting van de indieningsvereisten voor de daarop volgende installaties binnen de reguliere SDE+ (fase 2).

Kernpunten

1. Bevestiging van het voornemen om een aparte subsidieregeling voor mono-mestvergisters voor de eerste [redacted] installaties (fase 1) open te stellen
- U kunt aangeven dat u een [redacted] onder het besluit SDE aan het uitwerken bent. Het gaat hierbij om een [redacted] met een verplichtingenbudget van [redacted]. Dit is voldoende voor de realisatie van [redacted] mestvergisters.

[redacted] Op deze manier kunnen organisaties subsidie aanvragen voordat zij een specifieke locatie op het oog hebben. Binnen de reguliere SDE+ is in de regel het hebben van de juiste vergunning een voorwaarde (voor een goede toetsing) om voor subsidie in aanmerking te komen.

Ontvangen BBR

22.6

24 JUNI 2016

- Projecten zonder vergunning moeten wel een uitvoeringsovereenkomst tekenen, waarin staat dat zij een bankgarantie moeten overleggen. Deze bankgarantie kan worden afgeroepen als projecten niet tijdig gerealiseerd worden.
 - De openstelling van deze regeling is voorzien begin 2017. Dit is vooral afhankelijk van de benodigde tijd voor goedkeuring van de regeling in het kader van staatssteun door de Europese Commissie.
 - De contouren van deze regeling zijn met FrieslandCampina afgestemd. Hierbij verwachten wij geen belemmeringen. Wij zijn nog in bespreking met het ministerie van Financiën. Een aparte openstelling vereist de goedkeuring van Financiën.
 - Zie bijgevoegde nota voor meer achtergrond over de nieuwe regeling, waarmee u onlangs heeft ingestemd.
2. Verzoek van FrieslandCampina om al voorbereidende handelingen te treffen om melkveehouders voor fase 1 te benaderen
- FrieslandCampina zou graag verwijzen naar dit gesprek en contouren van de voorgenomen regeling om melkveehouders te mobiliseren voor fase 1.
 - U kunt aangeven dat u begrip heeft voor het verzoek en dat het FrieslandCampina vrij staat om op eigen verantwoordelijkheid melkveehouders te benaderen met de contouren van de regeling.
 - U kunt wel verzoeken om te waken voor goede communicatie. DC stelt voor om begin september een persmoment te organiseren. In dit verband heeft de heer Joosten al een interview in Trouw gegeven in mei 2016.
 - Naar verwachting kunnen we eind augustus / begin september een Kamerbrief op ~~zal~~ stellen met de voorgenomen regeling. Begin september zou de regeling samen met de Taskforce Mono-mestvergisting aangekondigd kunnen worden.
3. Verzoek vanuit FrieslandCampina voor een verlichting van de indieningsvereisten voor de overige installaties binnen de reguliere SDE+
- Voor de aanpassing van de indieningsvoorwaarden binnen de reguliere SDE+ (fase 2) adviseren wij u om de uitkomsten van de eerste fase af te wachten. Voorstel is om de vergunning- en locatie-eisen binnen de SDE+ voor monomestvergisting ook regulier te laten vervallen.
 - Het is onzeker wat de exacte effecten zullen zijn van het achterwege laten van de vergunningseis en de introductie van een uitvoeringsovereenkomst op de kwaliteit van aanvragen en de uitvoeringspraktijk. Deze aparte openstelling biedt de mogelijkheid hiermee ervaring op te doen.
 - Daarnaast zijn er vanuit het ministerie twijfels over de mogelijkheden van de nuttige toepassing van de vrijkomende warmte op boerderijschaal. Dit is cruciaal voor de business case van projecten en het draagvlak voor de regeling. Bij projecten met een discutabele inzet van warmte (bijvoorbeeld drogen van mest dat daarna op eigen land wordt gebracht) zal verdere uitrol moeten worden heroverwogen.
 - Bij een positief resultaat kan dan op zijn vroegst vanaf 2018 binnen de reguliere SDE+ met aangepaste indieningsvoorwaarden worden gewerkt.